

HET KIND IN VLAANDEREN 2009

Kind & Gezin
kind is koning

Het opmaken van een nieuwe uitgave van Het kind in Vlaanderen is telkens opnieuw een enorme opdracht, zelfs bij een dertiende editie. Dit jaar werden we vooral geconfronteerd met problemen bij de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) voor het aanleveren van cijfers over 2009. Een belangrijk aantal delen van dit rapport konden we dan ook niet updaten.

De vragen

Door het jaar heen trachten we ons een idee te vormen van de vragen over aspecten van de leefsituatie van jonge kinderen waarop mensen een antwoord zoeken. Velen nemen hiervoor contact op met Kind en Gezin. Bijna dagelijks krijgen wij vragen van journalisten, studenten, onderzoekers, politici, beleidsmedewerkers, ... over heel uiteenlopende onderwerpen die te maken hebben met jonge kinderen en hun gezinnen. We trachten deze vragen met Het kind in Vlaanderen zo veel mogelijk recurrent te beantwoorden.

De bronnen

Een toenemend aantal gegevens wordt door Kind en Gezin zelf ingezameld. Een belangrijke gegevensbron is de Ikaros-databank van Kind en Gezin, een databank waarin de medewerkers van Kind en Gezin gegevens registreren over alle kinderen in Vlaanderen waarmee zij in contact komen. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin krijgt voor het eerst een zeer prominente plaats in dit rapport. Niet alleen omdat het officiële geboortecijfer laattijdig beschikbaar is, maar ook omdat het geboortecijfer volgens Kind en Gezin veel vollediger is. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin omvat niet alleen de geboorten bij de 'de jure'-bevolking, maar ook de geboorten bij personen opgenomen in het wachtregister of illegaal in het land verblijvende personen. Naast het geboortecijfer levert deze databank ons zeer actuele en accurate gegevens over borstvoeding, over het aandeel allochtone kinderen, over het aandeel kinderen dat opgroeit in een kansarm gezin, ... Ook over het gebruik van kinder-

opvang verzamelt Kind en Gezin belangrijke gegevens. We vullen dit aan met gegevens uit officiële statistieken en met gegevens uit wetenschappelijke onderzoeken.

Een balans

In het algemeen kunnen we stellen dat het merendeel van de in Vlaanderen geboren kinderen het vrij goed heeft. In dit rapport zien we duidelijk een aantal positieve punten. De meeste jonge kinderen leven bij hun natuurlijke vader en moeder. De arbeidsparticipatie ligt hoog, met een toenemend aantal gezinnen dat in deze leeftijdsfase van de kinderen kiest voor 'anderhalve' baan. Jonge gezinnen hebben mogelijkheden om hun arbeidstijd aan te passen aan hun specifieke behoeften. Zij krijgen ook in grote mate ondersteuning van grootouders. De deelname van kinderen aan formele opvang is zeer hoog. Al op heel jonge leeftijd krijgt een groot aantal kinderen bijkomende kansen op ontwikkeling in de kinderopvang.

Er is de lichte maar voortdurende toename van borstvoeding: niet alleen starten meer kinderen met borstvoeding, op de leeftijd van 3 maanden krijgt een stijgend aantal nog steeds uitsluitend borstvoeding. Jonge kinderen in Vlaanderen zijn in zeer hoge mate en correct gevaccineerd tegen de voornaamste infectieziekten. De voorbije jaren is de vaccinatiegraad nog toegenomen. Ook op het vlak van wiegendood is er een positieve evolutie: het aantal gevallen van wiegendood is opnieuw gedaald.

Blijvende aandachtspunten voor het beleid zijn het aantal jonge kinderen in een gezin met kansarmoede of een verhoogd armoederisico en de minderjarigen die het slachtoffer zijn van kindermishandeling of -verwaarlozing. Ook de stijging van het aantal slachtoffers van zware verkeersongevallen verdient aandacht.

We hopen dat dit rapport over de leefsituatie en het welzijn van jonge kinderen een bruikbaar instrument is voor wie betrokken is bij de evaluatie van het gevoerde beleid en bij de verdere ontwikkeling van de dienstverlening aan jonge kinderen. En tot slot hopen we dat dit rapport de maatschappelijke aandacht voor het reilen en zeilen van kinderen in Vlaanderen zal stimuleren.

Veel leesgenot!

Bea Buysse
Wetenschappelijk adviseur

1. De kinderbevolking

1.	Aantal geboorten	12			
1.1.	Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin	12			
1.2.	Het officiële geboortecijfer	14			
1.3.	Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachregister	15			
1.4.	Vooruitzichten aantal geboorten	16			
2.	Aantal jonge kinderen	16			
2.1.	Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)	16			
2.2.	Vooruitzichten	17			
2.2.1.	Officiële vooruitzichten inzake het aantal kinderen onder de 12 jaar	17			
2.2.2.	Vooruitzichten inzake het aantal kinderen onder de 3 jaar volgens Kind en Gezin	18			
3.	Adoptiekinderen	18			
4.	Minderjarige asielzoekers	20			
5.	Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties	22			
5.1.	Kinderwens	22			
5.1.1.	Ideaal kinderaantal	22			
5.1.2.	Kinderwens	23			
5.1.3.	Verwachte finale afstamming en discrepantie tussen kinderwens en gerealiseerd kinderaantal	23			
5.2.	De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest	23			
5.2.1.	De totale vruchtbaarheid	23			
5.2.2.	De totale vruchtbaarheid bij Belgische en bij niet-Belgische vrouwen	24			
5.2.3.	De totale vruchtbaarheid naar provincie	25			
5.2.4.	Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid	25			
			5.2.5.	Einde van het uitstel van het eerste kind?	26
			5.2.6.	Hogere vruchtbaarheid, grotere gezinnen?	28
			5.3.	Abortus	29
			5.4.	Zwangerschappen bij tieners	30
		6.	De Europese context		33
		6.1.	Geboorten, vruchtbaarheid en abortussen		33
		6.2.	Jonge kinderen		43
		6.3.	Interlandelijke adoptie		47

2. Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit geduid

1. Twee- of eenoudergezin?	52
2. Gezinstype	53
3. Kind alleen?	55
4. Kinderen in nieuw samengestelde gezinnen	55
5. Origine	56
6. De gezinstaal	57
7. Grijzende ouders?	58
8. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind	60
9. Jonge kinderen en grootouders	60
10. Achtergrondgegevens	63
10.1. Relatievorming	63
10.1.1. Aantal huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht	63
10.1.2. Aantal holebihuwelijken	63
10.1.3. Leeftijd bij huwelijk	63
10.1.4. Nieuwe samenlevingscontracten	64
10.2. Relatieontbindingen	64
10.2.1. Echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht	64
10.2.2. Echtscheidingen van holebi's	65
10.2.3. Stopzettingen samenlevingscontract	65
11. De Europese context	66
11.1. Gezinnen waarin jonge kinderen leven	66
11.2. Huwelijken en echtscheidingen	69

3. Tewerkstelling in gezinnen van jonge kinderen

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen	74
2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen	78
3. Situatie van de niet-werkende ouders van jonge kinderen	82
4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?	83
5. Arbeidsduur en werkregime	84
6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen	85
7. En de grootouders?	88
8. De Europese context	89
8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen	89
8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene	93

4. Welvaart, armoede en kansarmoede

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen	98
2. Verhoogd armoederisico	98
3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen	101
4. Niet-monetaire ontbering	101
5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een preciaire financiële situatie of een preciaire inkomensbron	102
5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald	102
5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie	103
5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon	103
6. Kinderen in kansarme gezinnen	104
7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut	105
8. Woonstatuut	106
9. Aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin	107
10. De Europese context	108
10.1. Verhoogd armoederisico	108

5. Kinderen en externe opvoedingsmilieus

1. Kinderen en kinderopvang	112
1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?	112
1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar	112
1.1.2. Kinderen van 3 tot 12 jaar	118
1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?	119
1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?	119
1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang	120
1.3. Opvang van zieke kinderen	126
1.4. Welbevinden en betrokkenheid	127
1.4.1. Bij het naar de opvang gaan	127
1.4.2. Tijdens de opvang	128
2. Buitengewoon onderwijs	131
3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening	133
3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin	133
3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand	133
4. De Europese context	135
4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd	135
4.2. Kinderopvang en onderwijs bij kinderen beneden de school- of leerplichtleeftijd	135

6. Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

1.	Gegevens over zwangerschap en bevalling	144	5.	Slachtoffers van ongevallen in het verkeer	169
1.1.	Ontstaan van de zwangerschap en zwangerschapsbegeleiding	144	6.	Kindermishandeling	169
1.2.	Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek	145	7.	De Europese context	174
1.3.	Gegevens over de moeders en de bevalling	145	7.1.	Levensverwachting bij de geboorte	174
1.4.	Geboortegegevens	146	7.2.	Keizersneden	176
2.	Levensverwachting	147	7.3.	Geboortegewicht	177
3.	Sterfte	148	7.4.	Aangeboren afwijkingen	178
3.1.	Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest	148	7.5.	Sterfte	180
3.1.1.	In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar	148	7.6.	Wiegendood	183
3.1.2.	Bij kinderen onder de 12 maanden	149	7.7.	Sterfgevallen door een ongeval	184
3.2.	Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest	152	7.8.	Sterfgevallen als gevolg van geweldpleging	186
3.2.1.	Bij kinderen onder de 12 maanden	152	7.9.	Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar	187
3.2.2.	Bij kinderen van 1 tot 15 jaar	153			
3.3.	Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar	156			
4.	Morbiditeit	156			
4.1.	Aangeboren afwijkingen	156			
4.2.	Aangeboren gehoorverlies	161			
4.3.	Ziekten en aandoeningen	162			
4.4.	Tandbederf	165			
4.5.	Overgewicht bij jongeren	165			
4.6.	Kinderen met nood aan specifieke verzorging of begeleiding	166			
4.7.	Ziekenhuisopnames	167			

7. Gezond en veilig leven?

1. Verminderen van risico op neuralebuisdefecten (open ruggetje)	190
2. De voeding van het jonge kind	191
2.1. Startvoeding	191
2.2. Duur van de borstvoeding	195
3. Vaccinatiegraad	197
4. Een rookvrije omgeving voor het jonge kind?	198
5. Geneesmiddelengebruik	199
6. Gebruik van alternatieve geneeskunde	200
7. Mondhygiëne van jonge kinderen en voedingsgewoonten die de mondgezondheid beïnvloeden	200
8. De woonomstandigheden	202
9. Verhuis	205
10. De Europese context	206
10.1. Borstvoeding	206
10.2. Vaccinatiegraad	207
10.3. Mondhygiëne van jonge kinderen	208
10.4. Problemen op het vlak van huisvesting en woonomgeving	209

HOOFDSTUK 1

De kinderbevolking

Door de economische crisis die midden 2007 begon met de crisis op de financiële markten, wordt vandaag met nog meer interesse dan voordien uitgekeken naar de evolutie van het geboortecijfer. Blijkbaar verwacht men dalende geboortecijfers tijdens een recessie. Onderzoek naar de effecten van economische recessies op vruchtbaarheid toont aan dat er vaak sprake is van dalende geboortecijfers, zij het dat een daling zich dikwijls pas een tot twee jaar na het begin van de recessie voordoet*.

We staan in dit hoofdstuk dan ook uitvoerig stil bij het aantal geboorten in 2009. We presenteren het geboortecijfer volgens de registratie van Kind en Gezin. Daarna bekijken we het officiële geboortecijfer - spijtig genoeg is 2009 nog niet beschikbaar - en het aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister.

Vervolgens schetsen we de omvang van de kinderbevolking naar leeftijd. We zoomen in op de kinderen die voor adoptie in een gezin geplaatst werden en op de minderjarige asielzoekers.

Naast de basisbevolkingscijfers geven we ook duiding bij de cijfers en bij de evoluties. We presenteren een aantal gegevens uit een recent onderzoek naar

kinderwens. Ook de evoluties op het vlak van de vruchtbaarheid van vrouwen komen aan bod.

Tot slot plaatsen we de cijfers ook in een Europese context. We vergelijken de cijfers van het Vlaamse Gewest met die van de landen van de EU-15.

* Bron: Demos, jaargang 25, november 2009

1. Aantal geboorten

Kind en Gezin beschikt over een databank met kindgegevens, op basis waarvan we het geboortecijfer volgens Kind en Gezin berekenen. De gegevens over kinderen worden geregistreerd o.a. via de contacten in de kraamklinieken, via de huisbezoeken en via de consulten op de consultatiebureaus. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin omvat *alle* geboorten in het Vlaamse Gewest, ongeacht het verblijfsstatuut van de ouders. Dit cijfer is beschikbaar sinds 2001.

Het officiële geboortecijfer wordt door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) van de FOD Economie opgemaakt op basis van het rijksregister en bevat *enkel* de geboorten bij de 'de jure'-bevolking,

zijnde de Belgische en de buitenlandse bevolking.

Naast deze geboorten bij de 'de jure'-bevolking zijn er ook de *geboorten bij asielzoekers*. Deze geboorten worden geregistreerd in het wachtregister.

1.1. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin*

Een lichte daling met 0,9%

In 2009 registreerde Kind en Gezin 69 692 geboorten bij moeders met woonplaats in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 610 (0,9%) minder dan in 2008 (zie tabel 1.1 en grafiek 1.2). Het geboortecijfer voor 2009 ligt wel nog een flink stuk hoger dan in de jaren vóór 2008. Het geboortecijfer volgens Kind en Gezin ligt iets hoger dan het totaal van het

Geboortecijfer Kind en Gezin

2008	70 302
2009*	69 692

1.1 Aantal levendgeborenen bij geboorte wonend in het Vlaamse Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopig cijfer

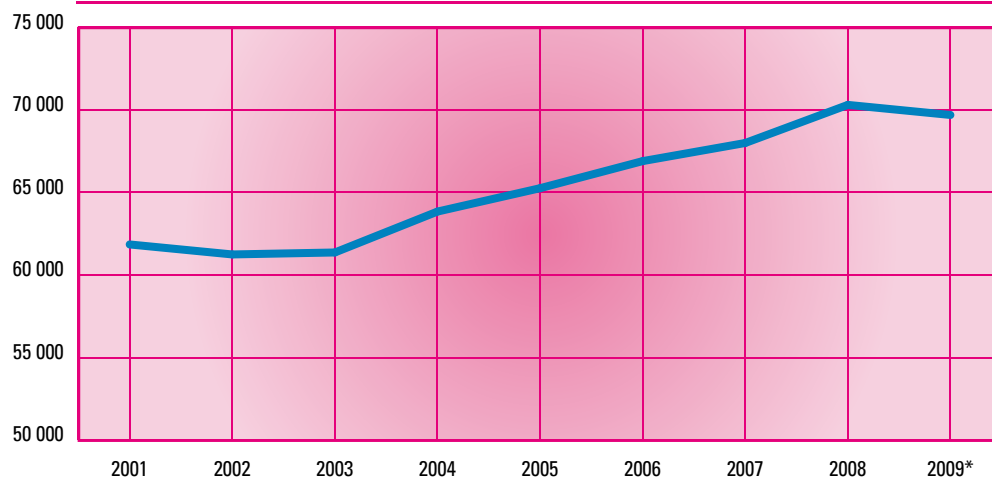
* 2009: voorlopige cijfers

officiële geboortecijfer (zie 1.2.) en het cijfer van het wachtregister (zie 1.3.). Dit hoeft niet te verwonderen, gelet op het feit dat er personen illegaal in Vlaanderen verblijven en gelet op de personen die op het moment van de administratieve inschrijving in het rijksregister (inwijkelingen) in de praktijk al enige tijd in het land verblijven.

In tabel 1.3 geven we ook de evolutie van het geboortecijfer volgens Kind en Gezin *per provincie*.

In alle provincies behalve Limburg lag het geboortecijfer in 2009 lager dan in 2008. In de provincies Antwerpen (-0,1%), Vlaams-Brabant (-0,8%) en Oost-Vlaanderen (-0,8%) was er een lichte afname en in de provincie West-Vlaanderen een vrij sterke afname (-3,2%). In de provincie Limburg werd een toename met 0,2% genoteerd.

1.2 Aantal levendgeborenen bij geboorte wonend in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopig cijfer

Geboortecijfer Kind en Gezin naar provincie

	2008	2009*	% evolutie
Antwerpen	20 992	20 971	- 0,1
Vlaams-Brabant	11 714	11 629	- 0,8
West-Vlaanderen	12 059	11 676	- 3,2
Oost-Vlaanderen	16 608	16 472	- 0,8
Limburg	8 929	8 944	+ 0,2
Vlaams Gewest	70 302	69 692	- 0,9

1.3 Aantal levendgeborenen bij geboorte wonend in het Vlaamse Gewest per provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

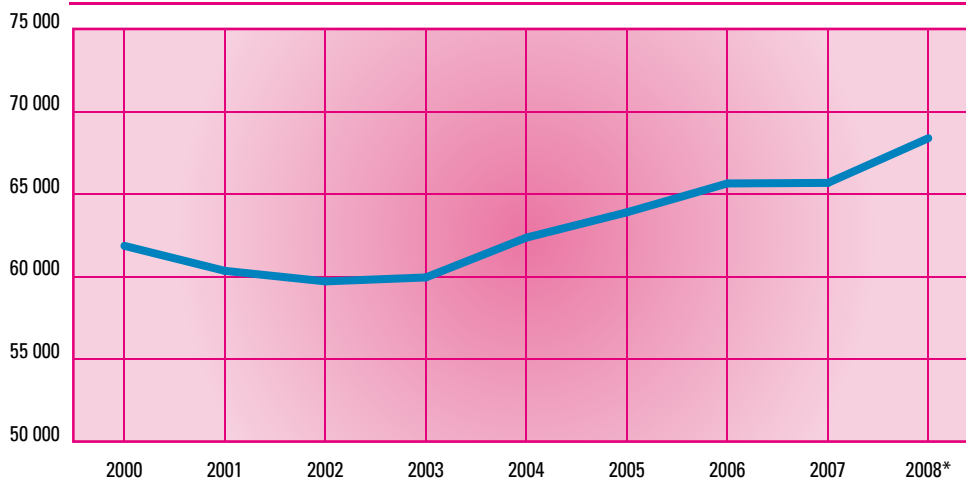
1.2. Het officiële geboortecijfer*

Het officiële geboortecijfer voor 2009 is nog niet gekend. In 2008 (voorlopig cijfer) waren er in het Vlaamse Gewest 68 394 geboorten (zie tabel 1.4). In grafiek 1.5 wordt de evolutie sinds 2000 weergegeven.

In tabel 1.6 geven we het officiële aantal geboorten *per provincie* weer voor 2008, en we vergelijken dit met 2007.

* Betreft de geboorten bij Belgische vrouwen en bij buitenlandse vrouwen die worden geregistreerd in het vreemdelingenregister (bij de 'de jure'-bevolking). Sinds 1 februari 1995 maken kandidaat-vluchtelingen geen deel meer uit van de 'de jure'-bevolking

Officieel geboortecijfer

1.5 Evolutie van het aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest sinds 2000 ('de jure'-bevolking)

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken en FOD Economie op basis van het rijksregister (gegevens 2008 en 2009)

* Voorlopig cijfer

Officieel geboortecijfer

2007	65 689
2008*	68 394

1.4 Aantal levendgeborenen in het Vlaamse Gewest ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van het rijksregister

* Voorlopig cijfer

Officieel geboortecijfer per provincie

	2007	2008*	% evolutie
Antwerpen	19 354	20 380	+5,4
Vlaams-Brabant	11 147	11 350	+1,8
West-Vlaanderen	11 332	11 777	+3,9
Oost-Vlaanderen	15 348	16 176	+5,3
Limburg	8 508	8 711	+2,5

1.6 Aantal levendgeborenen per provincie ('de jure'-bevolking)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van het rijksregister

* Voorlopige cijfers

	2008	2009*	% evolutie
Antwerpen	134	148	+10,4
Vlaams-Brabant	38	51	+34,2
West-Vlaanderen	59	82	+39,0
Oost-Vlaanderen	69	76	+10,1
Limburg	56	56	+0,0
Vlaams Gewest	356	413	+16,0

1.7 Aantal geboorten bij vrouwen ingeschreven in het wachtregister per provincie

Bron: rijksregister

* Voorlopige cijfers

Jaarlijks worden er in het Vlaamse Gewest ook kinderen geboren die niet vervat zijn in het officiële geboortecijfer. Het gaat om kinderen van asielzoeksters, zowel vrouwen die asiel aangevraagd hebben als vrouwen van wie de aanvraag ontvankelijk werd verklaard. In 2009 werden er 413 geboorten geregistreerd in het wachtregister. Dit is 16% meer dan in 2008.

In tabel 1.7 geven we dit aantal geboorten ook per provincie. 35,8% van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen. In alle provincies behalve Limburg is er van 2008 naar 2009 een toename.

* In dit register worden de asielzoekers ingeschreven vanaf de eerste aanmelding. Dit register omvat dus zowel de asielzoekers in de ontvankelijkheidsfase als de ontvankelijk verklaarde asielzoekers. De verplichting om kandidaat-vluchtelingen in een afzonderlijk wachtregister in te schrijven trad in werking op 1 februari 1995

1.4. Vooruitzichten aantal geboorten

Het Federaal Planbureau en de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie publiceerden in 2008 nieuwe bevolkingsvooruitzichten voor de periode 2007 tot 2060*. Uitgaande van de waargenomen bevolking op 1 januari 2007 en de geboorten in 2006 werden prognoses gemaakt, o.a. voor de geboorten. Volgens deze prognoses zou het officiële geboortecijfer nog licht stijgen tot 2012-2013. Maximaal zou het geboortecijfer uitkomen op 68 852, of nog een toename met bijna 5% tegenover 2006 (zie grafiek 1.8).

* Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

2. Aantal jonge kinderen

2.1. Evolutie aantal jonge kinderen ('de jure'-bevolking)

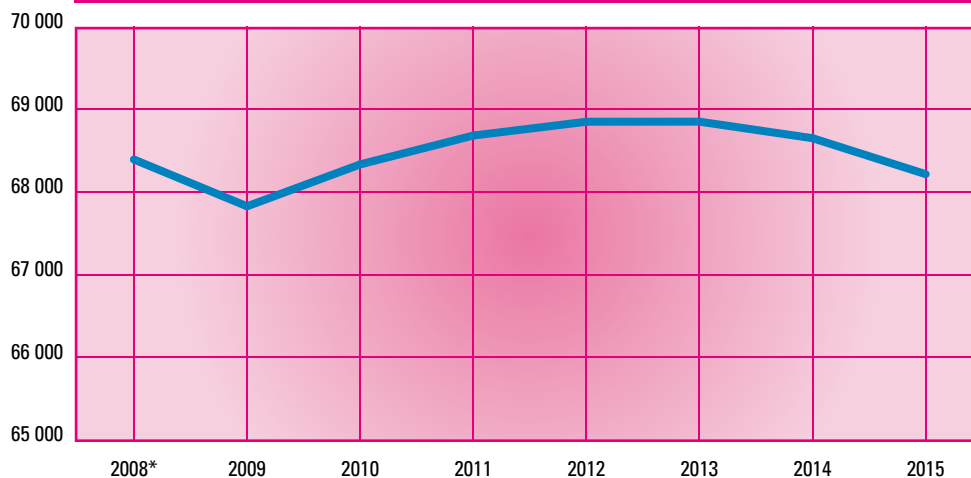
Zowel het aantal kinderen onder de 3 jaar als het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar nam toe, elk met ruim 3200

De recentst beschikbare cijfers zijn die van 1 januari 2008.

Het *aandeel* van de kinderen onder de 3 jaar in de bevolking bedraagt 3,22% en nam licht toe van 2007 naar 2008. Het aandeel kinderen van 3 tot 6 jaar nam eveneens licht toe, van 3,06% naar 3,09%. Het aandeel kinderen van 6 tot 12 jaar bedroeg 6,43% en nam licht af van 2007 naar 2008 (zie tabel 1.9).

Op 1 januari 2008 telde het Vlaamse Gewest 198 249 kinderen onder de 3 jaar; van 3 tot 6 jaar waren er 190 345 kinderen en van 6 tot 12 jaar waren er 396 050 kinderen. De evolutie van het *aantal* kinderen verschilt naargelang van de leeftijdsgroep. Tegenover 2007 is het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest gestegen met 3234 (+1,7%) en het aantal kinderen van 3 tot 6 jaar met 3250 (+1,7%). Het aantal kinderen van 6 tot 12 jaar is gedaald met 1866 (-0,5%) (zie tabel 1.9). Voor de totale groep kinderen onder de 12 jaar komt dit neer op een stijging met 4618 kinderen, of 0,6%.

Vooruitzichten officieel geboortecijfer

1.8 Officieel geboortecijfer: vooruitzichten tot en met 2015 en vergelijking met het geboortecijfer voor 2008
Bron: Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

*Voorlopig cijfer

2.2. Vooruitzichten

2.2.1. Officiële vooruitzichten inzake het aantal kinderen onder de 12 jaar

Toename verwacht van het aantal kinderen onder de 12 jaar

De in mei 2008 gepubliceerde bevolkingsvooruitzichten voor de periode 2007-2060* bevatten prognoses over het aantal jonge kinderen. We bekijken de leeftijdsgroep tot 12 jaar (zie grafiek 1.10). Voor de kinderen onder de 3 jaar wordt gerekend op een stijging tot 2014. Begin 2014 zouden er ongeveer 5,3% meer kinderen onder de 3 jaar zijn dan op 1 januari 2008.

Voor de kinderen van 3 tot 6 jaar wordt een toename verwacht in de volledige periode 2008-2015. Voor de kinderen van 6 tot 12 jaar brengen de komende jaren, tot 2011, nog een lichte daling. Vanaf 2012 volgt er een periode van toename.

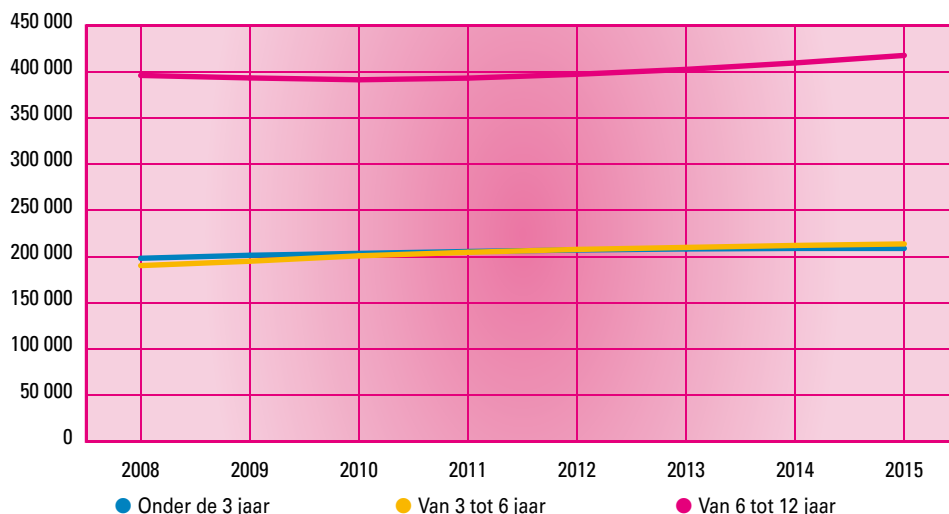
* Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

	Aantal		Aandeel in de bevolking	
	2007	2008	2007	2008
Onder de 3 jaar	195 015	198 249	3,19	3,22
Van 3 tot 6 jaar	187 095	190 345	3,06	3,09
Van 6 tot 12 jaar	397 916	396 050	6,50	6,43
Totaal onder de 12 jaar	780 026	784 644	12,75	12,73

1.9 Aantal jonge kinderen in het Vlaamse Gewest en procentueel aandeel in de bevolking (op 1 januari) - 'de jure'-bevolking

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Officiële vooruitzichten aantal kinderen onder de 12 jaar

1.10 Officiële vooruitzichten tot en met 2015 inzake het aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest en vergelijking met het aantal kinderen in 2008 (op 1 januari)

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Planning Paper 105, mei 2008

2.2.2. Vooruitzichten inzake het aantal kinderen onder de 3 jaar volgens Kind en Gezin

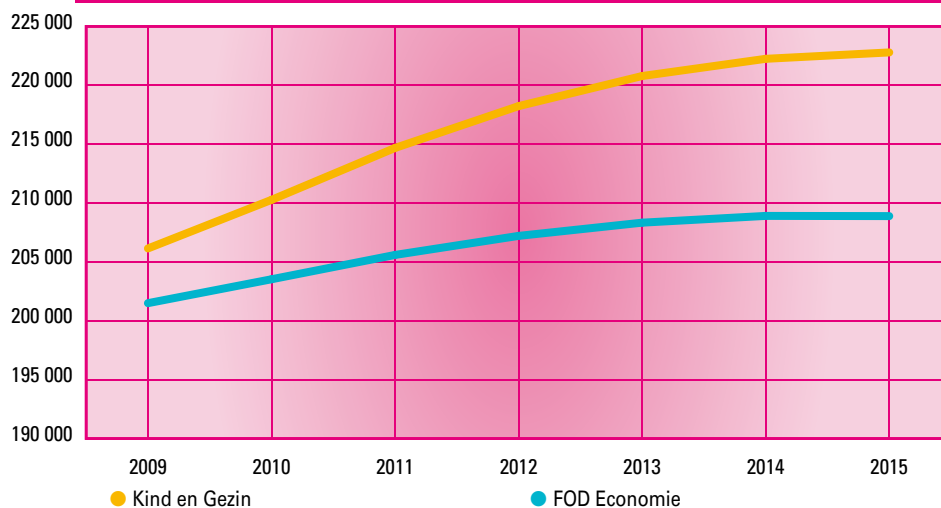
Hoger dan de officiële vooruitzichten

Gezien de vrij grote verschillen tussen het officiële geboortecijfer en de geboorten geregistreerd door Kind en Gezin, laat Kind en Gezin sinds 2008 jaarlijks een vooruitberekening maken van het aantal kinderen onder de 3 jaar voor de komende jaren (zie ook punt 1). Doordat deze berekening jaarlijks gebeurt, krijgen we veel *regelmatiger* dan via de officiële bevolkingsvooruitzichten een inschatting van het verwachte aantal kinderen jonger dan 3 jaar, een inschatting die ook *vollediger* is.

De basis voor de berekening in 2009 is het aantal kinderen in 2008 geregistreerd in de Ikaros-databank. De berekening betrof de periode 2009-2015.

Volgens deze berekening zouden er in 2015 in het Vlaamse Gewest 222 785 kinderen zijn onder de 3 jaar, of 16 643 meer dan in 2009 (+8,1%). Kind en Gezin verwacht dus nogal wat meer kinderen dan de officiële bron (+13 898 of +6,7%). Het verschil tussen de vooruitzichten volgens Kind en Gezin zit niet zozeer in de procentuele evolutie maar wel in het verwachte aantal (zie grafiek 1.11).

Vooruitzichten kinderen onder de 3 jaar

1.11 Vooruitzichten tot en met 2015 inzake het aantal kinderen onder de 3 jaar in het Vlaamse Gewest op basis van gegevens van Kind en Gezin en vergelijking met de vooruitzichten van de FOD Economie/Federaal Planbureau

Bronnen: Surkyn Johan, Willaert Didier, *Projectie van het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest (2009-2015)*, Interface Demography onderzoeksrapport, november 2009
Federaal Planbureau, FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, *Planning Paper 105*, mei 2008

3. Adoptiekinderen

Beperkt maar stijgend aantal adopties via de erkende adoptiediensten, vooral vanuit Ethiopië en Kazachstan. Opmerkelijke verschuiving in de leeftijd van de kinderen

In de loop van 2009 hebben de door Kind en Gezin *erkende adoptiediensten** in totaal 268 kinderen *geplaatst voor adoptie*. Dit waren er 29 meer dan in 2008 (+12,1%). Het ging meestal om plaatsingen van kinderen afkomstig uit het buitenland (91,0%) (zie tabel 1.12 en grafiek 1.13). Er is een stijging van het aantal adopties van kinderen afkomstig uit het buitenland (+34) en een daling van het aantal adopties

van kinderen geboren in België (-5). De uit het buitenland afkomstige kinderen kwamen vooral uit Ethiopië en Kazachstan (zie tabel 1.12). Onder de adopties van kinderen afkomstig uit België waren er 2 van vreemde nationaliteit.

Op het moment van de plaatsing in het gezin waren 19,4% van de kinderen jonger dan 1 jaar, 34,7% tussen 1 en 2 jaar oud, 25,0% van de kinderen was 2 tot 5 jaar of ouder (zie tabel 1.14). 20,9% was zelfs ouder dan 5 jaar.

* Over het aantal vrije (tot en met 2006) of zelfstandige (vanaf 2007) adopties, m.a.w. adopties die niet worden gerealiseerd via een erkende adoptiedienst, zijn geen gegevens bekend

Opmerkelijk is de sterke daling van het aandeel kinderen jonger dan 1 jaar (van 46,4 naar 19,4%) en de toename van het aandeel kinderen van 1 tot 2 jaar en het aandeel kinderen van 5 tot 10 jaar. De gemiddelde leeftijd bedroeg 2,4 jaar; dit is een toename met 1 jaar tegenover 2008.

Bij 62,7% van de adopties werd het kind opgenomen in een kinderloos gezin, tegenover 57,7% in 2008. Er is een lichte toename van adopties door kinderloze gezinnen. Bij 80,6% van de voor adoptie geplaatste kinderen ging het om een plaatsing van 1 kind (zie tabel 1.15).

Ruim 66% van de adoptieouders was tussen 35 en 44 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptievader was 38,7 jaar, die van de adoptie moeder 37,6 jaar. De gemiddelde leeftijd van de adoptieouders is nagenoeg ongewijzigd tegenover 2008; in 2008 was de gemiddelde leeftijd respectievelijk 38,8 en 37,4 jaar.

De overgrote meerderheid van de adopties gebeurde door een gehuwd paar (248 of 92,5%), waarvan 2 gehuwde homoparen (mannen). Bij 16 adopties ging het om een alleenstaande vrouw, bij 3 om een samenwonend heteropaar en bij 1 om een alleenstaande man.

	2008		2009	
	Aantal	%	Aantal	%
In België geboren	29	12,1	24	9,0
Ethiopië	97	40,6	107	39,9
Kazachstan	58	24,3	86	32,1
Rusland	8	3,3	14	5,2
China	8	3,3	13	4,8
Zuid-Afrika	10	4,2	11	4,1
Polen	4	1,7	2	0,7
Sri Lanka	5	2,1	3	1,1
Thailand	4	1,7	3	1,1
Haïti	0	0,0	3	1,1
de Filippijnen	6	2,5	2	0,7
India	9	3,8	0	0,0
Colombia	1	0,4	0	0,0
Totaal uit het buitenland afkomstig	210	87,9	244	91,0
Totaal	239	100,0	268	100,0

1.12 Voor adoptie geplaatste kinderen: aantal volgens land van herkomst

Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

Evolutie adoptie

1.13 Evolutie van het aantal voor adoptie geplaatste kinderen sinds 2000

Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

Leeftijd adoptie

	2008		2009	
	Aantal	%	Aantal	%
Minder dan 1 jaar	111	46,4	52	19,4
1 tot 2 jaar	47	19,7	93	34,7
2 tot 3 jaar	30	12,6	29	10,8
3 tot 4 jaar	19	7,9	17	6,3
4 tot 5 jaar	8	3,3	21	7,8
5 tot 10 jaar	19	7,9	52	19,4
10 tot 15 jaar	5	2,1	4	1,5
Totaal	239	100,0	268	100,0

1.14 Leeftijd van de kinderen bij plaatsing voor adoptie

Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

	2008		2009	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	112	46,9	123	45,9
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	26	10,9	45	16,8
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	95	39,7	90	33,6
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind binnen in de kinderrij	0	0,0	1	0,4
Gezin met kinderen, plaatsing van 1 kind als bovenste in de kinderrij	0	0,0	2	0,7
Gezin met kinderen, plaatsing van meerdere kinderen, allemaal onderplaatsing	0	0,0	7	2,6
Gezin met kinderen, plaatsing van meerdere kinderen, tussenplaatsingen	6	2,5	0	0,0
Totaal	239	100,0	268	100,0

1.15 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin
Bron: Kind en Gezin - Vlaamse Centrale Autoriteit inzake Adoptie

4. Minderjarige asielzoekers

Minderjarige asielzoekers⁽¹⁾

Jonge asielzoekers komen in België binnen, met of zonder ouders. In 2009 dienden 702 minderjarigen* zelf een asielaanvraag in. Het betreft dus minderjarigen met een eigen individueel dossier of m.a.w. minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Het betrof in hoofdzaak asielzoekers van 16 of 17 jaar oud. Het aantal minderjarige asielaanvragers lag beduidend hoger dan in 2008; toen waren er 521 minderjarige asielaanvragers (zie tabel 1.16).

* Na een botscan geclassificeerd als minderjarige

Naar leeftijd	2008		2009	
	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen onder de 6 jaar	4	0,8	6	0,9
Kinderen van 6 tot 11 jaar	16	3,1	14	2,0
Kinderen van 11 tot 16 jaar	143	27,4	130	18,5
Kinderen van 16 jaar	156	29,9	224	31,9
Kinderen van 17 jaar	202	38,8	328	46,7
Totaal	521	100,0	702	100,0

1.16 Aantal minderjarige asielzoekers in België naar leeftijd (leeftijd op moment van asielaanvraag)
Bron: Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Statelozen, Bureau Niet-Begeleide Minderjarigen
(1) Deze cijfers hebben betrekking op het aantal minderjarigen dat een individueel dossier heeft. Het betreft dus minderjarigen die na of voor hun ouders zijn aangekomen, en niet de minderjarigen die in de bijlage van de asielaanvraag van hun ouders zijn opgenomen. Classificatie als minderjarige na een botscan

5. Achtergrondgegevens en duiding bij de demografische evoluties

Een aantal maatschappelijke factoren zijn van invloed op het geboortecijfer. Hierna gaan we in op de kinderwens, de vruchtbaarheidscijfers, abortussen, en zwangerschappen bij tieners.

5.1. Kinderwens

20- tot 50-jarigen schuiven gemiddeld 2,06 als ideaal kinderaantal naar voren, opmerkelijk minder dan in 2003

In 2008 werd in de SCV-survey (Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen)* gepeild naar de kinderwens. Naast vragen naar het ideale kinderaantal in een gezin en het door de ondervraagde en zijn partner gewenste aantal kinderen, werden ook vragen gesteld over de plannen om in de toekomst nog kinderen te krijgen.

* Van Peer C., *Kinderwens in Vlaanderen: een update op basis van de survey Sociaal-culturele verschuivingen 2008*, SVR-Webpublicatie 2009/6

5.1.1. Ideaal kinderaantal

Bevraagd over het ideale aantal kinderen schuiven 20- tot 50-jarigen gemiddeld 2,06 kinderen naar voren. Bij de mannen ligt het iets hoger dan bij de vrouwen, namelijk 2,08 tegenover 2,03 voor vrouwen (verschil statistisch niet significant) (zie tabel 1.17).

Een kinderloos gezin wordt uitzonderlijk als ideaal vermeld (4,0%). 68,2% van de ondervraagden vindt 2 kinderen een

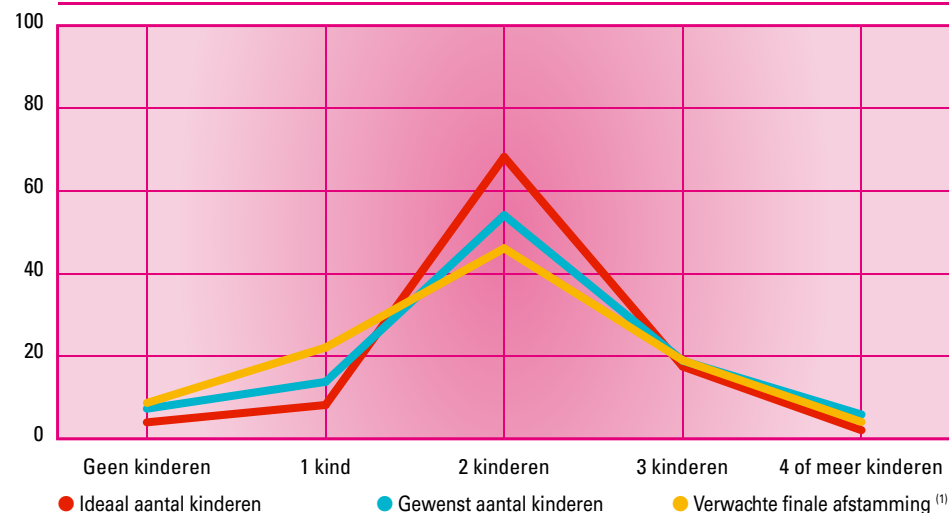
Ideaal kinderaantal, gewenst aantal kinderen en verwachte finale afstamming

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Gemiddeld ideaal kinderaantal (20- tot 50-jarigen)	2,08	2,03	2,06
Gemiddeld gewenst aantal kinderen (20- tot 40-jarigen)	2,06	2,02	2,04
Gemiddelde verwachte finale afstamming (20- tot 40-jarigen) ⁽¹⁾	1,84	1,93	1,88

1.17 Het gemiddelde ideale kinderaantal bij 20- tot 50-jarigen, het gemiddelde gewenste aantal kinderen bij 20- tot 40-jarigen en de gemiddelde verwachte finale afstamming bij 20- tot 40-jarigen - Vlaams Gewest, 2008
Bron: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SCV-survey 2008

(1) Volgens de mediumvariant, waarbij een onzeker antwoord werd gerekend als nog 1 gepland kind

Ideaal en gewenst kinderaantal en verwachte finale afstamming

1.18 Het ideale aantal kinderen in een gezin volgens mannen en vrouwen van 20 tot 50 jaar, het gewenste aantal kinderen door mannen en vrouwen van 20 tot 40 jaar en de verwachte finale afstamming bij 20- tot 40-jarigen, Vlaams Gewest - 2008 (percentage)

Bron: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SCV-survey 2008

(1) Volgens de mediumvariant, waarbij een onzeker antwoord werd gerekend als nog 1 gepland kind

ideaal kinderaantal. 17,5% vermeldt 3 kinderen. 1 kind (8,2%) of 4 of meer kinderen (2,1%) wordt weinig

of nagenoeg niet als ideaal gezien (zie grafiek 1.18). In de jongere leeftijdsgroep ligt het gemiddelde

ideale kinderaantal iets lager dan in de oudere: 20- tot 35-jarigen vermelden gemiddeld 2,05 kinderen; de 35- tot 50-jarigen 2,07. Het verschil is statistisch niet significant.

Tegenover de bevraging in 2003 (DIALOG-survey) is er een opmerkelijke daling van het gemiddelde ideale kinderaantal, van 2,27 naar 2,06.

5.1.2. Kinderwens

Eigen kinderwens iets lager dan het ideale kinderaantal

Naast het ideale kinderaantal werd in de SCV-survey ook gevraagd naar het *aantal kinderen dat men voor zichzelf wenst*. Gemiddeld wensen respondenten tussen 20 en 40 jaar 2,04 kinderen (zie tabel 1.17). Mannen wensen gemiddeld 2,06 kinderen en vrouwen 2,02 kinderen. Het verschil tussen mannen en vrouwen is statistisch niet significant.

Bij respondenten van 20 tot 30 jaar ligt het gewenste aantal kinderen iets hoger en bedraagt het 2,10 tegenover 1,99 in de leeftijdsgroep 30 tot 40 jaar. Algemeen wordt er een grotere kinderwens genoteerd bij jongere mannen en vrouwen dan bij mannen en vrouwen die verder gevorderd zijn in hun reproductieve carrière. Waardeoriëntaties van mensen veranderen in de loop van hun vruchtbaarheidscyclus. Het realiteitsgehalte van de kinderwens neemt toe met de leeftijd.

Het gewenste kinderaantal ligt lager dan het ideale. Het ideale kinderaantal

refereert eerder naar een maatschappelijke dan naar een persoonlijke norm. Demografen wijzen er in dit verband op dat respondenten door het naar voren schuiven van een hoger ideaal kinderaantal eigenlijk commentaar geven op de institutionele context. Eigenlijk willen ze hiermee aangeven dat ze denken dat ze in een andere institutionele setting meer kinderen zouden hebben.

Sinds de vorige enquête (DIALOG-survey 2003) nam het gewenste aantal kinderen toe, terwijl het ideale aantal kinderen daalde.

5.1.3. Verwachte finale afstamming en discrepantie tussen kinderwens en gerealiseerd kinderaantal

Uitgaande van het al gerealiseerde kinderaantal en van het bijkomend nog gepland aantal kinderen werd de verwachte finale afstamming van de 20- tot 40-jarige mannen en vrouwen berekend*. Deze groep realiseerde gemiddeld al 0,76 kinderen en zei bijkomend nog 1,12 kinderen te plannen in de toekomst, of een verwachte finale afstamming van 1,88 kinderen.

Voor de berekening werd uitgegaan van 1 bijkomend kind voor de respondenten die nog onzeker waren (mediumvariant) (zie tabel 1.17). De verwachte finale afstamming is identiek aan wat in de survey van 2003 (DIALOG-survey) werd genoteerd.

De SCV-survey laat ook toe om de grootte van het verschil tussen wens en realiteit te berekenen*. Bij de 36- tot 50-jarigen bedraagt het discrepantiegemiddelde

0,52. Men spreekt hier over 'deficit fertility'.

* De groep met 'excess fertility' werd niet opgenomen in deze berekening

5.2. De vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest

5.2.1. De totale vruchtbaarheid

Vruchtbaarheid in 2008 opnieuw flink hoger. Afname vruchtbaarheidscijfer bij de niet-Belgische vrouwen

De totale vruchtbaarheid is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers, uitgedrukt in aantal kinderen per vrouw. Eigenlijk is dit een virtueel aantal kinderen dat per vrouw zou worden geboren, omdat het de optelsom is van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers die in een welbepaald kalenderjaar worden vastgesteld, terwijl vrouwen kinderen krijgen in de loop van meerdere kalenderjaren.

De totale vruchtbaarheid is een goede indicator voor de mate waarin vrouwen in een bepaald kalenderjaar kinderen voortbrengen.

In 2008 (2009 nog niet beschikbaar) bedroeg het *totale vruchtbaarheidscijfer per vrouw* in het Vlaamse Gewest 1,82 (zie tabel 1.19). We moeten teruggaan tot 1974 voor een dergelijk hoog vruchtbaarheidsniveau in het Vlaamse Gewest (zie grafiek 1.20). Het totale vruchtbaarheidscijfer ligt echter nog steeds onder het vervangingsniveau.

Er wordt van uitgegaan dat een vruchtbaarheidscijfer van 2,1 noodzakelijk is voor de vervanging van de generaties, althans wanneer migratie buiten beschouwing wordt gelaten. Uit grafiek 1.20 blijkt een continue toename van het totale vruchtbaarheidscijfer sinds 2001.

5.2.2. De totale vruchtbaarheid bij Belgische en niet-Belgische vrouwen

Vruchtbaarheid steeg vooral bij de Belgische vrouwen. Convergentie tussen Belgische en niet-Belgische vrouwen

De totale vruchtbaarheid ligt beduidend hoger bij niet-Belgische vrouwen dan bij

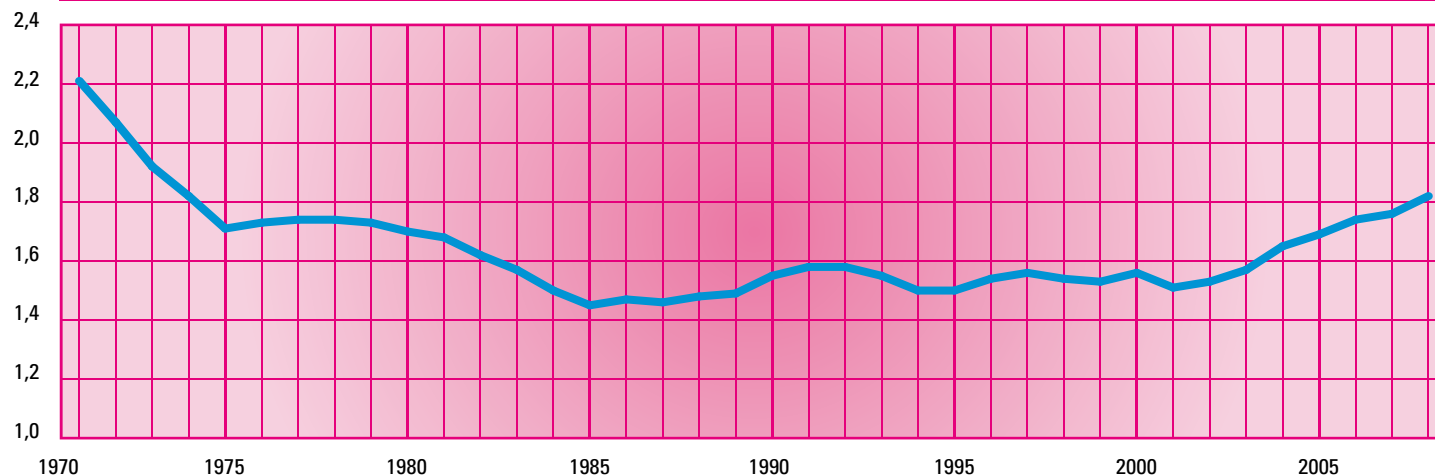
Totaal vruchtbaarheidscijfer

	Belgische vrouwen	Niet-Belgische vrouwen	Totaal
2001	1,42	2,89	1,51
2005	1,60	3,02	1,69
2006	1,64	3,04	1,74
2007	1,66	3,05	1,76
2008	1,72	2,98	1,82

1.19 Totaal vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest - 2001-2008

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

Evolutie totaal vruchtbaarheidscijfer

1.20 Evolutie van het totale vruchtbaarheidscijfer in het Vlaamse Gewest sinds 1971

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op Willems (1971-2000) en op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros (2001-2008)

Belgische vrouwen. Bij de niet-Belgische vrouwen bedraagt ze 2,98 tegenover 1,72 bij de Belgische vrouwen (zie tabel 1.19).

Van 2007 naar 2008 was er bij de Belgische vrouwen een stijging (+0,06 eenheden) en bij de niet-Belgische een daling (-0,07 eenheden) (zie tabel 1.19). Sinds de start van de analyses van de Ikaros-data (2001) is het totale vruchtbaarheidscijfer bij de Belgische vrouwen gestegen met 0,30 eenheden en bij de niet-Belgische slechts met 0,09 eenheden. Er is dus een zekere convergentie tussen de Belgische en de niet-Belgische vrouwen.

De impact van de bevolking met vreemde nationaliteit op de totale vruchtbaarheid is veeleer beperkt. Het totale vruchtbaarheidscijfer van de Belgische vrouwen in het Vlaamse Gewest lag in 2008 slechts 0,10 eenheden lager dan dat van de totale bevolking.

5.2.3. De totale vruchtbaarheid naar provincie

Opmerkelijke verschillen

Het totale vruchtbaarheidscijfer verschilt naar provincie met een relatief laag cijfer in de provincie Limburg (1,68) en een relatief hoog cijfer in de provincie Antwerpen (1,93). Oost-Vlaanderen (1,82), West-Vlaanderen (1,82) en Vlaams-Brabant (1,74) nemen een middenpositie in. In alle provincies was er een toename van 2007 naar 2008.

Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie

	Belgen		Niet-Belgen		Totaal	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Antwerpen	1,69	1,75	3,44	3,36	1,86	1,93
Vlaams-Brabant	1,66	1,67	2,39	2,34	1,73	1,74
West-Vlaanderen	1,70	1,78	3,21	2,98	1,75	1,82
Oost-Vlaanderen	1,64	1,72	3,47	3,53	1,74	1,82
Limburg	1,56	1,60	2,62	2,46	1,65	1,68
Vlaams Gewest	1,66	1,72	3,05	2,98	1,76	1,82

1.21 Totaal vruchtbaarheidscijfer naar provincie en bij Belgische en niet-Belgische vrouwen

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

Bekijken we de evolutie bij de Belgische en de niet-Belgische vrouwen, dan blijkt dat bij de *Belgische vrouwen* het totale vruchtbaarheidscijfer in elke provincie toenam. Het totale vruchtbaarheidscijfer nam sterk toe bij de Belgische vrouwen in de provincies Oost- en West-Vlaanderen (+0,08 eenheden), iets minder in de provincies Antwerpen en Limburg (+0,06 en 0,04 eenheden) en zeer beperkt in Vlaams-Brabant (+0,01 eenheden). Bij de *niet-Belgische vrouwen* nam het totale vruchtbaarheidscijfer af in alle provincies, behalve in de provincie Oost-Vlaanderen.

Opmerkelijk is ook het erg verschillende *totale vruchtbaarheidscijfer* bij de *niet-Belgische vrouwen* naargelang van de provincie, met een relatief

laag vruchtbaarheidscijfer in Vlaams-Brabant en Limburg en een relatief hoog vruchtbaarheidscijfer in Oost-Vlaanderen en Antwerpen. Het vruchtbaarheidscijfer van de niet-Belgische vrouwen ligt in alle provincies wel boven het vervangingsniveau (zie tabel 1.21).

5.2.4. Leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid

In 2008 opnieuw lichte stijging van de vruchtbaarheid bij vrouwen onder de 30 jaar en voortdurende stijging bij de 30-plussers

De leeftijdsspecifieke vruchtbaarheid geeft de verhouding weer van het aantal geboorten bij vrouwen van een bepaalde leeftijd tot het aantal vrouwen van die

leeftijd in de bevolking. Deze cijfers weerspiegelen de mate waarin vrouwen van een bepaalde leeftijd kinderen voortbrengen in een welbepaald jaar, en is dus een goede indicator voor de vruchtbaarheid op elke leeftijd.

In grafiek 1.22 is de vruchtbaarheid van vrouwen in het Vlaamse Gewest weergegeven voor de leeftijdsklasse tussen 20 en 35 jaar sinds 2001.

De vruchtbaarheid van de 25- tot 30-jarige vrouwen stijgt aanhoudend, zij het soms zeer beperkt, zoals van 2006 naar 2007, en sinds 2006 is de vruchtbaarheid van de 20- tot 25-jarige vrouwen ook opnieuw lichtjes aan het stijgen. Daarnaast gaat de systematische stijging van het vruchtbaarheidscijfer van de 30-plussers onverminderd verder.

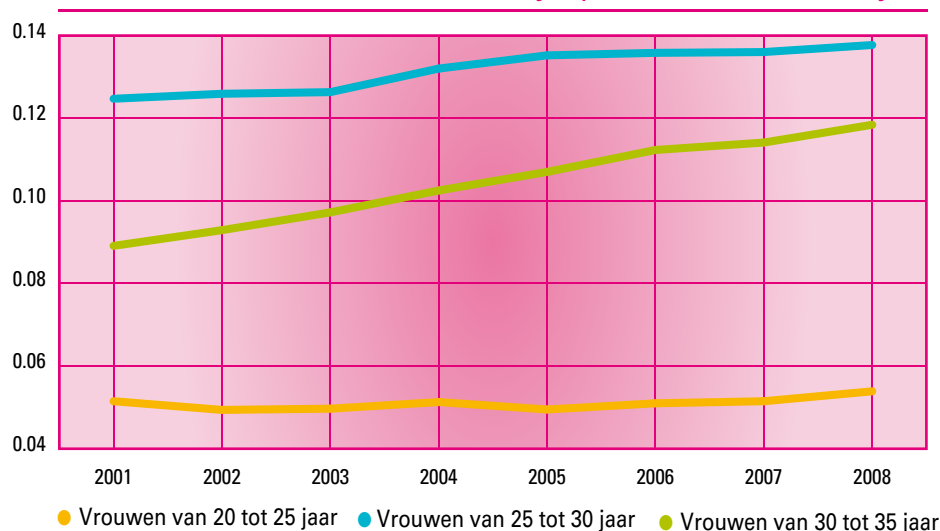
In de voorbije decennia daalde het totale vruchtbaarheidscijfer omdat de daling van de vruchtbaarheid op relatief jonge leeftijd niet volledig gecompenseerd werd door de stijging op oudere leeftijd. In de voorbije jaren steeg het totale vruchtbaarheidscijfer door de trend van stijgende vruchtbaarheid boven de 30 jaar en de recentere stijging van de vruchtbaarheid onder de 30 jaar.

5.2.5. Einde van het uitstel van het eerste kind?

Pauze in uitstelbeweging; aarzelende vervroeging van het moederschap

De vruchtbaarheid heeft in Vlaanderen, net als in andere Europese regio's, twee evoluties ondergaan sinds het midden

Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers

1.22 Evolutie leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in enkele leeftijdsklassen sinds 2001 - Vlaams Gewest
Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, *Interface Demography, Working Paper 2009-2*. Gebaseerd op gegevens van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, en van Kind en Gezin, Ikaros

van de jaren 1960. In een eerste periode daalde het aantal kinderen per man of vrouw en dus de gezinsomvang, nadien was er sprake van een almaar verder uitstel van het eerste kind. De daling van de gemiddelde gezinsgrootte voltrok zich vooral in de jaren 1960 en '70. Sindsdien is het vooral een verhaal van voortdurend uitstel geworden.

De recente toename van de vruchtbaarheidscijfers van vrouwen jonger dan 30 jaar is een teken dat *het uitstel* zijn grenzen heeft bereikt, en misschien ook een stukje werd teruggeschroefd. Maar als er al sprake is van een terugschroeven van het uitstel, dan is het toch zeer

aarzelend. In 2007 was er voor het eerst sinds jaren sprake van een lichte daling van de gemiddelde leeftijd bij de eerste geboorten bij de Belgische vrouwen. De daling zette zich in 2008 echter niet verder, omdat de stijging van de vruchtbaarheid bij de 30-plussers groter was dan de stijging van de vruchtbaarheid bij vrouwen onder de 30 jaar (zie tabel 1.23).

	2001	2005	2006	2007	2008
Alle geboorten					
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾					
Totale bevolking	28,38	29,07	29,20	29,20	29,23
Belgen	28,53	29,19	29,28	29,28	29,31
Vreemdelingen	27,34	28,55	28,71	28,70	28,76
Verwacht op basis van leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers ⁽¹⁾					
Totale bevolking	28,36	28,83	28,94	29,96	29,02
Belgen	28,49	28,94	29,04	29,07	29,12
Vreemdelingen	27,19	27,82	28,02	28,08	28,15
Eerste geboorten					
Feitelijk gemiddelde ⁽¹⁾					
Totale bevolking	26,76	27,50	27,65	27,58	27,62
Belgen	26,93	27,63	27,77	27,69	27,72
Vreemdelingen	25,39	26,71	26,78	26,89	26,95
Verwacht op basis van leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers ⁽¹⁾					
Totale bevolking	26,70	27,32	27,44	27,40	27,45
Belgen	26,88	27,47	27,60	27,53	27,58
Vreemdelingen	23,69	24,42	25,85	26,01	26,10

1.23 Gemiddelde leeftijd van de moeder bij de geboorte van haar kind in het Vlaamse Gewest, 2001-2008

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

(1) Het feitelijke gemiddelde is het gewone rekenkundige gemiddelde van de leeftijd van de moeders (in aantal volle jaren) van de geregistreerde geboorten en wordt dus niet alleen beïnvloed door de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers, maar ook door het aantal potentiële moeders op elke leeftijd.

Het gemiddelde dat op basis van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers verwacht wordt, is het gemiddelde van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers van elke leeftijd. Dit gemiddelde wordt dus niet beïnvloed door de aantallen potentiële moeders op elke leeftijd

5.2.6. Hogere vruchtbaarheid, grotere gezinnen?

Tekenen van een zeer lichte stijging van gezinnen met drie of meer kinderen?

De stijging van het totale vruchtbaarheidscijfer betekent niet per

se dat de jongste generaties gemiddeld opnieuw wat meer kinderen zullen krijgen dan de vrouwen uit de net iets oudere generaties. Het is goed denkbaar dat vrouwen die hun kind nu op wat jongere leeftijd krijgen, ook wat vroeger zullen stoppen met het krijgen van kinderen, zonder aan het einde van de rit meer

kinderen te krijgen. Het is dus goed denkbaar dat het geboortecijfer op oudere leeftijd de komende jaren zal afvlakken of zelfs zal gaan dalen.

Voor het beantwoorden van de vraag of de gezinnen nu ook iets groter worden, bekijken we het *relatieve aantal*

Geboorterang ⁽¹⁾

Nationaliteit	Geboorterang	2001	2006	2007	2008
Belgen	1ste	46,1	48,4	47,8	47,6
	2de	35,9	34,7	35,4	35,6
	3de	12,6	11,9	11,8	11,9
	4de en +	5,4	5,0	5,0	4,9
	Totaal		100,0	100,0	100,0
Vreemdelingen	1ste	47,7	43,2	43,3	42,5
	2de	30,1	31,6	31,6	32,4
	3de	15,6	14,6	15,1	14,8
	4de en +	12,6	10,5	10,0	10,2
	Totaal		100,0	100,0	100,0
Totale bevolking	1ste	45,6	47,7	47,2	46,9
	2de	35,2	34,3	34,9	35,1
	3de	13,0	12,3	12,2	12,3
	4de en +	6,2	5,8	5,7	5,7
	Totaal		100,0	100,0	100,0

1.24 Geboorten naar nationaliteit en geboorterang in het Vlaamse Gewest, percentages, 2001-2008

Bron: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros

(1) Geboorterang verwijst naar het aantal geboorten dat al heeft plaatsgevonden bij de moeder. Meerlingen krijgen dezelfde geboorterang toegewezen

geboorten per geboorterang en de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers per geboorterang.

Tussen 2001 en 2006 nam het aandeel van de eerste geboorten in het totale aantal geboorten toe, terwijl het aandeel van de derde geboorten en geboorten van hogere rang licht daalde ten opzichte van 2001. In 2007 en in 2008 steeg echter het percentage tweede geboorten in het totale aantal (zie tabel 1.24).

De stijging van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in 2005 was vooral een kwestie van meer eerste geboorten, in 2006 eerder een kwestie van meer tweede geboorten en in 2007 en 2008 een kwestie van meer tweede en derde geboorten.

In 2004 stegen de leeftijdsspecifieke cijfers voor tweede geboorten niet of nauwelijks. In 2005 en 2006 was er bij de tweede geboorten al wel een stijging zichtbaar, en in 2007 en 2008 ook bij geboorten van derde en hogere rang.

Tot en met 2006 waren er dus geen aanwijzingen dat de gezinnen in Vlaanderen gemiddeld opnieuw ietsje groter zouden worden. Op basis van de evoluties in 2007 en 2008 verwachten we in het Vlaamse Gewest een lichte stijging van het relatieve aantal jonge gezinnen met drie of meer kinderen. Het gaat echter om heel kleine verschuivingen en het is lang niet zeker dat die zich de komende jaren zullen doorzetten. Het is ook nog niet duidelijk in welke mate deze stijging te verklaren is door het groeiende gewicht van nieuwe Belgen en vreemdelingen in de bevolking van het Vlaamse Gewest.

5.3. Abortus

Een beperkt aantal zwangerschappen wordt vrijwillig afgebroken. Lichte toename van het relatieve abortuscijfer

Een aantal zwangerschappen wordt niet uitgedragen, maar vrijwillig afgebroken. In Vlaanderen kunnen zwangere vrouwen daarvoor terecht in abortuscentra of in ziekenhuizen. In 2007 (geen recentere cijfers beschikbaar) bedroeg het aantal legale abortussen in deze centra en in ziekenhuizen 7648. Tegenover 2006 is er een toename met 2,9% (zie tabel 1.25 en grafiek 1.26; zie ook punt 5.4). Het aantal abortussen lag ook een kwart hoger dan in 2000.

Per 1000 geboorten waren er in 2007 116 abortussen, tegenover 113 in 2006.

In grafiek 1.27 is het aantal abortussen naargelang van de leeftijd van de vrouw opgenomen.

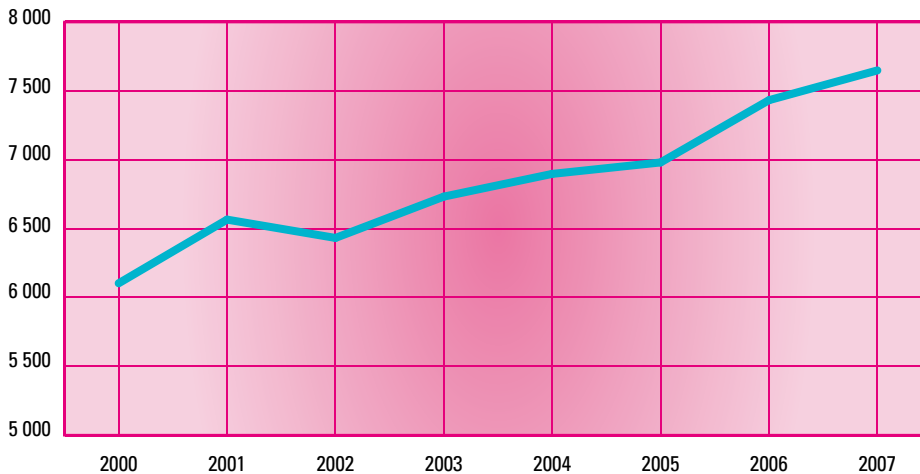
Abortussen

	2006	2007
Aantal abortussen	7 432	7 648
Aantal abortussen per 1000 geboorten	113	116

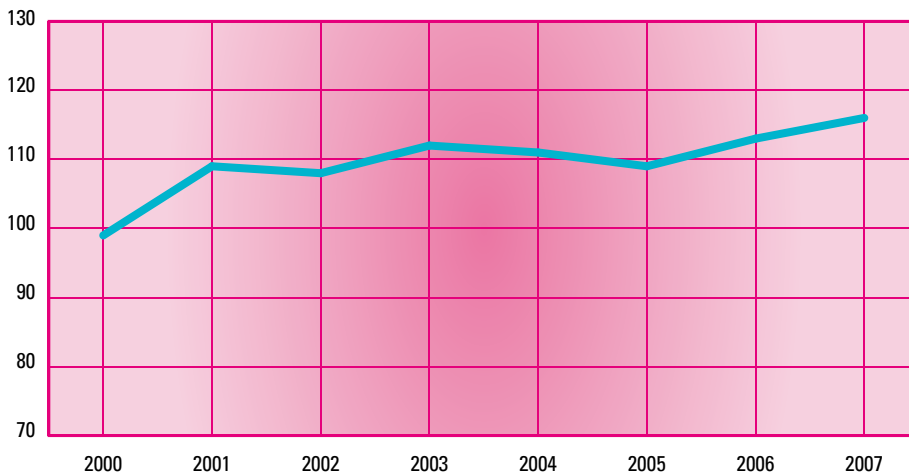
1.25 Abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest: aantal en aantal per 1000 geboorten
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

Aantal

Per 1000 geboorten

1.26 Evolutie sinds 2000 van het aantal abortussen en het aantal abortussen per 1000 geboorten bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest

Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

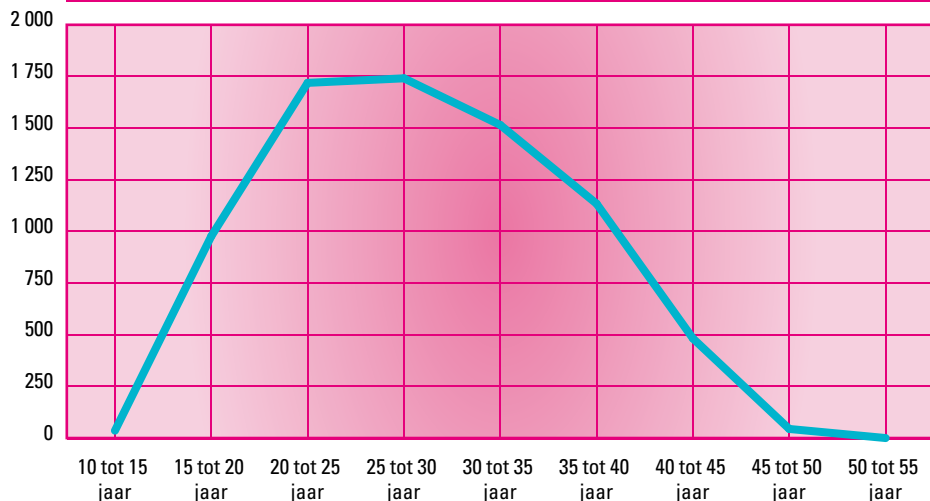
Tienermoederschap is vrij uitzonderlijk; nogal wat zwangerschappen bij tieners worden afgebroken

Er bestaat een samenhang tussen tienermoederschap en een risicovolle situatie voor moeder en kind. Tienermoeders verlaten vroegtijdig de school, hebben meer kans op armoede en meer kans om alleenstaande moeder te zijn. Kinderen van tienermoeders hebben meer kans op een laag geboortegewicht, op sterfte binnen het eerste levensjaar, en meer kans om zelf een tienermoeder te worden.

Tienermoederschap is in Vlaanderen vrij uitzonderlijk. In 2008 waren maar 1356 of 2,0% van de bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. Dit cijfer ligt iets lager dan in 2007 (-2,8%). Toen waren 1395 bevallen vrouwen jonger dan 20 jaar. Bijna de helft (49,2%) van de tienermoeders was 19 jaar en nog eens 29,0% was 18 jaar (zie tabel 1.28 en grafiek 1.29).

Abortussen naar leeftijd

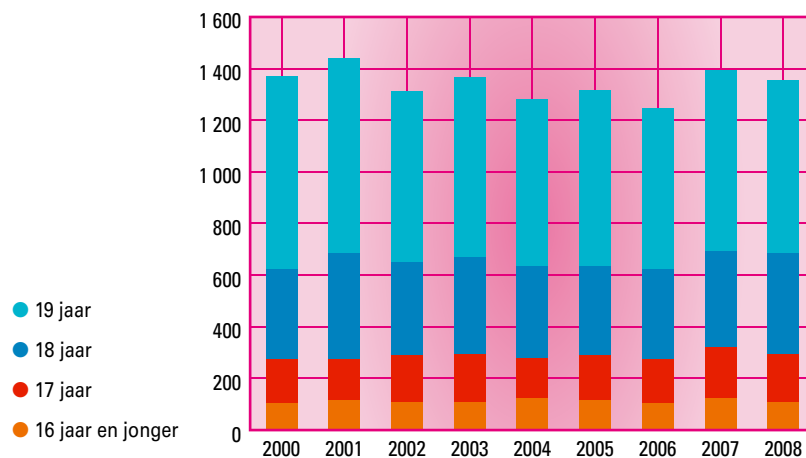
1.27 Aantal abortussen bij vrouwen wonend in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - 2007
Bron: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

Tienermoeders

	2007	2008
14 jaar of jonger	10	8
15 jaar	36	28
16 jaar	80	73
17 jaar	195	187
18 jaar	375	393
19 jaar	699	667
Totaal jonger dan 20 jaar	1 395	1 356

1.28 Aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel)
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Evolutie tienermoeders

1.29 Evolutie van het aantal tienermoeders naar leeftijd in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Het aantal *tienerzwangerschappen* ligt echter heel wat hoger dan het aantal bevallingen van vrouwen jonger dan 20 jaar. In 2007* bedroeg het aantal tienerzwangerschappen - bevallingen en abortussen samen - 2408, waarvan 1395 bevallingen en 1013 abortussen. Op de 100 zwangere tieners zijn er 57,9 die moeder worden en 42,1 die een abortus ondergaan. Het ging echter vooral om vrouwen in de leeftijdsklasse 15 tot 20 jaar. Beneden de 15 jaar waren er in 2007 36 abortussen en 10 bevallingen. Zwangere vrouwen beneden de 15 jaar ondergaan wel relatief vaker een abortus dan zwangere vrouwen van 15 tot 20 jaar (zie tabel 1.30 - zie ook punt 5.3).

In grafiek 1.33 wordt de evolutie van het aantal abortussen en bevallingen bij tieners sinds 2000 weergegeven.

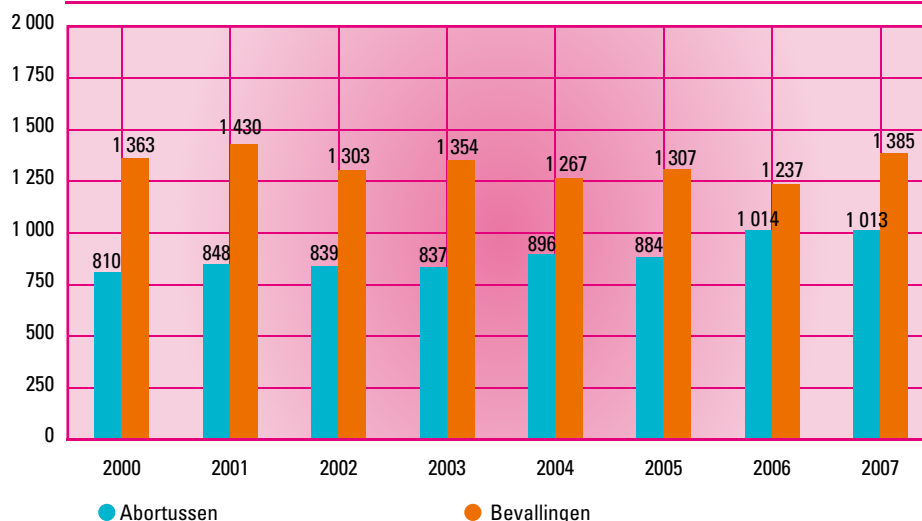
* We bekijken 2007 omdat voor 2008 alleen nog maar het aantal bevallingen bekend is

Abortussen bij tieners

	2006	2007
Aantal		
Bij vrouwen van 10 tot 15 jaar	24	36
Bij vrouwen van 15 tot 20 jaar	990	977
Totaal bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	1 014	1 013
Per 100 zwangerschappen		
Bij vrouwen van 10 tot 20 jaar	44,9	42,1

1.30 Aantal abortussen en aantal abortussen per 100 zwangerschappen bij vrouwen jonger dan 20 jaar
Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Abortussen en bevallingen bij tieners

1.31 Aantal abortussen bij vrouwen jonger dan 20 jaar in het Vlaamse Gewest en aantal tienermoeders in Vlaanderen (Vlaams Gewest en Vlaamse kraamklinieken in Brussel) sinds 2000
Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking
Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

Hoe moeten we het geboortecijfer en de evoluties inzake geboorten in Vlaanderen situeren in Europa? Hoe evolueert het aantal jonge kinderen? De gegevens over Vlaanderen worden vergeleken met de gegevens van de landen van de EU-15 en indien mogelijk ook met het totale cijfer van de EU-15.

6.1. Geboorten, vruchtbaarheid en abortussen

In de tabellen 1.32, 1.33 en 1.34 worden een aantal cijfers over de geboorten weergegeven: het aantal geboorten, de procentuele evolutie van het geboortecijfer en het aantal geboorten per 1000 inwoners. De cijfers van de EU-15-landen voor 2009 zijn nog ramingen. Volgens deze ramingen zou het geboortecijfer in de EU-15 in 2009 ongeveer 0,4% lager liggen dan in 2008. Voor het eerst sinds 2003 wordt er een daling van het aantal geboorten verwacht. Tegen deze globale evolutie in zou het geboortecijfer in Finland (+11,4%) en in Spanje (+8,7%) sterk stijgen van 2008 naar 2009. Ook Zweden kent een stijgend aantal geboorten (+3,8%). In Griekenland (+2,0%), Frankrijk (+0,1%) en in Nederland (+0,4%) zou er ook een zeer lichte stijging zijn. Een lichte daling van het aantal geboorten wordt verwacht in België (-0,7%), Luxemburg (-0,2%), Oostenrijk (-1,3%), het Verenigd Koninkrijk (-0,9%) en Ierland (-0,3%). In Duitsland (-5,4%) en Portugal (-6,8%) is er een sterkere daling van het aantal geboorten.

	2000	2005	2006	2007	2008	2009**
Vlaams Gewest	61 877	63 906	65 655	65 689	68 394	
België	114 883	119 622	121 382	120 663	124 991*	124 138
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	766 999	685 795	672 724	684 862	682 514*	645 581
Frankrijk	808 249	807 787	830 288	819 605	829 311*	830 391
Luxemburg	5 723	5 371	5 514	5 477	5 596	5 583
Nederland	206 619	187 910	185 057	181 336	184 634*	185 416
<i>Noordse landen</i>						
Finland	56 742	57 745	58 840	58 729	59 331	66 094
Denemarken	67 084	64 282	64 984	64 082	65 038	62 642
Zweden	90 441	101 346	105 913	107 421	109 301	113 808
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	103 267	107 545	112 042	111 926	118 302*	120 654
Italië	543 144	554 022	560 010	563 933	575 810*	553 590
Portugal	120 008	109 399	105 449	102 492	104 594*	97 403
Spanje	397 632	466 371	482 957	493 702	519 050*	563 988
Oostenrijk	78 268	78 190	77 914	76 250	77 752	76 733
Verenigd Koninkrijk	679 029	722 549	748 563	772 245	794 383*	787 350
Ierland	54 789	61 372	65 425	70 620	75 065*	74 855
EU-15	4 092 897	4 129 306	4 197 062	4 236 442	4 326 002*	4 308 227

1.32 Aantal levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

Het aantal geboorten per 1000 inwoners in de EU-15 bedraagt 10,9. Een beduidend hoger cijfer wordt genoteerd in Ierland (16,8), Frankrijk (12,9), het Verenigd Koninkrijk (12,8), Finland (12,4), Zweden (12,3) en Spanje (12,3) en een beduidend lager cijfer in Duitsland (7,9) (zie tabel 1.34).

Het totale vruchtbaarheidscijfer (TVC) ligt overall beneden het vervangingsniveau, waarvoor een cijfer van 2,10 kinderen per vrouw wordt vooropgesteld, althans wanneer migratie buiten beschouwing wordt gelaten (zie tabel 1.35). Geen enkel EU-15-land behaalt het vervangingsniveau; Ierland (2,09) en Frankrijk (2,00) benaderen het wel. Door de aanhoudende stijging van het TVC behoort het Vlaamse Gewest nu tot de EU-15-landen met een relatief hoog TVC. De recentst beschikbare cijfers wijzen op een stijging van het TVC in alle EU-15-landen, met uitzondering van Luxemburg, waar het gelijk bleef. Tabel 1.36 geeft de evolutie van het uiteindelijke nakomelingschap aan het eind van de vruchtbare periode, zijnde 49 jaar. We bekijken in deze tabel de geboortecohorten tot en met 1970-1971, waarbij er voor de cohorten die de leeftijd van 49 jaar nog niet hebben bereikt, wordt gewerkt met schattingen. Met 1,65 (cohort 1970) nakomelingen

	2000	2005	2006	2007	2008	2009**
Vlaams Gewest	100,0	103,3	106,1	106,2	110,5	
België	100,0	104,1	105,7	105,0	108,8*	108,1
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	100,0	89,4	87,7	89,3	89,0*	84,2
Frankrijk	100,0	99,9	102,7	101,4	102,6*	102,7
Luxemburg	100,0	93,8	96,3	95,7	97,8	97,6
Nederland	100,0	90,9	89,6	87,8	89,4*	89,7
<i>Noordse landen</i>						
Finland	100,0	101,8	103,7	103,5	104,6	116,5
Denemarken	100,0	95,8	96,9	95,5	97,0	93,4
Zweden	100,0	112,1	117,1	118,8	121,2	125,8
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	100,0	104,1	108,5	107,5	114,6*	116,8
Italië	100,0	102,0	103,1	103,8	106,0*	101,9
Portugal	100,0	91,2	87,9	85,4	87,2*	81,2
Spanje	100,0	117,3	121,5	124,2	130,5*	141,8
Oostenrijk	100,0	99,9	99,5	97,4	99,3	98,0
Verenigd Koninkrijk	100,0	106,4	110,2	113,7	117,0*	116,0
Ierland	100,0	112,0	119,4	128,9	137,0*	136,6
EU-15	100,0	100,9	102,5	103,4	105,7*	105,3

1.33 Evolutie van het aantal levendgeborenen sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website

Eigen berekeningen

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

Geboorten per 1000

	2000	2005	2006	2007	2008	2009**
Vlaams Gewest	10,4	10,6	10,8	10,7	11,1	
België	11,2	11,3	11,5	11,4	11,7*	11,5
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	9,3	8,3	8,2	8,3	8,3*	7,9
Frankrijk	13,3	12,9	13,1	12,9	13,0*	12,9
Luxemburg	13,2	11,6	11,8	11,5	11,6	11,3
Nederland	13,0	11,5	11,3	11,1	11,3*	11,3
<i>Noordse landen</i>						
Finland	11,0	11,0	11,2	11,1	11,2	12,4
Denemarken	12,6	11,9	12,0	11,8	11,9	11,4
Zweden	10,2	11,2	11,7	11,8	11,9	12,3
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	9,5	9,7	10,1	9,9	10,5*	10,7
Italië	9,5	9,5	9,5	9,5	9,7*	9,2
Portugal	11,8	10,4	10,0	9,7	9,9*	9,2
Spanje	9,9	10,8	11,0	11,1	11,5*	12,3
Oostenrijk	9,8	9,5	9,4	9,2	9,3	9,2
Verenigd Koninkrijk	11,6	12,0	12,4	12,7	13,0*	12,8
Ierland	14,5	14,9	15,5	16,4	17,1*	16,8
EU-15	10,8	10,7	10,8	10,8	11,0*	10,9

1.34 Geboortecijfer: aantal geboorten per 1000 inwoners sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website

Eigen berekeningen

* Voorlopige cijfers

** Ramingen

bij de vrouwen geboren in 1970 bevindt België zich in de middenmoot. In bijna alle EU-15-landen realiseren de jongere generaties vrouwen een lager aantal kinderen dan de generatie vrouwen van 1955 en 1960. Denemarken en Luxemburg zijn hierop een uitzondering, met een lichte maar continue toename van het uiteindelijke nakomelingschap.

De leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen, is de laatste jaren nagenoeg constant of licht stijgend. De *gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling* ligt volgens de recentst beschikbare cijfers in alle bestudeerde landen boven de 29 jaar. In Duitsland, Frankrijk, de noordse landen en de mediterrane landen ligt de gemiddelde leeftijd boven de 30 jaar en in Nederland en Ierland zelfs boven de 31 jaar. De *gemiddelde leeftijd bij een eerste kind* ligt in de meeste EU-15-landen boven de 28 jaar, uitgezonderd in Finland, Portugal en Oostenrijk. In het Vlaamse Gewest ligt het precies op 28 jaar (zie tabellen 1.37 en 1.38).

Het vruchtbaarheidscijfer bij vrouwen van 15 tot 20 jaar ligt in het Vlaamse Gewest laag, vergelijkbaar met heel wat EU-15-landen. Vooral het Verenigd Koninkrijk, maar ook Portugal en Ierland kennen een hoog vruchtbaarheidscijfer bij vrouwen van 15 tot 20 jaar (zie tabel 1.39).

De toename van het aantal kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie zet zich in de meeste EU-15-landen verder door. Frankrijk en Zweden kennen een zeer hoog percentage geboorten buiten een huwelijk. In Zweden wordt 54,7% van de kinderen geboren buiten een huwelijksrelatie; in Frankrijk 52,6%. Met 39% geboorten buiten een huwelijksrelatie situeert België zich in de middengroep. In Griekenland ligt het percentage geboorten buiten een huwelijk zeer laag (zie tabel 1.40).

In tabel 1.41 wordt een overzicht gegeven van het aantal *abortussen* per 100 geboorten. Het Vlaamse Gewest en België kennen een vrij laag aantal abortussen per 100 geboorten in vergelijking met de andere EU-15-landen.

Vruchtbaarheidscijfer

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	NB	1,69	1,74	1,76	1,82
België	1,66	1,75	1,80	1,81	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	1,38	1,34	1,33	1,37	1,38
Frankrijk	1,89	1,94	2,00	1,98	2,00
Luxemburg	1,76	1,63	1,65	1,61	1,61
Nederland	1,72	1,71	1,72	1,72	1,77
<i>Noordse landen</i>					
Finland	1,73	1,80	1,84	1,83	1,85
Denemarken	1,77	1,80	1,85	1,84	1,89
Zweden	1,54	1,77	1,85	1,88	1,91
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	1,26	1,33	1,40	1,41	1,51
Italië	1,26	1,32	1,35	1,37	
Portugal	1,55	1,40	1,36	1,33	1,37
Spanje	1,23	1,35	1,38	1,40	1,46
Oostenrijk	1,36	1,41	1,41	1,38	1,41
Verenigd Koninkrijk	1,64	1,78	1,84	1,90*	
Ierland	1,89	1,87	1,92	2,01	2,09

1.35 Totaal vruchtbaarheidscijfer (TVC) per vrouw sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Brussel, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2
Eurostat, website

* Voorlopig cijfer

NB: niet beschikbaar

Uiteindelijk nakomelingschap ⁽¹⁾

	1955	1960	1965	1970	1971
België	1,83	1,87	1,76	1,65	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	1,67	1,66	1,55	1,47	1,47
Frankrijk	NB	NB	202		
Luxemburg	1,68	1,74	1,82	1,82	1,84
Nederland	1,87	1,86	1,78	1,74	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	1,90	1,96	1,91	1,86	
Denemarken	1,83	1,87	1,89	1,95	1,92
Zweden	2,03	2,05	2,01	1,96	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB	1,97	1,77	1,57	1,52
Italië	1,79	1,64	1,46	1,40	
Portugal	2,03	1,88	1,82	1,66	1,64
Spanje	1,92	1,79	1,61	1,45	
Oostenrijk	1,77	1,70	1,64	1,60	1,60
Verenigd Koninkrijk	NB	NB	NB	NB	NB
Ierland	NB	NB	NB	2,02	

1.36 Gemiddeld aantal kinderen per vrouw bij het bereiken van het einde van de vruchtbare periode (leeftijd van 49 jaar) voor enkele generaties vrouwen geboren tussen 1955 en 1971

Bronnen: Council of Europe, *Recent demographic developments in Europe 2005*

Eurostat, website

OECD, *Family database* (gegevens Frankrijk)

(1) Als een cohorte de leeftijd van 49 jaar nog niet heeft bereikt, dan wordt het uiteindelijke nakomelingschap geschat aan de hand van de geobserveerde vruchtbaarheid van de vorige generaties (ramingen Eurostat)

NB: niet beschikbaar

	2000	2004	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	29,2	29,5	29,6	29,6	29,7	29,7
België	NB	NB	NB	NB	29,8	
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	28,7	29,3	29,5	29,6	30,2	
Frankrijk	29,3	29,6	29,7	29,7	29,8	
Luxemburg	29,3	30,2	29,8	29,9	30,2	
Nederland	30,3	30,5	30,5	30,6	31,1	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	29,6	29,9	29,9	30,0		
Denemarken	29,2	30,1	30,2	30,3	30,4	
Zweden	29,9	30,4	30,5	30,5	30,9	
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	29,6	29,6	29,9	29,9	30,7	
Italië	30,3	NB	30,9			
Portugal	28,6	29,2	29,3	29,5	30,0	
Spanje	30,7	30,9	30,9	30,9	30,8	
Oostenrijk	28,2	28,8	29,0	29,2	29,4	
Verenigd Koninkrijk	28,5	29,0	29,1	29,2	29,3	
Ierland	30,5	31,0	NB	30,7	31,1	

1.37 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Eurostat, website

Eurostat, The Social Situation in the European Union 2009

NB: niet beschikbaar

	2000	2004	2005	2006	2007
Vlaams Gewest	27,5	27,9	28,0	28,0	28,0
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	28,2	29,0	NB	29,1	
Frankrijk	27,8	28,4	28,5	28,6	
Luxemburg	28,3	28,7	29,0		
Nederland	28,6	28,9	28,9		
<i>Noordse landen</i>					
Finland	27,4	27,8	27,9		
Denemarken	27,3	28,4	28,4		
Zweden	27,9	28,6	28,7		
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	28,0	28,3	28,5		
Italië	NB				
Portugal	26,5	27,1	27,1		
Spanje	29,1	29,3	29,3	29,3	
Oostenrijk	26,4	27,0	27,2		
Verenigd Koninkrijk	29,1	29,7	29,8	30,0	
Ierland	27,7				

1.38 Gemiddelde leeftijd van de vrouw bij de bevalling van een eerste kind sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

Leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer tieners ⁽¹⁾

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	NB	0,03903	0,03555	0,04021	0,03847
België	NB	0,05272	NB	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	0,06471	0,05285	0,05050	0,04955	0,04876
Frankrijk	0,06138	0,05754	0,05762	0,05687	0,05770
Luxemburg	0,06079	0,05999	0,05190	0,05114	0,04342
Nederland	0,03680	0,02887	0,02614	0,02597	0,02591
<i>Noordse landen</i>					
Finland	0,04982	0,05138	0,04721	0,04551	0,04314
Denemarken	0,03943	0,02788	0,02973	0,02828	0,03015
Zweden	0,03517	0,02945	0,02965	0,02952	0,02962
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	0,04360	0,05223	0,05661	0,05538	0,06012
Italië	0,03574	0,03421	0,03350	0,03330	NB
Portugal	0,10851	0,09355	0,08392	0,08342	0,07954
Spanje	0,04423	0,05728	0,06071	0,06574	0,06826
Oostenrijk	0,06870	0,06420	0,05974	0,05596	0,05619
Verenigd Koninkrijk	0,14469	0,12985	0,13082	NB	NB
Ierland	0,09789	0,08312	0,08160	0,08742	0,08733

1.39 Leeftijdsspecifiek vruchtbaarheidscijfer bij 15- tot 20-jarige vrouwen

Bronnen: Van Bavel J., Bastiaenssens V., *De recente evolutie van de vruchtbaarheid in het Vlaamse Gewest: update 2008*, Vrije Universiteit Brussel, Interface Demography, Working Paper 2009-2. Gebaseerd op gegevens van Kind en Gezin, Ikaros Eurostat, website

(1) Leeftijd 15 tot en met 19 jaar; leeftijd in verstreken jaren

NB: niet beschikbaar

Geboorten buiten een huwelijk per 100 geboorten

	2000	2005	2006	2007	2008
België	NB	NB	NB	39,0	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	23,4	29,2	30,0	30,9	32,1
Frankrijk	43,6	48,4	50,5	51,7	52,6
Luxemburg	21,9	27,2	28,8	29,2	30,2
Nederland	24,9	34,9	37,1	39,5	41,2
<i>Noordse landen</i>					
Finland	39,2	40,4	40,6	40,6	40,7
Denemarken	44,6	45,7	46,4	46,1	46,2
Zweden	55,3	55,5	55,5	54,8	54,7
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	4,0	5,1	5,3	5,8	5,9
Italië	9,7	15,4	18,6	20,7	
Portugal	22,2	30,7	31,6	33,6	36,2
Spanje	17,7	26,6	28,4	NB	31,8
Oostenrijk	31,3	36,5	37,2	38,3	38,8
Verenigd Koninkrijk	39,5	42,9	43,7	44,4	
Ierland	31,5	32,0	33,2		

1.40 Aantal geboorten buiten een huwelijk in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Eurostat, website

NB: niet beschikbaar

Aantal abortussen per 1000 geboorten

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	98,6	109,2	113,2	116,4	
België	119,8	141,5	145,3	149,5	
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	175,5	180,9	178,0	170,7	167,7
Frankrijk	254,1				
Luxemburg	NB				
Nederland	131,7	152,9	153,9	156,2	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	192,7	190,0	181,8	180,3	175,1
Denemarken	233,5	236,2	231,6		
Zweden	342,5	345,1	340,3	346,4	348,2
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	174,5	153,4			
Italië	250,2	233,3	225,8		
Portugal	NB				
Spanje	160,3	196,6			
Oostenrijk	NB				
Verenigd Koninkrijk	276,3	265,6	276,5	275,0	
Ierland	NB				

1.41 Aantal abortussen per 1000 geboorten sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: Nationale Evaluatiecommissie Zwangerschapsafbreking

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

NB: niet beschikbaar

6.2. Jonge kinderen

Aantal kinderen onder de 5 jaar

Het Vlaamse Gewest is een *kleine regio* binnen Europa. Het aantal kinderen onder de 5 jaar in het Vlaamse Gewest maakt slechts 1,6% uit van het aantal jonge kinderen in de Europese Unie. De Europese Unie telde op 1 januari 2009 in totaal ruim 20,9 miljoen kinderen onder de 5 jaar (zie tabel 1.42).

Van 2008 naar 2009 is het aantal kinderen in de EU-15-landen licht toegenomen (+0,7%; raming).

De meeste EU-15-landen kenden een stijging van het aantal jonge kinderen. Een stijging met minder dan 2% in Frankrijk, Luxemburg, Finland, Denemarken, Italië en Oostenrijk. In Zweden, Griekenland, Spanje en Ierland bedroeg de toename meer dan 2%. In Duitsland, Nederland en Portugal nam het aantal kinderen onder de 5 jaar af. Voor België en voor het Vlaamse Gewest zijn er nog geen cijfers beschikbaar voor 2009. Tabel 1.43 geeft de procentuele evolutie weer, met 2000 als basis.

Tabel 1.44 schetst de evolutie van *het aandeel jonge kinderen* in de totale bevolking. Opmerkelijk is het grote aandeel jonge kinderen in Ierland (7,6%). Duitsland kent het laagste aandeel jonge kinderen (4,2%).

Tegen 2015 verwacht de EU-15 een lichte toename van het aantal kinderen onder de 5 jaar (+1,1%). De verwachte evoluties

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	320 682	309 328	312 800	319 246	325 972	
België	577 217	574 859	580 368	590 156	600 728	
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	3 947 634	3 656 322	3 570 858	3 504 146	3 469 044	3 445 172
Frankrijk	3 752 377	3 929 764	3 914 575	3 943 376	3 973 883	4 028 388
Luxemburg	28 460	27 924	27 731	27 920	28 061	28 511
Nederland	983 491	1 010 626	988 152	966 881	945 727	931 556
<i>Noordse landen</i>						
Finland	297 522	283 693	284 949	288 127	291 628	295 002
Denemarken	340 593	328 056	325 152	324 883	325 606	326 932
Zweden	468 716	485 558	496 345	512 583	525 305	536 982
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	518 125	517 910	524 376	534 848	543 615	557 120
Italië	2 624 578	2 733 436	2 745 849	2 775 811	2 807 626	2 847 126
Portugal	535 886	553 702	552 755	547 569	536 621	528 983
Spanje	1 840 202	2 171 491	2 233 926	2 288 863	2 364 938	2 418 939
Oostenrijk	424 501	397 723	398 332	399 333	396 259	396 528
Verenigd Koninkrijk	3 575 961	3 414 600	3 443 487	3 542 824	3 645 438	
Ierland	264 576	295 803	303 047	309 827	323 994	338 200
EU-15	20 179 839	20 381 467	20 389 852	20 557 147	20 778 473	20 925 555*

1.42 Aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website

* Raming

1 zijn erg verschillend in de EU-15-landen, met een opmerkelijke toename in Ierland (+16,3%). Een toename tussen 5 en 10% wordt verwacht in Luxemburg (+5,5%), Zweden (+5,9%), Spanje (+9,7%) en het Verenigd Koninkrijk (+6,1%). Een beperkte tot zeer beperkte toename wordt verwacht in België (+2,9%), Finland (+3,9%), Griekenland (+0,7%) en Oostenrijk (+1,2%). Voor Frankrijk (-0,5%), Portugal (-2,1%), Duitsland (-3,2%) en Italië (-3,7%) wordt gerekend op een lichte daling en voor Nederland (-7,7%) en Denemarken (-5,4%) op een vrij sterk lager aantal kinderen onder de 5 jaar in 2015 (zie tabel 1.45).

Evolutie aantal kinderen onder de 5 jaar

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	100,0	96,5	97,5	99,6	101,6	
België	100,0	99,6	100,5	102,2	104,1	
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	100,0	92,6	90,5	88,8	87,9	87,3
Frankrijk	100,0	104,7	104,3	105,1	105,9	107,4
Luxemburg	100,0	98,1	97,4	98,1	98,6	100,2
Nederland	100,0	102,8	100,5	98,3	96,2	94,7
<i>Noordse landen</i>						
Finland	100,0	95,4	95,8	96,8	98,0	99,2
Denemarken	100,0	96,3	95,5	95,4	95,6	96,0
Zweden	100,0	103,6	105,9	109,4	112,1	114,6
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	100,0	100,0	101,2	103,2	104,9	107,5
Italië	100,0	104,1	104,6	105,8	107,0	108,5
Portugal	100,0	103,3	103,1	102,2	100,1	98,7
Spanje	100,0	118,0	121,4	124,4	128,5	131,4
Oostenrijk	100,0	93,8	93,8	94,1	93,3	93,4
Verenigd Koninkrijk	100,0	95,5	96,3	99,1	101,9	
Ierland	100,0	111,8	114,5	117,1	122,5	127,8
EU-15	100,0	101,0	101,0	101,9	103,0	103,7*

1.43 Evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken
Eurostat, website (eigen berekeningen)

* Raming

Aandeel kinderen onder de 5 jaar

1

	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaams Gewest	5,4	5,1	5,1	5,2	5,3	
België	5,6	5,5	5,5	5,6	5,6	
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	4,8	4,4	4,3	4,3	4,2	4,2
Frankrijk	6,2	6,3	6,2	6,2	6,2	6,3
Luxemburg	6,6	6,1	5,9	5,9	5,8	5,8
Nederland	6,2	6,2	6,0	5,9	5,8	5,7
<i>Noordse landen</i>						
Finland	5,8	5,4	5,4	5,5	5,5	5,5
Denemarken	6,4	6,1	6,0	6,0	5,9	5,9
Zweden	5,3	5,4	5,5	5,6	5,7	5,8
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	4,9	4,7	4,7	4,8	4,8	4,9
Italië	4,6	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7
Portugal	5,3	5,3	5,2	5,2	5,1	5,0
Spanje	4,6	5,0	5,1	5,1	5,2	5,3
Oostenrijk	5,3	5,0	4,8	4,8	4,8	4,7
Verenigd Koninkrijk	6,1	5,7	5,7	5,8	6,0	
Ierland	7,0	7,2	7,2	7,2	7,4	7,6
EU-15	5,3	5,3	5,2	5,2	5,3	5,3*

1.44 Aandeel van de kinderen onder de 5 jaar in de totale bevolking sinds 2000 in de EU-15-landen

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website (eigen berekeningen)

* Raming

	Kinderen in 2008	Vooruitzichten 2015	% evolutie
België	600 728	617 992	+2,9
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	3 469 044	3 357 252	-3,2
Frankrijk	3 973 883	3 954 914	-0,5
Luxemburg	28 061	29 607	+5,5
Nederland	945 727	872 798	-7,7
<i>Noordse landen</i>			
Finland	291 628	303 026	+3,9
Denemarken	325 606	308 039	-5,4
Zweden	525 305	556 288	+5,9
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	543 615	547 607	+0,7
Italië	2 807 626	2 703 933	-3,7
Portugal	536 621	525 095	-2,1
Spanje	2 364 938	2 595 011	+9,7
Oostenrijk	396 259	401 227	+1,2
Verenigd Koninkrijk	3 645 438	3 867 101	+6,1
Ierland	323 994	376 712	+16,3
EU-15	20 778 473	21 016 402	+1,1

1.45 Vooruitzichten inzake de evolutie van het aantal kinderen onder de 5 jaar in de EU-15-landen voor 2015 en vergelijking met het aantal kinderen in 2008

Bron: Eurostat, EUROPOP 2008, Population Projections, Convergence Year 2150

6.3. Interlandelijke adoptie

Binnen de EU-15-landen ligt het relatieve aantal *interlandelijke* adopties het laagst in Portugal, in Duitsland en in het Verenigd Koninkrijk; het bedraagt er minder dan 1 per 100 000 inwoners. Ook in Vlaanderen en in de Franse Gemeenschap is het aantal interlandelijke adopties vrij beperkt. Zweden en Ierland scoren het hoogst en komen uit op bijna 10 interlandelijke adopties per 100 000 inwoners (zie tabellen 1.46 en 1.47).

Ontvangend land	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaamse Gemeenschap ⁽¹⁾	210	172	162	176	210	244
Franse Gemeenschap ⁽¹⁾	290	299	221	182	154	207
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	854	560	583	778	664	
Frankrijk	2 971	4 136	3 977	3 162	3 271	3 017
Luxemburg	57	41	45	31	36	
Nederland	1 193	1 185	816	778	767	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	198	308	218	176	156	
Denemarken	716	585	450	426	395	
Zweden	981	1 083	879	800	793	912
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	NB					
Italië	NB	2 840	3 188	3 420	3 977	3 964
Portugal	NB	15	8	12		
Spanje	3 062	5 423	4 472	3 648	3 156	
Oostenrijk	NB	98				
Verenigd Koninkrijk	351	369	363	356	225	
Ierland	225	366	313	392	422	

1.46 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties in de EU-15-landen sinds 2000
 Bron: Selman P, School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK
 (1) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst
 NB: niet beschikbaar

Ontvangend land	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Vlaamse Gemeenschap ^{(1) (2)}	3,37	2,71	2,54	2,74	3,24	3,77*
Fransen Gemeenschap ^{(2) (3)}	7,23	7,29	5,35	4,38	3,67	4,94
<i>Aangrenzende landen</i>						
Duitsland	1,04	0,68	0,71	0,95	0,81	
Frankrijk	4,91	6,59	6,29	4,97	5,11	4,69*
Luxemburg	13,15	8,89	9,59	6,51	7,44	
Nederland	7,52	7,27	5,00	4,76	4,68	
<i>Noordse landen</i>						
Finland	3,83	5,88	4,15	3,34	2,94	
Denemarken	13,43	10,81	8,29	7,82	7,21	
Zweden	11,07	12,02	9,72	8,78	8,64	9,86
<i>Mediterrane landen</i>						
Griekenland	NB					
Italië	NB	4,86	5,43	5,78	6,67	6,56*
Portugal	NB	0,14	0,08	0,11		
Spanje	7,65	12,60	10,22	8,20	6,97	
Oostenrijk	NB	1,19				
Verenigd Koninkrijk	0,60	0,61	0,60	0,59	0,37*	
Ierland	5,96	8,91	7,44	9,09	9,59	

1.47 Evolutie van het aantal interlandelijke adopties per 100 000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bron: Selman P, School of Geography, Politics and Sociology, Newcastle University, UK

(1) per 100 000 inwoners in het Vlaamse Gewest en 30% van het aantal inwoners in het Brusselse Gewest

(2) alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst

(3) per 100 000 inwoners in het Waalse Gewest en 70% van het aantal inwoners in het Brusselse Gewest

* Voorlopig cijfer

NB: niet beschikbaar

Jan en Zohra
aan boord

ABC-12

HOOFDSTUK 2

Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit gehoord

In dit hoofdstuk gaan we in op de gezinscontext van jonge kinderen in Vlaanderen. We hebben aandacht voor de gezinsvorm waarin kinderen opgroeien (tweeouder- of eenoudergezin, gehuwd paar of samenwonend paar), het opgroeien samen met broers of zussen, de origine, de gezinstaal, de leeftijd en de gezondheidstoestand van de ouders, de aanwezigheid van de grootouders en de hulp die grootouders bieden. Als achtergrond bij deze gezinscontext besteden we aandacht aan huwelijken en echtscheidingen in Vlaanderen. Ten slotte plaatsen we een aantal Vlaamse cijfers in een Europese context. We vergelijken met de landen van de EU-15.

1. Twee- of eenoudergezin?

Jonge kinderen in een eenoudergezin blijven uitzonderlijk

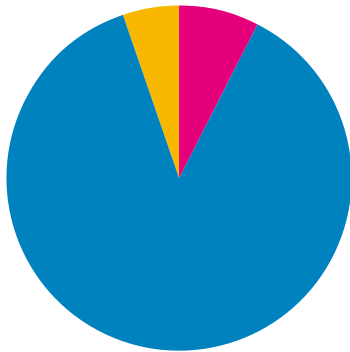
De meeste jonge kinderen leven in een *tweeoudergezin* (situatie op 1 januari 2007; geen recentere gegevens beschikbaar). Het aandeel kinderen onder de 3 jaar dat in een *eenoudergezin* leeft, bedraagt 7,6%; bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt het 10,8% en bij kinderen op lagereschoolleeftijd 14,4% (zie tabel 2.1 en grafiek 2.2). Het aandeel kinderen van 3 tot 6 jaar dat leeft in een eenoudergezin bleef in 2007

Twee- of eenoudergezin

	2006	2007
Kinderen onder de 3 jaar		
Eenoudergezin	7,4	7,6
Tweeoudergezin	87,4	87,2
Andere/niet bekend	5,2	5,2
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar		
Eenoudergezin	10,8	10,8
Tweeoudergezin	85,7	85,6
Andere/niet bekend	3,5	3,6
Totaal	100,0	100,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar		
Eenoudergezin	14,3	14,4
Tweeoudergezin	83,5	83,3
Andere/niet bekend	2,2	2,3
Totaal	100,0	100,0
Kinderen onder de 12 jaar		
Eenoudergezin	11,8	11,8
Tweeoudergezin	85,0	84,8
Andere/niet bekend	3,2	3,4
Totaal	100,0	100,0

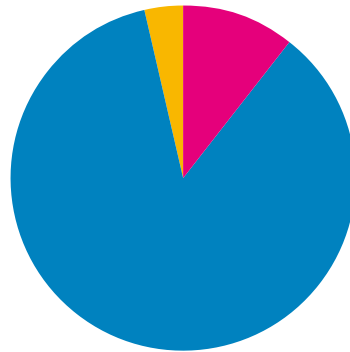
2.1 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- of eenoudergezin - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1/1
Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

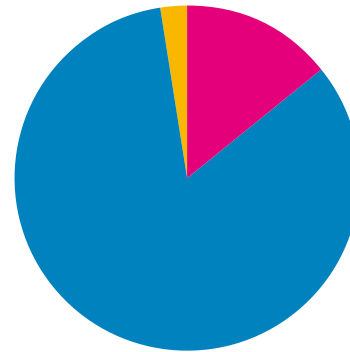
Kinderen onder de 3 jaar

- Eenoudergezin (7,6%)
- Tweeoudergezin (87,2%)
- Andere/niet bekend (5,2%)

Kinderen van 3 tot 6 jaar

- Eenoudergezin (10,8%)
- Tweeoudergezin (85,6%)
- Andere/niet bekend (3,6%)

Kinderen van 6 tot 12 jaar

- Eenoudergezin (14,4%)
- Tweeoudergezin (83,3%)
- Andere/niet bekend (2,3%)

2.2 Kinderen onder de 12 jaar naar twee- en eenoudergezin - Vlaams Gewest - 2007

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

ongewijzigd ten opzichte van 2006. In de jongste leeftijdsgroep nam het aandeel toe met 0,2 procentpunten en bij kinderen van 6 tot 12 jaar nam het toe met 0,1 (zie tabel 2.1).

2. Gezinstype

Het klassieke kerngezin loopt terug. Ruim 26% van de kinderen onder de drie jaar woont bij een ongehuwd paar

De aandacht wordt geregeld gevestigd op de terugloop van het klassieke kerngezin. Maar uit de gegevens over het

gezin waarin jonge kinderen leven, blijkt dat voor hen de realiteit nog steeds in hoofdzaak het klassieke kerngezin is. Van de kinderen onder de 12 jaar leeft ruim 65% bij de *natuurlijke vader en moeder* die tevens een *echtpaar* vormen (zie tabel 2.3). Wel is er een verschil tussen de zeer jonge en de wat oudere kinderen. Van de kinderen onder de 3 jaar woont 26,2% bij een *ongehuwd paar*. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar bedraagt dit 16,9% en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 10,2%. Tegenover 2006 is er een toename van het aantal kinderen jonger dan 12 jaar dat leeft bij een ongehuwd paar, van 14,2% naar 15,8%. In grafiek 2.4 geven we de evolutie

sinds 2004 weer van het aandeel kinderen dat woont bij een ongehuwd paar.

Kinderen die bij een *alleenstaande ouder* wonen, wonen vooral bij een alleenstaande moeder. 10,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar woont bij een alleenstaande moeder en slechts 1,5% bij een alleenstaande vader. Het aantal kinderen dat woont bij een alleenstaande moeder of een alleenstaande vader bleef nagenoeg ongewijzigd tegenover 2006 (zie tabel 2.3).

	2006				2007			
	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij gehuwd paar	63,3	70,6	74,4	70,8	61,0	68,8	73,1	69,0
Bij beide ouders	62,4	67,3	69,3	67,2	60,1	65,1	67,7	65,2
Bij een ouder en een stiefouder	0,1	0,5	1,6	1,0	0,2	0,5	1,6	1,0
Bij een ouder en een ?stiefouder? (1)	0,5	2,5	3,1	2,3	0,6	2,9	3,4	2,6
Bij gehuwd paar, niet verwant	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
Kind bij ongehuwd paar (2)	24,2	15,1	9,1	14,2	26,2	16,9	10,2	15,8
Bij een ouder en een stiefouder (2)	0,9	1,9	3,8	2,6	0,8	1,9	3,9	2,6
Bij een ouder en een ?stiefouder? (1)	23,3	13,2	5,3	11,6	25,4	15,0	6,3	13,2
Kind bij alleenstaande moeder	6,5	9,6	12,6	10,4	6,5	9,5	12,6	10,3
Kind bij alleenstaande vader	0,9	1,2	1,7	1,4	1,0	1,3	1,8	1,5
Kind inwonend bij een ander kerngezin (3)	5,1	3,5	2,2	3,2	5,2	3,6	2,3	3,3
Kind in collectief huishouden	<0,1	<0,1	<0,1	<0,1	<0,0	<0,0	<0,0	<0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.3 Type van gezin waarin kinderen onder de 12 jaar leven - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

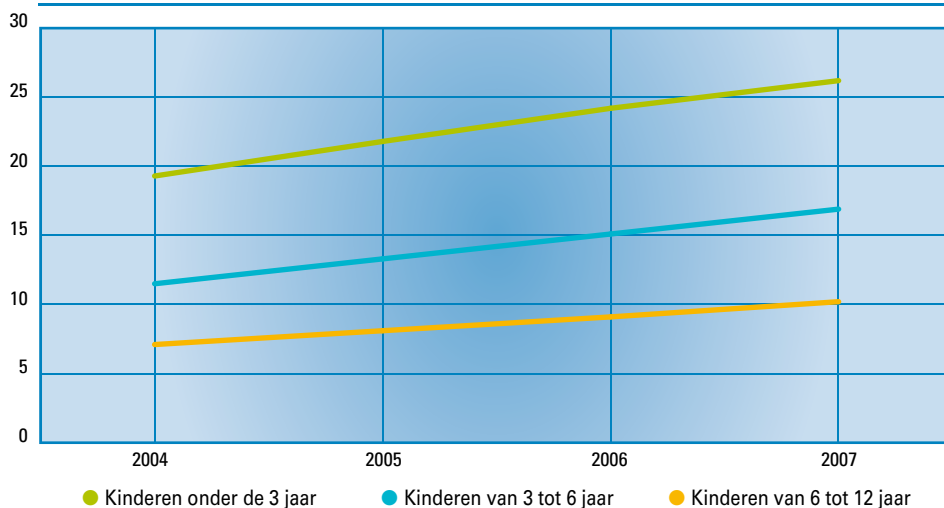
(1) ?stiefouder?: mogelijk de stiefmoeder/-vader van het kind, maar het kan ook de moeder/vader zijn

(2) Als kinderen bij een ongehuwd paar wonen, is het moeilijk uit te maken of het gaat om de natuurlijke vader of moeder. Deze kinderen zijn dan ook meestal opgenomen in de categorie 'bij een ouder en een ?stiefouder?'

(3) Bijvoorbeeld bij de grootouders

Kinderen bij een ongehuwd paar

2.4 Evolutie van het percentage kinderen wonend bij een ongehuwd paar naar leeftijdscategorie sinds 2004 - Vlaams Gewest

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

3. Kind alleen?

De meeste jonge kinderen groeien niet alleen op

Bijna 69% van de kinderen jonger dan 12 jaar leeft in een gezin met *nog 1 of 2 broers of zussen*. 21,9% van de kinderen is enig kind en 9,2% leeft met 3 of meer broers of zussen. In tabel 2.5 is dit opgenomen per leeftijdsklasse.

4. Kinderen in nieuw samengestelde gezinnen

Verblijfsco-ouderschap zeer beperkt bij kinderen onder de 3 jaar

Hoeveel kinderen onder een regeling van verblijfsco-ouderschap in meer dan 1 gezin verblijven is niet na te gaan op basis van het rijksregister. De kinderen

Broers en zussen

Kinderen in het huishouden	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Enig kind	38,8	18,3	15,6	21,9
Een ander kind	40,5	51,8	48,7	47,4
Twee andere kinderen	14,3	21,3	24,9	21,5
Drie andere kinderen	4,3	6,0	7,5	6,4
Vier of meer andere kinderen	2,0	2,6	3,3	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

2.5 Aantal andere kinderen jonger dan 18 jaar waarmee kinderen onder de 12 jaar samenwonen - Vlaams Gewest (alleen kinderen onder de 12 jaar die wonen bij een gehuwd of ongehuwd paar of bij een alleenstaande ouder) (percentage) - situatie op 1 januari 2007

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

Kinderen verblijvend in meer dan 1 gezin	2,0
Verdeling verblijfsduur	
Overwegend in een van beide gezinnen ⁽¹⁾	42,4
Gelijke verdeling over beide gezinnen	25,4
Iets meer in een van beide gezinnen ⁽²⁾	32,2
Kinderen wonend in gezin met andere kinderen die niet de hele week aanwezig zijn	6,3
waarvan 1 kind deels afwezig	3,4
2 kinderen deels afwezig	2,4
3 of meer kinderen deels afwezig	0,5

2.6 Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar: percentage kinderen dat in meer dan 1 gezin verblijft naar verdeling van de verblijfsduur en percentage kinderen wonend in een gezin met andere kinderen die niet de hele week aanwezig zijn - 2009

Bron: Hedeboom Georges, Peetermans Annick, *Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest, Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin, 2009*

(1) Minstens 75% in een van beide gezinnen en hoogstens 25% in het andere

(2) 50 tot 75% in een van beide gezinnen en 25 tot 50% in het andere

hebben altijd hun domicilie bij een van de ouders. Voor het in kaart brengen van verblijfsco-ouderschap moeten we ons dus baseren op enquêtes.

In het onderzoek in 2009 uitgevoerd naar het gebruik van kinderopvang* werd nagevraagd of het kind regelmatig in meer dan 1 gezin verblijft. Een beperkt aantal kinderen (2%) van 3 maanden tot 3 jaar verblijft regelmatig in meer dan 1 gezin. De regelingen i.v.m. het verblijf zijn zeer uiteenlopend. Grosso modo verblijft ongeveer 1 op 4 kinderen even lang in beide gezinnen. 4 op de 10 kinderen verblijven vooral - meer dan 75% van de tijd - in een van beide

gezinnen en 3 op de 10 kinderen verblijven iets meer in het ene gezin dan in het andere (25% tot 50% van de tijd versus 50% tot 75%) (zie tabel 2.6).

Iets frequenter woont een jong kind in een gezin met andere kinderen die niet de hele week in het gezin aanwezig zijn. Dit is het geval bij 6,3% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar. In ongeveer de helft van de gevallen gaat het om 1 ander kind (3,4% van alle kinderen). 2,4% van

* Hedeboom Georges, Peetermans Annick, *Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse Gewest, Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin, 2009*

alle bevraagde kinderen woont samen met 2 kinderen die niet steeds aanwezig zijn in het gezin en 0,5% met 3 of meer dergelijke kinderen.

5. Origine

Slechts een beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar in het Vlaamse Gewest heeft *niet de Belgische nationaliteit*: 5,7%. Het aandeel is met 0,4% gestegen tegenover 2007 (geen recentere cijfers beschikbaar). Hierbij moet worden opgemerkt dat het nationaliteitscriterium niet erg geschikt is om de personen van vreemde herkomst zichtbaar te maken, gezien de mogelijkheden om de Belgische nationaliteit te verkrijgen.

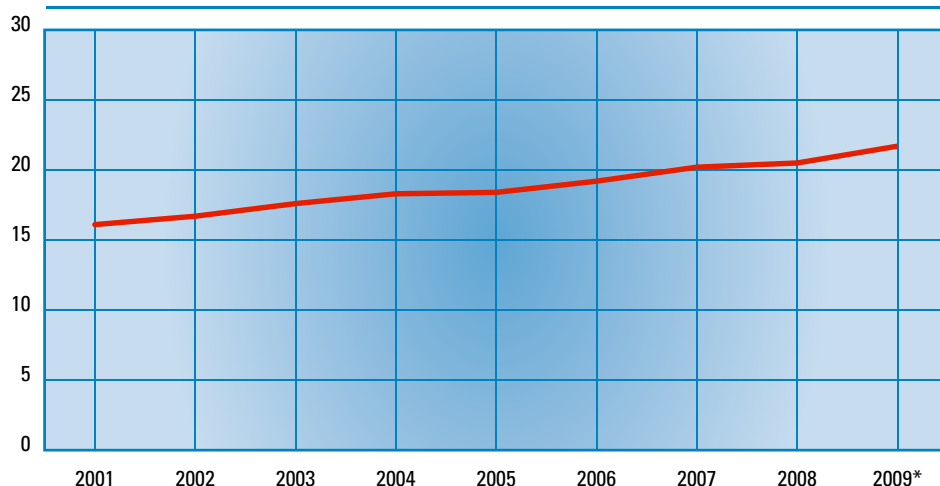
Een beter criterium is de *origine van de moeder van het kind*. Van 21,7% van de kinderen geboren in 2009 is de moeder niet van Belgische origine. Dat wil zeggen dat de moeder bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit had. Dit percentage is licht toegenomen tegenover 2008 (+1,2). Over de jaren heen is er een voortdurende lichte stijging van het aandeel kinderen van niet-Belgische origine (zie grafiek 2.7).

Het gaat om een groot aantal landen: 165 verschillende landen van herkomst. De belangrijkste *herkomstlanden* zijn Marokko, Turkije en Nederland. 5,1% van de kinderen geboren in 2009 is van Marokkaanse origine, 2,8% van Turkse origine en 1,8% van Nederlandse origine (zie tabel 2.8).

Evolutie aandeel allochtone kinderen

2.7 Evolutie van het aantal kinderen van niet-Belgische origine sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopig cijfer

Kinderen naar origine

	2008	2009*
België	79,6	78,4
Marokko	4,6	5,1
Turkije	3,0	2,8
Nederland	1,7	1,8
Rusland	0,7	0,8
Polen	0,7	0,7
Congo	0,6	0,7
Ander land	9,1	9,7
Totaal	100,0	100,0

2.8 Percentage levendgeboren kinderen naar origine van de moeder (nationaliteit van de moeder bij haar geboorte) - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

Allochtone kinderen per provincie

	2008	2009*
Antwerpen	28,1	29,7
Vlaams-Brabant	20,5	22,7
West-Vlaanderen	9,2	9,4
Oost-Vlaanderen	17,3	18,0
Limburg	23,6	24,3
Vlaams Gewest	20,4	21,7

2.9 Percentage levendgeboren kinderen van wie de moeder niet van Belgische origine is (d.w.z. niet de Belgische nationaliteit had bij haar geboorte) naargelang van de provincie per geboortjaar - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

Naargelang van de provincie zijn er grote verschillen. Antwerpen heeft het hoogste percentage kinderen van niet-Belgische origine, nl. 29,7%. De provincies Limburg en Vlaams-Brabant komen op de tweede (24,3%) en de derde plaats (22,7%). In Oost-Vlaanderen bedraagt het percentage 18,0%. West-Vlaanderen heeft het laagste percentage kinderen van niet-Belgische origine, nl. 9,4% (zie tabel 2.9). In alle provincies was er in 2009 een lichte toename van het aantal kinderen van niet-Belgische origine, ten opzichte van 2008.

6. De gezinstaal

Voor nogal wat kinderen is een andere taal dan het Nederlands de 'moedertaal'

Jonge kinderen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands, worden geconfronteerd met grotere uitdagingen om het later op school, op de arbeidsmarkt, enz. goed te doen.

We bekijken *de taal* waarin de *moeder* met het *kind* praat. Bij 21,2% van de kinderen geboren in 2009 was dit niet het Nederlands. Frans is de meest gebruikte andere taal (4,2%). Arabisch en Turks komen op twee en drie. Van 2008 naar 2009 was er een lichte afname van het aandeel Nederlands als 'moedertaal' (-0,9) (zie tabel 2.10).

Naar provincie zijn er grote verschillen. In Vlaams-Brabant spreekt ruim 31% van de moeders een andere taal dan het Nederlands met het kind. In Antwerpen bedraagt dit bijna 28%. In Limburg (17,7%)

Gezinnen van jonge kinderen: de diversiteit geduid

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2009

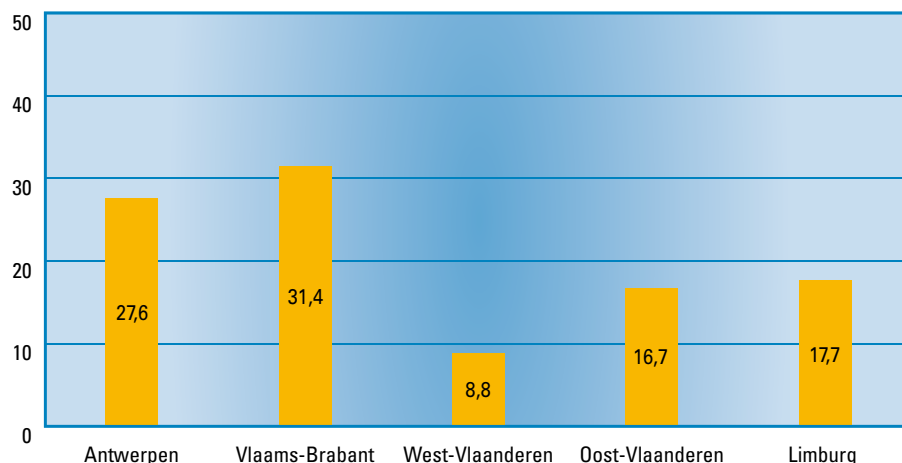
	2008	2009*
Nederlands	79,5	78,8
Frans	4,3	4,2
Arabisch	3,3	3,7
Turks	3,1	3,0
Berbers	1,7	1,7
Engels	1,0	1,1
Russisch	0,7	0,7
Pools	0,6	0,6
Spaans	0,5	0,5
Andere talen	5,3	5,9
Totaal	100,0	100,0

2.10 Levendgeboren kinderen naar de taal die de moeder spreekt met het kind - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

en Oost-Vlaanderen (16,7%) ligt dit percentage heel wat lager en in West-Vlaanderen bedraagt het maar 8,8% (zie grafiek 2.11). In Antwerpen komen Arabisch (6,0%) en Berbers (4,6%) het meest voor; in Vlaams-Brabant en in West-Vlaanderen Frans (16,4% en 2,4%); in Oost-Vlaanderen Turks (4,2%), Arabisch (3,1%) en Frans (2,4%); in Limburg Turks (8,4%) en Arabisch (3,2%).

2.11 Levendgeboren kinderen: percentage kinderen bij wie de taal die de moeder met het kind spreekt niet het Nederlands is, naar provincie - 2009*

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

7. Grijzende ouders?

Belangrijk aantal grijzende vaders

Uit de gegevens van het rijksregister kennen we de leeftijd van de moeder en de vader van de jonge kinderen. De recentst beschikbare cijfers zijn van 1 januari 2007.

Ruim 38% van de kinderen van 0 tot 3 jaar heeft een moeder van 30 tot 35 jaar en ruim 31% een moeder van 25 tot 30 jaar. De leeftijd van de vader ligt hoger. De leeftijdsgroepen 35 tot 40 jaar en 40 jaar en ouder maken samen ruim 40% uit. Bij de kinderen van 3 tot 6 jaar zijn de moeders ook vooral (39,2%) 30 tot 35 jaar oud. Bij de vaders is bijna 62% 35 jaar of ouder.

Wanneer de leeftjdsverdeling van de ouders van de totale groep kinderen onder de 12 jaar wordt vergeleken met 2006, dan blijken moeders in de leeftjdsklasse 25 tot 30 jaar en in de leeftjdsklasse 40 jaar en ouder, licht toe te nemen. Het aantal kinderen met een moeder van 30 tot 35 jaar neemt licht af. Verder zien we een afname van het aantal kinderen met een vader in de leeftjdsklasse 30 tot 40 jaar, en een toename van het aantal vaders in de leeftjdsklasse 40 jaar en ouder (zie tabel 2.12).

	2006		2007		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Huidige leeftijd van de (stief)moeder					
Onder de 20 jaar	0,1	0,4	<0,0	<0,0	0,1
20 tot 25 jaar	2,7	8,1	2,6	0,2	2,7
25 tot 30 jaar	13,6	31,4	16,5	4,2	13,9
30 tot 35 jaar	29,9	38,2	39,2	20,0	29,1
35 tot 40 jaar	33,3	17,6	30,8	41,9	33,3
40 jaar en ouder	20,3	4,3	10,8	33,6	20,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Huidige leeftijd van de (stief)vader					
Onder de 20 jaar	0,0	<0,0	<0,0	<0,0	<0,0
20 tot 25 jaar	0,9	2,5	0,7	0,1	0,9
25 tot 30 jaar	7,2	19,2	7,2	1,5	7,4
30 tot 35 jaar	22,9	37,7	30,2	10,6	22,3
35 tot 40 jaar	34,2	26,1	37,4	35,7	33,7
40 jaar en ouder	34,8	14,4	24,5	52,1	35,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2.12 Kinderen onder de 12 jaar: huidige leeftijd van de (stief)moeder en de (stief)vader - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 1 januari

Bron: gegevens uit het rijksregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

(1) Betreft de personen met wie het kind samenwoont, de ouder(s) of de stiefouder(s)

8. Gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind

2 Jonge kinderen hebben meestal ouders in goede tot heel goede algemene gezondheid

Een slechte gezondheidstoestand van de ouders kan een belangrijke impact hebben op de leefomstandigheden van jonge kinderen, bijvoorbeeld op het opnemen van de dagelijkse zorg voor de kinderen, op de arbeidsparticipatie en het verdienvermogen, enz. De SILC-enquête (Statistics on Income and Living Conditions) 2007 leert ons hoe het zit met de gezondheidstoestand van de moeder en de vader van het kind. Er werd gevraagd naar de gezondheidstoestand in het algemeen. Het gaat dus om een subjectieve inschatting door de ondervraagden. Bij de meeste kinderen

rapporteert hun moeder of vader dat de algemene gezondheidstoestand heel goed is (zie tabel 2.13).

9. Jonge kinderen en grootouders

40% van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft nog vier grootouders; een beperkt aantal (4,1%) heeft zelfs meer dan 4 grootouders. Het percentage kinderen met 4 grootouders ligt hoger bij de kinderen onder de 3 jaar (zie tabel 2.14).

In grafiek 2.15 bekijken we de afstand tot de woning van de grootouders. Ongeveer 40% woont op minder dan 5 km van de grootouders van moederszijde. Voor de grootouders van vaderszijde is dit nagenoeg hetzelfde.

Gezondheidstoestand ouders

	Moeder	Vader
Heel goed	40,5	38,8
Goed	46,4	51,3
Redelijk	9,5	6,1
Slecht	2,8	3,5
Zeer slecht	0,8	0,2
Totaal	100,0 (N=1035)	100,0 (N=902)

2.13 Algemene gezondheidstoestand van de moeder en de vader van kinderen onder de 12 jaar - Vlaams Gewest (2007)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2007

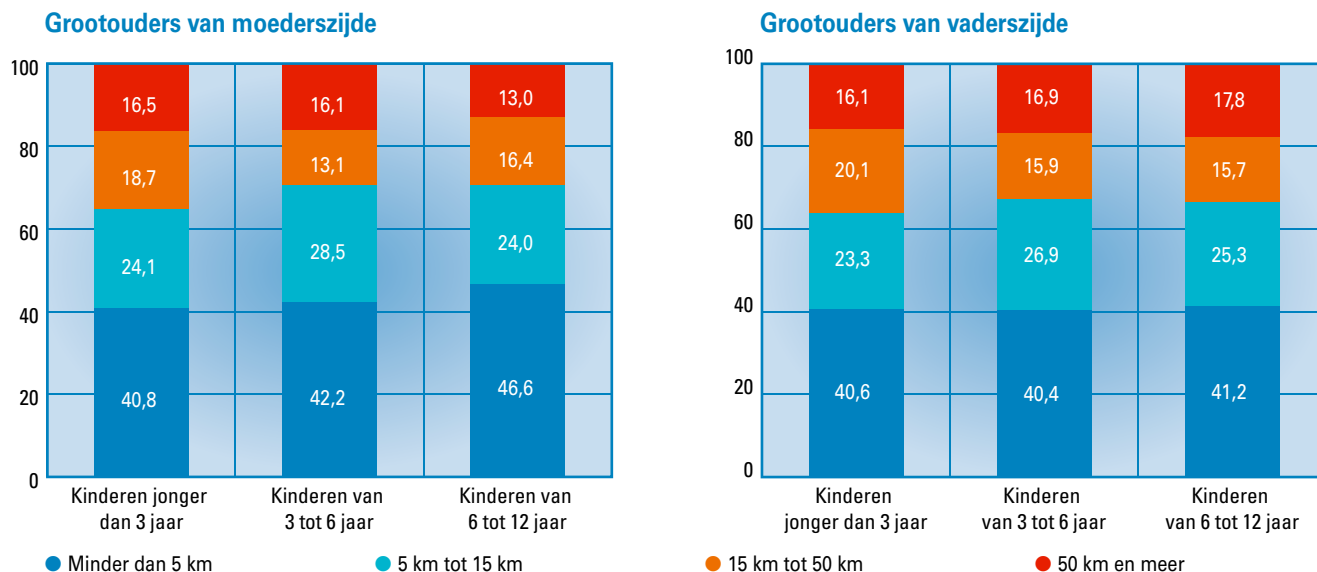
Grootouders

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Meer dan 4 grootouders	4,7	5,7	3,1	4,1
4 grootouders	50,7	42,5	35,0	40,3
3 grootouders	25,9	30,2	30,6	29,4
2 grootouders	11,5	17,5	21,3	18,2
1 grootouder	5,8	3,3	7,2	5,9
Geen grootouders	1,5	0,8	2,8	2,0
Totaal	100,0 (N=537)	100,0 (N=610)	100,0 (N=1270)	100,0 (N=2417)

2.14 Kinderen onder de 12 jaar: aantal in leven zijnde grootouders - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

2.15 Kinderen onder de 12 jaar: afstand tot de grootouders van moederszijde en van vaderszijde - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Als de grootouders gescheiden zijn, werd de afstand tot de dichtstbij wonende grootouder genomen

Grootouders zijn vooral op het vlak van *opvang van de kinderen* een grote steun. Slechts 17,3% van de kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat stelt geen hulp te krijgen van de grootouders voor de oppas van de kinderen. De grootouders springen ook geregeld bij voor het *vervoer van de kinderen*. 42,5% van de gezinnen van de kinderen onder de 12 jaar kan hiervoor geregeld een beroep doen op de grootouders, en nog eens 13,7% sporadisch. Maar ook de hulp door *te koken voor het hele gezin* en de *hulp*

in het huishouden zijn niet onbelangrijk. Respectievelijk 25,1% en 20,1% van de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar kunnen geregeld gebruikmaken van deze hulp, en bij respectievelijk 14% en 12,1% kan dit sporadisch. Nogal wat gezinnen krijgen *financiële steun* van de grootouders: 17,6% geregeld en 9,3% sporadisch (zie tabel 2.16).

		Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Opvang van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	74,1	78,2	62,2	68,9
	Zelden	11,7	9,6	16,7	13,8
	Nooit	14,2	12,2	21,2	17,3
Vervoer van de kinderen	Ja ⁽¹⁾	38,3	50,7	40,3	42,5
	Zelden	12,1	12,4	15,1	13,7
	Nooit	49,6	36,9	44,6	43,8
Hulp met koken voor het hele gezin	Ja ⁽¹⁾	26,6	29,3	22,4	25,1
	Zelden	15,3	15,5	12,7	14,0
	Nooit	58,1	55,2	65,0	60,9
Hulp in het huishouden	Ja ⁽¹⁾	25,1	21,1	17,4	20,1
	Zelden	14,4	14,5	10,0	12,1
	Nooit	60,5	64,4	72,6	67,8
Financiële steun	Ja ⁽¹⁾	19,5	19,3	15,9	17,6
	Zelden	11,2	12,1	7,2	9,3
	Nooit	69,3	68,7	76,9	73,1
Andere hulp	Ja ⁽¹⁾	19,8	18,0	13,3	16,0
	Zelden	5,5	5,6	4,9	5,2
	Nooit	74,7	76,4	81,8	78,8

2.16 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin het gezin hulp krijgt van een of meerdere grootouders - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

(1) Omvat de antwoordcategorieën 'soms', 'vaak' en 'altijd'

10. Achtergrondgegevens

10.1. Relatievorming

Samenleven kan verschillende vormen aannemen: het kan gaan om een huwelijk, om een 'wettelijke samenwoning' of om een feitelijke samenwoning. En het kan gaan over personen van een verschillend geslacht of van hetzelfde geslacht. Sinds 1 juni 2003 zijn in België holebihuwelijken mogelijk.

10.1.1. Aantal huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht

In 2008 (2009 nog niet beschikbaar) werden er in het Vlaamse Gewest 26 277 huwelijken gesloten; tegenover 2007 is het aantal huwelijken gestegen met 1,4%. Het bruto-huwelijkscijfer bedraagt 4,26 per 1000 inwoners (zie tabel 2.17 en grafiek 2.18).

10.1.2. Aantal holebihuwelijken

In 2008 werden er in het Vlaamse Gewest 747 holebihuwelijken afgesloten, 3,1% minder dan in 2007. Het aantal huwelijken tussen twee mannen en het aantal huwelijken tussen twee vrouwen waren nagenoeg gelijk (zie tabel 2.19).

10.1.3. Leeftijd bij huwelijk

Sinds de legalisatie van holebihuwelijken wordt in een aantal statistieken het onderscheid naar geslacht vervangen door eerste en tweede echtgenoot.

Huwelijken

	Aantal	Per 1000 inwoners
2007	25 919	4,24
2008	26 277	4,26

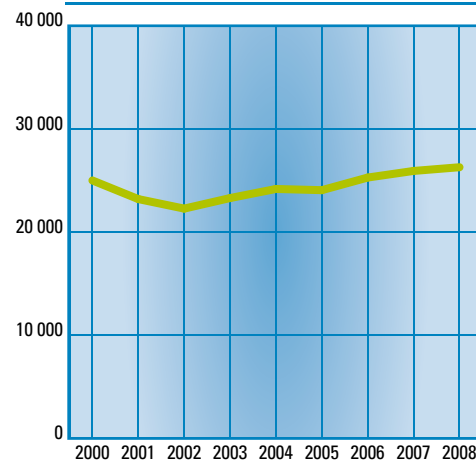
2.17 Aantal huwelijken in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

De eerste echtgenoot is meestal een man en de tweede een vrouw.

De gemiddelde leeftijd bij huwelijk (2008) in het Vlaamse Gewest bedraagt 35,7 jaar bij de eerste echtgenoten en 32,8 jaar bij de tweede echtgenoten. Tegenover 2007 nam de gemiddelde leeftijd zeer licht toe (+0,2 maanden).

De mediaan ligt wat lager en bedroeg 32,4 jaar bij de eerste echtgenoten en 29,5 bij de tweede. Ook de mediaan nam zeer licht toe (+0,2 en +0,1 maanden). Er is een opmerkelijk verschil tussen de gemiddelde leeftijd bij een eerste huwelijk en die bij een volgend huwelijk. Bij nog nooit eerder gehuwde personen

Evolutie huwelijken

2.18 Evolutie van het aantal huwelijken tussen personen van een verschillend geslacht in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

bedraagt de gemiddelde leeftijd bij huwelijk respectievelijk 30,5 jaar en 28,1 jaar. Bij huwelijken van gescheiden personen bedraagt de gemiddelde leeftijd respectievelijk 48,4 jaar en 44,8 jaar.

Holebihuwelijken

	Tussen man en man	Tussen vrouw en vrouw	Totaal
2004	401	353	754
2005	363	330	693
2006	364	380	743
2007	366	406	771
2008	368	379	747

2.19 Aantal holebihuwelijken in het Vlaamse Gewest sinds 2004
Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, op basis van het rijksregister

	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2006	15 591	634	16 225
2007	26 316	1 074	27 390

2.20 Aantal personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract - Vlaams Gewest
 Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister
 (1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin; daarom kan uit deze statistiek geen conclusie worden getrokken over de aard van de relatie tussen deze personen

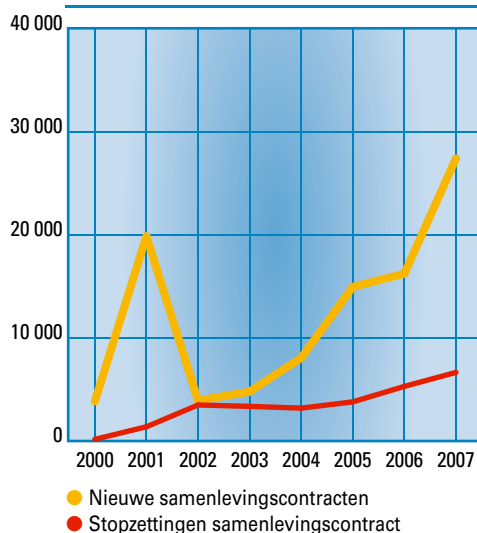
Huwelijken op jonge leeftijd zijn vrij uitzonderlijk: in het Vlaamse Gewest waren in 2008 2,1% van de tweede echtgenoten en 0,3% van de eerste echtgenoten jonger dan 20 jaar. Het aantal huwelijken waarbij de tweede echtgenoot minder dan 20 jaar was, nam licht toe tegenover 2007 (+0,4 procentpunten).

10.1.4. Nieuwe samenlevingscontracten

'Wettelijke samenwoning' betreft personen die een verklaring hebben afgelegd conform art. 1476 van het Burgerlijk Wetboek.

Er zijn alleen cijfers beschikbaar van het aantal personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract en niet van het aantal contracten. In 2007 waren er 27 390 personen betrokken bij een nieuw samenlevingscontract, waarvan 96,1% tussen personen van een verschillend geslacht en 3,9% van hetzelfde geslacht (zie tabel 2.20 en grafiek 2.21).

Samenlevingscontracten

2.21 Evolutie van het aantal personen betrokken bij nieuwe samenlevingscontracten en bij stopzettingen van samenlevingscontracten sinds 2000

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister

	Aantal	Per 1000 inwoners
2007	14 395	2,35
2008	16 602	2,69

2.22 Aantal echtscheidingen in het Vlaamse Gewest
 Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

10.2. Relatieontbindingen

Een volledig beeld van cohabitatiebreuken schetsen is niet mogelijk. We hebben alleen informatie over de officiële echtscheidingen en de stopzettingen van een samenlevingscontract. Daarnaast zijn er ook nog de feitelijke scheidingen van gehuwden en de feitelijke ontbindingen van andere relatievormen.

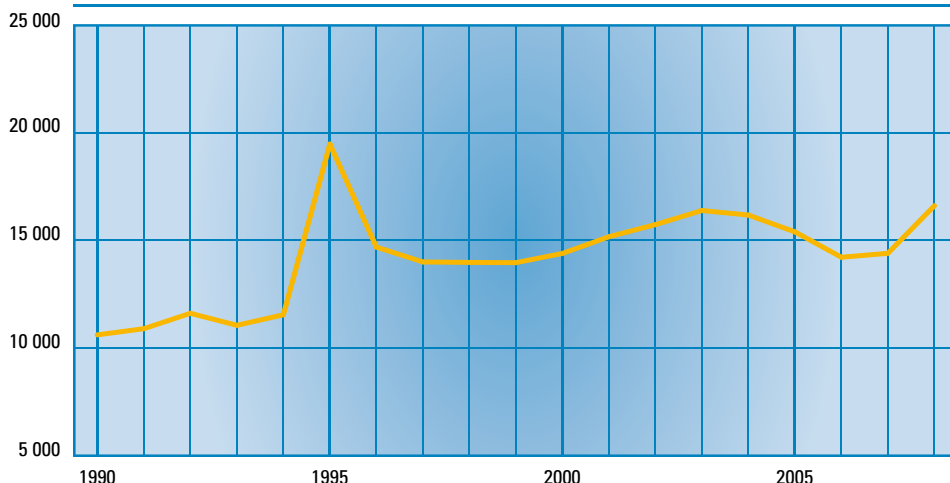
10.2.1. Echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht

In 2008 (2009 nog niet beschikbaar) waren er in het Vlaamse Gewest 16 602 echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht. Het aantal echtscheidingen is gestegen met 15,3%. Per 1000 inwoners waren er in 2008 2,69 echtscheidingen (tabel 2.22). De forse stijging van het aantal echtscheidingen is onder meer te wijten aan de nieuwe echtscheidingswet die vanaf 1 september 2007 in werking trad*. In 1995 was er ook een piek zichtbaar in de echtscheidingsgrafieken (grafiek 2.23)

* De nieuwe wet maakt dat echtparen na 1 jaar apart wonen zonder meer kunnen scheiden i.p.v. na 2 jaar. Er moet ook geen schuld worden bewezen

2.23 Evolutie van het aantal echtscheidingen van personen van een verschillend geslacht in het Vlaamse Gewest sinds 1990
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

als gevolg van de inwerkingtreding op 1 oktober 1994 van de wet op de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk

gezag. Het is uitkijken of er in 2009 ook een terugval zal zijn en hoe groot die zal zijn.

Echtscheidingen holebi's

	Mannen	Vrouwen	Totaal
2004	2	3	5
2005	3	7	10
2006	6	13	19
2007	26	40	66
2008	44	68	112

2.24 Evolutie van het aantal holebi-echtscheidingen in het Vlaamse Gewest sinds 2004
Bron: rijksregister

10.2.2. Echtscheidingen van holebi's

In 2008 waren er in het Vlaamse Gewest 112 holebi-echtscheidingen. Dit is een opmerkelijke stijging tegenover 2007 (zie tabel 2.24).

10.2.3. Stopzettingen samenlevingscontract

Ook deze cijfers betreffen het aantal betrokken personen en niet het aantal stopzettingen van een samenlevingscontract. In 2007 waren er 6651 personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract, in hoofdzaak personen van hetzelfde geslacht (95%). Van 2006 naar 2007 was er een toename met bijna 26% (zie tabel 2.25 en grafiek 2.21).

Stopzettingen samenlevingscontract (1)

	Tussen personen van een verschillend geslacht	Tussen personen van hetzelfde geslacht	Totaal aantal betrokken personen
2006	4 988	306	5 294
2007	6 321	330	6 651

2.25 Aantal personen betrokken bij een stopzetting van een samenlevingscontract in het Vlaamse Gewest
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie op basis van het rijksregister
(1) Samenlevingscontracten kunnen ook betrekking hebben op samenlevende broers, zussen of andere leden van het gezin; daarom kan uit deze statistiek geen conclusie worden getrokken over de aard van de relatie tussen deze personen

11. De Europese context

11.1. Gezinnen waarin jonge kinderen leven

Nogal wat kinderen leven in een *eenoudergezin* of in een 'complex' gezin, maar het gaat nog altijd om een minderheid. Met een 'complex' gezin wordt bedoeld een gezin met een of beide ouders en een of meer andere volwassenen.

In België bedraagt het aandeel kinderen tot 14 jaar dat leeft in een eenoudergezin 15,7% en in een 'complex' gezin 15,0%. Binnen de EU-15-landen waarvoor dit gegeven gekend is, telt België een relatief hoog aantal kinderen dat leeft in een eenoudergezin; alleen het Verenigd Koninkrijk scoort hoger. Ook het aandeel kinderen in een 'complex' gezin ligt vrij hoog (zie tabel 2.26).

Kinderen tot 14 jaar naar gezinstype

	Eenoudergezin	Tweeoudergezin	Gezin met twee of meer andere volwassenen ⁽¹⁾
België	15,7	66,7	15,0
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	13,3	78,2	8,5
Frankrijk	13,4	79,8	6,7
Luxemburg	6,8	84,4	8,7
Nederland	11,4	84,8	3,8
<i>Noordse landen</i>			
Finland	NB	NB	NB
Denemarken	NB	NB	NB
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	4,1	84,5	11,4
Italië	5,0	84,3	8,7
Portugal	6,0	73,6	19,8
Spanje	5,8	75,1	18,8
Oostenrijk	9,0	71,5	19,4
Verenigd Koninkrijk	23,8	65,8	10,2
Ierland	NB	NB	NB

2.26 Percentage kinderen van 0 tot 14 jaar naar gezinstype (eenoudergezin, tweeoudergezin, gezin met twee of meer volwassenen) - 2007

Bron: OECD, Family Database (website) gebaseerd op de European Labour Force Survey, 2007

(1) Gezin met een of beide ouders en een of meer andere volwassenen

NB: niet beschikbaar

Tieners⁽¹⁾ naar gezinstype

	Bij beide ouders	In stiefgezin	Bij alleenstaande ouder	Andere ⁽²⁾
België / Nederlandstalig	74	10	14	1
België / Franstalig	67	14	17	2
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	74	9	15	1
Frankrijk	73	11	14	1
Luxemburg	76	8	14	2
Nederland	80	7	12	1
<i>Noordse landen</i>				
Finland	71	13	16	1
Denemarken	73	8	17	1
Zweden	69	9	21	1
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	86	3	11	1
Italië	87	3	9	1
Portugal	82	6	10	2
Spanje	84	4	11	1
Oostenrijk	76	8	14	1
Verenigd Koninkrijk (enkel Engeland)	70	12	16	1
Ierland	81	5	13	2

2.27 Percentage kinderen van 11, 13 en 15 jaar dat leeft bij beide ouders, in een stiefgezin, bij een alleenstaande ouder of in een ander gezinstype - 2005-2006

Bron: OECD, Family Database (website) gebaseerd op Health Behaviour in School-aged Children, 2005/2006

(1) Kinderen van 11, 13 en 15 jaar

(2) Bij andere volwassenen dan de ouder(s)

74% van de tieners leeft bij beide ouders. Dit cijfer ligt lager in Franstalig België, Zweden en Engeland en hoger in de mediterrane landen, Nederland en Ierland. Het aantal tieners in een stiefgezin varieert van 14% in Franstalig België tot 3% in Griekenland en Italië. Het aandeel tieners bij een alleenstaande ouder varieert van 21% in Zweden tot 9% in Italië (zie tabel 2.27).

In tabel 2.28 bekijken we of kinderen van 0 tot en met 14 jaar alleen opgroeien of samen met andere kinderen.

Het Vlaamse Gewest neemt een middenpositie in wat betreft het aantal jonge kinderen dat opgroeit als enig kind. Finland kent relatief veel kinderen die opgroeien in een gezin met 3 of meer kinderen.

Aantal kinderen in het gezin

	Gezin met 1 kind	Gezin met 2 kinderen	Gezin met 3 of meer kinderen
Vlaams Gewest⁽¹⁾	21,9	47,4	30,7
België	20,3	44,4	35,3
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	27,7	48,2	24,1
Frankrijk	22,3	45,9	31,8
Luxemburg	19,5	45,4	35,0
Nederland	17,9	49,0	33,1
<i>Noordse landen</i>			
Finland	16,7	38,0	45,4
Denemarken	NB	NB	NB
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	22,8	55,0	22,2
Italië	29,5	53,7	16,8
Portugal	35,1	48,0	16,9
Spanje	30,3	53,6	16,2
Oostenrijk	26,1	47,7	26,2
Verenigd Koninkrijk	21,3	45,3	33,4
Ierland	NB	NB	NB

2.28 Percentage kinderen onder de 14 jaar naar aantal kinderen in het gezin, 2007

Bronnen: Vlaams Gewest: gegevens uit het geboorteregister - bewerking door E. Lodewijckx, Studiedienst van de Vlaamse Regering

OECD, Family Database (website) gebaseerd op de European Labour Force Survey, 2007

(1) Kinderen onder de 12 jaar

NB: niet beschikbaar

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	4,2	4,0	4,2	4,2	4,3
België	4,4	4,1	4,3	4,3	4,3
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	5,1	4,7	4,5	4,5	4,9
Frankrijk	5,0	4,5	4,3	4,3	4,3*
Luxemburg	5,0	4,4	4,2	4,1	3,9
Nederland	5,5	4,5	4,4	4,4	4,6*
<i>Noordse landen</i>					
Finland	5,1	5,6	5,4	5,6	5,8
Denemarken	7,2	6,7	6,7	6,7	6,8
Zweden	4,5	4,9	5,0	5,2	5,5
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	4,5	5,5	5,2	5,5	4,6*
Italië	5,0	4,2	4,1	4,2	4,1*
Portugal	6,2	4,6	4,5	4,4	4,1*
Spanje	5,4	4,8	4,6	4,5	
Oostenrijk	4,9	4,8	4,5	4,3	4,2
Verenigd Koninkrijk	5,2	5,2	NB	4,4*	
Ierland	5,0	5,1	5,1	5,2	

2.29 Aantal huwelijken per 1000 inwoners (bruto-huwelijkscijfer) in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

* Voorlopig cijfer

NB: niet beschikbaar

Het *huwelijkscijfer* (= aantal huwelijken per jaar per 1000 inwoners) in het Vlaamse Gewest is eerder laag (zie tabel 2.29). Het cijfer voor het Vlaamse Gewest behoort samen met dat van Luxemburg, Frankrijk, Italië, Portugal en Oostenrijk tot de laagste in de EU-15. Het huwelijkscijfer ligt het hoogst in Denemarken. Sinds 2000 is het aantal huwelijken per 1000 inwoners in de meeste bestudeerde landen afgenomen of nagenoeg ongewijzigd gebleven. Enkel in Finland en Zweden steeg het. Dit gaat gepaard met het huwen op steeds latere leeftijd en met een toename van andere samenlevingsvormen.

In de meeste landen van de EU-15 zijn er ongeveer 2 tot 3 *echtscheidingen* per 1000 inwoners. In Italië en Ierland ligt het aantal echtscheidingen per 1000 inwoners lager dan 1 (zie tabel 2.30).

2

Echtscheidingen per 1000 inwoners

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	2,6	2,6	2,3	2,4	2,7
België	2,6	2,9	2,8	2,8	3,3
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	2,4	2,4	2,3	2,3	2,3
Frankrijk	1,9	2,5	2,2		
Luxemburg	2,4	2,3	2,5	2,3	2,0
Nederland	2,2	2,0	1,9	2,0	2,0*
<i>Noordse landen</i>					
Finland	2,7	2,6	2,5	2,5	2,5
Denemarken	2,7	2,8	2,6	2,6	2,7
Zweden	2,4	2,2	2,2	2,3	2,3
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	1,0	1,2	1,3	1,2	
Italië	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9*
Portugal	1,9	2,2	2,3	2,4	
Spanje	0,9	1,7	NB	2,8	
Oostenrijk	2,4	2,4	2,5	2,5	
Verenigd Koninkrijk	2,6	2,6	NB	2,4*	
Ierland	0,7	0,8	0,9	0,8	

2.30 Aantal echtscheidingen per 1000 inwoners in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

NB: niet beschikbaar

HOOFDSTUK 3
Tewerkstelling in gezinnen
van jonge kinderen

De dagelijkse activiteiten van jonge kinderen worden in belangrijke mate bepaald door het feit of de ouders een betaalde baan hebben of niet. De tijd die kinderen doorbrengen buiten het eigen gezin, o.a. in de kinderopvang, hangt nauw samen met het gaan werken van de ouders.

De arbeidsparticipatie van de ouders is ook een belangrijke bepalende factor voor de welvaart in het gezin. Werk hebben biedt nog altijd de beste bescherming tegen financiële armoede. In dit hoofdstuk staan we stil bij de mate waarin jonge kinderen ouders hebben die beroepsactief zijn.

Naast de arbeidsparticipatie op zich bekijken we de omvang van de tewerkstelling en het werkregime. We presenteren populatiegegevens uit het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, gegevens uit SILC (Statistics on Income and Living Conditions), gegevens uit het onderzoek naar kinderopvang in het Vlaamse Gewest, gegevens uit het onderzoek van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck naar de zorg voor jonge kinderen in Vlaanderen en gegevens uit de Labour Force Survey (Eurostat).

1. Arbeidsparticipatie van de ouders van jonge kinderen

De meeste kinderen leven bij ouders die aan het werk zijn; slechts een beperkt aantal kinderen leeft in een gezin zonder werkende volwassenen

In de lijn van de opzet van 'Het kind in Vlaanderen' stellen we in dit punt een aantal cijfers voor over de tewerkstelling van de ouders van jonge kinderen met als teleenheid het kind. De recentst beschikbare cijfers betreffen 31 december 2006.

Bijna 89% van de kinderen jonger dan 12 heeft *minstens een ouder** die *aan het werk* is. Anders geformuleerd, ruim 11% leeft in een gezin zonder werkende ouders. Tegenover 2005 zien we een toename met 0,8 procentpunten van het aantal kinderen dat leeft in een gezin met minstens een werkende ouder in het gezin. 59,6% woont bij *beide ouders** die *allebei aan het werk* zijn. Tegenover 2005 nam dit type toe met 0,9 procentpunten. Bijna 14% woont bij beide ouders, van wie *een werkt en een niet beroepsactief* is. Dit type bleef ongewijzigd van 2005 naar 2006.

Tabel 3.1 geeft ook de situatie naargelang van de leeftijd van het kind. Hieruit blijkt dat van de zeer jonge kinderen er iets meer wonen in een gezin met een werkende en een niet-beroepsactieve

ouder met een uitkering van de RVA of in een gezin met twee werkende ouders. Naargelang van het *gezinstype* zijn er verschillen in de arbeidsparticipatie van de ouder(s).

Kinderen wonend bij een alleenstaande moeder leven vaker in een gezin zonder werkende persoon. Bij kinderen jonger dan 3 jaar wonend bij een alleenstaande moeder is slechts 50,8% van de moeders werkzaam. Bij kinderen van 3 tot 6 jaar is dit 60,8%, en bij kinderen van 6 tot 12 jaar 67,0%. Hun moeders zijn vaker werkzoekend met werkloosheidsuitkering of niet beroepsactief met een RVA-uitkering. Ook bij kinderen wonend bij een alleenstaande vader zijn er nogal wat met een vader die niet werkt. Van 21,9% van de kinderen onder de 12 jaar die bij een alleenstaande vader wonen, is de vader niet aan het werk. In tabel 3.2 is het gezinstype 'kerngezin met andere personen' niet opgenomen (aandeel in populatie kinderen onder de 12 jaar: 4,3%). Het gaat hier veelal om kinderen in gezinnen zonder werkende volwassenen (69,4%).

De arbeidsparticipatie van ouders van jonge kinderen nam van 2005 naar 2006 relatief meer toe bij kinderen in een eenoudergezin dan bij kinderen in een tweeoudergezin.

* Bedoeld wordt: ouder(s), als het kind verblijft in het gezin van zijn ouder(s). Als het kind in een ander type van gezin verblijft, dan gaat het om de referentiepersoon van dit gezin en zijn/haar partner

	2005		2006		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Twee werkenden	58,7	60,4	60,3	58,8	59,6
Een werkende en een werkzoekende met uitkering RVA	4,0	4,1	3,6	3,0	3,4
Een werkende en een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,7	6,2	4,4	2,4	3,8
Een werkende en een niet-beroepsactieve	13,8	12,9	13,0	14,6	13,8
Twee, beiden werkzoekend met uitkering RVA en/of niet-beroepsactief ⁽¹⁾	5,8	6,5	5,8	5,0	5,6
Een werkende	7,5	4,5	7,0	9,9	7,9
Een werkzoekende met uitkering RVA	2,1	1,5	1,7	1,9	1,8
Een niet-beroepsactieve met uitkering RVA ⁽¹⁾	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8
Een niet-beroepsactieve	1,4	1,2	1,3	1,6	1,4
Niet bekend	1,1	1,0	1,1	0,9	1,0
<i>Totaal met minstens een werkende in het gezin</i>	<i>87,7</i>	<i>88,2</i>	<i>88,3</i>	<i>88,7</i>	<i>88,5</i>
<i>Totaal enkel niet-werkende(n) in het gezin</i>	<i>12,3</i>	<i>11,8</i>	<i>11,7</i>	<i>11,3</i>	<i>11,5</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.1 Kinderen onder de 12 jaar naar de mate van arbeidsparticipatie van de ouders, of naar de mate van arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieve met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

	2005		2006		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een gehuwd of een ongehuwd paar					
Beide ouders werkend	69,4	68,7	70,4	70,9	70,2
Een ouder werkend, andere ouder werkzoekend met uitkering RVA	4,7	4,6	4,2	3,6	4,0
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,2	6,8	5,0	2,8	4,3
Een ouder werkend, andere ouder niet-beroepsactief	15,8	14,0	14,8	17,4	15,9
<i>Totaal met werkende ouder(s)</i>	<i>94,1</i>	<i>94,0</i>	<i>94,4</i>	<i>94,7</i>	<i>94,5</i>
Andere	5,9	6,0	5,6	5,9	5,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een gehuwd of ongehuwd paar</i>	<i>84,1</i>	<i>86,7</i>	<i>84,9</i>	<i>82,6</i>	<i>84,2</i>

Vervolg op volgende bladzijde

	2005		2006		
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kind bij een alleenstaande moeder					
Moeder werkend	60,2	50,8	60,8	67,0	63,1
Moeder werkzoekend met uitkering RVA	19,0	21,0	16,6	13,6	15,4
Moeder niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	9,7	14,3	11,1	8,1	9,7
Moeder niet-beroepsactief	11,1	13,8	11,4	11,3	11,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande moeder</i>	<i>10,2</i>	<i>6,4</i>	<i>9,3</i>	<i>12,4</i>	<i>10,2</i>
Kind bij een alleenstaande vader					
Vader werkend	77,0	71,3	77,2	80,0	78,1
Vader werkzoekend met uitkering RVA	10,2	12,6	10,0	8,4	9,4
Vader niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	4,5	5,5	4,2	3,6	4,0
Vader niet-beroepsactief	8,3	10,6	8,6	7,9	8,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Aandeel kinderen bij een alleenstaande vader</i>	<i>1,3</i>	<i>0,8</i>	<i>1,2</i>	<i>1,7</i>	<i>1,4</i>

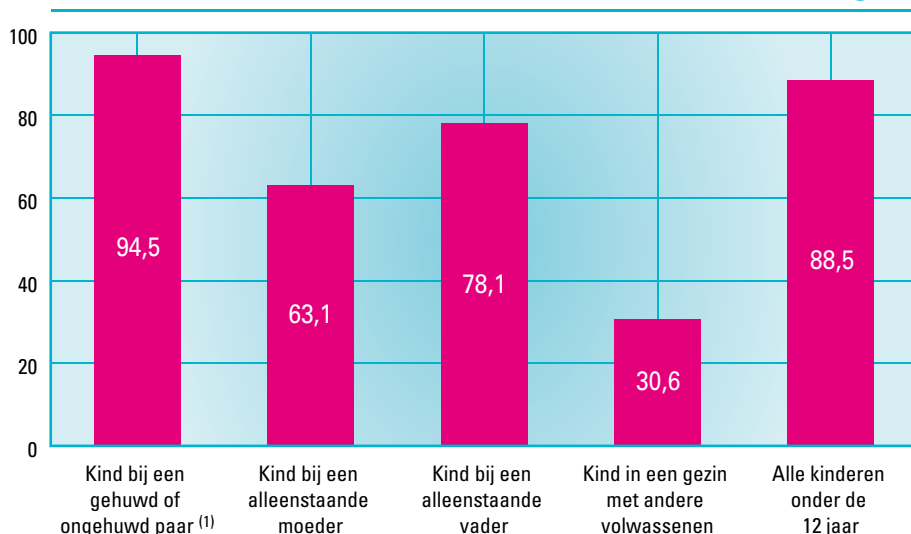
3.2 Kinderen onder de 12 jaar naar arbeidsparticipatie van de ouders, of naar arbeidsparticipatie van de referentiepersoon en zijn/haar partner als het kind niet in het gezin van zijn/haar ouders verblijft en voor de belangrijkste gezinstypes - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactieven met uitkering RVA: omvat voltijds brugpensioenen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

Werkende ouder(s) in gezin

3.3 Percentage kinderen onder de 12 jaar naar al of niet werkende ouder(s) in het gezin naar gezinstype op 31 december 2006 - Vlaams Gewest

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid
(1) Een of beide ouders werkend

2. De omvang van de tewerkstelling van ouders van jonge kinderen

Kinderen in tweeoudergezinnen: het 'anderhalf'-systeem komt het meest voor en neemt toe

36,8% van de kinderen onder de 12 jaar in een tweeoudergezin (2006) heeft ouders die in het 'anderhalf'-systeem zitten: een ouder werkt voltijds; de andere ouder werkt deeltijds (30,6%) of een ouder werkt als zelfstandige en de andere werkt deeltijds (6,2%).

Bij 29,4% van de kinderen kan men spreken van kinderen van wie de ouders

in hoge mate beroepsactief zijn, van wie de ouders behoren tot de intensieve 'tweebanengezinnen'. Het gaat om 17,3% kinderen in een tweeoudergezin waarvan de ouders beiden voltijds werken als werknemer, om 5,5% waarvan beide ouders als zelfstandige werken en om 6,6% waarvan een van beiden werkt als zelfstandige en de andere voltijds als werknemer.

Een derde belangrijke groep zijn de kinderen die leven in een gezin waarin slechts een ouder werkt, voltijds als werknemer (15,8%), of als zelfstandige (4,7%) of in een gezin waar beide ouders deeltijds werken (2,6%). Het gaat om 24,2% van de kinderen onder de 12 jaar

in een tweeoudergezin. Men kan hier spreken van het 'eenbaansgezin'* (zie grafiek 3.5).

Van 2005 naar 2006 was er een lichte toename van kinderen in het 'anderhalf'-systeem, en een lichte afname van kinderen in het 'eenbaansgezin'. Deze evolutie naar meer kinderen in een 'anderhalf'-systeem en minder in een eenbaansgezin zet zich al een aantal jaren door (zie grafiek 3.6).

Van de kinderen in een eenoudergezin zijn heel wat ouders niet-beroepsactief. 35,1% van deze kinderen leeft bij een ouder - meestal de moeder - die niet-beroepsactief is. Van bijna 28% van deze kinderen werkt de ouder voltijds als werknemer. Ruim 28% werkt deeltijds en 6,6% is zelfstandige.

Van 2005 naar 2006 was er beperkte toename van de arbeidsparticipatie, voltijds of deeltijds (zie tabel 3.4).

* Eenbaansgezin omvat ook de combinaties van een voltijds werkende ouder of een zelfstandige met een ouder die valt in de categorie 'andere' (werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA) (1,1%)

	2005		2006		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in tweoudergezin					
Beide ouders voltijds werknemer	17,2	21,8	16,6	15,4	17,3
Een ouder voltijds, een ouder deeltijds werknemer	30,1	27,2	31,6	31,8	30,6
Beide ouders deeltijds werknemer	2,4	2,6	2,7	2,4	2,6
Een ouder voltijds werknemer, een zelfstandige	6,6	6,5	6,4	6,7	6,6
Een ouder voltijds werknemer, een niet-beroepsactief	16,4	17,1	15,5	15,3	15,8
Een ouder voltijds werknemer, een ouder andere ⁽¹⁾	0,9	1,1	1,0	0,9	1,0
Beide ouders zelfstandige	5,6	3,8	4,9	6,6	5,5
Een ouder zelfstandige, een ouder deeltijds werknemer	6,1	5,0	6,4	6,7	6,2
Een ouder zelfstandige, een niet-beroepsactief	4,9	4,2	4,6	5,1	4,7
Een ouder zelfstandige, een ouder andere ⁽¹⁾	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Andere combinaties	9,8	10,6	10,0	9,1	9,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

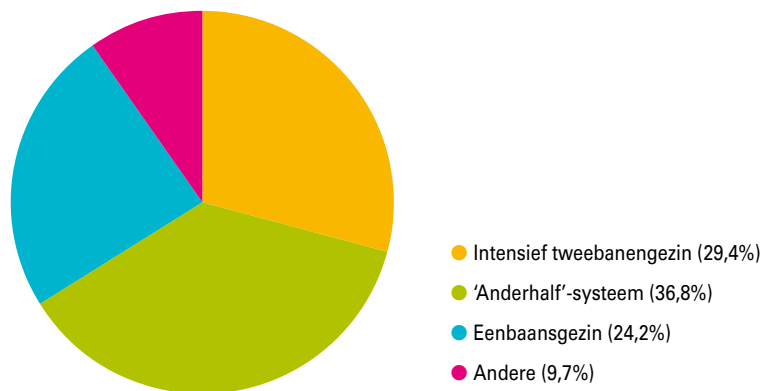
	2005		2006		
	Totaal	Kinderen van 0 tot 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Kinderen in eenoudergezin					
Ouder voltijds werknemer	26,8	24,1	26,9	29,1	27,8
Ouder deeltijds werknemer	27,2	21,0	27,3	30,7	28,4
Ouder zelfstandige	6,5	5,5	6,0	7,1	6,6
Ouder niet-beroepsactief	37,9	46,9	37,3	31,5	35,1
Andere ⁽¹⁾	1,7	2,5	2,5	1,8	2,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.4 Kinderen onder de 12 jaar wonend bij een gehuwd paar, een ongehuwd paar of een alleenstaande moeder of vader naar omvang van de tewerkstelling van de ouders - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Andere: werkenden met onbepaald statuut of speciale prestaties en geschorsten RVA

Omvang tewerkstelling

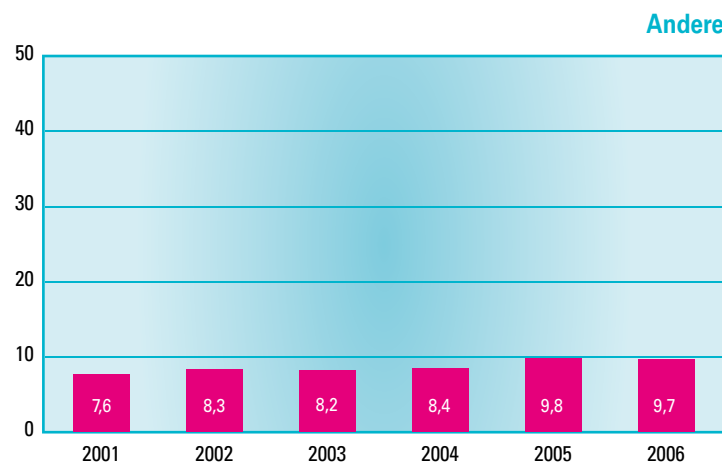
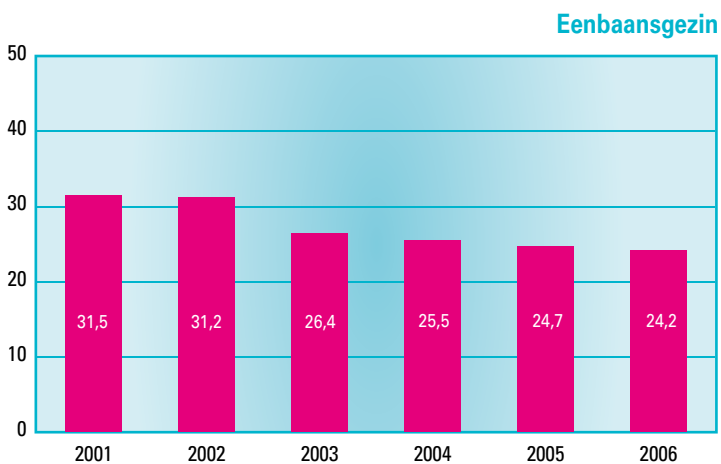
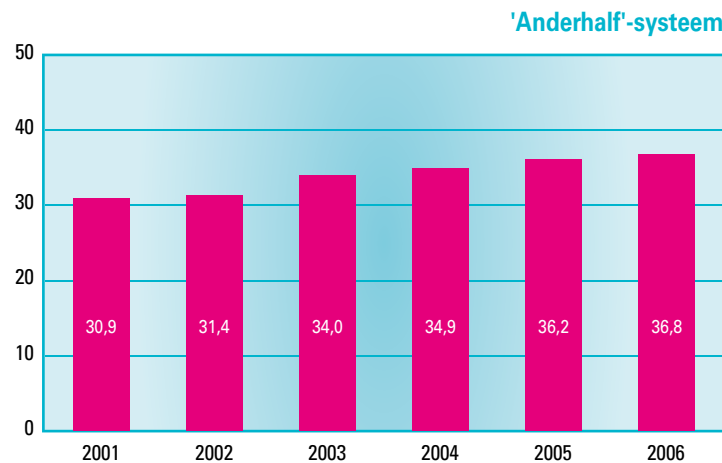
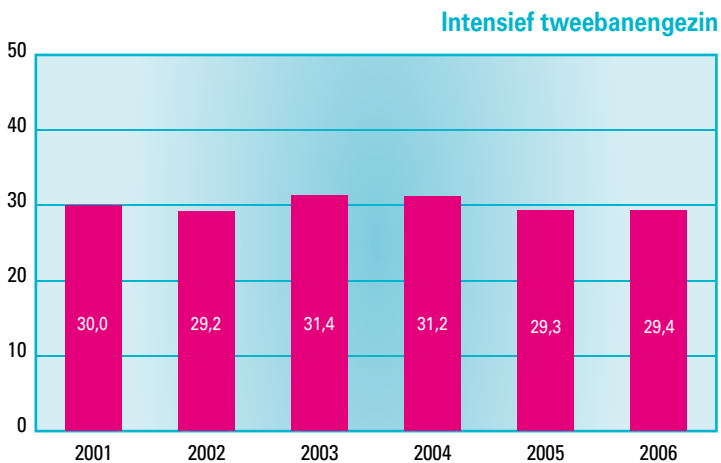

3.5 Omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweebanengezin op 31 december 2006 - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

3.6 Evolutie van de omvang van de tewerkstelling van ouders van kinderen onder de 12 jaar die wonen in een tweeeoudergezin sinds 2001 - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

3. Situatie van de niet-werkende ouders van jonge kinderen

Moeders werken vooral niet omwille van huishoudelijk werk; vaders vooral niet omwille van werkloosheid

In een recent onderzoek naar het gebruik van kinderopvang bij kinderen onder de 3 jaar werd ook de werksituatie van de ouders bevestigd*. Bijna 19% van de bevestigde kinderen onder de 3 jaar heeft een niet-werkende moeder, soms omwille van werkloosheid (5,3%), maar meestal omwille van huishoudelijk werk (11,2%). Bij 10,6% van de bevestigde kinderen heeft de moeder het werk tijdelijk volledig onderbroken: vooral zwangerschapsverlof, ouderschapsverlof en loopbaanonderbreking of tijdskrediet. De niet-werkende vaders van de bevestigde kinderen zijn meestal werkloos (zie tabel 3.7).

* Bron: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen*, Steunpunt WVG, 2009

	Moeder	Vader
Werk tijdelijk (volledig) onderbroken omwille van:		
Zwangerschapsverlof	2,2	-
Ouderschapsverlof	4,0	1,1
Ziekteverlof	1,3	0,6
Loopbaanonderbreking/tijdskrediet	2,6	0,2
Verlof zonder wedde	0,1	0,0
Invaliditeit	0,4	0,7
Totaal	10,6	2,6
Niet werkend omwille van:		
Werkloos	5,3	3,9
Huisvrouw / huisman, student, ...	11,2	1,5
Andere (gepensioneerd, leefloon, asielzoeker)	2,3	1,4
Totaal	18,8	6,8

3.7 Situatie van de niet-werkende ouders van kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest - 2009 (percentage van alle kinderen)

Bron: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen*, Steunpunt WVG, 2009

Reden deeltijds werken

	Moeder	Vader
Huishoudelijk werk, zorg voor kinderen of andere personen	74,8	35,3
Opleiding of training	0,5	0,0
Ziekte of handicap	1,2	0,0
Wenst meer uren te werken maar vindt geen job	6,7	21,5
Wenst niet meer uren te werken	5,4	23,6
Aantal arbeidsuren wordt beschouwd als voltijds	6,3	16,3
Andere	5,1	3,3
Totaal	100,0 (N=298)	100,0 (N=29)
<i>Percentage kinderen met deeltijds werkende moeder of vader</i>	27,3	2,7

3.8 Kinderen onder de 12 jaar waarvan de moeder of de vader minder dan 30 uren werkt: reden voor het deeltijds werken - 2007 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2007

4. Waarom werken ouders van jonge kinderen deeltijds?

Moeders vooral omwille van het opnemen van zorgtaken

Uit de SILC-enquête blijkt dat moeders die minder dan 30 uren werken, dit vooral doen omwille van huishoudelijk werk of zorg voor kinderen of andere personen (74,8%). Een aantal moeders (6,3%) beschouwt het aantal arbeidsuren als voltijds of wenst niet meer uren te werken (13,8%). 8,4% wenst meer te werken, maar vindt geen job met meer uren. Bij de weinige vaders die deeltijds werken (2,7%), is de motivatie voor deeltijds werken minder eenduidig (zie tabel 3.8).

3

5. Arbeidsduur en werkregime

Gewoonlijke arbeidsduur⁽¹⁾

Jonge kinderen hebben doorgaans vaders die veel uren werken

Voor het combineren van gezin en arbeid zijn de arbeidsduur en het werkregime belangrijke elementen.

In de SILC-enquête wordt aan moeders en vaders van jonge kinderen gevraagd wat hun gewoonlijke *arbeidsduur* is in het hoofdberoep en in de eventuele tweede job. Van *kinderen onder de 12 jaar* werkt de moeder gemiddeld ruim 32 uren en de vader bijna 45 uren per week (zie tabel 3.9).

Het onderzoek naar het gebruik van kinderopvang peilde ook naar het *werkregime* van ouders.

In tabel 3.10 beschrijven we het werkregime van de moeders en de vaders van kinderen van 3 maanden tot 3 jaar*. Bijna 79% van de kinderen heeft een moeder die enkel overdag in de week werkt. Bij de vaders ligt het percentage iets lager (72,8%). Ploegenarbeid is zeer beperkt bij de moeders: 3,9% werkt in een tweeploegenstelsel, 2,7% in een drieploegenstelsel. 0,9% doet nachtwerk. Bij de vaders liggen deze cijfers iets hoger, met 6,1% in een tweeploegenstelsel en 4,0% in drieploegenstelsel. 1,4% van de vaders doet nachtwerk. 6,2% van de jonge kinderen heeft een moeder die op wekelijks wisselende uren werkt en 8,0% heeft een vader bij wie dat het geval is (zie tabel 3.10).

* Bron: Hedebouw G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009*

	Moeder	Vader
Minder dan 20 uren	11,5	0,4
20 tot 25 uren	13,8	1,9
25 tot 30 uren	9,6	1,1
30 tot 35 uren	23,3	3,4
35 tot 40 uren	20,5	29,0
40 tot 45 uren	11,5	26,2
45 uren en meer	9,8	38,1
Totaal	100,0 (N=841)	100,0 (N=835)
Gemiddeld	32,1	44,5
P25	24,0	38,0
P75	38,0	50,0

3.9 Kinderen onder de 12 jaar: gewoonlijke arbeidsduur van hun moeder en hun vader - 2007 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC, 2007

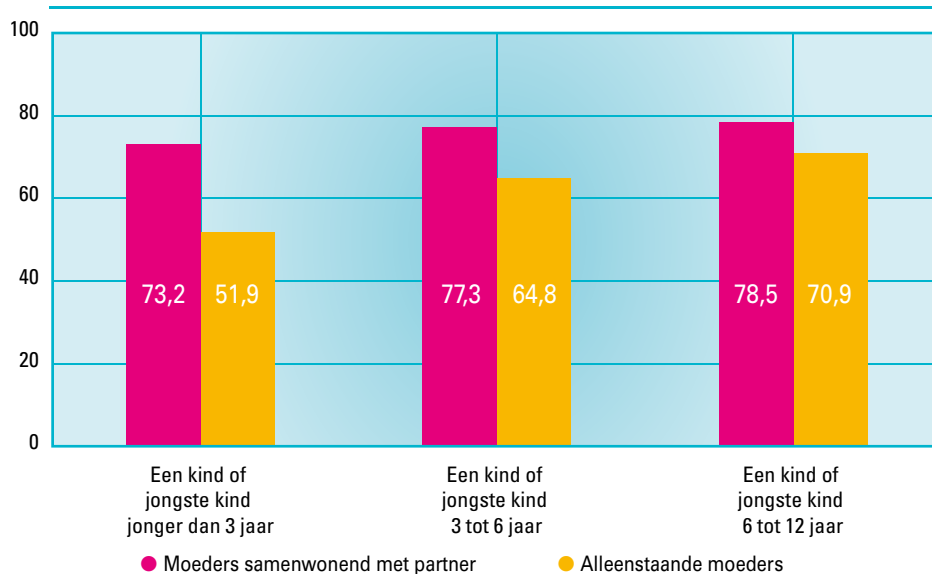
(1) Kinderen van wie de moeder respectievelijk de vader betaald werk heeft; totaal van hoofdjob en tweede job

	Moeder (N=3342)	Vader (N=3676)
Enkel werkuren overdag in de week	78,7	72,8
Ploegenstelsel: vroeg en laat	3,9	6,1
Ploegenstelsel: vroeg, laat en nacht	2,7	4,0
Iedere week wisselende uren	6,2	8,0
Enkel nachtwerk	0,9	1,4
Enkel weekendwerk	1,8	2,0
Andere werkuren	5,9	5,7
Gemiddeld aantal uren betaalde arbeid per week	31,3	40,3
Gemiddeld aantal werkdagen per week	4,5	5,0

3.10 Werkregime van moeders en vaders van kinderen van 3 maanden tot 3 jaar - Vlaams Gewest, 2009
Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Arbeidsparticipatie moeders

3.11 Samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar: percentage dat beroepsactief is - Vlaams Gewest - situatie op 31 december 2006

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

6. Arbeidsparticipatie in gezinnen met jonge kinderen vanuit de invalshoek van de vrouwen

Hoge arbeidsparticipatie bij vrouwen. Alleenstaande moeders zijn veel minder beroepsactief

Het datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid maakt het mogelijk om in te zoomen op de arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen met als *teleenheid* 'vrouwen', niet 'kinderen'. Gelet op de impact die de arbeidsparticipatie heeft op de gezinssituatie, presenteren we ook deze gegevens.

De arbeidsparticipatie in 2006 van moeders met een kind jonger dan 12 jaar in het Vlaamse Gewest bedroeg 73,0%. Dit cijfer ligt iets hoger dan in 2005 (+1,1). De arbeidsparticipatie ligt lager bij moeders met een kind jonger dan 3 jaar (70,8%) dan bij moeders met een ouder kind. Bij alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar ligt de arbeidsparticipatie veel lager dan bij samenwonende moeders: 65,5% tegenover 76,3% bij moeders die samenwonen met een partner. De alleenstaande moeders met een kind jonger dan 3 jaar kennen een nog lagere participatiegraad: slechts 51,9% is beroepsactief. Het aandeel beroepsactieven bij de alleenstaande moeders met een kind jonger dan 12 jaar is toegenomen van 62,7% in 2005 tot 65,5% in 2006 (zie grafiek 3.11 en tabel 3.12).

	2005		2006		
	Een kind of jongste kind				
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	Totaal
Moeders samenwonend met partner					
Werkend in loondienst	63,4	63,5	65,3	64,7	64,4
Werkend als zelfstandige	7,4	6,3	7,8	8,6	7,5
Werkend als helper bij zelfstandige	2,3	1,3	2,0	2,9	2,1
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,2	2,2	2,3	2,4	2,3
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>75,3</i>	<i>73,2</i>	<i>77,3</i>	<i>78,5</i>	<i>76,3</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	4,4	4,5	3,7	2,9	3,7
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	3,7	6,7	3,1	1,3	3,7
Niet-beroepsactief	16,6	15,6	15,9	17,3	16,4
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>24,7</i>	<i>26,8</i>	<i>22,7</i>	<i>21,5</i>	<i>23,7</i>
Totaal moeders samenwonend met partner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Alleenstaande moeders					
Werkend in loondienst	55,0	45,5	57,4	62,1	57,6
Werkend als zelfstandige	5,4	4,5	5,0	6,1	5,5
Werkend als helper bij zelfstandige	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,1	1,6	2,2	2,5	2,2
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>62,7</i>	<i>51,9</i>	<i>64,8</i>	<i>70,9</i>	<i>65,5</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	18,0	20,9	15,0	12,0	14,6
Niet-beroepsactief met uitkering RVA ⁽¹⁾	8,8	13,6	9,3	6,6	8,7
Niet-beroepsactief	10,5	13,5	10,8	10,5	11,2
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>37,3</i>	<i>48,1</i>	<i>35,2</i>	<i>29,1</i>	<i>34,5</i>
Totaal alleenstaande moeders	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vervolg op volgende bladzijde

	2005		2006		
	Totaal	Jonger dan 3 jaar	Een kind of jongste kind		Totaal
			3 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	
Totaal moeders (2)					
Werkend in loondienst	60,9	61,4	63,0	61,8	61,9
Werkend als zelfstandige	6,9	6,1	7,2	7,7	7,0
Werkend als helper bij zelfstandige	2,0	1,3	1,7	2,3	1,8
Werkend in loondienst en als zelfstandige	2,1	2,1	2,2	2,3	2,2
<i>Totaal beroepsactief</i>	<i>71,9</i>	<i>70,8</i>	<i>74,2</i>	<i>74,1</i>	<i>73,0</i>
Werkzoekend met uitkering RVA	6,0	5,7	5,1	4,3	4,9
Niet-beroepsactief met uitkering RVA (1)	6,1	7,6	5,1	5,6	6,2
Niet-beroepsactief	16,0	15,9	15,6	16,0	15,9
<i>Totaal niet-beroepsactief</i>	<i>28,1</i>	<i>29,2</i>	<i>25,8</i>	<i>25,9</i>	<i>27,0</i>
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.12 Arbeidsparticipatie van samenwonende en alleenstaande moeders met een kind of met jongste kind jonger dan 12 jaar naar leeftijd van het kind/jongste kind - Vlaams Gewest (percentage) - situatie op 31 december

Bron: datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming bij de Kruispuntbank Sociale Zekerheid

(1) Niet-beroepsactief met uitkering RVA: omvat voltijds bruggpensioen, voltijdse loopbaanonderbreking en vrijgestelden van inschrijving als werkzoekende

(2) Omvat ook de moeders met kinderen inwonend in een ander gezin

7. En de grootouders?

Nog slechts in beperkte mate beroepsactief

3

Bij kinderen onder de 3 jaar zijn nogal wat grootouders nog aan het werk, vooral van moederszijde. Bij 39% werkt de grootmoeder en/of de grootvader van moederszijde. Van vaderszijde bedraagt dit maar 24,1%. Uit tabel 3.13 blijkt in welke mate dit afneemt naarmate de kinderen ouder worden.

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Grootouders van moederszijde	39,0	25,3	15,6	23,4 (N=2217)
Grootouders van vaderszijde	24,1	18,2	12,3	16,6 (N=2035)

3.13 Kinderen onder de 12 jaar: arbeidsparticipatie van de grootmoeder en/of grootvader van moederszijde en van vaderszijde - 2005 (percentage)

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

8. De Europese context

8.1. Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen

Over arbeidsparticipatie in gezinnen zijn er geen Europese cijfers beschikbaar die als teleenheid het kind nemen.

Wel is de *werkzaamheidsgraad bij vrouwen met jonge kinderen* bekend.

Aan de hand van de Labour Force Survey (Eurostat) vergelijken we het Vlaamse Gewest met de EU-15-landen, uitgezonderd Zweden, dat niet meedoet aan deze survey.

In tabel 3.14 is de werkzaamheidsgraad bij moeders in 2008 opgesplitst naar het aantal kinderen - 1, 2 of 3 of meer kinderen - en naar de leeftijd van het jongste kind. De werkzaamheidsgraad in het Vlaamse Gewest bij moeders met een of meer kinderen onder de 15 jaar behoort tot de hoogste. De werkzaamheidsgraad ligt veel lager in de mediterrane EU-landen, met uitzondering van Portugal. Opmerkelijk is het verschil in werkzaamheidsgraad tussen moeders met 1 of 2 kinderen en moeders met 3 of meer kinderen. Deze laatste moeders kennen overall een lagere werkzaamheidsgraad. En de werkzaamheidsgraad van moeders met 3 of meer kinderen is het laagst wanneer het jongste kind jonger is dan 3 jaar.

Werkzaamheidsgraad moeders

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind jonger dan 3 jaar			
Vlaams Gewest	85,2	82,6	55,6
België	74,6	72,1	46,7
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	64,4	55,4	34,2
Frankrijk	68,9	54,5	38,9
Luxemburg	(1)	(1)	(1)
Nederland	79,4	76,1	55,8
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	81,8	84,3	78,7
Finland	55,8	54,8	41,9
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	56,9	52,1	48,6
Italië	57,8	49,7	35,4
Portugal	78,5	75,0	53,5
Spanje	64,3	53,4	43,2
Oostenrijk	71,2	55,4	39,0
Ierland	72,0	59,0	46,9
Verenigd Koninkrijk	68,6	55,2	36,3
EU-15	66,4	56,5	40,5

Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 3 tot 6 jaar			
Vlaams Gewest	84,7	85,3	67,8
België	76,1	76,0	56,9
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	65,9	59,0	46,3
Frankrijk	77,4	78,5	57,4
Luxemburg	(1)	(1)	(1)
Nederland	73,2	75,1	63,4
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	78,6	92,2	79,6
Finland	84,6	84,4	72,3
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	57,3	59,2	53,8
Italië	61,4	54,7	42,8
Portugal	80,7	79,7	63,2
Spanje	65,8	58,2	56,1
Oostenrijk	76,3	68,5	54,2
Ierland	67,3	52,8	44,1
Verenigd Koninkrijk	65,9	67,2	47,1
EU-15	68,3	65,6	52,6

Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Met een kind of jongste kind van 6 tot 15 jaar			
Vlaams Gewest	76,9	81,6	75,0
België	70,5	75,9	65,6
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	75,7	73,2	56,1
Frankrijk	76,9	79,6	65,7
Luxemburg	65,4	66,6	(1)
Nederland	74,1	78,4	73,0
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	85,2	90,6	86,4
Finland	86,9	89,3	84,9
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	61,3	61,4	54,8
Italië	58,7	54,5	46,8
Portugal	76,5	78,2	69,2
Spanje	62,0	62,0	59,6
Oostenrijk	82,5	79,5	71,4
Ierland	68,0	62,2	58,0
Verenigd Koninkrijk	76,3	77,6	61,7
EU-15	71,0	71,9	62,2

Vervolg op volgende bladzijde

	Met 1 kind	Met 2 kinderen	Met 3 of meer kinderen
Totaal met een kind of jongste kind jonger dan 15 jaar			
Vlaams Gewest	80,4	81,7	63,0
België	72,7	74,9	56,8
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	71,7	65,3	45,7
Frankrijk	74,7	71,4	52,3
Luxemburg	69,5	64,9	(1)
Nederland	76,0	77,0	64,3
<i>Noordse landen</i>			
Denemarken	83,9	89,3	81,6
Finland	78,0	78,8	61,2
Zweden	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	60,2	58,7	53,2
Italië	58,2	53,1	40,7
Portugal	77,6	77,0	60,4
Spanje	63,3	58,4	49,9
Oostenrijk	79,3	70,7	53,6
Ierland	68,9	60,4	50,1
Verenigd Koninkrijk	73,1	69,0	47,7
EU-15	69,4	66,0	50,7

3.14 Werkzaamheidsgraad bij vrouwen met een kind of jongste kind jonger dan 15 jaar naar leeftijd van het jongste kind in enkele EU-15-landen - 2008

Bron: Eurostat, Labour Force Survey, 2008 (Bewerking Departement Werk en Sociale Economie, Afdeling Beleid)

(1) Cijfer niet betrouwbaar

NB: niet beschikbaar

8.2. Kinderen in een gezin zonder werkende volwassene

Zonder werkende volwassene

In de EU-15 leeft ongeveer 9,3% van de kinderen jonger dan 18 jaar in een gezin zonder werkende volwassene. Met 11,3% telt België een relatief hoog aantal jongeren dat leeft in een gezin zonder werkende volwassene. Alleen het Verenigd Koninkrijk en Ierland scoren hoger. De cijfers voor het Vlaamse Gewest die een jongere leeftijdsgroep betreffen, liggen ook aan de hoge kant (zie tabel 3.15).

In tabel 3.16 bekijken we de werkzaamheidsgraad naar gezinstype, voor de kinderen jonger dan 15 jaar. In de meeste EU-15-landen is er een opmerkelijk verschil tussen de kinderen wonend in een tweeoudergezin en kinderen wonend in een eenoudergezin. Alleen in Denemarken en Zweden is er nagenoeg geen verschil. De kloof is het grootst in het Verenigd Koninkrijk. België kent de tweede grootste kloof.

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	9,3*	12,3**	11,5**		
België	11,4	12,8	12,7	12,0	11,3
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	9,4	11,0***	10,6	9,6	9,3
Frankrijk	9,3	8,8	9,3	8,8	8,5
Luxemburg	4,0	2,7	3,7	3,4	3,6
Nederland	7,0	6,7	6,4	5,9	4,8
<i>Noordse landen</i>					
Finland	NB	6,6	4,9	4,4	4,1
Denemarken	NB	5,7	5,0	5,3	3,3
Zweden	NB	NB	NB	NB	NB
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	5,5	4,2	3,9	3,9	3,6
Italië	7,6	5,9	5,7	5,8	6,7
Portugal	3,8	4,6	4,6	5,1	4,7
Spanje	6,6	5,6	5,3	5,3	6,5
Oostenrijk	3,8	5,9	6,0	5,3	5,3
Verenigd Koninkrijk	17,0	16,5	16,5	16,7	16,4
Ierland	10,1	11,9	11,2	11,5	13,1
EU-15	9,8****	9,6****	9,5****	9,2****	9,3****

3.15 Kinderen jonger dan 18 jaar die leven in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) in de EU-15-landen

Bron: Eurostat (website)

* Kinderen jonger dan 14 jaar

** Kinderen jonger dan 12 jaar

*** Voorlopige cijfers

**** Ramingen

NB: niet beschikbaar

	Kinderen in een tweeoudergezin	Kinderen in een eenoudergezin	Alle kinderen
Vlaams Gewest*	5,5	35,1	11,5
België	5,6	43,2	12,1
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	5,9	36,4	9,9
Frankrijk	4,6	33,2	8,9
Luxemburg	1,5	19,8	2,8
Nederland	3,3	37,2	7,3
<i>Noordse landen</i>			
Finland	3,6	30,1	4,5
Denemarken**	2,4	4,8	7,2
Zweden**	1,5	3,2	4,8
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	2,3	25,9	3,5
Italië	4,1	23,8	5,6
Portugal	3,0	28,0	4,9
Spanje	2,8	22,0	4,6
Oostenrijk	3,7	25,0	5,9
Verenigd Koninkrijk	6,6	50,9	17,6
Ierland	NB	NB	NB

3.16 Kinderen jonger dan 15 jaar die leven in een huishouden zonder volwassene met betaald werk (percentage) naar gezinstype in de EU-15-landen - 2007

Bron: OECD, Family database (website) gebaseerd op de Labour Force Survey, uitgezonderd voor Denemarken en Zweden, waarvoor de cijfers zijn gebaseerd op EU-SILC

* Situatie op 31 december 2006; kinderen jonger dan 12 jaar

** Kinderen jonger dan 18 jaar

HOOFDSTUK 4
Welvaart, armoede en
kansarmoede

Armoede heeft voor kinderen negatieve effecten, onmiddellijk en op termijn. Daarom staan we uitvoerig stil bij de inkomenssituatie in de gezinnen van jonge kinderen.

We bekijken het beschikbare inkomen in de gezinnen van jonge kinderen en aansluitend hierbij presenteren we de objectieve 'at-risk-of-poverty threshold' - een EU-indicator om de mate van financiële armoede weer te geven - de subjectieve appreciatie door de gezinnen van hun inkomenssituatie en een aantal niet-monetaire aspecten die wijzen op ontberingen in het gezin. Vervolgens bekijken we de mate waarin kinderen leven in een gezin met een inkomensbron die wijst op een precaire financiële situatie (gewaarborgde kinderbijslag, alimentatie, leefloon). Daarna wordt stilgestaan bij de kansarmoede in gezinnen met jonge kinderen in Vlaanderen.

Vervolgens beschrijven we een aantal aspecten van de woonsituatie: type woning, een indicator voor het wooncomfort, en woonstatuut, dat een belangrijke impact heeft op het uitgavenpatroon van gezinnen.

We staan ook stil bij de aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin. Als laatste punt wordt de situatie op het vlak van armoede in Vlaanderen getoetst aan de situatie in de landen van de EU-15.

1. Het beschikbare inkomen per persoon in gezinnen van jonge kinderen

De meeste kinderen leven in een gezin met een behoorlijk inkomen

We bekijken eerst het *beschikbare inkomen per persoon* in gezinnen van jonge kinderen. Het gaat om het 'equivalised' beschikbaar inkomen, dat wordt afgeleid van het beschikbare gezinsinkomen via een correctie voor de gezinsgrootte*.

We bekijken de mediaan (middelste getal van een geordende rij) i.p.v. het gemiddelde, omdat de mediaan minder beïnvloed wordt door de hoge en de lage inkomens.

In de gezinnen van kinderen onder de 12 jaar bedroeg de mediaan in 2006 19 375 euro per jaar. De 10% 'armste' kinderen leven in een gezin dat het moet stellen met ongeveer de helft van dat bedrag (10 163 euro per jaar per persoon) of minder. De 10% 'rijkste' kinderen leven in een gezin dat beschikt over minstens 28 319 euro per jaar per persoon.

Grafiek 4.1 geeft de verdeling van de kinderen naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor de gezinsgrootte in 2006.

* Voor de berekening van het beschikbare inkomen per persoon wordt gerekend met een gewicht van 1 voor het gezinshoofd (referentiepersoon in het huishouden), met een gewicht van 0,5 voor andere personen ouder dan 14 jaar in het gezin en een gewicht van 0,3 voor de kinderen jonger dan 14 jaar. Een gezin bestaande uit een moeder, een vader en twee kinderen jonger dan 14 jaar bestaat zo uit een equivalent van 2,1 personen

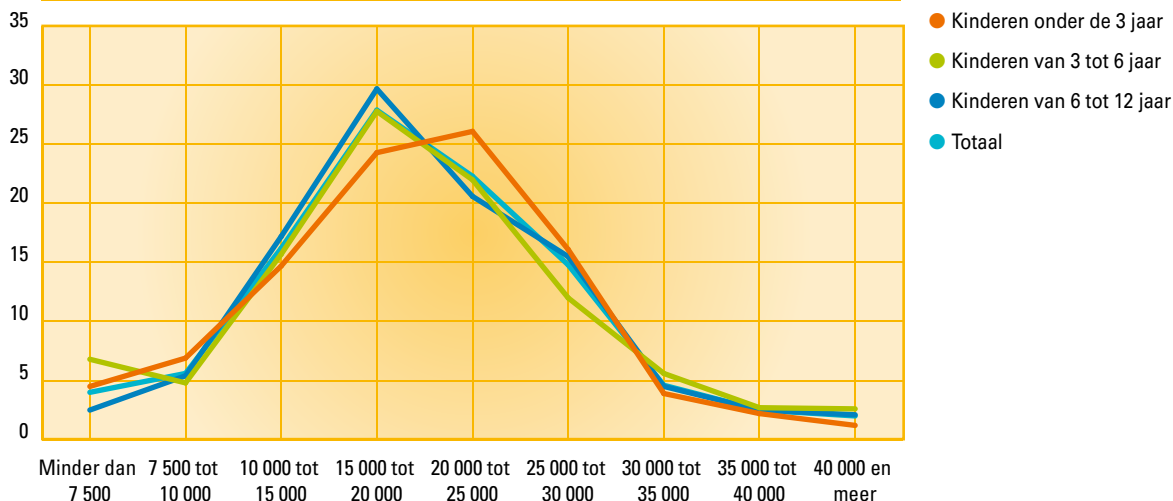
2. Verhoogd armoederisico

Ruim 1 op de 10 jonge kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico. Dat cijfer ligt heel wat hoger bij kinderen in gezinnen waar de ouder(s) niet werkt (werken)

De 'at-risk-of-poverty threshold' is binnen de EU uitgewerkt als maatstaf om het aandeel te ramen van de bevolking dat leeft in een gezin dat beneden de armoedegrens zit. Er is sprake van 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land. Voor het inkomensjaar 2006 kwam dit voor België neer op 22 128 euro per jaar voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. Voor het inkomensjaar 2005 kwam dit neer op 21 665 euro. In 2006 lag de grens dus 2,1% hoger dan het jaar voordien. We nemen de Belgische norm omdat de fiscaliteit en de sociale zekerheid - de belangrijkste

Beschikbaar jaarinkomen per persoon

4.1 Kinderen jonger dan 12 jaar naar beschikbaar jaarinkomen, gecorrigeerd voor gezinsgrootte, per persoon in hun gezin - Vlaams Gewest - 2006 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2007

herverdelingsmechanismen - een federale bevoegdheid zijn.

We bekijken hier het percentage kinderen dat leeft in een gezin met een inkomen beneden de armoedegrens. De dagelijkse omstandigheden voor deze kinderen dreigen moeilijk te zijn en hun toekomstige economische situatie loopt gevaar.

Algemeen is er een verhoogd armoederisico bij 11,2% van de kinderen onder de 12 jaar.

Naar leeftijdscategorie valt de wat gunstiger situatie bij de kinderen van 6 tot 12 jaar op (10,0%). Bekijken we het gezinstype, dan blijkt dat er een groot verschil is tussen de kinderen in een eenoudergezin en de kinderen in een tweoudergezin. Bijna 33% van de

kinderen in een eenoudergezin kent een verhoogd armoederisico. Opmerkelijk is ook het verschil tussen kinderen in tweoudergezinnen met 1 of 2 kinderen en kinderen in tweoudergezinnen met 3 of meer kinderen: kinderen in tweoudergezinnen met 3 of meer kinderen kennen een veel hoger risico op armoede (14,2%) dan kinderen in een tweoudergezin met 1 of 2 kinderen. Nog grotere verschillen zien we als we ook het al of niet beroepsactief zijn mee bekijken. 56,7% van de kinderen in tweoudergezinnen waarvan de beide ouders niet werken, kent een verhoogd armoederisico. Bij kinderen in eenoudergezinnen met een niet-werkende ouder ligt dit risico nog hoger: 72,6%. Een andere invalshoek is de intensiteit van de arbeidsparticipatie in het gezin.

Hierbij wordt gekeken naar het aantal maanden dat in het gezin aanwezige volwassenen hebben gewerkt, ongeacht de omvang van de tewerkstelling. De cijfers zijn markant. 85% van de kinderen in een gezin zonder arbeidsparticipatie kent een verhoogd risico op armoede. Bij een arbeidsparticipatie van minder dan de helft van de potentiële tijd bedraagt het 40,3%, bij een arbeidsparticipatie tussen 50 en 100% van de potentiële tijd bedraagt het 8,5% en bij een arbeidsparticipatie gedurende de hele potentiële tijd 3,1%.

Naargelang van het land van herkomst van de moeder blijken ook grote verschillen. Kinderen waarvan de moeder afkomstig is van buiten de EU kennen in ruim 64% van de gevallen een verhoogd armoederisico.

Totaal kinderen onder de 12 jaar

11,2

Naar leeftijd

Kinderen van 6 tot 12 jaar

10,0

Kinderen van 3 tot 6 jaar

12,5

Kinderen onder de 3 jaar

11,7

Naar gezinstype

Ander gezinstype met een of meer kinderen

14,4

Eenoudergezin met een of meer kinderen

32,7

Tweeoudergezin met 3 of meer kinderen

14,2

Tweeoudergezin met 2 kinderen

5,9

Tweeoudergezin met 1 kind

5,1

Naar gezinstype en tewerkstellingssituatie

Eenoudergezin met niet-werkende ouder

72,6

Eenoudergezin met werkende ouder

9,5

Tweeoudergezin, beide ouders niet-werkend

56,7

Tweeoudergezin, een werkende en een niet-werkende ouder

16,4

Tweeoudergezin, beide ouders werkend

1,8

Naar intensiteit arbeidsparticipatie⁽²⁾

Geen arbeidsparticipatie

85,0

Minder dan de helft van de potentiële tijd

40,3

Meer dan de helft maar minder dan de totale potentiële tijd

8,5

De totale potentiële tijd

3,1

Naar land van herkomst van de moeder

Buiten de EU

64,2

EU-landen, uitgezonderd België

9,3

België

8,6

0 20 40 60 80 100

4.2 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat leeft in een gezin met een inkomen beneden de armoedegrens naar leeftijdscategorie, gezinstype, tewerkstelling in het gezin en land van herkomst van de moeder - Vlaams Gewest - 2006
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2007

(1) Armoedegrens: 60% van het mediaan beschikbaar jaarinkomen per persoon, in België

(2) Uitgedrukt in aantal maanden waarin de volwassenen aanwezig in het gezin hebben gewerkt, ongeacht de omvang van de tewerkstelling, op het totale aantal potentiële maanden

3. Moeilijkheden om de eindjes aan elkaar te knopen

Voor ruim 12% gaat dit moeilijk tot zeer moeilijk; voor ruim 41% makkelijk tot zeer makkelijk

Nogal wat kinderen leven in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het moeilijk (6,9%) of zeer moeilijk (5,4%) is om de eindjes aan elkaar te knopen. 41,1% leeft in een gezin dat makkelijk tot zeer makkelijk kan rondkomen. In grafiek 4.3 is dit per leeftijdsklasse weergegeven.

De omvang van de preciaire financiële situatie in gezinnen van jonge kinderen zien we ook naar voren komen als aan gezinnen wordt gevraagd of ze het

hoofd kunnen bieden aan onverwachte financiële uitgaven of aan de kosten voor huisvesting. 15,6% van de kinderen woont in een gezin dat niet in de mogelijkheid is om aan onverwachte financiële uitgaven het hoofd te bieden. De kosten voor de huisvesting vormen bij 14,4% van de kinderen een zware last.

4. Niet-monetaire ontbering

Jaarlijks een week op vakantie gaan: niet evident

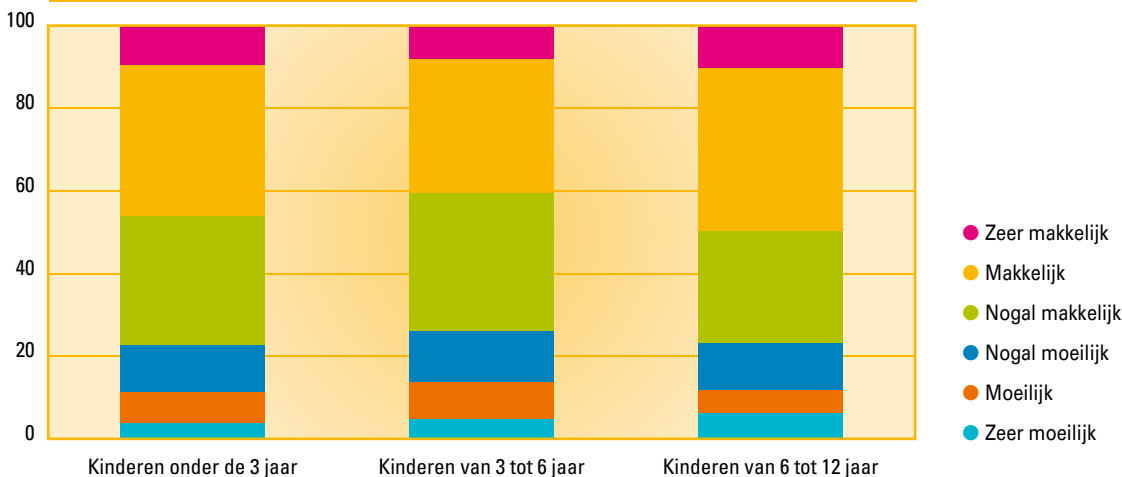
Naast de monetaire indicatoren bevat de SILC-enquête ook een aantal *niet-monetaire indicatoren*. In tabel 4.4 overlopen we het zich kunnen veroorloven

om jaarlijks een week op vakantie te gaan, het zich kunnen veroorloven om vlees, kip of vis te eten, en het zich kunnen veroorloven om familie of vrienden te ontvangen en de mogelijkheid om de woning voldoende te verwarmen. Opmerkelijk is dat bijna 14% van de kinderen leeft in een gezin waarvan de referentiepersoon stelt dat het gezin zich niet kan veroorloven *jaarlijks een week op vakantie* te gaan.

Slechts een zeer beperkt aantal kinderen leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven *om de twee dagen vlees, kip of vis* te eten (of een vegetarisch equivalent).

Ruim 5% leeft in een gezin dat zich niet kan veroorloven *minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen*

Eindjes aan elkaar knopen?

4.3 Kinderen onder de 12 jaar: door het gezin ervaren moeilijkheden om met het maandinkomen de eindjes aan elkaar te knopen - Vlaams Gewest - 2007 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2007

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal (N=1080)
Het gezin kan zich niet veroorloven jaarlijks een week op vakantie te gaan	13,1	15,5	13,1	13,7
Het gezin kan zich niet veroorloven om de twee dagen vlees, kip of vis te eten (of een vegetarisch equivalent)	0,4	1,4	1,4	1,2
Het gezin kan zich niet veroorloven minstens eenmaal per maand vrienden of familie te ontvangen voor een drankje of een etentje	4,9	5,2	5,2	5,1
Mogelijkheid om de woning voldoende te verwarmen	9,7	16,6	12,0	12,5

4.4 Kinderen onder de 12 jaar: mate waarin hun gezin zich bepaalde zaken niet kan veroorloven - Vlaams Gewest - 2007 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2007

en bijna 13% in een gezin dat het moeilijk heeft om de *woning* voldoende te *verwarmen*.

Naar leeftijdscategorieën zijn er weinig verschillen. Kinderen van 3 tot 6 jaar leven iets vaker in een gezin dat zich jaarlijks geen week vakantie kan veroorloven of geen familie of vrienden kan ontvangen of in een gezin dat om financiële redenen de woning onvoldoende kan verwarmen.

5. Kinderen in gezinnen met een inkomensbron die wijst op een precaire financiële situatie of een precaire inkomensbron

5.1. Kinderen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald

Een beperkt aantal minderjarigen

Gewaarborgde kinderbijslag wordt toegekend wanneer de personen die de verzorging van het kind op zich nemen,

geen toereikende bestaansmiddelen hebben en geen aanspraak kunnen maken op een of andere kinderbijslagregeling voor werknemers, overheidspersoneel of zelfstandigen. Leefloontrekkers krijgen deze bijslag automatisch zonder onderzoek naar bestaansmiddelen. Eind 2008 waren er 3512 minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag werd uitbetaald. Dat is ongeveer 0,4% van de kinderen onder de 18 jaar. Dit aantal lag 9% lager dan in 2007 (zie tabel 4.5).

5.2. Kinderen in gezinnen met inkomen uit alimentatie

Bijna 10% van de kinderen onder de 12 jaar leeft in een gezin waarvan een of beide ouders alimentatie ontvangen voor hun kinderen van een ex-partner. In tabel 4.6 zijn ook de percentages per leeftijdsgroep opgenomen.

	Kinderen onder de 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	Totaal
2007	1 606	1 209	1 043	3 858
2008	1 408	1 169	935	3 512

4.5 Aantal minderjarigen voor wie gewaarborgde kinderbijslag wordt uitbetaald op 31/12 - Vlaams Gewest
Bron: Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers, Geografische telling van de gezinnen

5.3. Kinderen in gezinnen met leefloon

Een heel beperkt aantal kinderen onder de 12 jaar woont in een gezin dat het leefloon trekt; meestal gaat het om een gezin met een moeder die het leefloon trekt. Gemiddeld gaat het om een bedrag van 600 euro (zie tabel 4.7).

Alimentatie

Kinderen onder de 3 jaar	3,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	11,1
Kinderen van 6 tot 12 jaar	11,8
Kinderen onder de 12 jaar	9,9

4.6 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat alimentatie ontvangt - Vlaams Gewest - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

Leefloon

Kinderen in gezin met leefloon	0,5%
Gemiddeld bedrag per maand	599,8 euro

4.7 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat leeft in een gezin dat het leefloon ontvangt en gemiddeld bedrag leefloon - Vlaams Gewest - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek

6. Kinderen in kansarme gezinnen*

Beperkt maar stijgend aantal kinderen leeft in een kansarm gezin

Kind en Gezin registreert jaarlijks gegevens over kansarmoede. Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben in maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting. Uit deze definitie werden zes *selectiecriteria* afgeleid op basis waarvan wordt nagegaan of een gezin al dan niet als kansarm wordt beschouwd, namelijk het *maandinkomen* van het gezin, de *opleiding* van de ouders, de *ontwikkeling* van de kinderen, de *arbeidssituatie* van de ouders, de *huisvesting* en de *gezondheid*. Wanneer een gezin zwak staat volgens drie of meer criteria, wordt het als kansarm beschouwd.

Alle gezinnen met een kind geboren tussen 1 januari 2009 en 31 december 2009 werden beoordeeld naar de 6 criteria. 8,3% van de in 2009 geboren kinderen (Vlaams Gewest) werd geboren in een kansarm gezin (voorlopig cijfer). Het

gaat om 5424 kinderen in het Vlaamse Gewest. Tegenover 2008 is het percentage kinderen geboren in een kansarm gezin licht toegenomen (+0,4 procentpunten) (zie tabel 4.8).

In grafiek 4.9 is de evolutie weergegeven sinds 2001. In 2009 ligt het percentage kinderen in een kansarm gezin 2,4 procentpunten hoger dan in 2001.

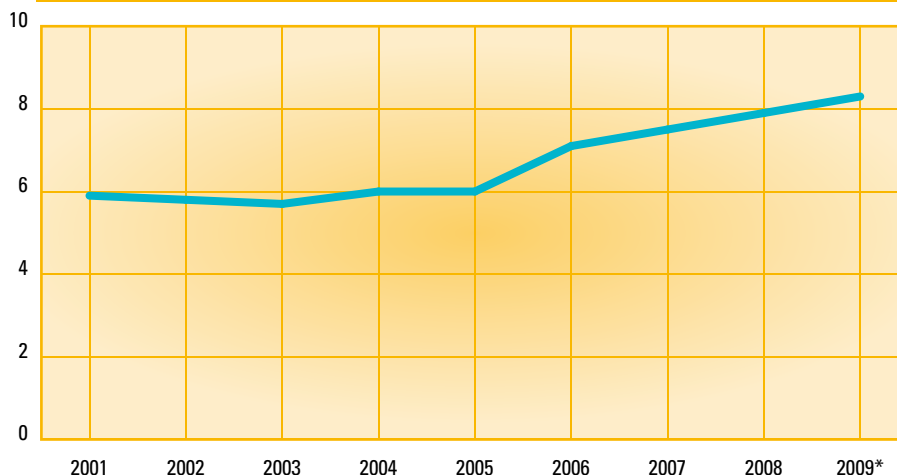
* Door de laattijdige beschikbaarheid van het officiële geboortecijfer en het feit dat het officiële geboortecijfer niet alle geboortes bevat werd besloten om voor de berekening van het percentage kinderen in een kansarm gezin het geboortecijfer van Kind en Gezin te gebruiken (zie ook hoofdstuk 1, punt 1)

Kansarme gezinnen

	2008	2009*
Antwerpen	11,2	10,7
Vlaams-Brabant	5,3	5,8
West-Vlaanderen	5,3	6,3
Oost-Vlaanderen	6,8	7,5
Limburg	9,6	10,6
Totaal	7,9	8,3

4.8 Percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin, naargelang van de provincie
Bron: Kind en Gezin - Ikaros
* Voorlopige cijfers

Evolutie kansarme gezinnen

4.9 Evolutie van het percentage kinderen in de loop van het jaar geboren in een kansarm gezin sinds 2001 - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros
* Voorlopig cijfer

Kansarmoede en origine⁽¹⁾

	Kinderen in een kansarm gezin	Kinderen in een niet-kansarm gezin
Belgische origine	38,7	80,5
Marokkaanse origine	15,7	4,1
Turkse origine	8,4	2,3
Andere origine	36,8	12,1
Niet bekend	0,4	1,0
Totaal	100,0	100,0

4.10 Kinderen in 2009 geboren in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naar nationaliteit van de moeder bij haar geboorte - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Voorlopige cijfers

Het percentage kansarme gezinnen verschilt naargelang van de provincie. In de provincies Antwerpen en Limburg ligt het percentage kansarme gezinnen met jonge kinderen het hoogst, namelijk 10,7% en 10,6%; in Vlaams-Brabant het laagst met 5,8%. In de provincies West- en Oost-Vlaanderen werden respectievelijk 6,3% en 7,5% kansarme gezinnen geregistreerd (voorlopige cijfers) (zie tabel 4.8). De grootstedelijke gebieden Antwerpen en Gent maken ruim 37% uit van het totale aantal kinderen geboren in een gezin dat in kansarmoede leeft.

Kansarmoede is gekleurd. De moeder van bijna 6 op de 10 kinderen geboren in een kansarm gezin had bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit. Tabel 4.10 geeft

voor het Vlaamse Gewest het aandeel van de kinderen in een kansarm gezin en in een niet-kansarm gezin naargelang van de origine van de moeder bij haar geboorte. Niet tot de Belgische natie behoren verhoogt ontegensprekelijk de kans om in de kansarmoede terecht te komen.

De meeste kansarme gezinnen hebben te maken met een *complex geheel van problemen*. Een laag maandinkomen is het meest aangekruiste criterium (bij 73,9% van de kinderen in een kansarm gezin). Een lage opleiding en een zwakke arbeidssituatie van de ouders worden respectievelijk bij 71,6% en 70,6% van de kinderen in een kansarm gezin aangekruist. Slechte huisvesting komt voor bij bijna 45,2% van de kansarme

gezinnen. Bij 24,4% van de kinderen is er sprake van problemen in de ontwikkeling. Problemen op het vlak van gezondheid scoren het laagst (18,2%) (zie tabel 4.11). Uit de registratie blijkt ook dat bij 51,7% van de kinderen geboren in een kansarm gezin, het gezin in een algehele zwakke sociaal-economische situatie leeft. Dit houdt in dat deze gezinnen tegelijkertijd op het vlak van inkomen, opleiding en arbeidssituatie zwak staan.

7. Kinderen in een gezin met een precair verblijfsstatuut

Treft 0,6% van de kinderen

In de Ikaros-databank van Kind en Gezin wordt genoteerd of het gezin al dan niet over een definitief verblijfsstatuut beschikt. Het gaat o.a. over gezinnen die asiel hebben aangevraagd en over gezinnen die illegaal in het land verblijven.

430 kinderen werden in 2009 geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, of 0,6% van de kinderen geboren in dat jaar (voorlopige cijfers). Dit percentage ligt iets lager dan in 2008. Ruim 40% van deze kinderen woont in de provincie Antwerpen (zie tabel 4.12).

Precair verblijfsstatuut

	2008	2009*
Laag maandinkomen	79,6	73,9
Lage opleiding van een of beide ouders	78,8	71,6
Zwakke arbeidssituatie van de ouders	76,0	70,6
Slechte huisvesting	50,7	45,2
Problemen in de ontwikkeling van de kinderen	29,8	24,4
Problemen op het vlak van gezondheid	22,0	18,2

4.11 Kinderen geboren in een kansarm gezin: mate van aanwezigheid van de verschillende criteria voor kansarmoede (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

8. Woonstatuut

Jonge kinderen wonen meestal in een woning waarvan het gezin eigenaar is

Het woonstatuut - eigenaar of huurder - heeft een belangrijke impact op het uitgavenpatroon van gezinnen en er is een samenhang tussen huren en een hoger risico op armoede.

Meestal is het gezin eigenaar van de woning (76,5%). Dit percentage is iets hoger bij kinderen van 6 tot 12 jaar (zie tabel 4.13).

Opmerkelijk is het veel hogere risico op armoede bij kinderen waarvan het gezin

	2008		2009*	
	Aantal	% van de geboorten	Aantal	% van de geboorten
Antwerpen	218	1,0	174	0,8
Vlaams-Brabant	54	0,5	59	0,5
West-Vlaanderen	64	0,5	67	0,6
Oost-Vlaanderen	95	0,6	74	0,5
Limburg	54	0,6	56	0,6
Totaal	485	0,6	430	0,6

4.12 Kinderen geboren in een gezin met een precair verblijfsstatuut, naar provincie van woonplaats bij geboorte (aantal en percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* Voorlopige cijfers

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Eigenaar	74,6	72,3	79,4	76,5
Huurder - marktprijs	18,8	19,3	12,7	15,8
Huurder - lagere prijs dan de marktprijs	6,3	6,9	6,9	6,7
Gratis woning	0,4	1,5	0,9	0,9
Totaal	100,0 (N=214)	100,0 (N=269)	100,0 (N=597)	100,0 (N=1080)

4.13 Kinderen onder de 12 jaar: percentage kinderen dat woont in een woning waarvan het gezin eigenaar of huurder is - Vlaams Gewest - 2007 (percentage)
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2007

de woning huurt tegen de marktprijs of een lagere prijs: het bedraagt bijna 34% tegenover slechts 4,5% bij kinderen waarvan het gezin eigenaar is van de woning (SILC - 2007).

9. Aanwezigheid van comfortgoederen in het gezin

Comfortgoederen in het gezin leren ons iets over de levensstandaard in gezinnen van jonge kinderen, maar er mag ook niet uit het oog worden verloren dat de prioriteiten van gezinnen ook een rol spelen in het aanschaffen van deze goederen. Een aantal van de in tabel 4.14 opgenomen comfortgoederen vertellen ons ook iets over de communicatiemogelijkheden en de daaraan verbonden ontwikkelingskansen.

Comfortgoederen

	Aanwezig	Niet aanwezig om financiële reden	Niet aanwezig om andere reden
Kleuren-tv	99,1	0,1	0,8
Computer	90,6	4,7	4,7
Wasmachine	98,8	0,8	0,4
Auto	93,9	2,6	3,5
Gsm	98,4	1,6	
Internetverbinding	85,9	5,9	8,2
Vaste telefoon	77,7	6,7	15,5

4.14 Percentage kinderen in een gezin dat beschikt over bepaalde comfortgoederen en reden van niet-bezit
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2007

10. De Europese context

10.1. Verhoogd armoederisico

Onder 'at-risk-of-poverty threshold' (Eurostat) of verhoogd armoederisico wordt verstaan dat het gezin over een inkomen per persoon beschikt dat lager is dan 60% van het mediaaninkomen van het betreffende land.

Tabel 4.15 beschrijft de 'at-risk-of-poverty threshold' in de EU-15-landen voor de leeftijdsgroep 0 tot 18 jaar.

België neemt een middenpositie in. De mediterrane landen en het Verenigd Koninkrijk kennen een hoger aandeel kinderen onder de 18 jaar in een gezin met een verhoogd armoederisico. De noordse landen kennen een veel lager cijfer.

In de meeste EU-15-landen ligt de 'at-risk-of-poverty threshold' in eenoudergezinnen merkelijk hoger dan in tweeoudergezinnen. Opmerkelijk is ook de relatief slechtere score bij de gezinnen met 3 of meer kinderen (zie tabel 4.16).

Kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

	2005	2006	2007	2008
België	18	15	17	17
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	12	12	14	15
Frankrijk	14	14	16	17
Luxemburg	20	20	20	20
Nederland	15	14	14	13
<i>Noordse landen</i>				
Finland	10	9	10	12
Denemarken	10	10	10	9
Zweden	9	15	12	13
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	20	23	23	23
Italië	24	25	25	25
Portugal	24	21	21	23
Spanje	24	24	24	24
Oostenrijk	15	15	15	15
Verenigd Koninkrijk	22	24	23	23
Ierland	23	22	19	18
EU-15	18	18	19	19

4.15 Percentage kinderen onder de 18 jaar met verhoogd armoederisico na sociale transfers

Bron: Eurostat, website

(1) Grenswaarde: 60% van het beschikbaar gezinsinkomen gecorrigeerd voor gezinsgrootte

NB: niet beschikbaar

Gezinnen met verhoogd armoederisico ⁽¹⁾

	Eenoudergezinnen		Tweeoudergezinnen	
	Met kinderen ten laste	Met 1 kind ten laste	Met 2 kinderen ten laste	Met 3 of meer kinderen ten laste
België	39	8	8	16
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	36	9	8	15
Frankrijk	27	10	9	23
Luxemburg	44	11	14	26
Nederland	29	5	7	17
<i>Noordse landen</i>				
Finland	24	7	7	12
Denemarken	16	4	4	12
Zweden	26	9	5	13
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	27	17	22	27
Italië	36	15	22	38
Portugal	39	16	21	32
Spanje	38	15	22	44
Oostenrijk	26	9	11	21
Verenigd Koninkrijk	44	10	14	31
Ierland	42	9	12	13
EU-15	35*	12*	14*	24*

4.16 Percentage gezinnen met verhoogd armoederisico na sociale transfers, naar gezinstype - 2008

Bron: Eurostat, website

(1) Grenswaarde: 60% van het beschikbare gezinsinkomen gecorrigeerd voor gezinsgrootte

* Voorlopige cijfers

HOOFDSTUK 5
Kinderen en externe
opvoedingsmilieus

De opvoeding van kinderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van gezin en samenleving. Bij het uitoefenen van die verantwoordelijkheid wordt het belang van kinderopvang in toenemende mate erkend. Kinderopvang wordt een derde opvoedingsmilieu, naast gezin en school.

In dit hoofdstuk gaan we uitvoerig in op het gebruik van kinderopvang voor nog niet schoolgaande kinderen en voor schoolgaande kinderen. We overlopen de mate waarin gebruik wordt gemaakt van opvang en aan wie de kinderen worden toevertrouwd. Over het gebruik van formele opvang presenteren we populatiecijfers komende uit de registratie van de aanwezige kinderen in alle opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

We bekijken de kinderopvang ook vanuit de beleving van de kinderen en gaan in op hun welbevinden en betrokkenheid in de opvang.

Een beperkt aantal kinderen krijgt bijzondere aandacht via het buitengewoon onderwijs, via de bijzondere jeugdbijstand of via bijzondere hulpverlening die wordt gesubsidieerd door Kind en Gezin.

We schetsen de situatie in Vlaanderen.

Tot slot vergelijken we met de situatie in de landen van de EU-15.

1. Kinderen en kinderopvang

1.1. Hoeveel kinderen worden er af en toe toevertrouwd aan een andere persoon of voorziening?

Kinderopvang neemt een belangrijke plaats in in de dagelijkse tijdsbesteding van jonge kinderen. We overlopen achtereenvolgens het gebruik van opvang ongeacht de opvangvorm voor kinderen onder de 3 jaar en voor kinderen van 3 tot 12 jaar. Voor de kinderen onder de 3 jaar beschikken we over zeer recente cijfers (steekproefonderzoek voorjaar 2009); voor de kinderen van 3 tot 12 jaar dateren de cijfers van 2004.

Over het gebruik van formele opvang zijn gegevens beschikbaar van 2006 tot 2009 (populatiegegevens). In punt 1.2.2 gaan we uitvoerig in op het gebruik van formele opvang en op de evoluties in het gebruik van formele opvang. Beide onderzoeken en de registratie van de aanwezige kinderen betreffen het gebruik in de loop van de week waarin 1 februari viel.

1.1.1. Kinderen onder de 3 jaar

Algemeen

Ruim 63% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar maakt 'regelmatig' gebruik van kinderopvang

63,2% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt *geregeld* toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvanginstelling (voorjaar 2009). Met regelmatig gebruik van opvang wordt gebruik van opvang gedurende minstens één ononderbroken periode van 5 uren per week bedoeld als het kind nog niet naar de kleuterschool gaat, en minstens eenmaal per week als het kind al naar de kleuterschool gaat.

Daarnaast is er nog een groep van 5,8% die *beperkt* gebruikmaakt van kinderopvang.

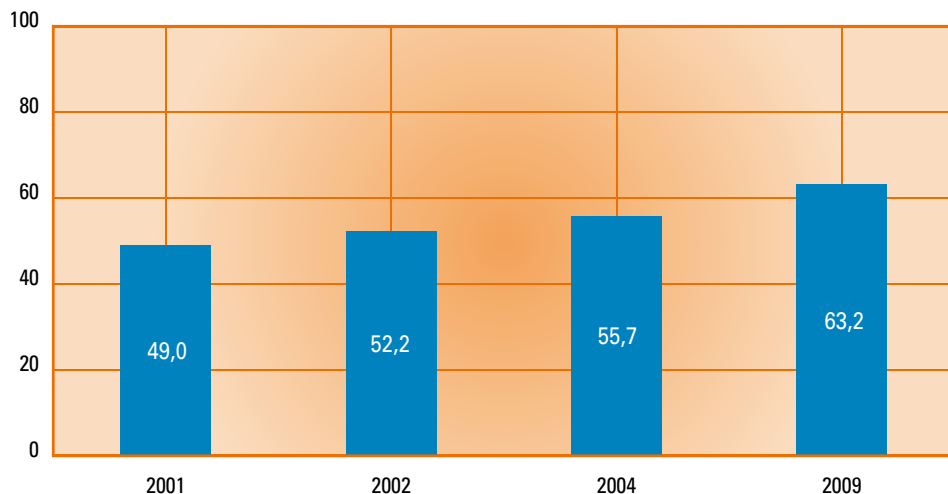
31,0% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar wordt *niet* toevertrouwd aan familie, een onthaalouder of een opvanginstelling.

Het regelmatige gebruik van kinderopvang lag in 2009 7,5 procentpunten hoger dan in 2004 (zie grafiek 5.1 en tabel 5.2).

Evolutie regelmatig gebruik van opvang onder de 3 jaar

5.1 Evolutie regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2000 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar najaar 2001, najaar 2002, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Gebruik kinderopvang

	2004	2009
Regelmatig gebruik	55,7	63,2
Beperkt gebruik	10,1	5,8
Geen gebruik	34,2	31,0
Totaal	100,0	100,0

5.2 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Naar provincie

Het regelmatig gebruik van opvang verschilt significant naargelang de provincie. Het gebruik ligt het hoogst in de provincie Vlaams-Brabant (68%). De provincie Limburg kent het laagste gebruik (52,7%). In alle provincies nam het regelmatig gebruik van opvang toe van 2004 naar 2009 (zie tabel 5.3).

Regelmatig gebruik naar provincie

	2004	2009
Antwerpen	50,9	60,6
Vlaams-Brabant	62,9	68,0
West-Vlaanderen	59,9	66,6
Oost-Vlaanderen	59,2	66,3
Limburg	44,0	52,7
Vlaams Gewest	55,7	63,2

5.3. Gebruik van opvang naar kinderen van 3 maanden tot 3 jaar naar provincie (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Naar leeftijd

Tot 6 maanden en na 2,5 jaar veel lager gebruik van kinderopvang; tussen 1 jaar en 2 jaar ligt het regelmatige gebruik hoog: ongeveer 71%

Naargelang van de leeftijd verschilt het gebruik van opvang. Beneden de leeftijd van 6 maanden ligt het regelmatige gebruik van opvang veel lager (zie tabel 5.4 en grafiek 5.5). In tabel 5.4 en grafiek 5.5 is ook de leeftijdsgroep 1 maand tot 3 maanden opgenomen*. Beneden de 3 maanden is regelmatig gebruik van

kinderopvang eerder uitzonderlijk. Tussen 1 jaar en 2 jaar en 6 maanden ligt het regelmatige gebruik boven de 70%, met een piek van 71,7% bij kinderen van 1 jaar en 6 maanden tot 2 jaar. Tegenover het voorjaar 2004 is het regelmatige gebruik van kinderopvang fors gestegen in alle leeftijdsgroepen, behalve bij de kinderen van 2 jaar en 6 maanden tot 3 jaar waar het licht daalde.

* De bevraging van het gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 maanden gebeurde in 2009 retrospectief

Gebruik opvang naar leeftijd

	2004		2009	
	Regelmatig gebruik	Regelmatig gebruik	Beperkt gebruik	Geen gebruik
1 tot 3 maanden ⁽¹⁾	14,5	6,6	0,0	93,4
3 tot 6 maanden	32,7	53,3	4,8	41,8
6 maanden tot 1 jaar	59,8	65,7	5,1	29,2
1 jaar tot 1 jaar 6 maanden	61,3	70,6	5,1	24,3
1 jaar 6 maanden tot 2 jaar	62,7	71,7	4,9	23,5
2 jaar tot 2 jaar 6 maanden	61,3	69,0	5,5	25,6
Totaal 3 maanden tot 2 jaar 6 maanden	58,2	67,6	5,1	27,3
2 jaar 6 maanden tot 3 jaar	45,1	44,3	8,8	46,9
Totaal 3 maanden tot 3 jaar	55,7	63,2	5,8	31,0

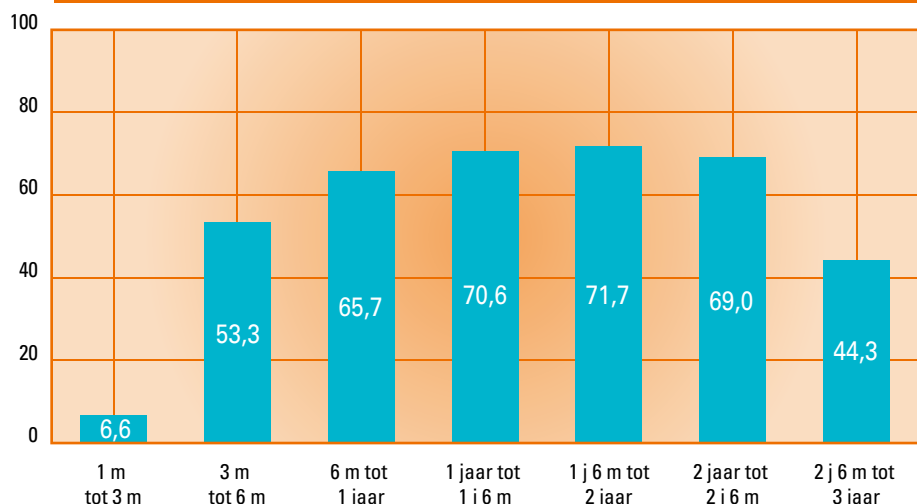
5.4 Gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang van de leeftijd - voorjaar 2004 en voorjaar 2009 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

(1) De bevraging van het gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 maanden gebeurde in 2009 retrospectief

Gebruik van opvang naar leeftijd

5.5 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 1 maand tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naargelang van de leeftijd - voorjaar 2009 (percentage van alle kinderen)

Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Naar kansengroepen

Allochtone kinderen en kinderen in een kansarm gezin maken veel minder gebruik van kinderopvang. Bij de kinderen in een kansarm gezin is het gebruik niet gestegen

Bij allochtone kinderen en bij kinderen die leven in een kansarm gezin ligt het gebruik van kinderopvang veel lager dan in de totale groep.

Slechts 32,6% van de *allochtone kinderen* en 21,0% van de *kinderen uit een kansarm gezin* maken regelmatig gebruik van opvang. Tegenover het voorjaar 2004 is bij de allochtone kinderen het regelmatige gebruik van opvang merkkelijk toegenomen. Bij de kinderen uit een kansarm gezin is het gelijk gebleven.

Gebruik van opvang naar kansengroepen en gezinssituatie

	2004		2009	
	Regelmatig gebruik	Regelmatig gebruik	Beperkt gebruik	Geen gebruik
Allochtone kinderen	23,7	32,6	6,1	61,3
Autochtone kinderen	62,9	70,8	5,5	23,7
Kinderen in een kansarm gezin	21,7	21,0	8,7	70,4
Kinderen in een niet-kansarm gezin	57,9	65,7	5,6	28,7
Kinderen bij een alleenstaande ouder	48,0	54,6	9,5	36,0
Kinderen bij een gehuwd of samenwonend paar	56,1	63,8	5,6	30,6
Alle kinderen	55,7	63,2	5,8	31,0

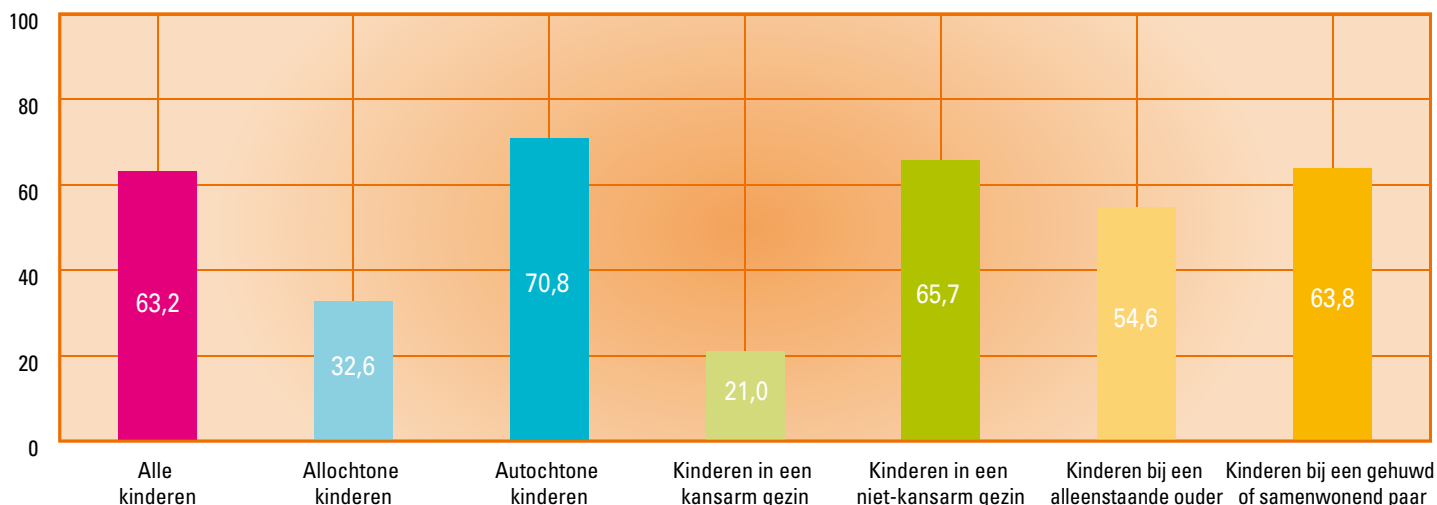
5.6 Gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest naar kansengroepen en naar gezinssituatie voorjaar 2004 en voorjaar 2009 (percentage van alle kinderen)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Kinderen en externe opvoedingsmilieus

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2009

5.7 Regelmatig gebruik van opvang voor kinderen van 3 maanden tot 3 jaar in het Vlaamse Gewest, naar kansengroepen en naar gezinssituatie - voorjaar 2009 (percentage van alle kinderen)

Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Naar gezinssituatie

Lager, maar toenemend gebruik bij alleenstaande ouders

Voor kinderen wonend bij een alleenstaande ouder wordt merkelijk minder gebruik gemaakt van kinderopvang. 54,6% wordt regelmatig opgevangen tegenover 63,8% van de kinderen wonend bij beide ouders. Ook bij kinderen van alleenstaande ouders zien we een toename van het gebruik van kinderopvang van 2004 naar 2009 (zie tabel 5.6 en grafiek 5.7).

Opvangduur

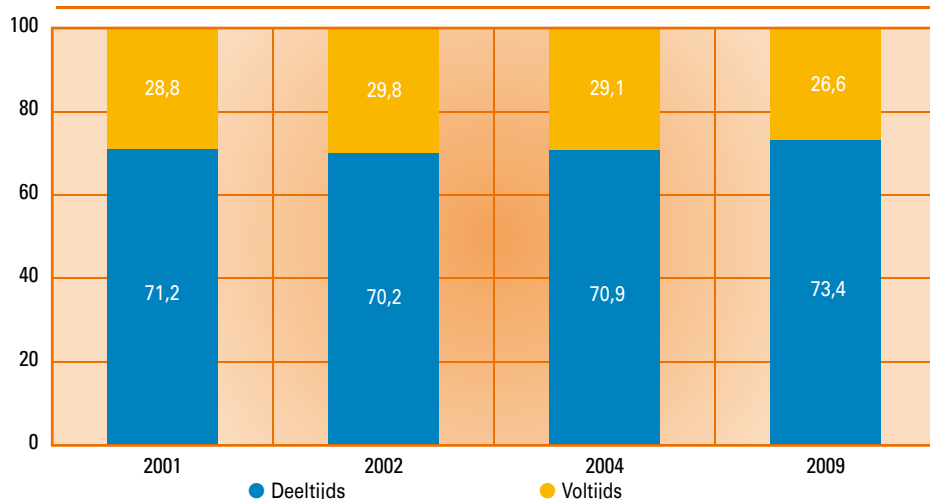
Voor ruim 73% van de kinderen die regelmatig worden opgevangen, is dit *deeltijds* (zie grafiek 5.8). Deeltijdse opvang is in hoofdzaak opvang gedurende volle dagen: 43,5% van alle gebruikers maakt maar enkele volle dagen per week gebruik van opvang. Tegenover 2004 is de deeltijdse opvang toegenomen (+2,5 procentpunten). Dit valt samen met een toename van het aantal ouders, vooral moeders, dat deeltijds werkt.

Atypische opvang

Met atypische opvang wordt bedoeld opvang die vroeg start (vóór 7 uur), laat eindigt (na 18 uur) of lang duurt (meer dan 11 uur per dag) of opvang in het weekend of tijdens de nacht. Uit tabel 5.9 blijkt dat in 2009 in totaal 21,5% van de regelmatige gebruikers van opvang op een of meer dergelijke momenten wordt opgevangen. En, bijna 14% van de regelmatige gebruikers blijft tot na 18 uur in de opvang. Opvang op atypische momenten is dus vooral opvang na 18 uur. Tegenover 2004 is het gebruik van atypische opvang sterk gedaald, van 35,4% naar 21,5%.

Opvangduur

5.8 Intensiteit van de opvang per week bij kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig (= minstens één ononderbroken periode van 5 uren per week voor nog niet schoolgaande kinderen en minstens eenmaal per week voor schoolgaande kinderen) gebruikmaken van opvang in het Vlaamse Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, najaar 2001, najaar 2002, voorjaar 2004

Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Atypische opvang

	2004	2009
Vóór 7 uur	12,7	7,3
Na 18 uur	24,5	13,7
Weekend	12,9	5,0
Meer dan 11 uur per dag	5,5	4,6
Nacht	11,7	3,9
Minstens op 1 punt atypisch	35,4	21,5

5.9 Percentage kinderen van 3 maanden tot 3 jaar waarvoor gebruik wordt gemaakt van atypische opvang - Vlaams Gewest (percentage van de regelmatige gebruikers van opvang)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Algemeen

Buitenschoolse opvang ligt hoger bij kinderen van 3 tot 6 jaar en is vooral opvang na de schooluren

In 2004 (geen recentere cijfers beschikbaar) werden 55% van de kinderen van 3 tot 6 jaar en bijna 40% van de kinderen van 6 tot 12 jaar *tijdens de week* opgevangen door andere personen of voorzieningen dan de ouders (zie tabel 5.10). Dit wil zeggen dat zij in de loop van een week minstens eenmaal vóór de school, na de school of op woensdagnamiddag worden opgevangen. Tegenover het najaar 2002 is het gebruik van buitenschoolse opvang met 1,4 procentpunten gestegen bij de kinderen van 3 tot 6 jaar. Bij de kinderen van 6 tot 12 jaar is het gedaald met 0,7 (zie tabel 5.10).

Kinderen die wonen bij een alleenstaande ouder maken in dezelfde mate gebruik van buitenschoolse opvang als kinderen die bij beide ouders wonen (respectievelijk 46,3% en 44,5% regelmatig gebruik).

Per opvangmoment

Vooraf na de school wordt er gebruikgemaakt van opvang. In grafiek 5.11 wordt het gebruik van opvang weergegeven per weekdag en per opvangmoment.

	2002	2004
Kinderen van 3 tot 6 jaar	53,6	55,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	40,5	39,8
Kinderen van 3 tot 12 jaar	44,7	44,6

5.10 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Enquêtes inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, najaar 2002 en voorjaar 2004

Intensiteit gebruik buitenschoolse opvang

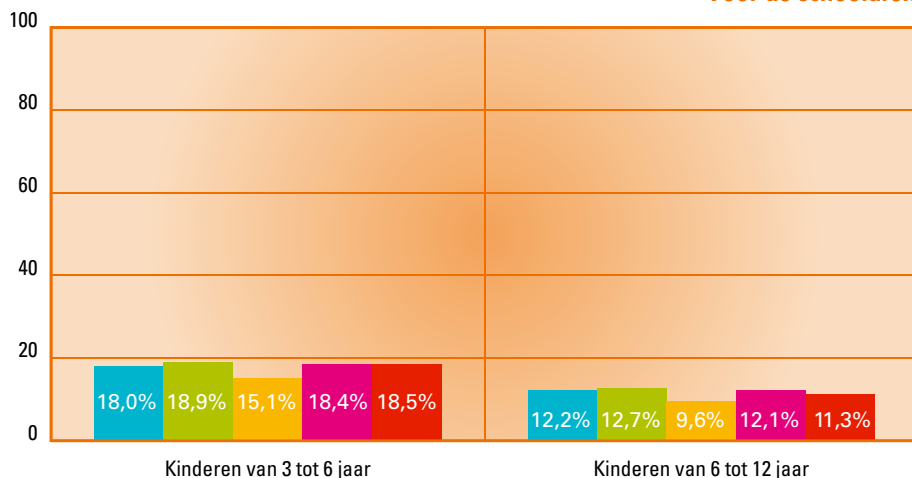
Een beperkt aantal kinderen maakt zowel vóór de school als na de school zeer frequent gebruik van opvang

We bekijken de intensiteit van het gebruik in de loop van een week. 14,3% van de opgevangen kinderen maakt intens gebruik van buitenschoolse opvang, d.w.z. 4 of 5 opvangmomenten vóór de school én 4 of 5 opvangmomenten na de school. 17% maakt weinig gebruik van opvang, hoogstens een opvangmoment vóór de school en hoogstens een opvangmoment na de school (zie tabel 5.12).

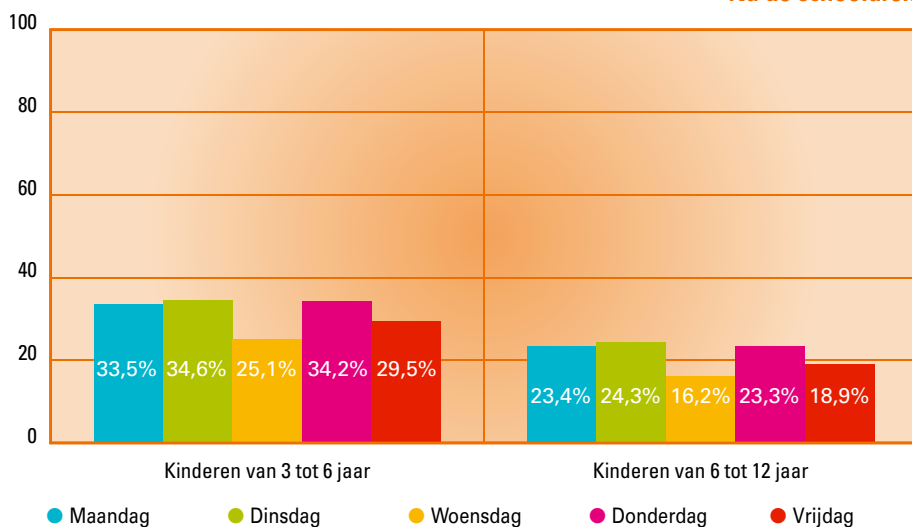

Buitenschoolse opvang per opvangmoment

Vóór de schooluren

Na de schooluren

5.11 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar per weekdag en per opvangmoment in het Vlaamse Gewest (percentage van alle kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar) - voorjaar 2004

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

1.2. Wie zorgt er voor jonge kinderen als ouders dit niet zelf doen?

1.2.1. Informele opvang of opvang in het formele opvangcircuit?

Kinderen onder de 3 jaar vooral in formeel opvangcircuit; kinderen van 3 tot 12 jaar meest in informele opvang

De meeste kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opgevangen worden, worden opgevangen door opvangpersonen of opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin.

Ruim 73% van de kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig opvang gebruiken, werd in 2009 opgevangen door een onthaalouder aangesloten bij een dienst voor onthaalouders, in een gesubsidieerd kinderdagverblijf, bij een zelfstandige onthaalouder, in een mini-crèche of in een zelfstandig kinderdagverblijf. 24,0% werd opgevangen in het informele circuit, meestal door grootouders (22,4%). Van 2004 naar 2009 nam het aandeel van de informele opvang sterk af (zie tabel 5.13).

Bij de kinderen van 3 jaar tot 12 jaar (2004; geen recentere cijfers beschikbaar) is de informele opvang de belangrijkste. 45,5% van de kinderen wordt opgevangen door grootouders of andere informele regelingen. Met 35,1% zijn de grootouders wel het belangrijkste in de informele opvang. De opvang in en door de school komt op de tweede plaats, met 34,5%. De formele opvang binnen Kind en Gezin neemt 17,1% op. Het aandeel van de IBO's bedraagt 11,5%.

		Na de school			
		Geen of weinig gebruik	Matig gebruik	Hoog gebruik	Totaal
Vóór de school	Geen of weinig gebruik ⁽¹⁾	17,0	25,4	21,5	63,9
	Matig gebruik ⁽²⁾	3,7	6,0	1,3	11,0
	Hoog gebruik ⁽³⁾	6,8	4,0	14,3	25,0
Totaal		27,4	35,4	37,1	100,0

5.12 Gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar in het Vlaamse Gewest naar intensiteit van de opvang - voorjaar 2004 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van buitenschoolse opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar, voorjaar 2004

(1) Geen of weinig gebruik: geen of 1 opvangmoment

(2) Matig gebruik: 2 of 3 opvangmomenten

(3) Hoog gebruik: 4 of 5 opvangmomenten

Gebruik van opvang naar soort opvang

Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar	2004	2009
Informele opvang	34,8	24,0
Formele opvang binnen Kind en Gezin	63,6	73,4
Opvang door en in de school of initiatief voor buitenschoolse opvang	1,6	2,8
Totaal	100,0	100,0

5.13 Kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Van 2002 naar 2004 nam het aandeel van de informele opvang af en nam het aandeel van de opvang in en door de school toe.

In tabel 5.14 is ook de opvangvorm voor kinderen van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar vermeld.

1.2.2. Kinderen in formele kinderopvang

Toenemend gebruik van formele opvang. Toename aandeel schoolgaande kinderen

Algemeen

De cijfers over het gebruik van formele opvang zijn gebaseerd op een registratie van de aanwezige kinderen in de week van 1 februari in alle formele kinderopvangvoorzieningen binnen

Kind en Gezin*.

Het aantal aanwezige kinderen onder de 3 jaar wordt afgezet tegen het aantal kinderen onder de 3 jaar door Kind en Gezin geregistreerd in de Ikaros-databank. We schakelden over op het gebruik van Ikaros omdat de officiële bevolkingsstatistieken

alleen de 'de jure'-bevolking omvatten.

De Ikaros-databank daarentegen omvat nagenoeg alle kinderen die wonen in het Vlaamse Gewest (zie hoofdstuk 1, punt 1). Een bijkomende reden is de late beschikbaarheid van de officiële bevolkingsstatistieken.

Voor de kinderen van 3 tot 12 jaar is de Ikaros-databank niet bruikbaar en blijven we werken met de officiële bevolkingscijfers.

* *Formele opvang binnen Kind en Gezin: erkende en/of gesubsidieerde kinderdagverblijven, diensten voor onthaalouders, buitenschoolse opvang in aparte lokalen in kinderdagverblijven, zelfstandige onthaalouders, mini-crèches, zelfstandige kinderdagverblijven en initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO's), lokale diensten voor buurtgerichte opvang*
Vanaf 1 januari 2009 wordt de term mini-crèche niet meer gebruikt. De term zelfstandige kinderdagverblijven wordt vanaf dan gebruikt voor alle zelfstandige opvang vanaf een capaciteit van 8 plaatsen

Gebruik van formele kinderopvang voor kinderen onder de 12 jaar

Het gebruik van formele kinderopvang ligt het hoogst bij kinderen van 1 tot 2 jaar: 52,6% van deze kinderen maakt gebruik van formele opvang. Ruim 46% van de kinderen van 2 tot 12 maanden maakt gebruik van formele opvang. Tussen 2 en 3 jaar loopt het gebruik terug tot 34,8%; deels gaat het hier al om opvang in een buitenschools opvanginitiatief (zie grafiek 5.15). Vanaf de leeftijd van 3 jaar maakt hoogstens nog ruim 16% van de kinderen gebruik van formele opvang binnen Kind en Gezin (zie grafiek 5.16).

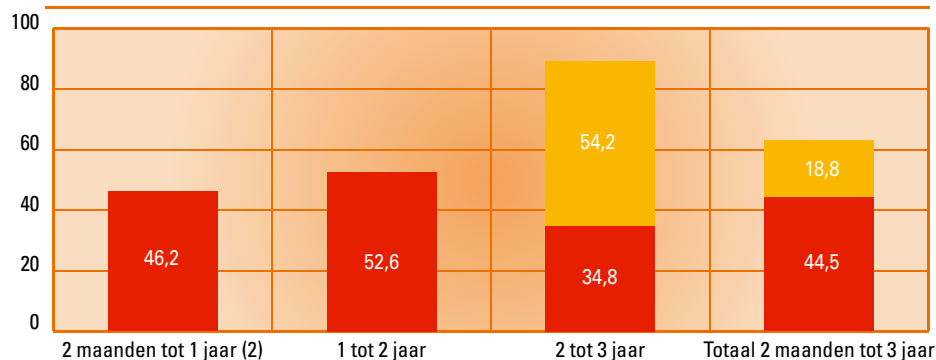
Gebruik van opvang naar soort opvang

	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Informele opvang	45,3	45,6	45,5
Formele opvang binnen Kind en Gezin	20,3	15,0	17,1
Opvang in en door de school	31,0	36,7	34,5
Twee soorten formele opvang, beiden even belangrijk	3,3	2,6	2,9
Totaal	100,0	100,0	100,0

5.14 Kinderen van 3 jaar tot 12 jaar die regelmatig gebruikmaken van kinderopvang, naar soort opvang - Vlaams Gewest - voorjaar 2004

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang, voorjaar 2004

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en kleuterschool ⁽¹⁾

● Formele opvang binnen Kind en Gezin

● Kleuterschool

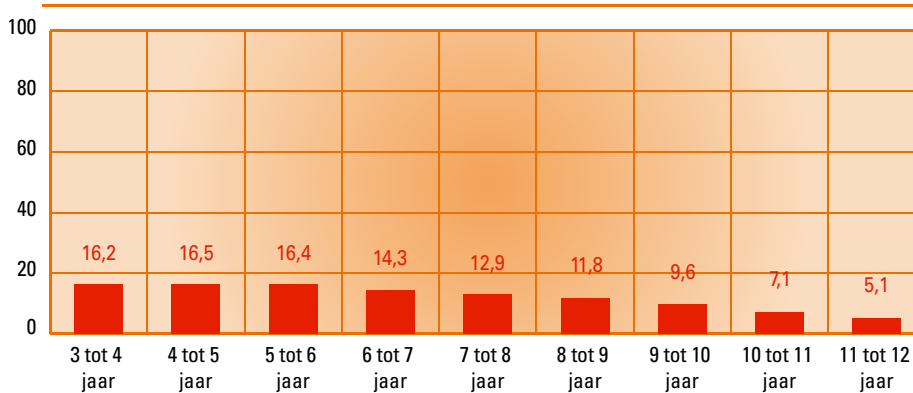
5.15 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen in het Vlaamse Gewest naar leeftijdjaar - 2009 (percentage)
Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari 2009)
Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2009

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2009 wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Ikaros-databank

(2) Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang ⁽¹⁾

5.16 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin in het Vlaamse Gewest naar leeftijd - 2009 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken op 1/1/2008 (1/1/2009 nog niet beschikbaar) woont in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Ikaros-databank, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

Gebruik van formele kinderopvang en kleuterschool voor kinderen onder de 3 jaar

Voor de leeftijdsgroep 2 1/2 jaar tot 3 jaar kan er zowel gebruik worden gemaakt van kinderdagopvang als van het schoolsysteem. Van de kinderen van 2 tot 3 jaar was er in de week van 1 februari 2008 52,2% ingeschreven in een kleuterschool. Nemen we dit samen met het cijfer van de formele opvang binnen Kind en Gezin, dan blijkt dat 89% van de kinderen van 2 tot 3 jaar van een van beide systemen gebruikmaakt. In de totale groep kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in Vlaanderen betekent dit dat 63,4% van een van beide systemen gebruikmaakt, waarvan 44,5% gebruikmaakt van formele opvang en 18,8% naar de kleuterschool gaat*.

* Kinderen in de overgangsfase tussen kinderopvang en kleuteronderwijs werden maar eenmaal geteld

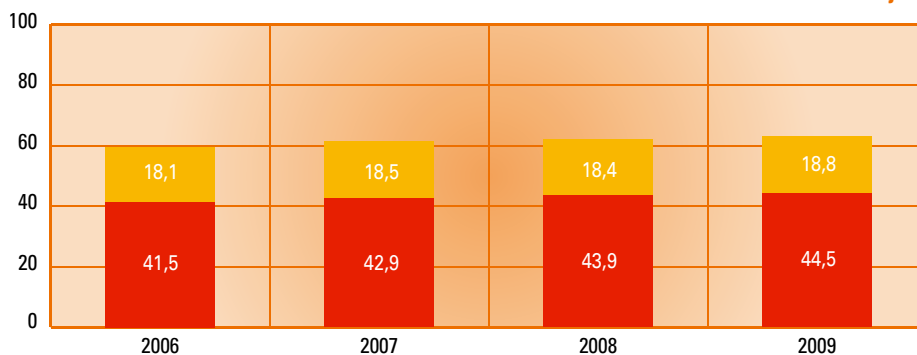
Evolutie gebruik formele opvang en kleuterschool

Het gebruik van formele opvang voor kinderen van 2 maanden tot 3 jaar is met 0,6 procentpunten toegenomen van 2008 naar 2009. De stijgende lijn zet zich dus verder. Ook het schoolgaan is toegenomen (+0,4 procentpunten).

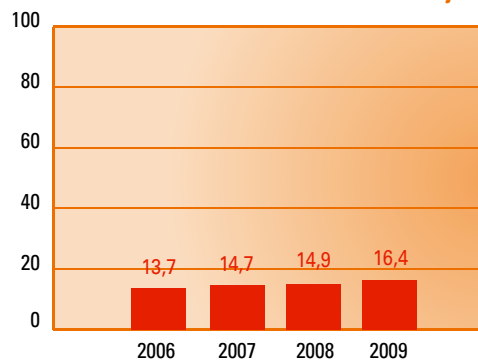
Het gebruik van formele opvang voor kinderen binnen Kind en Gezin van 3 tot 6 jaar en van 6 tot 12 jaar is ook licht toegenomen van 2008 naar 2009 (+1,5 en +0,4 procentpunten) (zie grafiek 5.17).

Evolutie gebruik formele opvang ⁽¹⁾

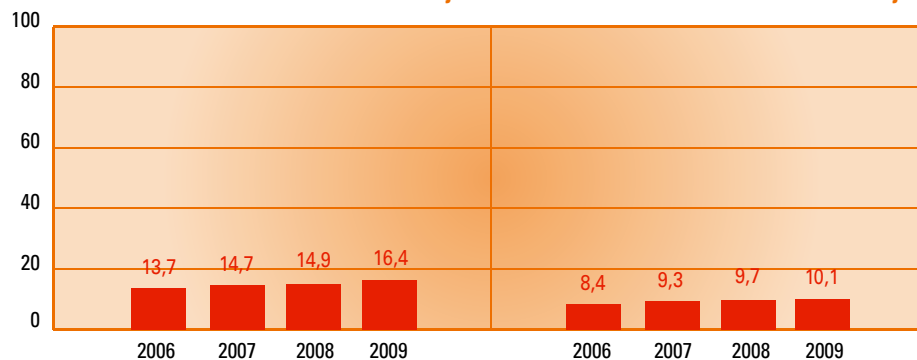
Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar

Kinderen van 3 tot 6 jaar

Kinderen van 6 tot 12 jaar

● Formele opvang binnen Kind en Gezin

● Kleuterschool

5.17 Evolutie van het gebruik van formele opvang en kleuterschool voor kinderen van 2 maanden tot 12 jaar, naar leeftijdsgroep sinds 2006 - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Kinderen onder de 3 jaar: percentage berekend op het aantal kinderen wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Ikaros-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 tot 12 jaar: percentage berekend op het aantal kinderen dat volgens de officiële bevolkingsstatistieken woont in het Vlaamse Gewest, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Ikaros-databank zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

Naar provincie

In grafiek 5.18 bekijken we het gebruik van *formele opvang* in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in *kleuterscholen* voor de kinderen *onder de 3 jaar* per provincie.

Het gebruik van *formele kinderopvang* bij kinderen onder de 3 jaar ligt het hoogst in West-Vlaanderen (53,0%). In de provincies Antwerpen (38,3%) en Limburg (40,7%) ligt het heel wat lager. De provincies Vlaams-Brabant (48,1%) en Oost-Vlaanderen (45,7%) situeren zich hiertussen.

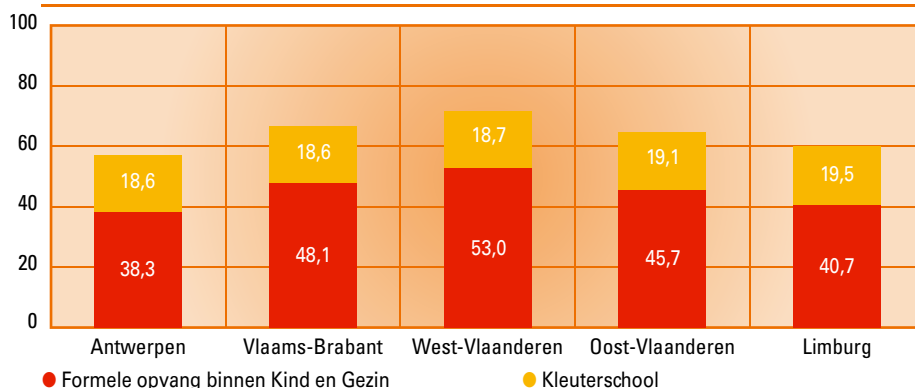
Het gebruik van de *kleuterschool* binnen de groep 2 maanden tot 3 jaar verschilt nagenoeg niet per provincie: het schommelt tussen 18,6% in Antwerpen en Vlaams-Brabant en 19,5% in Limburg.

Grafiek 5.19 beschrijft het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin voor kinderen van 3 tot 12 jaar.

In de leeftijdsgroep *3 tot 6 jaar* ligt het gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin het hoogst in Limburg (21,7%). West-Vlaanderen kent het op één na hoogste gebruik (21,1%). De provincie Oost-Vlaanderen (16,9%) neemt een middenpositie in. De provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant kennen het laagste gebruik van formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin (respectievelijk 12,7% en 13,4%).

Bij kinderen van *6 tot 12 jaar* ligt het gebruik eveneens het hoogst in de provincie Limburg (15,4%). De provincie West-Vlaanderen kent het op één na

Kinderen onder de 3 jaar in formele opvang en in kleuterschool naar provincie ⁽¹⁾

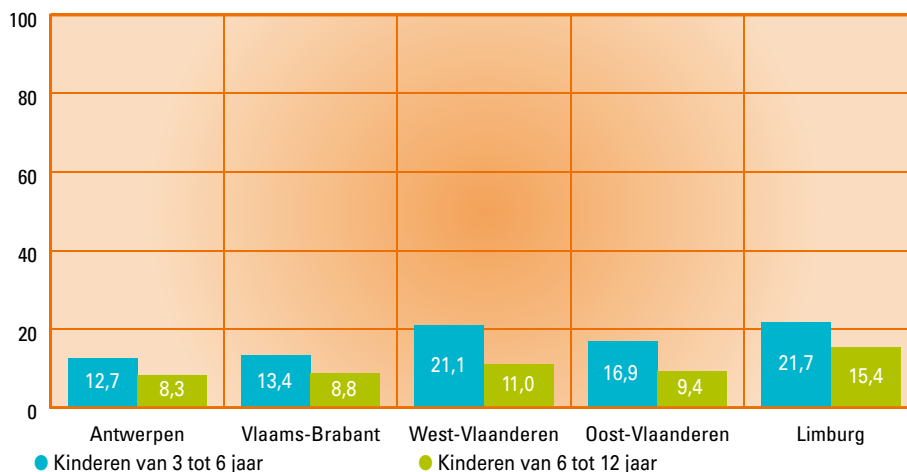
5.18 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin en in kleuterscholen naar provincie - 2009 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2009

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Ikaros-databank. Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang naar provincie ⁽¹⁾

5.19 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar provincie en leeftijdsklasse - 2009 (percentage)

Bron: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2008 (1/1/2009 nog niet beschikbaar) wonend in de betreffende provincie volgens de officiële bevolkingsstatistieken, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

hoogste gebruik (11,0%). In de provincie Oost-Vlaanderen bedraagt het 9,4%, in Vlaams-Brabant 8,8% en in Antwerpen 8,3%.

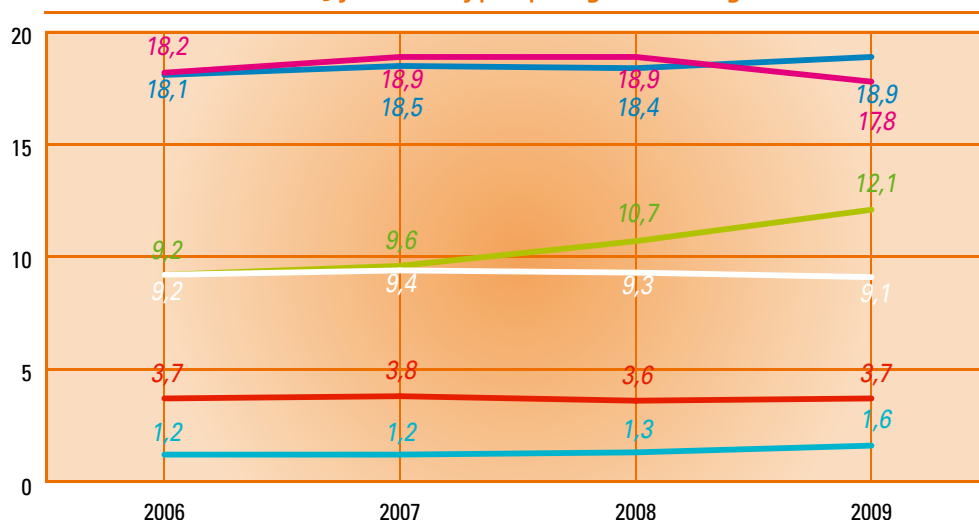
Naar type opvangvoorziening

Voor de kinderen onder de 3 jaar is de onthaalouder aangesloten bij een dienst voor onthaalouders het meest gebruikte type van opvangvoorziening: bijna 18% van alle kinderen van 2 maanden tot 3 jaar wordt opgevangen bij een onthaalouder aangesloten bij een dienst. Kinderdagverblijven nemen 9,1% van de kinderen op. De zelfstandige kinderdagverblijven en mini-crèches vangen 12,1% op.

In grafiek 5.20 wordt de evolutie geschetst sinds 2006, de start van de registratie van aanwezige kinderen. Opvang in mini-crèches of zelfstandige kinderdagverblijven nam vrij sterk toe. Aan de stijgende trend van opvang bij een onthaalmoeder kwam in 2009 een einde, met daling van 1 procentpunt. Opvang in kinderdagverblijven en in IBO's bleven nagenoeg ongewijzigd. Het gebruik van de kleuterschool nam toe.

De kinderen ouder dan 3 jaar worden vooral opgevangen in IBO's of specifieke buitenschoolse opvang in kinderdagverblijven (zie tabel 5.21). Het gebruik van IBO's of specifieke buitenschoolse opvang kent een lichte stijging van 2008 naar 2009 (+0,6%).

Kinderen onder de 3 jaar naar type opvangvoorziening of kleuterschool ⁽¹⁾ ⁽²⁾

- IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf
- Zelfstandige onthaalouder
- Kinderdagverblijf
- Mini-crèche, zelfstandig kinderdagverblijf of zelfstandige buitenschoolse opvangvoorziening
- Onthaalouder aangesloten bij een dienst
- Onderwijs

5.20 Kinderen van 2 maanden tot 3 jaar naar type formele opvangvoorziening binnen Kind en Gezin of kleuterschool sinds 2006 - Vlaams Gewest (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2 van het betreffende jaar

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen wonend in het Vlaamse Gewest volgens de Ikaros-databank.

Voor de kinderen jonger dan 1 jaar werd gerekend met 10/12den van de totale groep

(2) Niet opgenomen in grafiek: lokale diensten buurtgerichte opvang (0,2% in 2009)

Kinderen van 3 tot 6 jaar

IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf	12,8
Kinderdagverblijf, onthaalouder aangesloten bij een dienst, lokale dienst buurtgerichte opvang	2,1
Zelfstandige sector	1,5
Totaal	16,4

Kinderen van 6 tot 12 jaar

IBO of buitenschoolse opvang in kinderdagverblijf ⁽²⁾	8,9
Onthaalouder aangesloten bij een dienst	0,6
Zelfstandige sector	0,6
Totaal	10,1

5.21 Kinderen van 3 tot 12 jaar in formele opvang in opvangvoorzieningen binnen Kind en Gezin naar leeftijdscategorie en type opvangvoorziening in het Vlaamse Gewest - 2009 (percentage)

Bronnen: Kind en Gezin, Registratie aanwezige kinderen (week 1 februari)

Departement Onderwijs, telling schoolbevolking op 1/2/2009

(1) Percentage berekend op het aantal kinderen op 1/1/2008 (1/1/2009 nog niet beschikbaar) wonend in het Vlaamse Gewest volgens de officiële bevolkingsstatistieken, verhoogd met een fractie bepaald op basis van de Ikaros-registratie, zodat ook de kinderen buiten de 'de jure'-bevolking worden meegeteld

(2) Betreft opvang in een kinderdagverblijf in aparte lokalen

1.3. Opvang van zieke kinderen

Ziekte van het kind is niet zo uitzonderlijk en brengt wijziging mee in gebruikte opvangvorm

Een moeilijke situatie voor gezinnen die gebruikmaken van kinderopvang is de ziekte van het kind. In de week van 2 tot en met 8 februari 2009 was 13,2% van de kinderen van 3 maand tot 3 jaar met regelmatige of beperkte opvang ziek tijdens de week waarover werd geënquêteerd. Voor 64,6% van de zieke kinderen verandert het gebruik van opvang. Heel wat ouders

regelen dit binnen het gezin of binnen de familie, door het opnemen van vakantie, recuperatie of sociaal verlof, door thuis te werken of door een beroep te doen op de grootouders (zie tabel 5.22).

Er zijn merkelijk meer wijzigingen wanneer het zieke kind normaal wordt opgevangen bij een onthaalouder aangesloten bij een dienst (73,5%) of in een erkend kinderdagverblijf (72,2%). Wanneer het kind normaal wordt opgevangen door de grootouders of familie, verandert het gebruik van opvang het minst (47,3%). De rol van grootouders in de zorg bij ziekte is groot en nam toe van 2004 naar 2009.

Er is geen informatie beschikbaar over opvang bij ziekte van schoolgaande kinderen.

Impact op de opvang	
Opvang niet gewijzigd	35,4
Opvang gewijzigd	64,6
Totaal	100,0
Aard van de wijziging ⁽¹⁾	
Niet-werkende partner zorgde voor het kind	14,9
Ouder nam sociaal verlof	26,2
Ouder nam vakantie of recuperatie	24,5
Ouder werkte thuis	6,8
Grootouders zorgden voor het kind	64,4
Familie, bureu, kennissen zorgden voor het kind	4,5
Thuisopvang voor zieke kinderen	3,5
Andere	5,3

5.22 De zorg bij ziekte van kinderen van 3 maanden tot 3 jaar die normaal gebruikmaken van opvang of naar de kleuterschool gaan in het Vlaamse Gewest - voorjaar 2009 (percentage)

Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

(1) Meerdere antwoorden mogelijk

1.4. Welbevinden en betrokkenheid

1.4.1. Bij het naar de opvang gaan

Afscheid nemen niet moeilijk

Om het kindperspectief in beeld te brengen werden in het onderzoek naar het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen* enkele vragen gesteld met betrekking tot het welbevinden van het kind. Er werd gevraagd naar de houding van de kinderen bij het afscheid aan de opvang. Drie uitspraken werden voorgelegd over hoe het kind zich meestal voelt bij het

afscheid aan de opvang: is het kindje ontspannen, is het afscheid nemen moeilijk en is het kindje nieuwsgierig naar wat er staat te gebeuren?

De meeste ouders gaan ermee akkoord (37,1%) of helemaal akkoord (49,7%) dat het kindje ontspannen is als het naar de opvang gebracht wordt (tabel 5.23). Omgekeerd gaan twee derde van de ouders niet akkoord met de uitspraak dat het afscheid nemen moeilijk zou zijn. De uitspraak 'het kindje is nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren' lokt dan weer een meer gematigd antwoord uit: ruim twee

derde van de respondenten gaat akkoord (47,2%) tot helemaal akkoord (22,4%). Voor een aantal ouders van vooral jonge kinderen was deze vraag wellicht moeilijker te beantwoorden. Dit bleek ook uit de lagere responscijfers.

Besluitend kunnen we stellen dat het met het stressniveau van de kinderen (volgens de ouders) nogal meevalt. Bij een ruime groep is het kind nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren.

* Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

Houding bij het afscheid aan de opvang ⁽¹⁾

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Het kindje is ontspannen (N=2256)	1,6	2,9	8,6	37,1	49,7
Het afscheid nemen is moeilijk (N=2233)	33,3	33,7	14,7	13,8	4,6
Het kindje is nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren (N=2221)	1,7	5,1	23,8	47,2	22,4

5.23 Houding van kinderen van 3 maanden tot 3 jaar bij het afscheid aan de opvang - Vlaams Gewest - 2009
Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009
(1) In percentage van de regelmatige en de beperkte gebruikers, van opvang over de meest gebruikte opvang, enkel postenquête. Betreft zowel kinderen in de formele opvang als kinderen die worden opgevangen door grootouders of andere familie

1.4.2. Tijdens de opvang

Vanuit wetenschappelijke observaties

Ruim 39% van de kinderen is geboeid tot uitgesproken geboeid bezig; bij bijna 51% van de kinderen wordt hoog welbevinden geobserveerd

In het kader van het partnerschap tussen Kind en Gezin en ECEGO (ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven) werden in 2004-02/2009 bij een grote groep kinderen* (meer dan 10 000) de betrokkenheid en het welbevinden beoordeeld. De beoordeling gebeurt via een scanningprocedure: de kinderen aanwezig in de groep worden achtereenvolgens geobserveerd gedurende 2 minuten per

kind. De beoordeling werd afgenomen door stafmedewerkers van ECEGO. *Betrokkenheid* laat zich herkennen aan een hoge concentratie, tijdvergeten bezig zijn. Het kind heeft een sterke motivatie. Het heeft een open instelling en een grote aanspreekbaarheid voor wat de omgeving te bieden heeft. Er is een intense mentale activiteit en het kind doet indringende ervaringen op. De bron voor betrokkenheid is de ontdekkingsdrang of exploratiedrang van het kind. Betrokkenheid is pas mogelijk als het kind al zijn vermogens ten volle aanspreekt, het beste van zichzelf geeft. Kinderen met een hoog *welbevinden* voelen zich op en top. De hoofdtoon van hun bestaan is genieten. Ze beleven plezier, hebben deugd aan elkaar en

aan de dingen. Ze stralen vitaliteit uit en tegelijk ontspanning en innerlijke rust. Ze stellen zich open en ontvankelijk op voor wat op hen afkomt. Ze zijn spontaan en durven zichzelf te zijn. Welbevinden is verbonden met zelfvertrouwen, een goed gevoel van zelfwaarde en weerbaarheid. Het fundament is het in voeling zijn met zichzelf, het contact hebben met de eigen gevoelens en ervaringen, fris en onvervormd.

21,0% van de beoordeelde kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *onthalouder* werden opvangen, bevindt zich in de zone van 'lage betrokkenheid', m.a.w. was niet echt actief. Voor 41,0% is de betrokkenheid matig; zij waren actief zonder werkelijk betrokken te zijn. 38,0% van de kinderen was tijdens de observatie geboeid tot uitgesproken geboeid bezig. Bij de beoordeelde kinderen die in een *voorziening voor buitenschoolse opvang* verbleven, was 22,3% laag betrokken, 34,0% matig betrokken en 43,7% was geboeid tot uitgesproken geboeid bezig (zie tabel 5.24). De gemiddelde betrokkenheidsscores liggen iets lager bij de jongere kinderen dan bij de oudere, gaande van 2,931 bij de kinderen van 6 maanden tot 1 jaar, tot 3,382 bij de 6- tot 12-jarigen.

* Het gaat om metingen in 620 settings die op vrijwillige basis deelnamen aan een begeleidingstraject bij de implementatie van het Ziko-instrument (Zelfevaluatie-instrument voor welbevinden en betrokkenheid van Kinderen in de opvang)

Betrokkenheid in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders (N=8049)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2585)	Totaal (N=10 634)
Laag ⁽¹⁾	21,0	22,3	21,3
Matig ⁽²⁾	41,0	34,0	39,3
Hoog ⁽³⁾	38,0	43,7	39,4

5.24 Betrokkenheidsscores van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-02/2009 (percentage)

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 2009

(1) Laag: omvat de scores 1, geen activiteit, en 2, vaak onderbroken activiteit

(2) Matig: score 3, activiteit zonder intensiteit

(3) Hoog: omvat de scores 4, activiteit met intense momenten, en 5, ononderbroken intense activiteit

Welbevinden in de opvang

	Kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders (N=6761)	Kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang (N=2233)	Totaal (N=8994)
Laag ⁽¹⁾	6,1	4,6	5,7
Matig ⁽²⁾	44,5	41,0	43,6
Hoog ⁽³⁾	49,4	54,4	50,7

5.25 Scores inzake welbevinden van kinderen tijdens de opvang, voor kinderen opgevangen in kinderdagverblijven en bij onthaalouders en voor kinderen opgevangen in voorzieningen voor buitenschoolse opvang - 2004-02/2009 (percentage)

Bron: ExpertiseCentrum ErvaringsGericht Onderwijs, K.U.Leuven, Eindverslag 2009

(1) Laag: omvat de scores 1, uitgesproken laag welbevinden, en 2, laag welbevinden

(2) Matig: score 3, neutraal-matig welbevinden

(3) Hoog: omvat de scores 4, hoog welbevinden, en 5, uitgesproken hoog welbevinden

Bij 49,4% van de kinderen die in een *kinderdagverblijf* of bij een *onthaalouder* werden opgevangen, werd een situatie van relatief hoog of uitgesproken hoog welbevinden genoteerd. Zij maken het duidelijk goed in de opvang. 6,1% van de beoordeelde kinderen bevond zich in de zone van 'laag welbevinden'. Voor 44,5% van de kinderen werd een 'matig welbevinden' genoteerd.

Van de beoordeelde kinderen die werden opgevangen in een *voorziening voor buitenschoolse opvang*, werd voor 4,6% van de kinderen geconcludeerd tot laag welbevinden, voor 41,0% tot matig welbevinden en voor 54,4% tot hoog welbevinden (zie tabel 5.25). Ook hier wordt vastgesteld dat de gemiddelde scores voor welbevinden bij de jongste kinderen lager liggen dan bij de oudere kinderen.

Bij de kinderen onder de 6 maanden bedraagt de gemiddelde score voor welbevinden 3,465; bij de 3 tot 6-jarigen wordt de hoogste score genoteerd (3,722).

5

Mate waarin het kind zich goed voelt in de opvang ⁽¹⁾

Gerapporteerd door de ouders

	Zeer goed	Goed	Soms goed, soms slecht	Eerder slecht	Zeer slecht
Bij de personen die voor het kindje zorgen (N=2253)	75,1	22,3	2,5	0,1	0,0
Bij de andere kinderen in de opvang (N=2069)	55,9	38,7	5,2	0,1	0,0
Bij het spelaanbod of de activiteiten met de kinderen (N=2137)	56,7	37,9	5,2	0,2	0,0

5.26 Mate waarin kinderen van 3 maanden tot 3 jaar zich goed voelen in de opvang - Vlaams Gewest - 2009
 Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009
 (1) Percentage van de regelmatige en de beperkte gebruikers van opvang, over de meest gebruikte opvang, enkel postenquôte. Betreft zowel kinderen in de formele opvang als kinderen die worden opgevangen door grootouders of andere familie

In het onderzoek naar het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen in 2009* werden aan de ouders enkele vragen gesteld over hoe het kind zich voelt in de opvang.

Er werd gevraagd hoe het kind zich voelt bij de personen die voor het kind zorgen, hoe het kind zich voelt bij de andere kinderen in de opvang en hoe het kind zich voelt bij het spelaanbod of de activiteiten. Het merendeel van de ouders zegt dat het kind zich goed voelt bij de personen die het kind verzorgen. Voor de twee andere vragen, met name hoe het kindje zich voelt bij de andere kinderen in de opvang of bij het spelaanbod, is de score lager (respectievelijk 55,9% en 56,7% als zeer goed en 38,7% en 37,9% als goed), maar globaal gezien toch nog altijd goed.

* Bron: Hedeboom G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009

2. Buitengewoon onderwijs

Buitengewoon onderwijs⁽¹⁾

Al op kleuterschoollleeftijd zitten een aantal kinderen niet in het 'mainstream'-onderwijs; in het lager onderwijs loopt dit op tot bijna 7%. Een toenemend aantal kinderen zit in het geïntegreerd onderwijs (GON)

0,81% van de kinderen op kleuterschoollleeftijd zit in het buitengewoon kleuteronderwijs, voornamelijk in het type 2 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met een matige of ernstige mentale handicap. In het lager onderwijs bedraagt het percentage kinderen in het buitengewoon onderwijs ruim 6,7. Het gaat hier voornamelijk om het type 1 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met lichte mentale stoornissen, en het type 8 - buitengewoon onderwijs voor kinderen met spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (zie tabel 5.27).

In het schooljaar 2008-2009 nam het aantal kinderen zowel in het buitengewoon kleuteronderwijs als in het buitengewoon lager onderwijs licht toe (+1,4 en +1,5%) en dit ondanks de stijgende middelen voor zorg in het gewoon onderwijs (zie grafiek 5.28).

In 2008-2009 waren er in het gewoon kleuteronderwijs 1355 leerlingen die het gewoon onderwijs volgden met hulp vanuit het buitengewoon onderwijs (GON of geïntegreerd onderwijs). In het lager onderwijs waren er dat 4525.

	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs
Lichte mentale stoornissen (type 1)	-	9 920
Matige of ernstige mentale handicap (type 2)	1 106	3 692
Karakterieële stoornissen (type 3)	193	2 216
Fysieke handicap (type 4)	296	1 143
Visuele stoornissen (type 5)	41	121
Auditieve stoornissen (type 7)	341	929
Spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen (type 8)	-	9 522
Totaal aantal kinderen	1 977	27 543
Percentage	0,81	6,73

5.27 Kinderen in het Vlaamse buitengewoon onderwijs: aantal en percentage van de schoolgaande kinderen - schooljaar 2008-2009

Bron: Statistisch Jaarboek van het Vlaamse Onderwijs, schooljaar 2008-2009

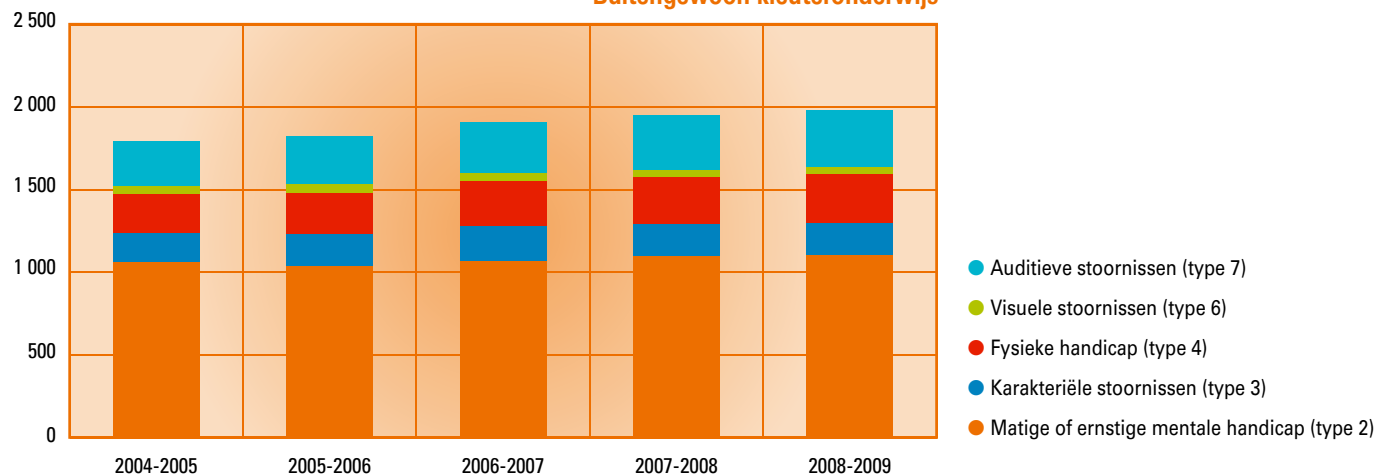
(1) Om dubbeltellingen te voorkomen, worden de ziekenhuisscholen (type 5) niet opgenomen

Tegenover het schooljaar 2007-2008 nam het aantal leerlingen in het geïntegreerd onderwijs toe met 9,7% in het kleuteronderwijs en met 8,8% in het lager onderwijs.

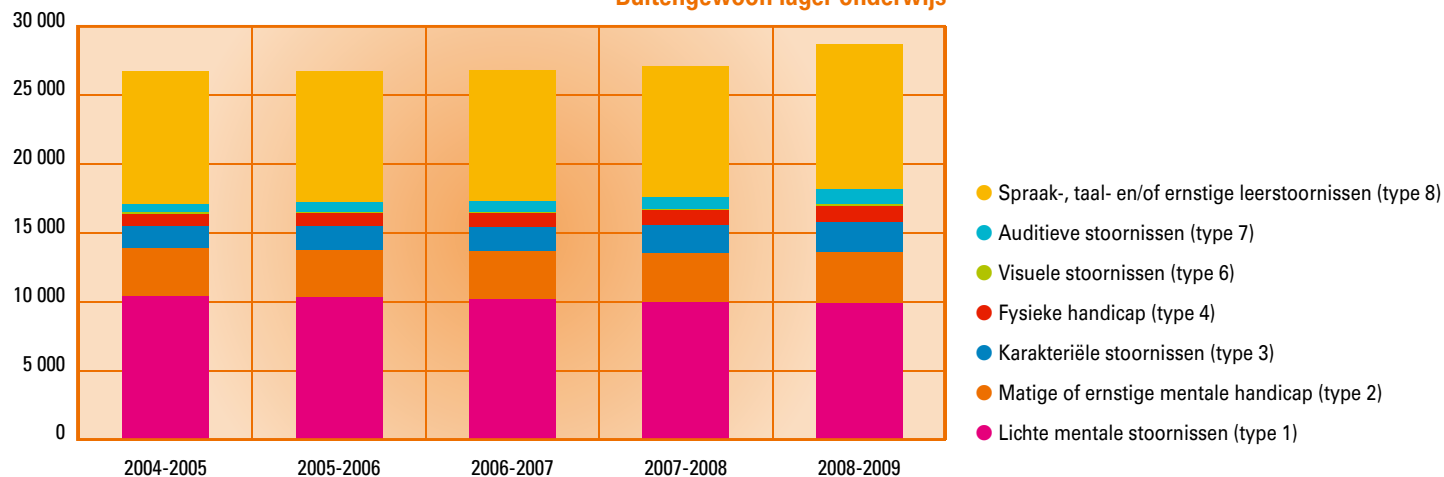

Buitengewoon onderwijs: evolutie per type

Buitengewoon kleuteronderwijs

Buitengewoon lager onderwijs

5.28 Evolutie van het aantal leerlingen in het Vlaamse buitengewoon basisonderwijs per schooljaar en per type

Bron: Statistische Jaarboeken van het Vlaamse Onderwijs

	2009	2010				
	Totaal	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 jaar en ouder	Totaal
Centra voor kindercare en gezinsondersteuning	1 407	570	390	534	35	1 538*
Diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg	135	35	61	54	2	152
Totaal	1 542	605	451	588	37	1 690*

5.29 Aantal kinderen op 1 februari 2009 en 1 februari 2010 in begeleiding in een voorziening voor bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin
Bron: Kind en Gezin

* Alleen inbegrepen in totaal: 9 kinderen waarvan de leeftijd niet is gekend

3. Kinderen in begeleiding via de bijzondere hulpverlening

Bij probleem- of crisissituaties met jonge kinderen of bij behoefte aan dag-en-nachtopvang wegens leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situatie kan een beroep worden gedaan op voorzieningen erkend en gesubsidieerd door Kind en Gezin. Een beperkt aantal kinderen wordt begeleid via deze bijzondere hulpverlening.

Daarnaast lopen er voor een aantal jonge kinderen begeleidingsmaatregelen via de comités voor bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechtbanken.

3.1. Begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin

Een aantal kinderen en hun gezin worden begeleid door of opgevangen in centra voor kindercare en gezinsondersteuning

of door diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg. Het gaat om kortstondige opvang op verzoek van de ouders wegens bijzondere leef-, arbeids-, woon-, gezondheids- of financiële situaties. In de *centra voor kindercare en gezinsondersteuning* waren er op 1 februari 2010 1538 kinderen, bijna uitsluitend kinderen onder de 12 jaar, in begeleiding. Via de *diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg* werden er op 1 februari 2010 152 kinderen opgevangen in een pleeggezin. In totaal 1690 kinderen waren in begeleiding via de bijzondere hulpverlening, gesubsidieerd door Kind en Gezin. Tegenover de telling van 2009 is het aantal begeleide kinderen gestegen met 9,6% (zie tabel 5.29).

3.2. Begeleiding via de bijzondere jeugdbijstand

In 2008 kwamen in totaal 8965 kinderen onder de 12 jaar in contact met een comité

voor bijzondere jeugdzorg of met een sociale dienst van een jeugdrechtbank. 1024 kinderen waren onder de 3 jaar, 2079 kinderen van 3 tot 6 jaar en 5862 kinderen van 6 tot 12 jaar (zie tabel 5.30).

In 2008 werd in het agentschap Jongerenwelzijn, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, een nieuw registratiesysteem (Domino) ingevoerd, met als belangrijkste wijzigingen de uitbreiding van de registratie tot maatregelen die enkel een gesprek inhouden of die buiten de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand vallen, en de volledige registratie van maatregelen. De vergelijking met het voorgaande jaar moet dus omzichtig gebeuren.

Welke maatregelen worden er getroffen? Informatie over de getroffen maatregelen wordt eveneens gecentraliseerd in het Domino-registratiesysteem.

Begeleiding bijzondere jeugdbijstand

	2007	2008
Kinderen onder de 3 jaar	798	1 024
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1 734	2 079
Kinderen van 6 tot 12 jaar	5 043	5 862
Totaal	7 575	8 965

We bekijken enkel de belangrijkste begeleidingsmaatregelen die een residentiële, een ambulante* of een mobiele begeleiding** binnen de bijzondere jeugdzorg inhouden. Op de begeleidingsmaatregelen zoals een berisping, een preventieve sociale actie, begeleiding door een consulent, een school, het algemeen welzijnswerk, het

* Ambulante begeleiding: begeleiding in de voorziening zelf (bv. consulten of groepswerking met de ouders en/of de kinderen)

** Mobiele begeleiding: context- en/of gezinsbegeleiding aan huis

5.30 Aantal kinderen waarvoor contact werd opgenomen met een comité voor bijzondere jeugdzorg of met een sociale dienst van een jeugdrechtsbank

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, agentschap Jongerenwelzijn

Begeleidingsvorm⁽¹⁾

	Kinderen onder de 3 jaar		Kinderen van 3 tot 6 jaar		Kinderen van 6 tot 12 jaar		Totaal	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Algemene ziekenhuizen	20	53	10	21	34	36	64	110
Begeleidingstehuizen	51	46	222	228	815	880	1 088	1 154
Dagcentra	0	0	4	3	446	452	450	455
Diensten pleegzorg	344	341	649	649	1 260	1 299	2 253	2 289
Gezinstehuizen	0	0	5	3	16	14	21	17
Onthaal- en oriëntatiecentra	13	15	74	85	300	305	387	405
Projecten bijzondere jeugdbijstand	0	3	4	16	4	22	8	41
Psychiatrische ziekenhuizen/ verzorgingstehuizen	3	3	9	1	28	33	40	37
Thuisbegeleidingsdiensten ⁽²⁾	127	138	331	393	650	851	1 108	1 382

5.31 Kinderen in begeleiding via bijzondere jeugdbijstand: aantal kinderen per belangrijkste begeleidingsmaatregel en naar leeftijd

Bron: ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, agentschap Jongerenwelzijn

(1) Jongeren die in meerdere voorzieningen zijn opgevangen, zijn meermaals vermeld

(2) In 2007 werd voor gezinnen met meerdere kinderen enkel het jongste kind geregistreerd ongeacht of er meerdere kinderen in de begeleiding betrokken waren. In 2008 worden alle betrokken kinderen geregistreerd

Vlaams agentschap voor personen met een handicap, ... wordt niet ingegaan. Bij de analyse van de gegevens moet ook in het achterhoofd worden gehouden dat voor een kind meerdere maatregelen kunnen worden genomen in de loop van eenzelfde jaar.

Kinderen onder de 3 jaar worden vooral opgenomen in een pleeggezin van een dienst voor pleeggezinnen (341 kinderen) of er is een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst (138 kinderen). Bij kinderen van 3 tot 6 jaar gaat het voornamelijk om een opname via een dienst voor pleegzorg (649 kinderen), een begeleiding door een thuisbegeleidingsdienst (393 kinderen) of een opname in een begeleidingstehuis (228 kinderen). Bij kinderen van 6 tot 12 jaar gaat het vooral om een opname in een pleeggezin (1299 kinderen), een begeleidingstehuis (880 kinderen), een dagcentrum (452 kinderen) of een onthaal- en oriëntatiecentrum (305 kinderen) (zie tabel 5.31).

De toename van 2007 naar 2008 van het aantal kinderen dat werd begeleid via een thuisbegeleidingsdienst is deels toe te schrijven aan een veranderde registratie. Tot 2007 werd voor gezinnen met meerdere kinderen enkel het jongste kind geregistreerd ongeacht of er meerdere kinderen in de begeleiding betrokken waren. Vanaf 2008 worden meer en meer alle kinderen die in de thuisbegeleiding betrokken zijn, geregistreerd.

4. De Europese context

Het aanbod aan kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd (pre-primair onderwijs) verschilt zeer sterk van land tot land. Internationaal, o.a. bij de OECD, krijgt dit aanbod de benaming ECEC - Early Childhood Education and Care. We schetsen eerst het ECEC-aanbod in de EU-15-landen en geven vervolgens cijfers over het al of niet gebruik van deze externe opvoedingsmilieus.

4.1. Overzicht van kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd

De leer(school)plichtige leeftijd start in de meeste EU-15-landen op 6 jaar. De leerplicht start wel vroeger in Luxemburg, in Nederland en in het Verenigd Koninkrijk (5 jaar) en later in de noordse landen (7 jaar). Globaal genomen kan het externe opvoedingsaanbod voor kinderen beneden de leer(school)plichtige leeftijd worden ingedeeld in 3 categorieën: kinderopvang in groepsverband (crèches), kinderopvang in gezinsmilieu (onthaalouders) en pre-primair onderwijs. Een andere opdeling die we maken, houdt verband met de financiering: publiek of privaat gefinancierde voorzieningen. Voorzieningen uit de categorie 'publiek' worden in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid. Voorzieningen in de categorie 'privaat' worden in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen, gefinancierd met overheidsmiddelen én private middelen (ouders).

Een groot verschilpunt tussen de EU-15-landen heeft te maken met het feit of er een eenheidsstructuur bestaat of niet. In de meeste EU-15-landen is er een scheiding op de leeftijd van ongeveer 3 jaar, met een opvangaanbod in groepsverband of via onthaalouders voor kinderen beneden de 3 jaar en pre-primair onderwijs voor kinderen vanaf ongeveer 3 jaar. Uitzonderingen hierop vormen Finland, Zweden en (deels) Denemarken, waar er een geïntegreerd aanbod is van opvang en pre-primair onderwijs voor jonge kinderen tot de leerplichtige leeftijd. In Nederland, Portugal, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk en Ierland is het aanbod voor de jongste kinderen in hoofdzaak privaat gefinancierd en georganiseerd. In de andere EU-15-landen wordt het aanbod voor zeer jonge kinderen ook in belangrijke mate door de overheid gefinancierd (zie tabel 5.32).

4.2. Kinderopvang en onderwijs bij kinderen beneden de school- of leerplichtleeftijd

We bekijken vooreerst het percentage kinderen waarvoor helemaal geen opvang wordt gebruikt, waar met andere woorden de ouders de zorg voor het kind volledig zelf opnemen. Samen met Nederland, Denemarken en Portugal behoort het Vlaamse Gewest tot die landen/gebieden met een zeer beperkt aantal kinderen onder de 3 jaar waarvoor helemaal geen opvang wordt gebruikt. In Duitsland, Finland en Oostenrijk zorgen ouders in hoge mate uitsluitend voor hun kinderen onder de 3 jaar (respectievelijk 64%, 72% en 67%) (zie tabel 5.33).

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	
Vlaamse Gemeenschap	Kinderdagverblijven (groepsopvang) Onthaalouders						Leerplicht		
			Kleuterschool (pre-primair), met buitenschoolse opvang						
Franse Gemeenschap	Crèches (groepsopvang) Gardiennes encadrées (onthaalouders)						Leerplicht		
			Ecole maternelle (pre-primair), met buitenschoolse opvang						
<i>Aangrenzende landen</i>									
Duitsland	Krippen (groepsopvang)			Kindergarten (pre-school)			Leerplicht		
Frankrijk	Crèches (groepsopvang) Assistantes maternelles (onthaalouders)			Ecole maternelle (pre-school)			Leerplicht		
Luxemburg	Crèches (groepsopvang) Tagesmutter (onthaalouders)			Enseignement pré-scolaire (pre-school)			Leerplicht		
Nederland	Gastouderopvang (onthaalouders) Crèches (groepsopvang) Speelgroepen (groepsopvang)				Eerste jaar primair onderwijs	Leerplicht			
<i>Noordse landen</i>									
Finland	Perhepaivahoito (onthaalouders) Paivakoti (groepsopvang)						Esiopetus (pre- school)	Leerplicht	
Denemarken	Dagpleje (onthaalouders) Vuggestuer (groepsopvang)			Bornehaver (kindergarten)				Leerplicht	
	Adlersintegrer (groepsopvang)						Borneha- ver (pre- school)		
Zweden	Forskola (pre-primair) / Familiedaghem (onthaalouders) (beperkt)						Forsko- leklas (pre- school)	Leerplicht	
<i>Mediterrane landen</i>									

Vervolg op volgende bladzijde

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar
Griekenland	Vrefonipiaki stahmi (groepsopvang)						Leerplicht	
				Nursery school (pre-primair)				
				Nipiagogeia (pre-primair)				
Italië	Asili nidi (groepsopvang)			Scuola dell'infanzia (pre-school)			Leerplicht	
Portugal	Crèches familiares (onthaalouders) Crèches (groepsopvang)			Jardims de infancia (pre-school)			Leerplicht	
Spanje	Educación pre-scolar (groepsopvang)			Educación infantil (pre-school met primair onderwijs)			Leerplicht	
Oostenrijk	Tagesmutter (onthaalouders) Krippen (groepsopvang)			Kindergarten (pre-school), met buitenschoolse opvang			Leerplicht	
Verenigd Koninkrijk	Nurseries (groepsopvang) Child minders (onthaalouders) Playgroups (groepsopvang)			Play-groups (groepsopvang) Nurseries (groepsopvang)	Reception class (met primair onderwijs)	Leerplicht		
Ierland	Regulated FDC (onthaalouders) Nurseries (groepsopvang)				Early Start and Infant School (pre-school met primair onderwijs)		Leerplicht	
				Speelgroepen (groepsopvang)				

5.32 Overzicht van het aanbod aan kinderopvang en onderwijs voor kinderen beneden de leerplichtige leeftijd, en start van het leerplichtig onderwijs in de EU-15-landen

Bron: OECD Family database (website)

(1) ECEC: Early Childhood Education and Care

 Privaat: in hoofdzaak georganiseerd door non-profit of for-profit organiserende besturen, gefinancierd met overheidsmiddelen en private middelen (ouders)

 Publiek: in hoofdzaak gefinancierd en georganiseerd door de overheid

 Leerplicht

Cijfers over het gebruik van formele opvang en onderwijs voor kinderen beneden de leer(school)plichtleeftijd maken een onderscheid tussen gebruik gedurende minder dan 30 uren per week en gebruik gedurende meer dan 30 uren.

Voor nogal wat landen zijn de cijfers voor de kinderen onder de 3 jaar onbetrouwbaar. Onder de EU-15-landen met betrouwbare cijfers valt op dat er grote verschillen zijn inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar. Duitsland, Luxemburg, Finland en Italië kennen een laag gebruik: zowel het beperkt gebruik (< 30 uur) als het intens gebruik (> 30 uur) ligt er laag. België, Spanje en Frankrijk nemen een middenpositie in. Denemarken kent een hoog gebruik: meer dan 70% en vooral intens gebruik (> 30 uur) (zie tabel 5.34).

Voor de kinderen van 3 jaar tot de leer(school)plichtige leeftijd zijn de cijfers voor de meeste EU-landen betrouwbaar. Ook hier zien we grote verschillen. Voor eerst zijn er de landen met een zeer hoog gebruik ($\pm 90\%$ of meer) en een intens gebruik (> 30 uur per week): België, Denemarken, Zweden en Italië. Een tweede groep landen wordt gevormd door landen met een zeer hoog gebruik maar met een beperkte intensiteit (veel gebruik < 30 uur): Duitsland, Frankrijk, Nederland, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Finland, Portugal en Italië kennen een iets minder hoog gebruik maar met een hoge intensiteit (relatief veel > 30 uur). Ook Luxemburg, Oostenrijk en Ierland kennen een iets minder hoog gebruik dat daarenboven nog in hoge mate beperkt van intensiteit is (veel gebruik < 30 uur) (zie tabel 5.34).

Zorg uitsluitend opgenomen door de ouders

	2005	2006	2007	2008
Vlaamse Gewest	34,2⁽¹⁾	NB	NB	31,0⁽²⁾
België	45	43	40	43
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	62	76	NB	64
Frankrijk	48	50	50	45
Luxemburg	44	38	45	43
Nederland	30	25	22	24
<i>Noordse landen</i>				
Finland	70	70	70	72
Denemarken	27	26	29	27
Zweden	47	52	50	47
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	47	41	49	37
Italië	53	50	54	52
Portugal	27	23	37	28
Spanje	44	42	41	45
Oostenrijk	68	61	66	67
Verenigd Koninkrijk	48	45	38	46
Ierland	47	52	55	53

5.33 Percentage kinderen onder de 3 jaar waarvoor geen opvang wordt gebruikt noch in het formele circuit noch informeel en die ook niet naar school gaan

Bronnen: Kind en Gezin, Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen onder de 3 jaar, voorjaar 2004
Hedebouw G., Peetermans A., Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009
EU-SILC (website)

(1) Betreft 2004

(2) Betreft 2009

Gebruik van formele opvang en onderwijs onder de 3 jaar

	2005		2008	
	< 30 uur per week	> 30 uur per week	< 30 uur per week	> 30 uur per week
België	23	19	20	23
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	8	8	11	9
Frankrijk	16	16	17	24
Luxemburg	14	8*	13	13
Nederland	36	4*	41	6*
<i>Noordse landen</i>				
Finland	8	19	5	21
Denemarken	13*	60	8*	65
Zweden	22	31	18	31
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	3*	4*	5*	7*
Italië	9	16	12	16
Portugal	4*	26	2*	31*
Spanje	25	14	22	16
Oostenrijk	4*	0*	4*	2*
Verenigd Koninkrijk	24	5	31	4*
Ierland	14	6*	16	8*

5.34 Percentage kinderen onder de 3 jaar dat gebruik maakt van formele opvang of naar school gaat, naar duur van het gebruik

Bron: EU-SILC

* Niet betrouwbaar

Gebruik van formele opvang en onderwijs voor kinderen van 3 jaar tot leer(school)plichtige leeftijd

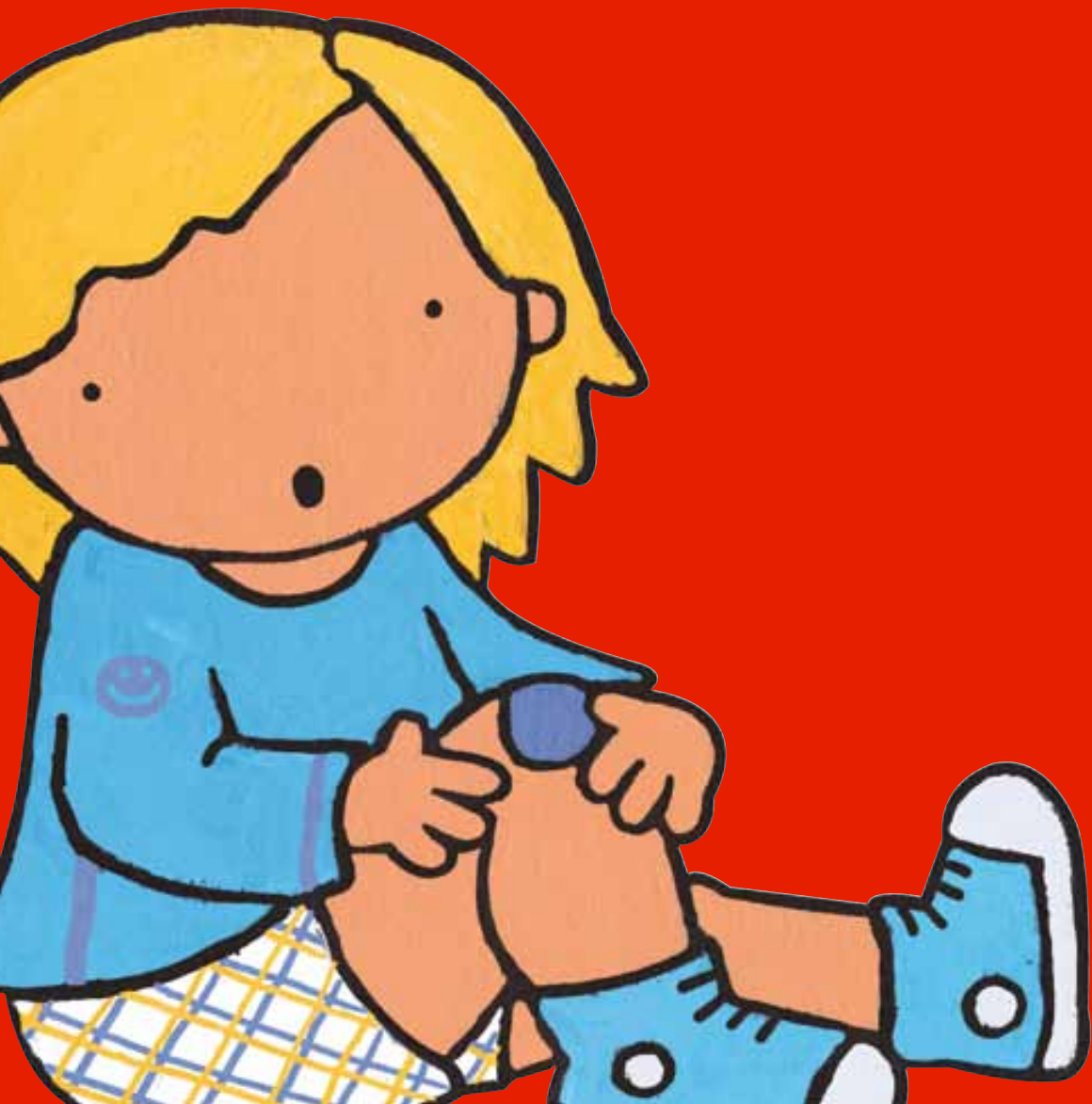
	2005		2008	
	< 30 uur per week	> 30 uur per week	< 30 uur per week	> 30 uur per week
België	50	48	25	74
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	61	26	55	36
Frankrijk	56	39	52	43
Luxemburg	51	12*	54	23*
Nederland	82	7	77	12
<i>Noordse landen</i>				
Finland	25	51	20	58
Denemarken	15	79	13	83
Zweden	35	52	31	64
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	27	34	40	27
Italië	21	70	19	72
Portugal	12*	18*	9*	69
Spanje	54	40	50	45
Oostenrijk	53	16	51	20
Verenigd Koninkrijk	64	24	67	20
Ierland	64	14	72	13

5.35 Percentage kinderen van 3 jaar tot leer(school)plichtige leeftijd dat gebruik maakt van formele opvang of naar school gaat, naar duur van het gebruik
Bron: EU-SILC

* Niet betrouwbaar

HOOFDSTUK 6

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

In dit hoofdstuk starten we met gegevens over de zwangerschap en de bevalling. We bekijken het ontstaan van de zwangerschap en de zwangerschapsbegeleiding. Ook staan we stil bij de plaats van de geboorte en een aantal geboortegegevens, waaronder geboortegewicht, een belangrijke indicator voor de gezondheid van jonge kinderen.

Vervolgens overlopen we een aantal sterfematen. Perinatale mortaliteit en kindersterfte worden algemeen beschouwd als goede indicatoren voor de kwaliteit van het gezondheidssysteem in een land. We zoomen ook in op de sterfte van kinderen tot 15 jaar, op het aantal sterfgevallen en op de doodsoorzaken.

Inzake morbiditeit bij jonge kinderen beschrijven we de aangeboren afwijkingen en het gehoorverlies, dat al in de neonatale periode wordt opgespoord. De aandacht gaat ook naar een aantal ziekten en aandoeningen die relevant zijn voor het jonge kind, naar ziekenhuisopnames en naar de door ouders gerapporteerde nood aan specifieke verzorging of begeleiding van hun kind.

Een belangrijk aandachtspunt vormen de gegevens over kindermishandeling. We sluiten af met een aantal cijfers uit de landen van de EU-15.

1. Gegevens over zwangerschap en bevalling

1.1. Ontstaan van de zwangerschap en zwangerschapsbegeleiding

Stijgend aantal medisch begeleidde bevruchtelingen. Nagenoeg alle kinderen werden geboren na een zwangerschap die werd begeleid door een gynaecoloog

Een niet te onderschatten aantal zwangerschappen, nl. 5,4%, is ontstaan na een subfertiliteitsbehandeling: 2,1% van de vrouwen die in 2008 (2009 nog niet

beschikbaar) bevielen, werd hormonaal behandeld; bij 1,9% werd in-vitrofertilisatie (ivf) toegepast en bij 1,4% kwam de zwangerschap tot stand na intracytoplasmatische sperma-injectie (ICSI). Het aantal bevallingen na een subfertiliteitsbehandeling nam licht toe tegenover 2007, met 0,4 procentpunten. 32,7% van de meerlingzwangerschappen kwam tot stand na een medisch begeleidde bevruchting. Bij de eenlingen is dit slechts 4,9%*.

* Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Zwangerschapsbegeleiding ⁽¹⁾

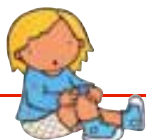
	2008	2009
Privé-gynaecoloog	95,1	94,5
Gemengd ⁽²⁾	3,8	4,5
Huisarts	0,2	0,2
Prenataal steunpunt Kind en Gezin	0,2	0,1
Vroedvrouw	0,6	0,5
Geen begeleiding	0,1	0,1
Totaal	100,0	100,0

6.1 Begeleiding van de zwangerschap: kinderen per type zwangerschapsbegeleiding - Vlaams Gewest (percentage)

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Gemengd: begeleiding van de zwangerschap door privé-gynaecoloog en huisarts

De *zwangerschapsbegeleiding* wordt in Vlaanderen in hoge mate toevertrouwd aan een gynaecoloog: in 2009 werd 94,5% van de kinderen geboren na een zwangerschap die werd opgevolgd door een privé-gynaecoloog en 4,5% na een zwangerschap die werd opgevolgd zowel door een gynaecoloog als door een huisarts. Van 2008 naar 2009 is dit vrijwel niet gewijzigd. Het aantal kinderen dat wordt geboren na een niet-medisch begeleide zwangerschap ligt zeer laag (0,1%) (zie tabel 6.1).

1.2. Plaats van de geboorte en duur van het verblijf in de kraamkliniek

Thuisbevallingen en kort ziekenhuisverblijf zeer uitzonderlijk. Verkort ziekenhuisverblijf neemt toe

In 2009 werden nagenoeg alle kinderen *geboren in een kraamkliniek*. Slechts 1,1% van de geboorten vindt thuis plaats of op een andere plaats buiten een kraamkliniek. Dit is ongewijzigd tegenover 2008.

Bij ruim 45% van de kinderen verbleef de moeder 5 tot 6 *nachten in de kraamkliniek*. Kort ziekenhuisverblijf (hoogstens 2 nachten) komt weinig voor (bij 5,9% van de kinderen); verkort ziekenhuisverblijf komt bij 38,4% voor en lang ziekenhuisverblijf bij 9,3%. Van 2008 naar 2009 is er

opnieuw een daling van normaal ziekenhuisverblijf (-2,3 procentpunten) en een toename van verkort ziekenhuisverblijf (+2,9 procentpunten) (zie tabel 6.2).

1.3. Gegevens over de moeders en de bevalling*

We bekijken vooreerst de *leeftijd* van de moeder bij de bevalling (gegevens 2008). 69,8% van de bevallen vrouwen is 25 tot 35 jaar. Het percentage jonge moeders, d.w.z. moeders onder de 20 jaar, bedraagt 2,0%. 14,3% is ouder dan 35 jaar, en 2,2% is zelfs ouder dan 40 jaar. De *gemiddelde leeftijd van de moeder* is 28,1 jaar bij de eerstbarenden en 31,1 jaar bij de multiparae. De gemiddelde leeftijd is nagenoeg ongewijzigd tegenover 2007 (primiparae +0,1 maanden).

Voor 46,9% van deze vrouwen was dit een eerste bevalling; 53,1% was al eerder bevallen.

In 2008 beviel 74% van de zwangere vrouwen *voortijdig*, na een zwangerschap van minder dan 37 weken. Dit cijfer is licht gestegen tegenover 2007 (+0,4 procentpunten).

Bij 25,3% van de vrouwen wordt de bevalling *ingeleid*, meestal om opportunitere redenen, die zowel bij de obstetricus als bij de zwangere vrouw kunnen liggen.

* Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

Plaats geboorte en verblijfsduur kraamkliniek ⁽¹⁾

	2008	2009
Geboren in een kraamkliniek	98,9	98,9
<i>waarvan</i>		
<i>met kort ziekenhuisverblijf (max. 2 nachten)</i>	5,8	5,9
<i>met verkort ziekenhuisverblijf (3 of 4 nachten)</i>	35,5	38,4
<i>met normaal ziekenhuisverblijf (5 of 6 nachten)</i>	47,6	45,3
<i>met lang ziekenhuisverblijf (7 nachten of meer)</i>	10,0	9,3
Thuisbevalling, of andere plaats ⁽²⁾ buiten een kraamkliniek	1,1	1,1
Totaal	100,0	100,0

6.2 Kinderen naar plaats van de geboorte en verblijfsduur van de moeder in de kraamkliniek - Vlaams Gewest (percentage)

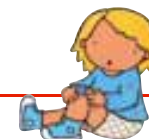
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Betreft zowel de levendgeboren als de doodgeboren kinderen

(2) Bijvoorbeeld geboortehuis

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2009

De kentering die we in 2004 op dit vlak noteerden zet zich - met een daling van 0,3 procentpunten - voort in 2008. Vóór 2004 bedroeg het aandeel ingeleide bevallingen nog 30% of meer.

Epidurale pijnverdooving wordt toegepast bij 67,4% van de verlossingen. De frequentie van epidurale pijnverdooving nam licht toe tegenover 2007 (+0,8 procentpunten).

In 2008 werd geen enkele *maternale sterfte* opgetekend. In 2007 waren er 3 maternale sterfgevallen. Over een periode van ruim 20 jaar (sinds 1987) werd in Vlaanderen ongeveer 1 maternaal sterfgeval geregistreerd op 15 000 bevallingen.

1.4. Geboortegegevens*

In Vlaanderen worden nogal wat kinderen geboren met technische hulpmiddelen. In 2008 werd 20,2% van de kinderen met de keizersnede ter wereld gebracht (+0,5 procentpunten). Bij 9,5% wordt vacuümextractie** toegepast en bij 0,8% wordt de verlostang gebruikt. 69,3% van de kinderen wordt zonder *verloskundige ingrepen* geboren.

De toename van het aantal keizersneden is vooral te wijten aan de toename van het aantal tweelingen.

Volgens de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) is er sprake van een *laag geboortegewicht* als een kind bij de geboorte minder dan 2500 gram weegt ongeacht de zwangerschapsduur. Laag geboortegewicht is een belangrijke indicator voor de gezondheid van kinderen omdat kinderen met een laag geboortegewicht een groter risico hebben op een zwakke gezondheid of overlijden, langere hospitalisatie na de geboorte en meer kans op het ontwikkelen van handicaps. Het relatieve aantal *kinderen met een laag geboortegewicht* (minder dan 2500 gram) bedroeg 6,9% (+0,2 procentpunten). Extreem laag geboortegewicht (minder dan 1500 gram) komt voor bij 1,1% van

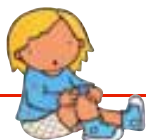
de kinderen (zie tabel 6.3). 57,4% van de kinderen behorende tot de categorie meerlingen weegt bij de geboorte minder dan 2500 gram. Bij eenlingen is dit slechts 5,0%.

3,6% van de kinderen behoorde tot de categorie *meerlingen* (-0,2 procentpunten). Het aantal kinderen behorende tot een tweeling bedroeg 3,6%, die behorende tot een drieling 0,1%. Er werden 1251 tweelingen en 13 drielingen geregistreerd. Het aantal tweelingen lag merkkelijk hoger dan in 2007 (+130 of +11,6%). Sinds het begin van de registratie (1987) zijn er nooit meer tweelingen geboren dan in 2008. Het aantal drielingen nam af (-4).

Na de geboorte werd 13,0% van de kinderen overgebracht naar een *n-dienst* (neonatale dienst) en 3,9% naar een *NIC-dienst* (neonatale intensievezorgdienst). Het aantal transfers naar een n-dienst of NIC-dienst bleef nagenoeg ongewijzigd tegenover 2007.

* Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

** Vacuümextractie: het doen geboren worden van een kind met behulp van een instrument dat zich op het hoofd van het kind vastzuigt

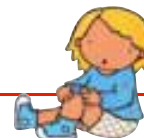

	2007	2008
Geslacht		
Jongen	51,1	51,4
Meisje	48,9	48,6
Wijze van geboorte		
Spontaan	69,8	69,3
Vacuümextractie	9,5	9,5
Verlostang	0,8	0,8
Keizersnede	19,7	20,2
Stuit vaginaal	0,3	0,3
Geboortegewicht		
Laag (< 2500 gram)	6,7	6,9
<i>waarvan extreem laag (< 1500 gram)</i>	1,1	1,1
2500 gram of meer	93,3	93,1
Rangorde		
Eerstgeborene	47,2	46,9
Tweede kind	34,6	34,9
Derde kind	12,2	12,2
Vierde of volgend kind	6,0	5,9
Eenling of meerling		
Kind van een eenling	96,6	96,4
Kind van een tweeling	3,3	3,6
Kind van een drieling	0,1	0,1
Transfer neonatologie		
Naar n-dienst	13,2	13,0
Naar NIC-dienst	3,9	3,9

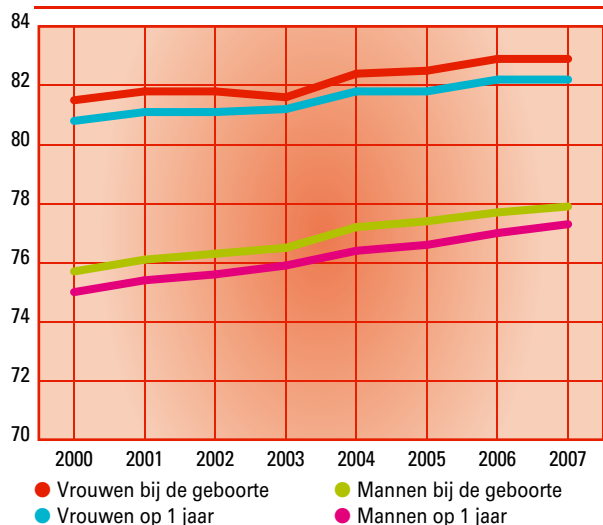
6.3 Percentage kinderen, naar geslacht, naar wijze van geboorte, naar geboortegewicht, naar rangorde, naar eenling of meerling en met een transfer naar neonatologie
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

De mannen halen hun achterstand verder in

De levensverwachting *bij de geboorte en op de leeftijd van 1 jaar* bedraagt respectievelijk 77,9 en 77,3 jaar voor de mannen en 82,9 en 82,2 jaar voor de vrouwen (2007; 2008 nog niet beschikbaar). De kloof tussen mannen en vrouwen verkleint doordat de levensverwachting enkel bij de mannen steeg van 2006 naar 2007 (zie grafiek 6.3).

Levensverwachting

6.4 Levensverwachting in het Vlaamse Gewest, bij de geboorte en op 1 jaar (in jaren)

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3. Sterfte

3.1. Aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.1.1. In de hele groep kinderen van 0 tot 15 jaar

Vooraf vóór de leeftijd van 1 jaar

Sterfgevallen bij kinderen doen zich vooral vóór de leeftijd van 1 jaar voor. In 2008 stierven 276 kinderen vóór de leeftijd van 1 jaar; in de daaropvolgende veertien

levensjaren waren er 123 sterfgevallen. Van 2007 naar 2008 daalde het aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar met 11 en in de daaropvolgende veertien levensjaren met 5 (zie tabel 6.5). De relatieve cijfers voor 2008 zijn nog niet beschikbaar.

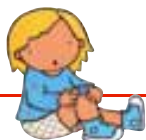
Sterfgevallen naar leeftijd en geslacht

	2007		2008	
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
Aantal				
Onder 1 jaar	287	155	121	276
1 tot 5 jaar	50	31	25	56
5 tot 10 jaar	29	17	14	31
10 tot 15 jaar	49	19	17	36
Totaal	415	222	177	399
Per duizend ⁽¹⁾				
Onder 1 jaar	4,28	NB	NB	NB
1 tot 5 jaar	0,20	NB	NB	NB
5 tot 10 jaar	0,09	NB	NB	NB
10 tot 15 jaar	0,14	NB	NB	NB

6.5 Aantal sterfgevallen en aantal sterfgevallen per duizend bij kinderen van 0 tot 15 jaar naar leeftijd en geslacht - Vlaams Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Per duizend kinderen op 1 januari van het betreffende jaar, uitgezonderd voor de kinderen onder 1 jaar. Voor de kinderen onder 1 jaar is dit per duizend kinderen geboren in dat jaar NB: niet beschikbaar

3.1.2. Bij kinderen onder de 12 maanden

Hierna gaan we meer in detail in op de sterfte bij kinderen onder de 12 maanden. Gegevens omtrent de sterfte in de jongste leeftijdsgroep worden over het algemeen voorgesteld door middel van een aantal maatstaven, die men sterftematen noemt. In het schema 6.6 geven we de verschillende sterftematen voor 2007.

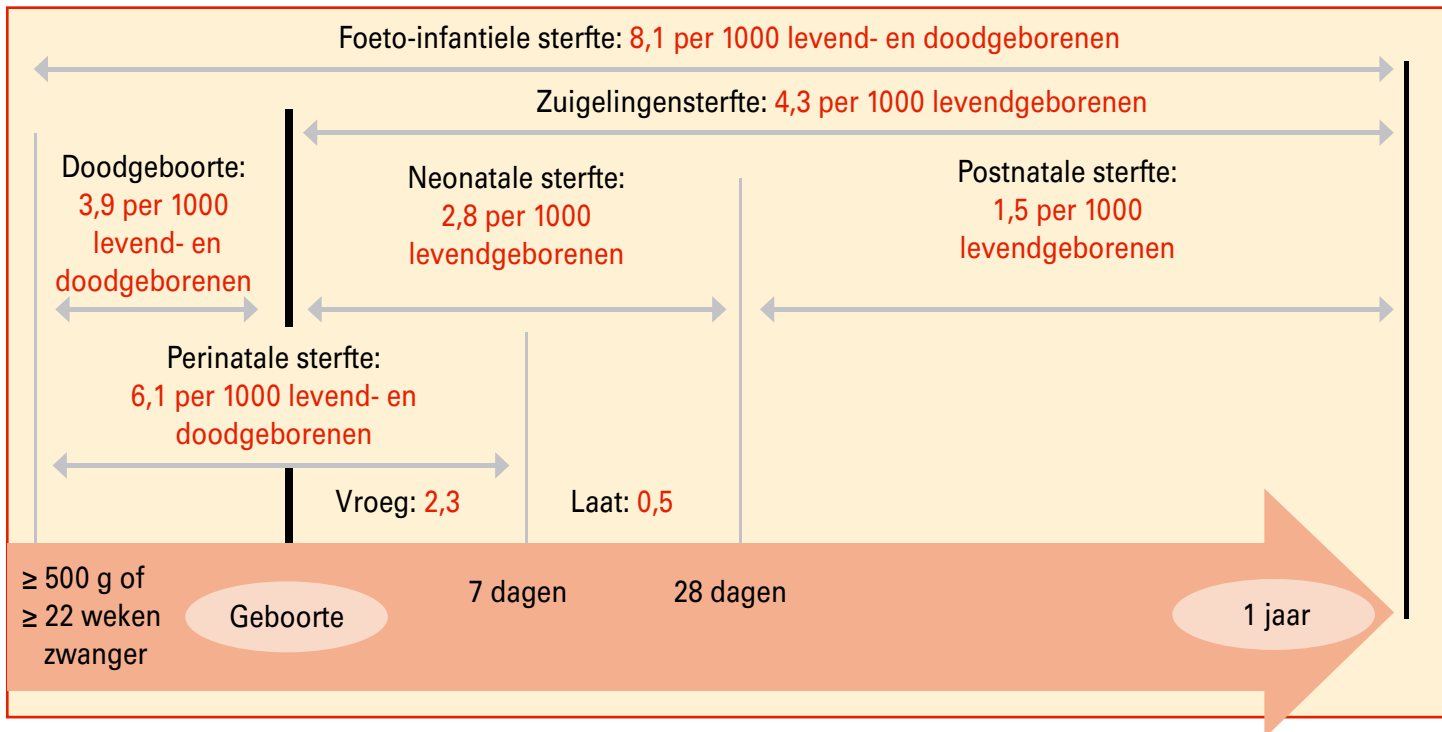
Voor 2008 is nog alleen maar het aantal sterfgevallen beschikbaar. Wegens het

ontbreken van de noemer kunnen de sterftematen voor 2008 nog niet worden berekend. We overlopen het aantal sterfgevallen onder het jaar naar moment van overlijden (zie tabel 6.7).

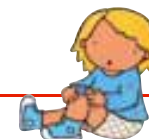
In 2008 werden er 261 *doodgeborenen* aangegeven op de burgerlijke stand. Dit zijn allemaal kinderen die dood werden geboren met een geboortegewicht van minstens 500 gram of een zwangerschapsduur van minstens 22 weken. In 2007 waren er het er 259. Uit de SPE-registratie blijkt dat er een

aantal doodgeboortes zijn die niet worden aangegeven bij de burgerlijke stand maar wel binnen de WHO-definitie* vallen. Het gaat om doodgeboortes vóór 180 dagen zwangerschap (vóór de limiet vastgelegd bij wet) maar wel met een geboortegewicht van 500 gram of meer of na een zwangerschapsduur van 22 weken of meer. In 2008 ging het om 66 doodgeboortes.

* WHO-definitie: gewicht van 500 gram of meer of zwangerschapsduur van 22 weken of meer

6.6 Foeto-infantiele sterfte in het Vlaamse Gewest - 2007
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

	2007	2008
Aantal doodgeborenen	259	261
Aantal vroegneonatale sterfgevallen	151	149
Aantal laatneonatale sterfgevallen	36	43
Aantal postneonatale sterfgevallen	100	84
Aantal perinatale sterfgevallen	410	410
Aantal neonatale sterfgevallen	187	192
Aantal overleden zuigelingen	287	276
Totaal aantal doodgeborenen en overleden zuigelingen	546	537

6.7 Evolutie van het aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar naar levensfase - Vlaams Gewest
 Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

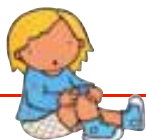
In 2008 overleden er 149 kinderen tussen de geboorte en de leeftijd van zeven dagen (7 x 24 uur), tegenover 151 in 2007 (=vroegneonatale sterfte).

Na de eerste zeven dagen (7 x 24 uur) tot en met de leeftijd van 28 dagen overleden in 2008 43 kinderen (=laatneonatale sterfte). In 2007 waren er 36 sterfgevallen in deze leeftijdsfase.

Het totaal aantal overlijdens in de eerste vier weken bedroeg 192 (neonatale sterfte) tegenover 187 in 2007.

Na de eerste 4 weken (7 x 24 uur) overleden nog 84 zuigelingen. In totaal waren er in 2008 276 sterfgevallen in het eerste levensjaar, tegenover 287 in 2007.

In tabel 6.8 wordt ingegaan op het geboortegewicht van de in 2008 overleden zuigelingen en van de doodgeborenen kinderen. In tabel 6.9 worden de sterfgevallen en de doodgeboortes bekeken bij eenlingen en meerlingen.

Sterfte volgens geboortegewicht

	Dood-geboorten ⁽¹⁾	Vroeg-neonatale sterfte	Laat-neonatale sterfte	Post-neonatale sterfte	Totaal foeto-infantiele sterfte
Onder de 500 g	20	14	1	2	37
500 tot 1000 g	66	60	7	6	139
1000 tot 1500 g	39	18	3	9	69
1500 tot 2000 g	32	12	6	4	54
2000 tot 2500 g	30	14	6	9	59
2500 g tot 4500 g	72	29	20	52	173
4500 g en meer	2	0	0	1	3
Niet bekend	0	2	0	1	3
Totaal	261	149	43	84	537

6.8 Aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar naargelang van het geboortegewicht in het Vlaamse Gewest - 2008

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Doodgeborenen aangegeven bij de burgerlijke stand en vallend onder de WHO-definitie (gewicht 500 gram of meer, zwangerschapsduur 22 weken of meer)

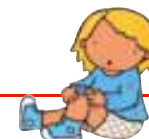
Sterfte naar aantal borelingen

	Dood-geboorten ⁽¹⁾	Vroeg-neonatale sterfte	Laat-neonatale sterfte	Post-neonatale sterfte	Totaal foeto-infantiele sterfte
Eenlingen	236	113	37	75	461
Tweelingen	24	36	5	9	74
Drielingen	1	0	1	0	2
Vierlingen of meer	0	0	0	0	0
Totaal	261	149	43	84	537

6.9 Eenlingen en meerlingen: aantal doodgeborenen en aantal sterfgevallen vóór de leeftijd van 1 jaar in het Vlaamse Gewest - 2008

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Doodgeborenen aangegeven bij de burgerlijke stand en vallend onder de WHO-definitie (gewicht 500 gram of meer, zwangerschapsduur 22 weken of meer)

3.2. Doodsoorzaken bij overlijden van kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest

3.2.1. Bij kinderen onder de 12 maanden

Belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte: factoren bij de moeder en verwikkelingen tijdens

zwangerschap en bevalling, en congenitale afwijkingen. Verdere daling wiegendood

De belangrijkste doodsoorzaken bij doodgeboorte en zuigelingensterfte zijn verwikkelingen tijdens de zwangerschap en de perinatale periode en congenitale afwijkingen. In 2008 overleden in utero of tijdens het eerste levensjaar 161 kinderen

als gevolg van factoren bij de moeder en complicaties tijdens de zwangerschap en de bevalling, en 123 als gevolg van congenitale afwijkingen. 18 kinderen zijn overleden aan wiegendood, een afname met 4 gevallen tegenover 2007. Het aantal gevallen van wiegendood is gedaald tot ongeveer 3 per 10 000 levendgeborenen (zie tabel 6.10 en grafiek 6.11).

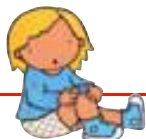
Doodsoorzaken onder de 12 maanden

	2007			2008		
	Doodgeboorte ⁽¹⁾	Zuigelingensterfte	Totaal	Doodgeboorte ⁽¹⁾	Zuigelingensterfte	Totaal
Congenitale afwijkingen	48	82	130	45	78	123
Gevolgen door factoren moeder en complicaties zwangerschap en bevalling	110	41	151	108	53	161
Prematuriteit - dysmaturiteit	10	17	27	9	9	18
Perinatale infecties	7	17	24	6	19	25
Bloedingen en bloedziekten perinataal	2	21	23	2	20	22
Endocrien, spijsvertering, huid (perinataal)	7	7	14	9	10	19
Perinatale aandoeningen hart en ademhaling, waaronder RDS (Respiratory Distress Syndrome)	6	29	35	6	22	28
SIDS (wiegendood)	0	22	22	0	18	18
Overige ziekten	2	34	36	2	33	35
Slecht gedefinieerde condities	67	5	72	74	4	78
Trauma/uitwendige doodsoorzaak	0	12	12	0	10	10
Totaal	259	287	546	261	276	537

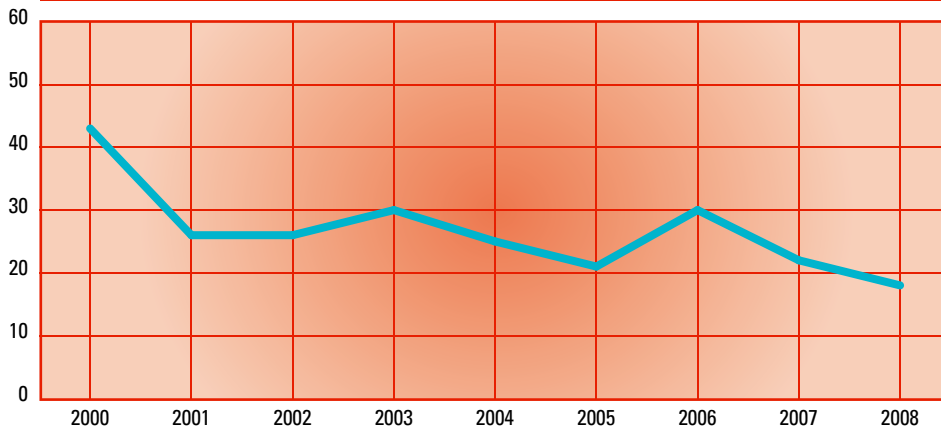
6.10 Oorzaken van overlijden bij kinderen onder de 12 maanden in het Vlaamse Gewest (doodgeboorte en zuigelingensterfte)

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) Doodgeborenen aangegeven bij de burgerlijke stand en vallend onder de WHO-definitie (gewicht 500 gram of meer, zwangerschapsduur 22 weken of meer)

6.11 Evolutie aantal sterfgevallen als gevolg van wiegendood in het Vlaamse Gewest sinds 2000
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.2.2. Bij kinderen van 1 tot 15 jaar

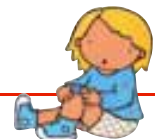
Twee belangrijkste doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 15 jaar: ongevallen, kanker en bloedaandoeningenn

De belangrijkste doodsoorzaak bij kinderen van 1 tot 15 jaar is ongevallen; kanker en bloedaandoeningen komen op de tweede plaats. Ruim 30% van de sterfgevallen in 2008 is het gevolg van een ongeval. Het aantal overlijdens als gevolg van een ongeval steeg fors, van 26 in 2006 naar 42 in 2007 (+61,5%), en daalde opnieuw naar 37 in 2008 (-11,9%). Het aantal sterfgevallen als gevolg van kanker en bloedaandoeningen bedraagt

bijna 20%, of 24 sterfgevallen. Dit aantal steeg, van 20 naar 24.

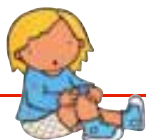
In tabel 6.12 zijn de belangrijkste doodsoorzaken ook naar leeftijdscategorie opgenomen.

Grafiek 6.13 geeft de evolutie weer van het aantal overlijdens als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000.

	2006		2007		2008	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 1 tot 5 jaar						
Infecties	4	8,5	8	16,0	2	3,6
Kanker en bloedaandoeningen	6	12,8	5	10,0	10	17,9
Stofwisseling	4	8,5	2	4,0	5	8,9
Spier- en zenuwaandoeningen	5	10,6	3	6,0	4	7,1
Hart en luchtwegen	4	8,5	4	8,0	4	7,1
Maag en darmen	2	4,3	3	6,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	6	12,8	4	8,0	12	21,4
SIS	1	2,1	1	2,0	0	0,0
Ongeval	8	17,0	18	36,0	12	21,4
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	3	6,4	0	0,0	4	7,1
Andere of onbekend	4	8,5	2	4,0	3	5,4
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 5 jaar	47	100,0	50	100,0	56	100,0
Kinderen van 5 tot 10 jaar						
Infecties	1	3,6	1	3,4	1	3,2
Kanker en bloedaandoeningen	11	39,3	5	17,2	9	29,0
Stofwisseling	0	0,0	4	13,8	6	19,4
Spier- en zenuwaandoeningen	3	10,7	6	20,7	1	3,2
Hart en luchtwegen	2	7,1	0	0,0	3	9,7
Maag en darmen	1	3,6	0	0,0	1	3,2
Aangeboren aandoeningen	0	0,0	4	13,8	1	3,2
Ongeval	9	32,1	6	20,7	7	22,6
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Geweldpleging	1	3,6	2	6,9	1	3,2
Andere of onbekend	0	0,0	1	3,4	1	3,2
Totaal sterfgevallen kinderen van 5 tot 10 jaar	28	100,0	29	100,0	31	100,0

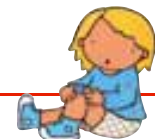
Vervolg op volgende bladzijde

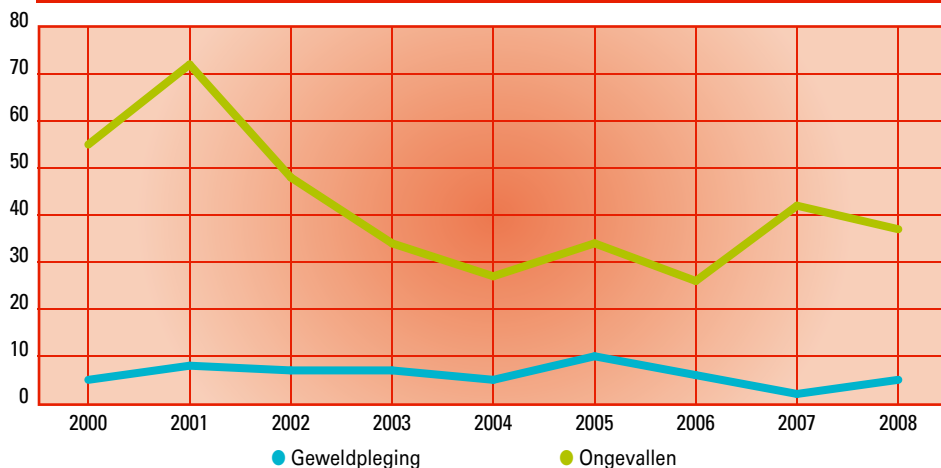
Doodsoorzaken 1 tot 15 jaar (vervolg)

	2006		2007		2008	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Kinderen van 10 tot 15 jaar						
Infecties	0	0,0	1	2,0	1	2,8
Kanker en bloedaandoeningen	9	32,1	10	20,4	5	13,9
Stofwisseling	3	10,7	4	8,2	2	5,6
Spier- en zenuwaandoeningen	0	0,0	4	8,2	3	8,3
Hart en luchtwegen	2	7,1	5	10,2	3	8,3
Maag en darmen	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Aangeboren aandoeningen	1	3,6	3	6,1	0	0,0
Ongeval	9	32,1	18	36,7	18	50,0
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	2	7,1	2	4,1	3	8,3
Geweldpleging	2	7,1	0	0,0	0	0,0
Andere of onbekend	0	0,0	2	4,1	1	2,8
Totaal sterfgevallen kinderen van 10 tot 15 jaar	28	100,0	49	100,0	36	100,0
Kinderen van 1 tot 15 jaar						
Infecties	5	4,9	10	7,8	4	3,3
Kanker en bloedaandoeningen	26	25,2	20	15,6	24	19,5
Stofwisseling	7	6,8	10	7,8	13	10,6
Spier- en zenuwaandoeningen	8	7,8	13	10,2	8	6,5
Hart en luchtwegen	8	7,8	9	7,0	10	8,1
Maag en darmen	3	2,9	3	2,3	1	0,8
Aangeboren aandoeningen	7	6,8	11	8,6	13	10,6
SIS	1	1,0	1	0,8	0	0,0
Ongeval	26	25,2	42	32,8	37	30,1
Opzettelijk zichzelf schade toebrengen	2	1,9	2	1,6	3	2,4
Geweldpleging	6	5,8	2	1,6	5	4,1
Andere of onbekend	4	3,9	5	3,9	5	4,1
Totaal sterfgevallen kinderen van 1 tot 15 jaar	103	100,0	128	100,0	123	100,0

6.12 Oorzaken van overlijden bij kinderen van 1 tot 15 jaar in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

Overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging of een ongeval

6.13 Evolutie aantal overlijdens kinderen van 1 tot 15 jaar als gevolg van geweldpleging en als gevolg van een ongeval sinds 2000

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

3.3. Sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 1 tot 15 jaar

Met 37 dodelijke ongevallen in 2008 wordt opnieuw een daling genoteerd (-5). Dit cijfer ligt wel nog hoger dan in 2006. Toen waren er maar 26 dodelijke ongevallen, het laagste cijfer in de periode 2000-2008. Bijna tweederden van de overlijdens als gevolg van een ongeval zijn verkeersongevallen (24 op 37) (zie grafiek 6.13).

In tabel 6.14 bekijken we de sterfgevallen als gevolg van een ongeval in 2008 meer in detail. Bij de kinderen van 1 tot 5 jaar waren er 12 sterfgevallen (-6) als gevolg van een ongeval, waarvan 7 door een verkeersongeval, vooral als voetganger. Bij de kinderen van 5 tot 10 jaar waren er 7 sterfgevallen door een ongeval (+1),

waarvan 4 verkeersongevallen. Bij de kinderen van 10 tot 15 jaar waren er 18 sterfgevallen (ongewijzigd) waarvan 13 verkeersongevallen.

4. Morbiditeit

Naast de sterftecijfers zijn de prevalentiecijfers omtrent ziekten en handicaps een belangrijke indicatie voor de gezondheidstoestand van de populatie. In dit punt stellen we cijfers voor over enkele voor kinderen relevante ziekten en afwijkingen en gaan we ook in op de door ouders gerapporteerde nood aan specifieke verzorging of begeleiding bij hun kind.

We staan ook stil bij ziekenhuisopnames.

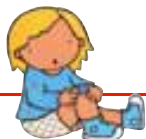
4.1. Aangeboren afwijkingen

Gegevens over *aangeboren afwijkingen* bij alle kinderen in Vlaanderen zijn alleen beschikbaar vanuit de obstetrische registratie (SPE). In 2008 werd bij bijna 1,6% van de geboorten *al in de perinatale periode* een congenitale afwijking vastgesteld. Dit percentage is ongewijzigd tegenover 2007.

Tabel 6.15 geeft een gedetailleerd beeld van de prevalentie van aangeboren afwijkingen.

Bij een aantal kinderen wordt de afwijking pas later vastgesteld. De Eurocatregistratie registreert *aangeboren afwijkingen* tot de leeftijd van 1 jaar. Voor Vlaanderen neemt de hele provincie Antwerpen deel aan de Eurocatregistratie. De voorlopige cijfers voor 2008 moeten omzichtig worden gehanteerd. In het verleden is gebleken dat de definitieve cijfers voor een aantal afwijkingen nogal verschillen van de voorlopige cijfers. Ook in de loop van 2010 komen er nog meldingen binnen, mede omdat er soms nogal wat tijd over gaat om een diagnose te stellen. Daarom bespreken we de cijfers over 2007.

Bij bijna 194 kinderen op de 10 000 worden een of meerdere aangeboren afwijkingen vastgesteld. We overlopen de stelsels die het frequentst zijn aangetast. Hartafwijkingen komen bij ruim 50 per 10 000 geboorten voor. Het gaat vooral om ventrikelseptumdefect, in de volksmond 'een gaatje in het hart'.

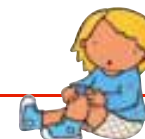

	Kinderen van 1 tot 5 jaar			Kinderen van 5 tot 10 jaar			Kinderen van 10 tot 15 jaar			Totaal 1 tot 15 jaar		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Voetganger	0	0	5	0	0	2	1	5	2	1	5	9
Wielrenner of motorrijder	0	0	0	1	0	0	3	0	4	4	0	4
Inzittende in een voertuig	0	2	2	2	0	1	0	0	3	2	2	6
Andere of niet gespecificeerd	2	2	0	2	4	1	4	7	4	8	13	5
<i>Totaal verkeersongevallen</i>	2	4	7	5	4	4	8	12	13	15	20	24
Val	1	0	(1)	0	0	(1)	0	2	(1)	1	2	(1)
Beklemming, beknelling	0	1	(1)	0	1	(1)	0	1	(1)	0	3	(1)
Verdrinking of onderdompeling	1	4	2	1	0	2	0	0	0	2	4	4
Onopzettelijke vergiftiging	0	0	0	0	0	1	0	2	2	0	2	3
Verhanging, wurging, verstikking	1	5	0	0	0	0	0	1	1	1	6	1
Vuur	2	4	1	2	1	0	0	0	1	4	5	2
Andere	1	0	2	1	0	0	1	0	1	3	0	3
<i>Totaal overige ongevallen</i>	6	14	5	4	2	3	1	6	5	11	22	13
Totaal	8	18	12	9	6	7	9	18	18	26	42	37

6.14 Oorzaken van dodelijke ongevallen bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest

Bron: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

(1) 2008: inbegrepen in categorie 'andere'

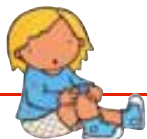
Aangeboren afwijkingen ⁽¹⁾

	Aantal	Per 10 000 geboorten
Centraal zenuwstelsel	77	11,1
Oog	10	1,4
Oor, gelaat en nek (exclusief neus)	127	18,3
Cardiovasculair	237	34,1
Respiratoir systeem	33	4,8
Gastro-intestinaal	81	11,7
Genito-urinair	187	26,9
Musculoskeletaal	200	28,8
Integumentum	26	3,7
Cystisch hygroma	0	0,0
Chromosomale defecten	60	8,6
Congenitale infectie	9	1,3
Hydrops foetalis	6	0,9
Andere	67	9,6
Totaal kinderen met een of meer aangeboren afwijkingen	1 084	156,0

Bij bijna 39 op de 10 000 geboorten waren de ledematen aangetast en bij bijna 24 op de 10 000 kinderen het zenuwstelsel. Afwijkingen aan het urinair stelsel komen bij ruim 22 op de 10 000 geboorten voor, orofaciale clefts (voornamelijk gespleten lip) bij bijna 20 op de 10 000 geboorten, afwijkingen aan het genitale stelsel bij bijna 18 op de 10 000 geboorten, chromosomale afwijkingen bij bijna 26 per 10 000 geboorten (zie tabel 6.16).

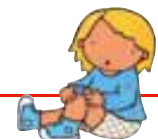
6.15 Geregistreerde aangeboren afwijkingen (perinatale periode) in Vlaanderen per 10 000 geboorten - 2008
Bron: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie (SPE)

(1) Aangeboren afwijkingen vastgesteld bij de geboorten in kraamklinieken (≥ 500 g). Bij een kind kan meer dan één afwijking worden vastgesteld

	Per 10 000 geboorten	
	2007 berekening februari 2009	2008 berekening februari 2009
Zenuwstelsel	23,7	17,2
<i>waarvan neuralebuisdefecten</i>	8,1	5,3
<i>hydrocefalie</i>	5,0	4,3
Oog	4,5	4,3
Oor, gezicht, nek	2,5	5,3
Hart	50,3	48,4
<i>waarvan ventrikelseptumdefect</i>	19,6	15,3
<i>atriumseptumdefect</i>	8,1	9,6
Respiratoir stelsel	5,5	4,3
Orofaciale clefts	19,6	14,9
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	13,1	9,1
<i>gespleten verhemelte</i>	6,5	5,8
Spijverteringsstelsel	17,1	15,8
Buikwanddefecten	3,5	1,4
Urinair stelsel	22,1	24,4
Genitaal stelsel	17,6	20,6
<i>waarvan hypospadië</i>	15,1	17,2
Ledematen	38,7	45,5
<i>waarvan klompvoet</i>	8,6	9,1
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	5,5	3,8
<i>polydactylie</i>	13,6	19,6
<i>syndactylie</i>	3,5	5,8

Vervolg op volgende bladzijde

Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar ⁽¹⁾ ⁽²⁾ (vervolg)

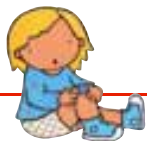
	Per 10 000 geboorten	
	2007	2008
	berekening februari 2009	berekening februari 2009
Musculoskeletaal stelsel	13,6	12,9
Andere afwijkingen	8,1	8,1
Teratogene syndromen met afwijkingen	1,5	1,4
Genetische syndromen en microdeleties	9,6	6,7
Chromosomale afwijkingen	25,7	22,5
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	13,1	14,4
Metabool	10,6	8,1
Totaal kinderen met een of meerdere aangeboren afwijkingen	193,7	191,6

6.16 Geregistreeerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de provincie Antwerpen per 10 000 geboorten

Bron: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen

(1) Eurocat registreert elke aangeboren afwijking bij pasgeborenen, hetzij levend-, hetzij doodgeboren, bij kinderen tot 1 jaar, bij foetussen geboren na 20 weken zwangerschap en bij geïnduceerde abortus wegens een afwijking

(2) Bij een kind kan meer dan één afwijking worden vastgesteld

4.2. Aangeboren gehoorverlies

Mate van gehoorverlies

Bij 2,2 op 1000 kinderen

Aangeboren gehoorverlies kan al op zeer jonge leeftijd worden vastgesteld. In Vlaanderen worden nagenoeg alle à terme geboren kinderen in de eerste levensmaanden door Kind en Gezin getest. Bij 2,2 per 1000 in 2009 geboren en door Kind en Gezin geteste kinderen werd een aangeboren gehoorafwijking vastgesteld (voorlopig cijfer) (tabel 6.17).

In tabel 6.18 wordt de mate van gehoorverlies weergegeven. Bij ruim de helft van de kinderen (58,6%) gaat het om bilateraal gehoorverlies en bij ruim 1 op de 2 (49,2%) is revalidatie noodzakelijk (verlies van meer dan 40 dB bilateraal).

Incidentie gehoorverlies⁽¹⁾

	Per 1000 geteste kinderen
2005	2,27
2006	2,17
2007	2,76
2008*	2,37
2009**	2,22

6.17 Incidentie van aangeboren gehoorverlies bij kinderen door Kind en Gezin getest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet inbegrepen: kinderen die werden opgenomen op een NIC-afdeling

* (Nog) niet inbegrepen 2008: 3 niet-conclusieve rapporten

** (Nog) niet inbegrepen 2009: 7 niet-conclusieve rapporten en 55 nog ontbrekende rapporten

	Unilateraal	Bilateraal
2007		
21 t/m 40 dB	12	10
41 t/m 70 dB	40	57
71 t/m 90 dB	13	17
> 90 dB	17	13
Totaal met geassocieerd gehoorverlies	82	97
2008*		
21 t/m 40 dB	6	20
41 t/m 70 dB	30	48
71 t/m 90 dB	13	16
> 90 dB	13	13
Totaal met geassocieerd gehoorverlies	62	97
2009**		
21 t/m 40 dB	8	7
41 t/m 70 dB	23	31
71 t/m 90 dB	8	16
> 90 dB	17	19
Totaal met geassocieerd gehoorverlies	56	73

6.18 Mate van gehoorverlies uitgedrukt in decibel (dB) bij kinderen met een aangeboren gehoorafwijking die werd vastgesteld na een positieve gehoortest bij Kind en Gezin

Bron: Kind en Gezin

* (Nog) niet inbegrepen 2008: 3 niet-conclusieve rapporten

** (Nog) niet inbegrepen 2009: 7 niet-conclusieve rapporten en 55 nog ontbrekende rapporten

	2004	2008
Kinderen onder de 3 jaar	5,1	3,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	5,6	11,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	12,4	11,9
Totaal onder de 12 jaar	9,5 (N=414)	9,2 (N=386)

6.19 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat op het moment van de enquête leed aan een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Astma en chronische bronchitis

	Astma		Chronische bronchitis of een andere chronische longziekte	
	2004	2008	2004	2008
Kinderen onder de 3 jaar	3,2	0,5	3,5	3,6
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1,6	2,1	3,0	2,9
Kinderen van 6 tot 12 jaar	7,3	2,8	1,2	1,0
Totaal onder de 12 jaar	5,3 (N=413)	1,9 (N=385)	2,0 (N=414)	2,2 (N=384)

6.20 Percentage kinderen onder de 12 jaar met astma, chronische bronchitis, COPD of emphysema in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

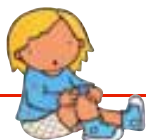
Dankzij de Gezondheidsenquêtes zijn er gegevens bekend over ziekten en aandoeningen bij jonge kinderen. Momenteel zijn de gegevens bekend van de enquête 2008.

Van de bevroegde kinderen onder de 12 jaar heeft 9,2% *op het moment van de enquête* te maken met een of meer langdurige ziekten, chronische aandoeningen of handicaps. Bij kinderen onder de 3 jaar bedraagt dit 3,4%; bij kinderen van 3 tot 6 jaar 11,0%; bij kinderen van 6 tot 12 jaar bijna 12% (zie tabel 6.19). In tabel 6.19 zijn ook de cijfers voor 2004 opgenomen. Sinds 2004 is er een lichte afname van de prevalentie.

Verder werd in de Gezondheidsenquête navraag gedaan naar ziekten of aandoeningen *in een periode van 12 maanden*. Een aantal ziekten of aandoeningen die relevant zijn voor kinderen worden hierna verder besproken, nl. astma, chronische bronchitis (of een andere chronische longziekte) en allergie.

Astma en chronische bronchitis

Astma en chronische bronchitis zijn woorden die de bevolking gebruikt. Vanuit medisch oogpunt merken we hierbij op dat er onder de leeftijd van 4 jaar geen diagnose van astma kan worden gesteld. En vanuit medisch oogpunt moet er nu worden gesproken over piepende bronchitis in plaats van over chronische bronchitis.

Allergie

	2004	2008
Kinderen van 1 tot 3 jaar	7,4	7,6
Kinderen van 3 tot 6 jaar	9,0	12,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	16,3	11,3
Totaal onder de 12 jaar	13,0 (N=414)	10,7 (N=382)

6.21 Percentage kinderen onder de 12 jaar met gerapporteerde allergie in een periode van 12 maanden in het Vlaamse Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België 2004 en 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Blijvend letsel als gevolg van een ongeval

	Ooit opgelopen	Opgelopen in het voorbije jaar
Kinderen onder de 3 jaar	1,4	1,4
Kinderen van 3 tot 6 jaar	0,0	0,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	2,3	1,9
Kinderen onder de 12 jaar	1,4 (N=386)	1,2 (N=386)

6.22 Percentage kinderen onder de 12 jaar dat ooit een blijvend letsel opliep als gevolg van een ongeval en percentage dat in een periode van 12 maanden een blijvend letsel opliep
Bron: Gezondheidsenquête België 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

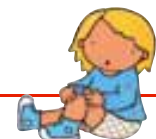
Uit de Gezondheidsenquête 2008 blijkt dat in het Vlaamse Gewest bijna 2% van de kinderen onder de 12 jaar in een periode van 12 maanden *astma* heeft gehad en ruim 2% *chronische bronchitis of een andere chronische longziekte* (zie tabel 6.20). Tegenover 2004 is de prevalentie van astma in de totale groep kinderen onder de 12 jaar gedaald en de prevalenties van chronische bronchitis of andere chronische longziekten nagenoeg ongewijzigd gebleken.

Allergie

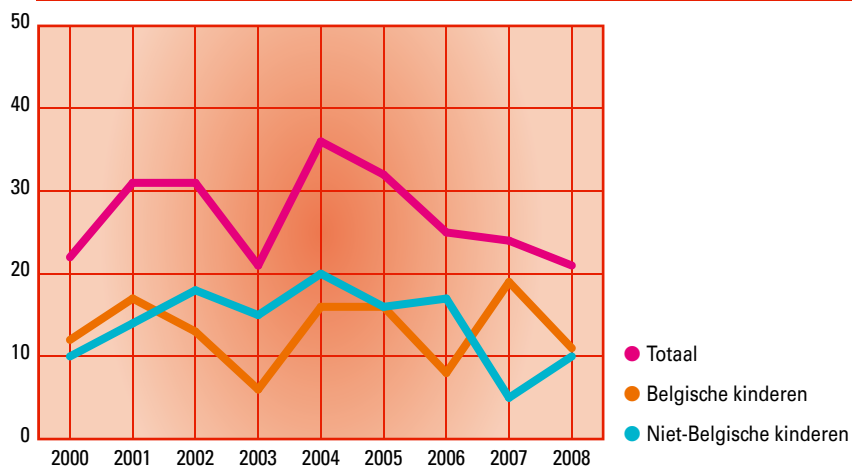
Bijna 11% van de kinderen onder de 12 jaar had in een periode van 12 maanden te maken met een allergie. Kinderen van 3 tot 12 jaar hebben frequenter te maken met allergie dan kinderen onder de 3 jaar (zie tabel 6.21). Van 2004 naar 2008 daalde de prevalentie van allergie bij kinderen van 6 tot 12 jaar en nam de prevalentie toe bij kinderen onder de 6 jaar.

Blijvende letsels als gevolg van een ongeval

In de gezondheidsenquête 2008 is voor het eerst ook navraag gedaan naar blijvende letsels als gevolg van een ongeval. Van de bevraagde kinderen onder de 12 jaar heeft 1,4% ooit een blijvend letsel opgelopen in een ongeval en 1,2% een blijvend letsel in de voorbije 12 maanden (zie tabel 6.22).

Actieve tuberculose

6.23 Aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose bij kinderen onder de 15 jaar in het Vlaamse Gewest sinds 2000

Bron: Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding (VRGT)

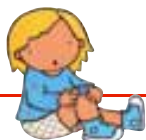
Actieve tuberculose

Zeer beperkt aantal nieuwe gevallen van tbc

Actieve tuberculose komt niet alleen in ontwikkelingslanden voor. Ook in de westerse geïndustrialiseerde landen lijden er kinderen aan tuberculose.

In 2008 werden in Vlaanderen bij kinderen onder de 15 jaar 21 nieuwe gevallen van tuberculose geregistreerd, waarvan 11 bij Belgische kinderen en 10 bij niet-Belgische kinderen. De incidentie per 100 000 bedraagt 1,2 bij de Belgische kinderen (95% confidentie-interval: 0,6 - 2,1) en 18,4 bij de niet-Belgische kinderen (95% confidentie-interval: 8,8 - 33,8).

Het aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose ligt iets lager dan in 2007. Bij de Belgische kinderen werden er minder nieuwe gevallen genoteerd, bij de niet-Belgische kinderen meer. In grafiek 6.23 wordt de evolutie sinds 2000 weergegeven.

Tandplaque en tandbederf

	3-jarigen (N=1250)	5-jarigen (N=1283)
Toestand tanden		
Volledig gaaf melkgebit	93,1	69,2
1 tot 4 aangetaste tanden	6,1	23,6
5 of meer aangetaste tanden	0,8	7,2
Totaal	100,0	100,0
Tandplaque		
% kinderen met zichtbare tandplaque	30,7	37,3
Onbehandeld tandbederf		
% van kinderen met tandbederf	89,2	54,8

6.24 Zichtbare tandplaque, toestand van de tanden bij 3- en 5-jarigen en onbehandeld tandbederf in enkele regio's in Vlaanderen - 2003 (percentage)
Bron: Declerck D., Leroy R., Martens L., Lesaffre E., Garcia-Zattera M.J., Vanden Broucke S., Debyser M., Hoppenbrouwers K., Factors associated with prevalence and severity of caries experience in preschool children. Community Dent Oral Epidemiol 2007; 35 (in druk)

4.4. Tandbederf

Tandbederf bij jonge kinderen: zichtbare tandplaque bij 3 tot 4 op de tien kinderen; cavitatie bij 7% van de 3-jarigen en bij ruim 30% van de 5-jarigen

In het kader van het project 'Tandje de Voorste - Smile for Life'* werden gegevens verzameld over de mondgezondheidstoestand van de Vlaamse kleuters. In 2003 werden 1250 3-jarigen en 1283 5-jarigen in 4 regio's onderzocht door een team van getrainde tandartsen volgens een vastgestelde methodologie. De gegevens van het klinische onderzoek van de

mond van de kinderen werden aangevuld met informatie uit de vragenlijsten die door de ouders ingevuld werden. Uit tabel 6.24 blijkt dat er *zichtbare tandplaque* aanwezig is bij ruim 30% van de 3-jarigen en bij ruim 37% van de 5-jarigen. Op de leeftijd van 3 jaar heeft 7% van de kinderen al *duidelijke tekenen van tandbederf* (d.i. 'stadium van cavitatie'), op de leeftijd van 5 jaar is dit al het geval bij 31% van de kinderen (zie ook hoofdstuk 7 punt 7). Bij de kinderen waar tandbederf vastgesteld werd, blijkt het merendeel van de aangetaste tanden niet verzorgd (d.i. voorzien van een vulling). Op 5 jaar werd bij

minder dan de helft van de kinderen enig teken van verzorging door de tandarts aangetroffen en op de leeftijd van 3 jaar is dit aantal nog veel groter (90%).

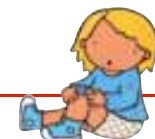
* Dit project is een samenwerkingsproject tussen de universiteiten van Leuven en Gent en Kind en Gezin en werd mogelijk gemaakt door de steun van Gaba International en Gaba Benelux

4.5. Overgewicht bij jongeren

Obesitas of ernstig overgewicht wordt hoe langer hoe meer erkend als een belangrijk probleem voor de volksgezondheid. Obesitas heeft een ongunstige invloed op de kwaliteit van het leven. Het is de oorzaak van tal van complicaties op korte termijn (o.a. problemen bij fysieke handelingen) maar vooral ook op lange termijn (ontwikkeling van o.a. diabetes type 2, cardiovasculaire aandoeningen en sommige vormen van kanker).

Sinds enkele jaren worden overgewicht en obesitas ook bij kinderen en jongeren vastgesteld aan de hand van de Body Mass Index. Bij volwassenen is de BMI** al enkele decennia de standaard om het lichaamsgewicht te beoordelen. Bij kinderen ligt dit niet zo eenvoudig. De BMI varieert met de leeftijd, zodat een eenvoudige grenswaarde, geldig voor iedere leeftijd, niet realistisch is. Een voor de hand liggende keuze is het gebruik van BMI-percentielcurven, die de leeftijdsvariatie expliciet in rekening brengen. Rest nog de keuze van de grenspercentielen voor overgewicht en obesitas.

** BMI = gewicht (kg) / gestalte (m) x gestalte (m)

	Jongens		Meisjes	
	Overgewicht	Obesitas	Overgewicht	Obesitas
2-6 jaar	15,8	5,2	18,0	10,0
6-12 jaar	23,1	10,1	16,7	1,8
12-18 jaar	15,4	0,8	13,4	0,7

6.25 Prevalentie van overgewicht en obesitas bij 2- tot 18-jarigen in het Vlaamse Gewest - 2008

Bron: Gezondheidsenquête België 2008, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

De arbitraire keuze voor een bepaalde percentiel (bv. de 85e percentiel) als grenswaarde voor overgewicht stelt een belangrijk conceptueel probleem. Wegens de toenemende prevalentie van overgewicht komt ook deze percentiel met de jaren steeds hoger te liggen. De International Obesity Task Force (IOTF) stelt voor om de percentielen die op 18 jaar overeenkomen met een BMI* van 25 als objectieve criteria voor overgewicht respectievelijk obesitas te hanteren. Dit criterium werd dan ook in het project 'Vlaamse groeicurven' gebruikt om de prevalentie van overgewicht en obesitas in Vlaanderen te berekenen.

Uit dit project, waarvan het veldwerk liep in de periode januari 2002-december 2003, blijkt dat 11,2% van de jongens van 2 tot 12 jaar lijdt aan overgewicht en 2,5% aan obesitas. Bij de meisjes is dit respectievelijk 15,2% en 3,4%**.

Meer recente gegevens zijn beschikbaar dankzij de Gezondheidsenquête 2008. In tegenstelling tot het project

'Vlaamse groeicurven' gaat het hier om een zelfrapportering van gewicht en lengte. Methodologisch moet hierbij een kanttekening worden gemaakt: in divers onderzoek werd vastgesteld dat er een tendens is tot onderschatten van het eigen gewicht en overschatten van lengte. Wellicht zijn een aantal personen onterecht toegewezen aan een bepaalde categorie. Voor het inschatten van de prevalentie van overgewicht werden in de Gezondheidsenquête leeftijds- en geslachtsspecifieke grenswaarden gehanteerd.

Globaal genomen kampt 17% van de jongeren in het Vlaamse Gewest met *overgewicht*, iets meer jongens dan meisjes (verschil statistisch niet significant). Jongeren wonend in een huishouden met een lage opleiding vertonen een significante hogere prevalentie van overgewicht dan jongeren in een huishouden met een hoge opleiding. De prevalentie over de verschillende Gezondheidsenquêtes (1997, 2001, 2004, 2008) is nagenoeg constant gebleven.

4% van de 2- tot 18-jarigen kampt met *zwaarlijvigheid*. Zwaarlijvigheid wordt bij meisjes het vaakst opgemerkt bij de 2- tot 6-jarigen en bij jongens bij de 6- tot 12-jarigen (zie tabel 6.25).

* BMI = gewicht (kg) / gestalte (m) x gestalte (m)

** Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., K.U.Leuven)

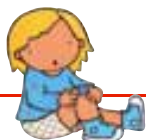
4.6. Kinderen met nood aan specifieke verzorging of begeleiding

Een recent onderzoek naar het gebruik van kinderopvang (2009)*** bij kinderen onder de 3 jaar bevat ook informatie over de nood aan specifieke verzorging of begeleiding.

In dit onderzoek werd aan ouders gevraagd of hun kindje vanwege gezondheidsproblemen of ontwikkelingsstoornissen meer verzorging of begeleiding nodig heeft dan de meeste andere leeftijdsgenootjes.

Globaal heeft 4% van de bevroegde kinderen om een of andere reden een hogere nood aan verzorging of begeleiding. Meestal komt dit door langdurige gezondheidsproblemen (48% van de groep met problemen of 1,9% van de totale groep) of problemen met de motorische/fysieke ontwikkeling (30,3% of 1,2%). De overige problemen komen minder vaak voor (zie tabel 6.26).

*** Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009*

Specifieke verzorging of begeleiding ⁽¹⁾

	% t.o.v. groep met specifieke nood (N=177)	% t.o.v. totale groep (N=4399)
Langdurige gezondheidsproblemen (> 3 maand)	48,0	1,9
Problemen motorische/fysieke ontwikkeling	30,3	1,2
Problemen mentale/verstandelijke ontwikkeling	7,5	0,3
Gedrags- of emotionele problemen	5,1	0,2
Problemen ontwikkeling van het gehoor	2,6	0,1
Problemen ontwikkeling van het zicht	2,6	0,1
Andere redenen	21,7	0,9
<i>waarvan voedingsproblemen</i>	7,3	0,3
<i>geen onmiddellijke problemen maar verhoogd toezicht nodig</i>	5,6	0,2

6.26 Percentage kinderen van 3 maanden tot 3 jaar met nood aan specifieke verzorging of begeleiding in het Vlaamse Gewest - 2009

Bron: Hedeboom G., Peetermans A., *Het gebruik van kinderopvang in Vlaanderen, Steunpunt WVG, 2009*

(1) Meerdere antwoorden mogelijk

4.7. Ziekenhuisopnames

Nogal wat kinderen onder de 3 jaar worden opgenomen

Ziekenhuisopname met overnachting is vrij frequent bij zeer jonge kinderen. Ruim 15% van de kinderen onder de 3 jaar is in een periode van 12 maanden in een ziekenhuis opgenomen geweest. In de leeftijdsgroepen 3 tot 6 jaar en 6 tot 12 jaar ligt dit veel lager: respectievelijk 2,0% en 2,9% (zie tabel 6.27).

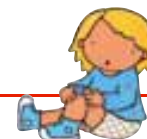
Deze gegevens betreffen 2004. De resultaten over ziekenhuisopnames uit de gezondheidsenquête 2008 zijn nog niet beschikbaar.

Ziekenhuisopnames

Kinderen onder de 3 jaar	15,2
Kinderen van 3 tot 6 jaar	2,0
Kinderen van 6 tot 12 jaar	2,9
Totaal onder de 12 jaar	5,1 (N=411)

6.27 Percentage kinderen met een of meerdere ziekenhuisopnames met overnachting in de loop van een jaar in het Vlaamse Gewest - 2004

Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

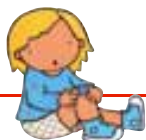

	2007			2008		
	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal	Doden binnen 30 dagen	Ernstig gewonden ⁽¹⁾	Totaal
Naar leeftijd						
Kinderen onder de 3 jaar	2	19	21	5	22	27
Kinderen van 3 tot 6 jaar	1	19	20	3	23	26
Kinderen van 6 tot 12 jaar	5	82	87	8	93	101
Totaal	8	120	128	16	138	154
Naar aard van de weggebruiker						
Voetganger	1	36	37	3	54	57
Fiets	2	26	28	4	38	42
Bromfiets	0	3	3	0	0	0
Motorfiets	0	3	3	0	1	1
Personenauto	5	43	48	6	42	48
Andere	0	9	9	3	3	6
Totaal	8	120	128	16	138	154

6.28 Verkeersslachtoffers in het Vlaamse Gewest - Aantal doden binnen 30 dagen en ernstig gewonden onder de 12 jaar naar leeftijdsklasse en naar aard van de weggebruiker

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

(1) Ernstig gewonden: opname in ziekenhuis voor meer dan 24 uur noodzakelijk

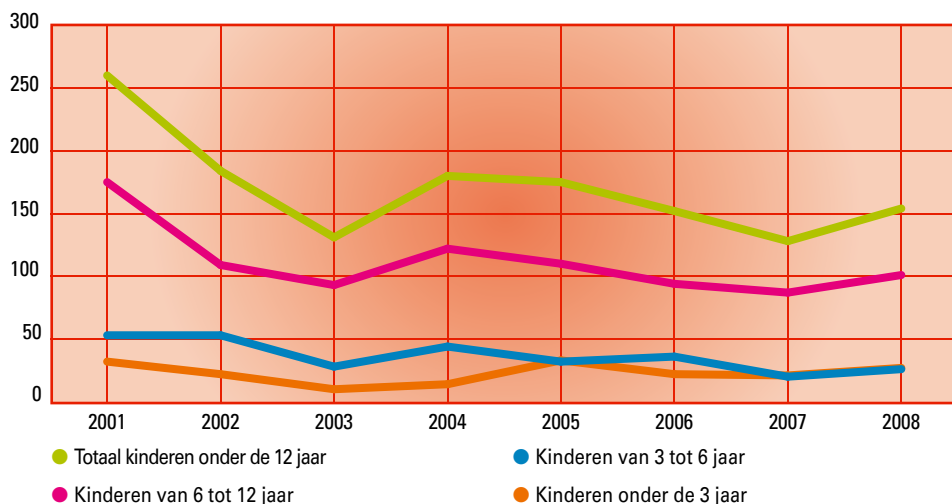
5. Slachtoffers van ongevallen in het verkeer

Na jaren van daling, opnieuw een stijging van zware verkeersslachtoffers

Naast de dodelijke slachtoffers raken er ook elk jaar heel wat kinderen ernstig gewond in een verkeersongeval. Hierna bekijken we de meest recente cijfers per leeftijdsgroep. In 2008 kwamen in het Vlaamse Gewest 5 kinderen onder de 3 jaar om en raakten er 22 ernstig gewond in een verkeersongeval. In de leeftijdsgroep 3 tot 6 jaar ging het respectievelijk om 3 dodelijke slachtoffers en 23 ernstig gewonde kinderen en in de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar om 8 dodelijke slachtoffers en

93 ernstig gewonde kinderen. Tegenover 2007 is er een opmerkelijke toename zowel van het aantal dodelijke slachtoffers (+8) als van het aantal ernstig gewonde kinderen (+15) (zie tabel 6.28). Als er wordt gekeken naar de aard van de weggebruiker, dan valt het op dat de dodelijke slachtoffers vooral inzittenden in een personenauto waren. De ernstig gewonde slachtoffers waren vooral voetgangers, op de tweede plaats inzittenden in een personenauto en op de derde plaats fietsers (zie tabel 6.28). Grafiek 6.29 schetst de evolutie sinds 2001. Aan de daling van het aantal zware verkeersslachtoffers in de leeftijdsgroep beneden de 12 jaar kwam in 2008 een einde. De stijging van 2007 naar 2008 was zelfs vrij fors: +17,5%.

Evolutie verkeersslachtoffers

6.29 Evolutie aantal zware verkeersslachtoffers (dodelijke slachtoffers en zwaargewonde kinderen) in het Vlaamse Gewest sinds 2001

Bron: Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

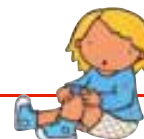
6. Kindermishandeling

De vertrouwenscentra kregen in de loop van 2009 over 45,5 kinderen per 10 000 een signaal van een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Een lichte toename

Voor cijfers over het voorkomen van kindermishandeling bij minderjarigen baseren we ons op de contactopnames met de vertrouwenscentra kindermishandeling. Met de vertrouwenscentra wordt voor uiteenlopende zaken contact opgenomen. Het kan gaan over concrete situaties van kindermishandeling: seksueel geweld, fysieke mishandeling of verwaarlozing, emotionele mishandeling of verwaarlozing. Soms gaat het over een risicosituatie. Nog andere contactopnames blijken te gaan over onduidelijke problematieken. Tot slot zijn er ook contactopnames bij verwerkingsproblemen n.a.v. een vroegere mishandeling of verwaarlozing en contactopnames voor andere problemen dan kindermishandeling.

In het vervolg spreken we over meldingen.

In de zes vertrouwenscentra kindermishandeling werden in 2009 in totaal 6435 meldingen genoteerd (voorlopig cijfer) (zie tabel 6.30). 4858 meldingen betroffen een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. 1277 meldingen betroffen een risicosituatie of een onduidelijke problematiek en in 300 meldingen ging het om een verwerkingsproblematiek of nog een andere problematiek. In vergelijking met 2008 steeg het aantal

	2008	2009*	Evolutie 2008-2009
Aantal meldingen van een			
(vermoeden van een) Concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing	4 490	4 858	+8,2%
Risicosituatie of onduidelijke problematiek	1 232	1 277	+3,7%
Verwerkingsproblematiek of nog een andere problematiek	327	300	-8,3%
Totaal meldingen	6 049	6 435	+6,4%
Aantal kinderen gemeld voor een			
(vermoeden van een) Concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing	6 071	6 503	+7,1%
Risicosituatie of onduidelijke problematiek	1 897	1 911	+0,7%
Verwerkingsproblematiek of nog een andere problematiek	377	388	+2,9%
Totaal gemelde kinderen	8 345	8 802	+5,5%

6.30 Aantal meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling en aantal gemelde kinderen naar aard melding

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

meldingen met 6,4%. Zowel het aantal meldingen van een concrete problematiek van kindermishandeling (+8,2%) als het aantal meldingen van risicosituaties of onduidelijke problematieken (+3,7%) steeg. Het aantal meldingen van verwerkingsproblematieken en nog andere problematieken daarentegen daalde (-8,3%).

Bij al deze meldingen waren er 8802 minderjarigen betrokken waarvan 6503 (73,9%) kinderen gemeld voor een

(vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Het totaal aantal *gemelde kinderen* steeg met 5,5% ten opzichte van 2008 (zie tabel 6.30). Grafiek 6.31 geeft de evolutie weer van het aantal gemelde kinderen naar aard van de melding sinds 2005.

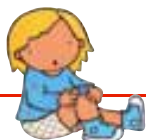
In 2009 bedroeg in het Vlaamse Gewest *het totaal aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen* 61,7 (voorlopig cijfer) tegenover 58,0 in 2008 (zie tabel 6.33).

Het aantal kinderen in het Vlaamse Gewest gemeld voor een concrete vorm van mishandeling of verwaarlozing bedroeg 45,5 (voorlopig cijfer) per 10 000 in 2009 tegenover 42,1 in 2008. In grafiek 6.32 wordt de evolutie per 10 000 kinderen weergegeven sinds 2005.

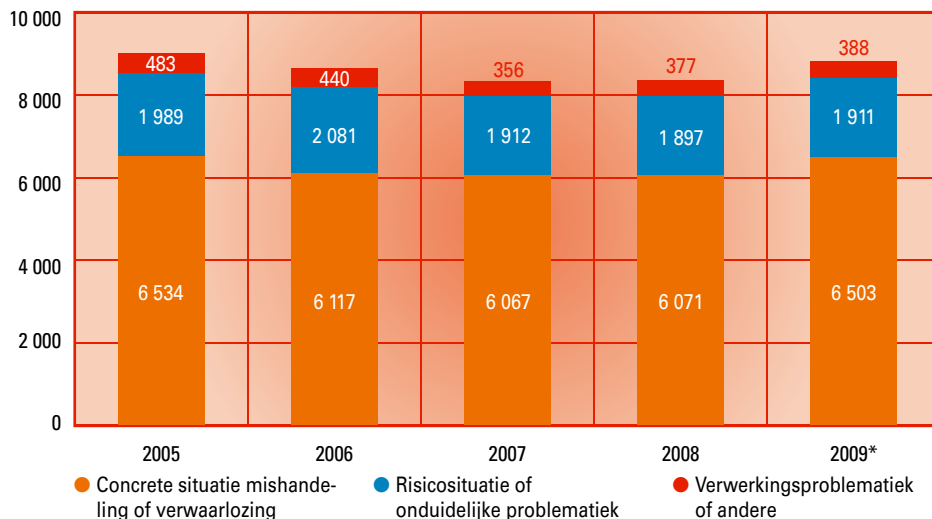
Het relatieve aantal gemelde kinderen verschilt sterk naargelang van de provincie (zie tabel 6.33). We bekijken de meldingen voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Per 10 000 kinderen onder de 18 jaar worden er in de provincie Antwerpen 58,3 kinderen gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. De provincie West-Vlaanderen telt het laagste cijfer: 33,3. Met 51,6 kinderen per 10 000 scoort de provincie Vlaams-Brabant ook relatief hoog. Oost-Vlaanderen (39,5 per 10 000) en Limburg (36,7 per 10 000) nemen een middenpositie in.

Bij 3081 kinderen, of 47,4% van het aantal kinderen gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van kindermishandeling of verwaarlozing, signaleerden de melders *lichamelijke mishandeling of verwaarlozing*.

Het aantal kinderen dat werd gesignaleerd voor *seksueel misbruik* bedroeg 1656 of 25,5% van de kinderen gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Incest werd gemeld bij 1004 kinderen of 60,6% van alle meldingen van seksueel misbruik. Extrafamiliaal seksueel misbruik werd gemeld bij 583 kinderen of 35,2% van alle

Evolutie aantal gemelde kinderen

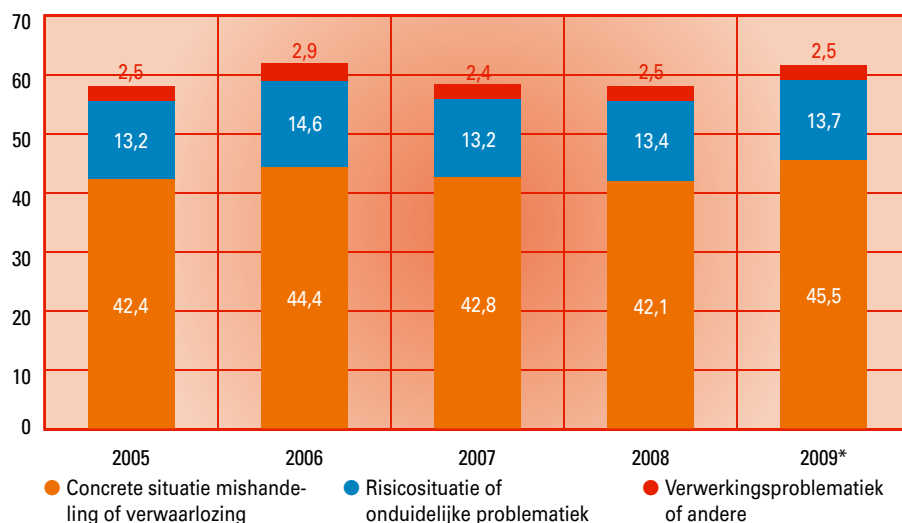

6.31 Evolutie van het aantal bij de vertrouwenscentra kindermishandeling gemelde kinderen sinds 2005 naar aard van de melding

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

Evolutie aantal gemelde kinderen per 10 000

6.32 Evolutie sinds 2005 van het aantal bij de vertrouwenscentra kindermishandeling gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar naar aard van de melding - Vlaams Gewest

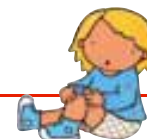
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

gevallen van seksueel misbruik. Bij 69 kinderen (4,2% van de gevallen van seksueel misbruik) was het niet duidelijk of het al dan niet om seksueel misbruik ging. Bij 1766 kinderen of 27,1% signaleerde de melder *emotionele mishandeling of verwaarlozing*.

Ten opzichte van 2008 is er een stijging van het aantal kinderen dat wordt gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing. Het aantal kinderen gemeld voor lichamelijke mishandeling of verwaarlozing nam met +7,1% toe. Het aantal kinderen gemeld voor emotionele mishandeling of verwaarlozing met +8,3%. Ook het aantal kinderen gemeld voor seksueel misbruik (+5,9%) steeg, zij het enkel in de categorie 'extrafamiliaal seksueel misbruik' (+25,6%). Er was een daling van zowel het aantal kinderen gemeld voor incest (-1,1%) als van het aantal kinderen gemeld voor seksueel misbruik waarbij het onduidelijk is of het al dan niet om incest gaat (-18,8%) (zie tabel 6.34 en grafiek 6.35).

40,1% van *alle* meldingen was afkomstig uit de primaire omgeving van het kind. Het ging daarbij om meldingen door de moederfiguur (33,9% binnen deze groep van meldingen), door de vaderfiguur (15,3%), door de vader- en moederfiguur samen (0,4%), door andere gezins- of familieleden (23,9%), door buren of kennissen (22,0%), door andere personen (2,6%) of door het slachtoffer zelf (1,8%).

	Concrete situatie mishandeling of verwaarlozing		Risicosituatie of onduidelijke problematiek		Verwerkingsproblematiek of andere		Totaal	
	2008	2009*	2008	2009*	2008	2009*	2008	2009*
Antwerpen	53,2	58,3	14,9	16,5	3,0	2,8	71,1	77,6
Vlaams-Brabant	46,9	51,6	11,6	12,7	3,1	3,2	61,6	67,5
West-Vlaanderen	34,4	33,3	9,7	9,6	1,3	1,1	45,4	44,0
Oost-Vlaanderen	34,4	39,5	18,4	16,4	2,8	2,9	55,6	58,8
Limburg	35,3	36,7	8,9	9,7	1,6	1,7	45,8	48,1
Vlaams Gewest	42,1	45,5	13,4	13,7	2,5	2,5	58,0	61,7

6.33 Kindermishandeling: aantal gemelde kinderen per 10 000 kinderen onder de 18 jaar in het Vlaamse Gewest en volgens provincie naar aard van de melding

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

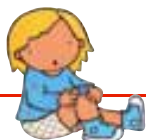
Kinderen gemeld voor een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing: gemelde problematiek

	2008		2009*		Evolutie 2008-2009
	Aantal	%	Aantal	%	In %
Lichamelijke mishandeling	1 756	28,9	1 901	29,2	+8,3
Lichamelijke verwaarlozing	1 121	18,5	1 180	18,1	+5,3
<i>Totaal lichamelijke mishandeling en verwaarlozing</i>	<i>2 877</i>	<i>47,4</i>	<i>3 081</i>	<i>47,4</i>	<i>+7,1</i>
Emotionele mishandeling	979	16,1	1 100	16,9	+12,4
Emotionele verwaarlozing	651	10,7	666	10,2	+2,3
<i>Totaal emotionele mishandeling en verwaarlozing</i>	<i>1 630</i>	<i>26,8</i>	<i>1 766</i>	<i>27,2</i>	<i>+8,3</i>
Incest	1 015	16,7	1 004	15,4	-1,1
Extrafamiliaal seksueel misbruik	464	7,6	583	9,0	+25,6
Onbekend of het incest is	85	1,4	69	1,1	-18,8
<i>Totaal seksueel misbruik</i>	<i>1 564</i>	<i>25,8</i>	<i>1 656</i>	<i>25,5</i>	<i>+5,9</i>
Totaal	6 071	100,0	6 503	100,0	+7,1

6.34 Kinderen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling gemeld voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

Meldingen van een concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing: gemelde problematiek

33,9% van alle meldingen kwam van hulpverleners (16,7% uit de gezondheidszorg, 11,3% vanuit welzijnsorganisaties en 5,9% uit de bijzondere jeugdbijstand). Het aandeel meldingen vanuit de preventieve zorg van Kind en Gezin bedraagt 3,3% van het totaal aantal meldingen.

Meldingen door andere professionelen vormen samen 23,7%. Het gaat hierbij om meldingen vanuit justitiële instanties (1,4%), voorschoolse voorzieningen (1,6%) en schoolse voorzieningen (20,8%).

0,7% van de meldingen kwam van een persoon uit de omgeving van de dader. Bij 1,6% van de meldingen bleef de melder onbekend (zie tabel 6.36).

6.35 Kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling voor een (vermoeden van een) concrete situatie van mishandeling of verwaarlozing naargelang van de belangrijkste gemelde problematiek - 2009
Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

Meldende instantie

	Concrete situatie mishandeling of verwaarlozing		Risicosituatie of onduidelijke problematiek		Verwerkingsproblematiek of andere		Totaal	
	2008	2009*	2008	2009*	2008	2009*	2008	2009*
Primaire omgeving	40,7	40,4	35,1	36,4	56,6	51,0	40,4	40,1
Gezondheidszorg	15,2	15,0	25,0	23,8	12,2	14,3	17,0	16,7
waarvan Kind en Gezin	2,6	2,2	9,2	7,3	1,2	3,7	3,9	3,3
Welzijnsorganisaties	10,9	10,9	14,0	13,4	8,9	9,0	11,4	11,3
Bijzondere jeugdbijstand	6,4	6,3	5,1	4,4	3,7	4,7	6,0	5,9
Justitiële instanties	1,6	1,3	0,8	1,3	2,1	3,7	1,4	1,4
Voorschoolse voorziening	1,0	1,4	2,0	2,3	0,6	0,7	1,2	1,6
Schoolse en buitenschoolse voorziening	22,8	22,7	15,7	15,3	14,4	13,7	20,9	20,8
Persoon uit de omgeving van de dader	0,5	0,6	0,8	1,3	0,0	0,0	0,6	0,7
Onbekend	1,0	1,4	1,4	1,9	1,5	3,0	1,1	1,6
Totaal	100,0 (N=4490)	100,0 (N=4858)	100,0 (N=1232)	100,0 (N=1277)	100,0 (N=327)	100,0 (N=300)	100,0 (N=6049)	100,0 (N=6435)

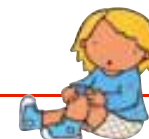
6.36 Kinderen gemeld bij de vertrouwenscentra kindermishandeling: meldende instantie (percentage) naar aard van melding

Bron: Kind en Gezin - Registratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling

* Voorlopige cijfers

Aspecten van gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen

Kind en Gezin • Het kind in Vlaanderen 2009

7. De Europese context

7.1. Levensverwachting bij de geboorte

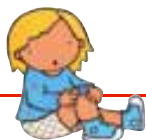
Met een levensverwachting bij de geboorte van 77,9 jaar voor de mannen en 77,3 jaar voor de vrouwen in 2007 scoort het Vlaamse Gewest goed, vooral voor de mannen. De levensverwachting ligt in dat jaar alleen hoger in Nederland en in Zweden voor de mannen. Voor de vrouwen ligt de levensverwachting hoger in Frankrijk, Spanje, Zweden, Finland, Oostenrijk en Portugal (zie tabel 6.37).

Levensverwachting bij geboorte

Mannen	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	75,7	77,4	77,7	77,9	
België	75,1	NB	NB	77,3	77,5*
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	NB	76,2	76,4	76,9	77,2*
Frankrijk	75,3	76,7	77,1	77,5	77,5*
Luxemburg	NB	NB	NB	77,6	77,6
Nederland	75,5	77,2	77,6	78,0	78,3*
<i>Noordse landen</i>					
Finland	74,1	75,5	75,8	75,8	76,3
Denemarken	74,3	75,6	75,9	76,0	76,3
Zweden	77,4	78,4	78,7	78,9	79,1
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	75,4	NB	77,0	77,1	77,6*
Italië	76,5	78,0	78,4	78,4	78,8*
Portugal	72,9	74,9	75,2	75,2	76,5*
Spanje	75,6	77,0	77,7	77,7	78,9*
Oostenrijk	75,1	76,6	77,1	77,3	77,6
Verenigd Koninkrijk	75,4	77,0	NB	77,6	
Ierland	NB	NB	NB	76,7	76,8

Vervolg op volgende bladzijde

Levensverwachting bij geboorte (vervolg)

Vrouwen					
	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	81,5	82,5	82,9	82,9	
België	81,4	NB	NB	83,3	83,5*
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	NB	81,8	82,0	82,3	82,4*
Frankrijk	82,8	83,7	84,1	84,4	84,3*
Luxemburg	NB	NB	NB	82,7	82,7*
Nederland	80,6	81,6	81,9	82,3	82,3*
<i>Noordse landen</i>					
Finland	81,0	82,3	82,8	82,9	83,0
Denemarken	79,0	80,2	80,4	80,5	80,7
Zweden	82,0	82,8	82,9	83,0	83,2
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	80,5	NB	82,0	82,0	82,5*
Italië	82,5	83,5	84,0	83,8	84,1*
Portugal	79,9	81,4	81,8	81,6	81,7*
Spanje	82,5	83,5	84,1	84,1	85,0*
Oostenrijk	81,1	82,2	82,7	82,8	83,0
Verenigd Koninkrijk	80,2	81,2	NB	81,7	
Ierland	NB	NB	NB	81,5	81,6

6.37 Levensverwachting van mannen en vrouwen bij de geboorte in de EU-15-landen sinds 2000

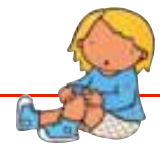
Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

Eurostat, website

* Voorlopige cijfers

NB: niet beschikbaar

7.2. Keizersneden

Met 201,5 keizersneden per 1000 levendgeborenen bevindt Vlaanderen zich in een middenpositie. Vooral in Nederland, maar ook in Finland en Zweden ligt het aandeel keizersneden heel wat lager. In Italië ligt het aandeel keizersneden het hoogst; het bedraagt er ruim 389 per 1000 levendgeborenen (zie tabel 6.38).

Keizersneden

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaanderen (1)	169,7	193,0	198,1	197,1	201,5
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	208,8	267,4	277,8	284,0	283,7
Frankrijk	171,5				
Luxemburg	198,0				
Nederland	118,7	135,7	137,8	139,2	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	157,8	162,8	161,4	162,6	162,9
Denemarken	150,5	197,3	204,5	214,1	221,4
Zweden	144,9	167,8	172,6		
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	NB				
Italië	333,0	382,4	389,4		
Portugal	277,3	339,8	346,9		
Spanje	215,1	250,1			
Oostenrijk	172,0	244,2	258,1	271,5	280,0
Verenigd Koninkrijk	199,7	222,8	226,3	229,7	
Ierland	214,3	261,9	258,9	265,9	

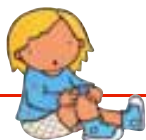
6.38 Aantal keizersneden per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel; aantal per 1000 geborenen

NB: niet beschikbaar

7.3. Geboortegewicht

Prematuriteit, gedefinieerd als een geboortegewicht lager dan 2500 g, is erg uiteenlopend in de EU-15-landen. Finland en Zweden scoren zeer goed, met respectievelijk 3,5 en 4,3 kinderen met een laag geboortegewicht per 100 levendgeborenen. Met 6,9 per 100 levendgeborenen in 2008 scoort Vlaanderen aan de hoge kant. In Griekenland, Portugal, Spanje en in Oostenrijk is het hoger dan 7 (zie tabel 6.39).

Laag geboortegewicht

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaanderen (1)	6,8	6,8	7,0	6,7	6,9
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	6,4	6,8	6,8	6,9	
Frankrijk	NB				
Luxemburg	7,5				
Nederland	NB	6,4	6,3	6,2	
<i>Noordse landen</i>					
Finland	4,5	4,2	4,3	4,9	3,5
Denemarken	4,7	4,9	6,0	6,7	5,8
Zweden	4,4	4,1	4,3		
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	8,1	8,8	9,0	8,8	8,4
Italië	NB	7,2	6,7		
Portugal	7,1	7,5	7,5	7,8	
Spanje	6,9	7,6	7,5		
Oostenrijk	6,3	6,8	7,1	7,2	7,1
Verenigd Koninkrijk	7,5				
Ierland	5,6	5,8	5,7		

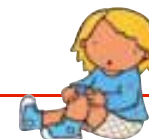
6.39 Aantal kinderen met een geboortegewicht lager dan 2500 g per honderd levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie

WHO Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

(1) Betreft het Vlaamse Gewest en een Nederlandstalige kraamkliniek in Brussel

NB: niet beschikbaar

7.4. Aangeboren afwijkingen

De Eurocatregistratie van aangeboren afwijkingen tot 1 jaar loopt in een aantal landen. Momenteel zijn de gegevens voor 2007 beschikbaar.

In tabel 6.40 worden de gegevens voor 2007 van het register in Antwerpen vergeleken met de gegevens van de Eurocatregisters die 'full member' zijn van Eurocat.

Het betreft 32 registers uit 17 landen.

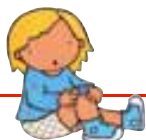
In totaal werden in het register in Antwerpen iets minder aangeboren afwijkingen geregistreerd dan gemiddeld in de Eurocatregisters. In vergelijking met het Eurocatgemiddelde waren er in Antwerpen in 2007 merkkelijk minder hartafwijkingen en chromosomale afwijkingen, o.a. het syndroom van Down, en minder afwijkin-

gen aan het urinair stelsel en buikwanddefecten. Afwijkingen aan het spijsverteringsstelsel, aan de ledematen, aan het musculoskeletaal stelsel, orofaciale clefts en genetische syndromen en microdeleties werden in 2007 meer geregistreerd in Antwerpen dan gemiddeld in het Eurocatregister.

Aangeboren afwijkingen tot 1 jaar

	Antwerpen 2007 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2007 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Zenuwstelsel	23,7	24,0
<i>waarvan neuralebuisdefecten</i>	<i>8,1</i>	<i>10,0</i>
<i>hydrocefalie</i>	<i>5,0</i>	<i>5,9</i>
Oog	4,5	3,2
Oor, gezicht, nek	2,5	1,7
Hart	50,3	61,7
<i>waarvan ventrikelseptumdefect</i>	<i>19,6</i>	<i>27,7</i>
<i>atriumseptumdefect</i>	<i>8,1</i>	<i>12,2</i>
Respiratoir stelsel	5,5	4,9
Orofaciale clefts	19,6	16,6
<i>waarvan gespleten lip met of zonder verhemelte</i>	<i>13,1</i>	<i>10,2</i>
<i>gespleten verhemelte</i>	<i>6,5</i>	<i>6,4</i>

Vervolg op volgende bladzijde

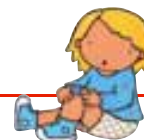
	Antwerpen 2007 Per 10 000 geboorten	Eurocatgemiddelde 2007 ⁽¹⁾ Per 10 000 geboorten
Spijsverteringsstelsel	17,1	14,9
Buikwanddefecten	3,5	6,5
Urinair stelsel	22,1	26,5
Genitaal stelsel	17,6	16,7
<i>waarvan hypospadie</i>	<i>15,1</i>	<i>14,3</i>
Ledematen	38,7	34,3
<i>waarvan klompvoet</i>	<i>8,6</i>	<i>10,4</i>
<i>heupluxatie en/of dysplasie</i>	<i>5,5</i>	<i>5,0</i>
<i>polydactylie</i>	<i>13,6</i>	<i>8,5</i>
<i>syndactylie</i>	<i>3,5</i>	<i>3,9</i>
Musculoskeletaal stelsel	13,6	7,8
Andere afwijkingen	8,1	6,1
Teratogene syndromen met afwijkingen	1,5	1,6
Genetische syndromen en microdeleties	9,6	5,6
Chromosomaal	25,7	34,1
<i>waarvan syndroom van Down (trisomie 21)</i>	<i>13,1</i>	<i>20,0</i>
Metabool	10,6	*
Totaal kinderen met een of meer aangeboren afwijkingen	193,7	209,8

6.40 Geregistreerde aangeboren afwijkingen tot 1 jaar in de Eurocatregisters per 10 000 geboorten in 2007

Bronnen: Eurocat, Provinciaal Instituut voor Hygiëne, Antwerpen
Eurocat, website

(1) Alleen de registers die volledig deelnemen aan de registratie

* Metabole stoornissen worden alleen in het Eurocatregister van Antwerpen geregistreerd

7.5. Sterfte

Met een *perinatale-sterftecijfer* van 6,1 per 1000 geboren in 2007 behoort het Vlaamse Gewest tot de landen met een slechte score. Alleen Frankrijk (cijfer 2000), Verenigd Koninkrijk (cijfer 2000) en Nederland (cijfers 2008) kennen een hogere perinatale sterfte (zie tabel 6.41).

In de meeste EU-15-landen ligt de *zuigelingensterfte* lager dan 4 per 1000 levendgeborenen. Het Vlaamse Gewest behoort samen met het Verenigd Koninkrijk tot de slechtst scorende EU-15-landen, met een cijfer hoger dan 4 per 1000 levendgeborenen (zie tabel 6.42).

Perinatale sterfte

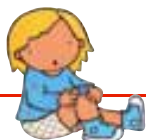
	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	6,1	5,4	6,2	6,1	
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	6,1	5,6	5,6	5,5	5,3
Frankrijk	6,6				
Luxemburg	6,8	5,0	3,6	4,7	
Nederland	9,1	5,5	4,9	4,5	6,3
<i>Noordse landen</i>					
Finland	3,7	3,0	3,0	3,3	2,6
Denemarken	4,8	3,3	3,2	3,1	2,8
Zweden	4,7	3,3	3,6	4,3	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	7,9	5,7	4,9	5,3	4,4
Italië	5,7	4,6	4,5		
Portugal	5,1	4,2	5,5	5,3	
Spanje	5,5	4,7			
Oostenrijk	3,9	3,4	3,2	3,1	3,0
Verenigd Koninkrijk	8,2				
Ierland	6,2	5,1	5,1	5,1	

6.41 Perinatale-sterftecijfer (doodgeboorte en sterfte tijdens de eerste zeven dagen) per 1000 geboren in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO, Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

NB: niet beschikbaar

Zuigelingensterfte

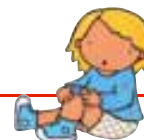
	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	4,7	3,9	4,2	4,3	
België	4,8	3,7			
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	4,4	3,9	3,8		
Frankrijk	4,4	3,6	3,6	3,5	
Luxemburg	3,0	2,6	2,2		
Nederland	5,1	4,9	4,4	4,1	3,8
<i>Noordse landen</i>					
Finland	3,6	3,1	2,9	2,7	2,7
Denemarken	5,0	4,4	3,4		
Zweden	3,4	2,5	2,8	2,5	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	5,4	3,8	3,7	3,6	2,7
Italië	4,5	NB	3,7	3,6	
Portugal	5,5				
Spanje	4,4	3,8			
Oostenrijk	4,8	4,2	3,6	3,7	3,7
Verenigd Koninkrijk	5,6	5,1	5,0	4,8	
Ierland	6,2	3,9	3,7	3,1	3,8

6.42 Zuigelingensterfte: aantal sterfgevallen van kinderen beneden de leeftijd van 1 jaar per 1000 levendgeborenen in de EU-15-landen sinds 2000

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO, Regional Office for Europe, European Health for all database (website)

NB: niet beschikbaar

De *sterfte* bij de kinderen van 1 tot 5 jaar evolueert vrij grillig, met aanzienlijke verschillen per jaar. Met 20 sterfgevallen per 100 000 levendgeborenen behoort het Vlaamse Gewest tot de EU-15-landen met een hoge sterfte bij kinderen van 1 tot 5 jaar (zie tabel 6.43).

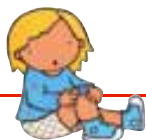
Sterfgevallen kinderen 1 tot 5 jaar

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	NB	22,0	24,0	20,0	
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	24,1	20,4	18,3		
Frankrijk	25,1	19,6	19,8		
Luxemburg	21,7	13,4	8,9		
Nederland	28,1	24,2	21,2	18,9	19,6
<i>Noordse landen</i>					
Finland	17,7	24,3	11,8	19,9	17,9
Denemarken	19,1	18,7	15,0		
Zweden	12,3	21,3	17,5	16,5	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	18,4	20,3	14,8	18,0	18,1
Italië	19,3	NB	17,1	16,2	
Portugal	45,1				
Spanje	26,1	21,7			
Oostenrijk	22,7	21,3	21,8	17,1	19,1
Verenigd Koninkrijk	NB	21,9	22,8	22,7	
Ierland	21,2	22,0	13,7	22,7	17,2

6.43 Aantal sterfgevallen bij kinderen van 1 tot 5 jaar per 100 000 kinderen in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest⁽¹⁾	69,5	32,9	45,7	33,5	28,9*
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	64,7	43,1	38,6		
Frankrijk	46,3	32,2	32,2	26,8	
Luxemburg	35,7	37,1	18,4		
Nederland	12,2	10,5	5,9	7,7	9,9
<i>Noordse landen</i>					
Finland	31,6	33,0	20,6	15,3	20,3
Denemarken	24,2	17,1	15,5		
Zweden	27,9	22,7	23,1	12,2	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	10,8	7,5	9,1	4,5	9,6
Italië	6,2	NB	4,2	4,1	
Portugal	6,3				
Spanje	19,2	20,4			
Oostenrijk	49,8	38,0	32,1	28,6	28,7
Verenigd Koninkrijk	NB	26,7	27,5	28,7	
Ierland	93,2	39,3	40,9	36,6	29,2

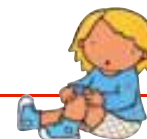
6.44 Aantal gevallen van wiegendood onder de leeftijd van 1 jaar per 100 000 kinderen jonger dan 1 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (crude death rate (CDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

* Voorlopig cijfer

Nederland, Griekenland en Italië kennen zeer weinig gevallen van wiegendood. Door de verdere daling in 2008 behoort het Vlaamse Gewest nu tot de middengroep. Duitsland scoort het slechtst (zie tabel 6.44).

7.7. Sterfgevallen door een ongeval

In tabel 6.45 vergelijken we het aantal sterfgevallen bij kinderen van 0 tot 15 jaar als gevolg van een ongeval in het Vlaamse Gewest met de andere EU-15-landen en in tabel 6.46 het aantal sterfgevallen als gevolg van een verkeersongeval in het bijzonder. Met 4,7 sterfgevallen per 100 000 als gevolg van een ongeval en 2,0 als gevolg van een verkeersongeval, behoort het Vlaamse Gewest tot de EU-15-landen met een hoge score.

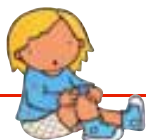
Sterfgevallen door ongeval

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	NB	4,3	3,4	4,7	
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	4,3	3,3	2,9		
Frankrijk	6,3	3,8	3,7		
Luxemburg	7,1	6,1	2,4		
Nederland	4,3	3,1	2,7	2,7	2,3
<i>Noordse landen</i>					
Finland	4,5	5,4	2,6	3,4	2,8
Denemarken	4,7	3,0	3,2		
Zweden	2,4	1,8	2,2	1,7	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	5,8	6,1	3,8	4,9	4,2
Italië	3,7	NB	2,4	2,9	
Portugal	6,1				
Spanje	6,4	4,2			
Oostenrijk	6,5	3,8	3,5	2,7	3,4
Verenigd Koninkrijk	NB	2,7	2,8	2,9	
Ierland	4,2	3,6	2,7	3,2	3,8

6.45 Aantal sterfgevallen als gevolg van een ongeval bij kinderen van 0 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

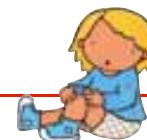

	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	NB	2,2	1,5	2,0	
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	2,0	1,4	1,2		
Frankrijk	2,9	1,4	1,2		
Luxemburg	3,4	3,5	0,0		
Nederland	2,0	1,1	1,3	1,2	0,9
<i>Noordse landen</i>					
Finland	2,2	2,7	1,1	2,0	1,0
Denemarken	2,5	1,6	1,2		
Zweden	1,2	0,5	1,5	0,6	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	3,0	4,3	2,0	3,0	2,4
Italië	2,0	NB	1,4	1,5	
Portugal	3,0				
Spanje	3,5	2,0			
Oostenrijk	1,7	1,7	1,7	1,2	1,0
Verenigd Koninkrijk	NB	1,2	1,4	1,3	
Ierland	2,6	1,3	1,2	1,6	2,3

6.46 Aantal verkeersdoden per 100 000 kinderen van 0 tot 15 jaar in de EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid
WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.8. Sterfgevallen als gevolg van geweldpleging

Sterfgevallen door geweldpleging bij kinderen van 0 tot 15 jaar kennen kleine fluctuaties van jaar tot jaar (zie tabel 6.47). Het Vlaamse Gewest behoort ook hier tot de EU-15-landen met een hoge score.

Sterfgevallen door geweldpleging

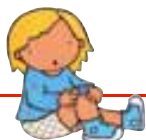
	2000	2005	2006	2007	2008
Vlaams Gewest	NB	1,2	0,7	0,7	
België	NB				
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	0,6	0,4	0,5		
Frankrijk	0,7	0,4	0,5		
Luxemburg	0,0	0,0	0,0		
Nederland	0,2	0,7	0,6	0,6	0,5
<i>Noordse landen</i>					
Finland	0,8	0,8	0,4	0,7	0,4
Denemarken	0,7	0,6	0,0		
Zweden	0,3	0,2	0,1	0,1	
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	0,1	0,0	0,1	0,4	0,1
Italië	0,2	NB	0,2	0,2	
Portugal	0,3				
Spanje	0,2	0,2			
Oostenrijk	0,9	1,0	0,8	0,6	0,3
Verenigd Koninkrijk	NB	0,2	0,1	0,1	
Ierland	0,9	0,3	0,2		

6.47 Aantal sterfgevallen als gevolg van geweldpleging bij kinderen van 0 tot 15 jaar per 100 000 kinderen in EU-15-landen sinds 2000 (standard death rate (SDR))

Bronnen: Gezondheidsindicatoren, Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid

WHO/Europe, European mortality database (MDB), website

NB: niet beschikbaar

7.9. Overgewicht bij kinderen van 6 tot 12 jaar

De studie 'Vlaamse groeicurven' betreft kinderen van 2 tot 12 jaar. Voor de vergelijking met de EU-15-landen nemen we uit deze studie het totale cijfer voor jongens en meisjes voor de leeftijdsgroep 6 tot 12 jaar, omdat dit cijfer ook voor andere landen beschikbaar is. In Vlaanderen heeft 14,8% van de 6- tot 12-jarigen overgewicht en 3,4% obesitas. Vlaanderen zit hiermee in de middenmoot. De prevalentie van overgewicht varieert van 12% (Nederland) tot 36% (Italië) (zie tabel 6.48).

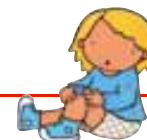

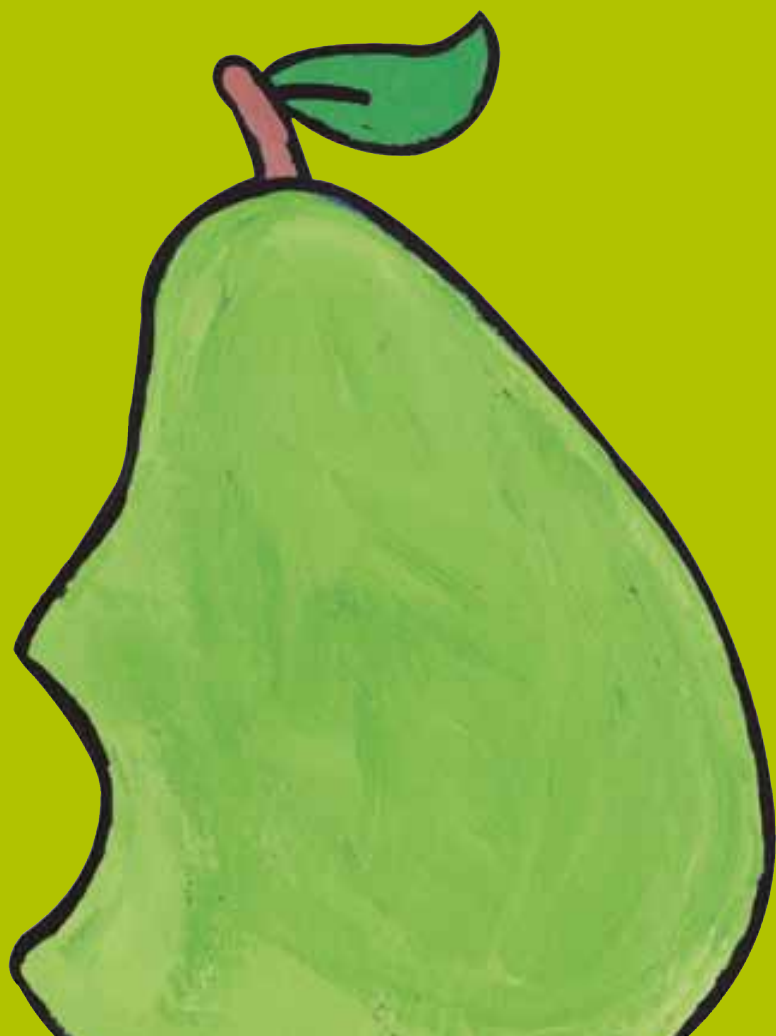
Overgewicht

Vlaanderen	14,8
België	18,0
<i>Aangrenzende landen</i>	
Duitsland	16,0
Frankrijk	19,0
Nederland	12,0
<i>Noordse landen</i>	
Denemarken	15,0
Zweden	18,0
<i>Mediterrane landen</i>	
Griekenland	31,0
Italië	36,0
Spanje	34,0
Verenigd Koninkrijk	20,0

6.48 Prevalentie van overgewicht bij 6- tot 12-jarigen in een aantal EU-landen

Bronnen: Lobstein T, Frelut M-L., Prevalence of overweight among children in Europe, Obesity news 2003
Project Vlaamse groeicurven (Roelants M., VUB; Hauspie R., VUB; Hoppenbrouwers K., K.U.Leuven)

HOOFDSTUK 7

Gezond en veilig leven?

Het persoonlijk gedrag van mensen kan de gezondheidstoestand beïnvloeden en dit al vanaf de prille jeugd. Voorbeelden hiervan voor het jonge kind zijn de inname van foliumzuur door de moeder, het al of niet krijgen van borstvoeding, de vaccinaties, de blootstelling aan rook, het geneesmiddelengebruik en de mondhygiëne.

En voor het jonge kind is, meer nog dan voor volwassenen, de woonomgeving belangrijk. We bekijken in dit hoofdstuk een aantal aspecten van de woonsituatie van jonge kinderen. We presenteren ook een aantal cijfers uit de EU-15.

1. Verminderen van risico op neuralebuisdefecten (open ruggetje)

Foliumzuur is belangrijk voor de preventie van neuralebuisdefecten (open ruggetje) bij de foetus. Een tekort aan foliumzuur werd ook in verband gebracht met een lager geboortegewicht.

De Hoge Gezondheidsraad beveelt tijdens de zwangerschap een dagelijkse inname van 400 µg* aan (voor een niet zwangere volwassen vrouw bedraagt dit 200 µg). Deze hoeveelheid kan moeilijk bereikt worden met een gewone gevarieerde voedselinname. Om die reden is er de aanbeveling tot het nemen van een supplement van 400 µg per

dag, reeds van voor de conceptie, tot minimaal 12 weken na de conceptie. Wanneer er een voorgeschiedenis is van neuralebuisdefecten wordt een supplement van 4 mg/dag aanbevolen.

In het onderzoeksprogramma JOnG! van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin werd kort na de bevalling (cohort 0 jaar, geboortes mei 2008 - april 2009) aan de moeder van 2106 pasgeborenen (verspreid over 8 Vlaamse en 1 Brusselse regio) gevraagd of zij foliumzuur heeft ingenomen, en zo ja, wanneer ze hiermee is gestart en wanneer gestopt.

Op de vraag naar het gebruik van foliumzuur vóór of tijdens de zwangerschap antwoordden er 1774 moeders of 86,4% positief (95% betrouwbaarheidsinterval 84,8 - 87,8%) en 279 of 13,6% negatief (95% betrouwbaarheidsinterval 12,1 - 15,2%). 53 moeders wisten het niet of hebben deze vraag niet beantwoord.

Op 1632 vragenlijsten werd ook de periode waarin het supplement werd genomen ingevuld (zie tabel 7.1). Daaruit blijkt dat ongeveer de helft van de moeders die een foliumzuursupplement gebruikten dat reeds van vóór de zwangerschap deden. De anderen starten hier meestal mee tijdens het eerste trimester.

In de meeste gevallen werd het supplement genomen tot na de bevalling: 60,9% van de gebruiksters (of 52,6% van de volledige doelgroep) nam het supplement tot na de bevalling en 34,7% (30% van de doelgroep) nog steeds op het ogenblik van de bevraging.

Indien we de richtlijn van de Hoge Gezondheidsraad strikt toepassen dan zien we dat de prevalentie van correcte inname ongeveer 36,3% bedraagt. Nog eens 32,3% start tijdens de eerste 2 maanden van de zwangerschap (mogelijk is dit na het eerste artsbezoek) en neemt het preparaat tot ten minste in het tweede trimester. In literatuur gebaseerd op gegevens van een tiental jaren terug, ging men uit van een prevalentie van correcte inname van minder dan 25%. In een recenter onderzoek uit 2006 bij een honderdtal Vlaamse moeders van een eerstgeborene schatte het Provinciaal Instituut voor Hygiëne te Antwerpen dat 39% reeds van voor de zwangerschap foliumzuur nam.

* µg: microgram

Start inname supplement	Stopzetting inname supplement					
	Vóór de zwangerschap	1ste trimester	2de trimester	3de trimester	Na de geboorte	Totaal
Vóór de zwangerschap	0,3	6,9	6,5	2,4	27,4	43,3
1ste maand	-	4,1	5,0	3,1	14,3	26,5
2de maand	-	0,3	1,8	1,4	6,7	10,2
3de maand	-	0,0	0,4	0,7	3,0	4,1
2de trimester	-	-	0,2	0,5	1,1	1,8
3de trimester	-	-	-	0,2	0,2	0,3
Geen supplement	-	-	-	-	-	13,6
Totaal	0,3	11,4	13,9	8,2	52,6	100,0

7.1 Inname van een foliumzuursupplement (tabletten of multivitaminepreparaat) naargelang de periode van de zwangerschap; uitgedrukt in percentage van alle respondenten

Bron: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderzoeksprogramma JOnG!

2. De voeding van het jonge kind

2.1. Startvoeding

Borstvoeding als startvoeding neemt verder toe; allochtone kindjes veel meer borstgevoed

Borstvoeding is ongetwijfeld de natuurlijkste en de gezondste voeding. De voordelen voor de gezondheid van de baby en de moeder zijn overduidelijk. Naast het feit dat borstvoeding een grotere biologische waarde heeft en beter verteert, beschermt borstvoeding ook tegen infecties, biedt ze het kind

een langduriger bescherming tegen ziekten zoals luchtweginfecties, diarree, oorontsteking, en draagt ze bij tot het voorkómen van koemelkeiwitallergie.

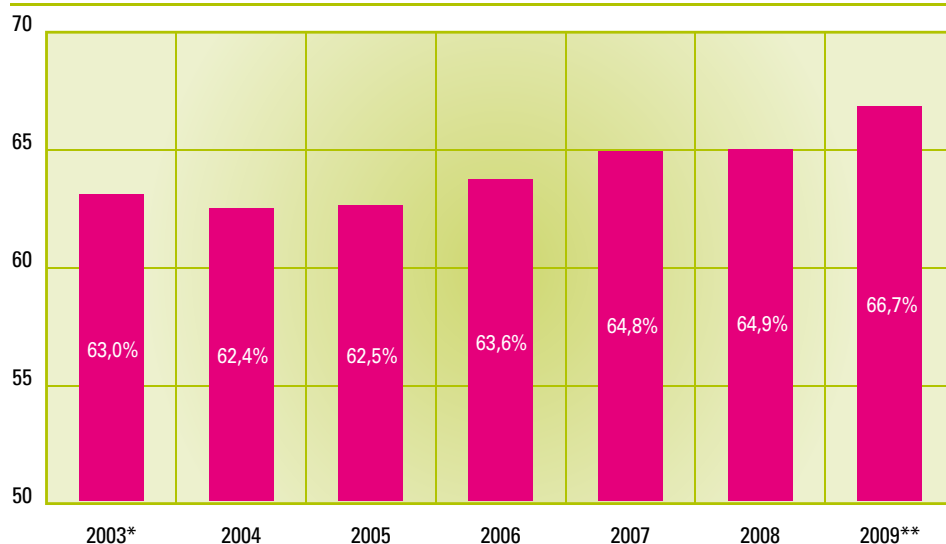
Kind en Gezin hanteert een definitie van borstvoeding die is afgestemd op de definitie van de WHO. Borstvoeding betekent uitsluitend moedermelk geven. Wanneer kleine hoeveelheden water, orale rehydratie, geneesmiddelen en vitamines en/of mineralen supplementen worden gegeven, dan wordt dit nog als uitsluitend borstvoeding beschouwd, evenals wanneer er wegens onvoorziene omstandigheden

eenmalig kunstvoeding wordt gegeven. Wanneer er naast moedermelk evenwel systematisch kunstvoeding of andere voedingsmiddelen worden gegeven, dan is er geen sprake meer van borstvoeding. De startvoeding is de voeding op dag zes.

In Vlaanderen krijgt 66,7% van de pasgeborenen op dag zes als startvoeding uitsluitend borstvoeding. Tegenover 2008 is dit een toename met 1,8 procentpunten (zie grafiek 7.2). Naargelang van de provincie verschilt het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding krijgt. In de provincie Vlaams-Brabant ligt het percentage

Evolutie borstvoeding als startvoeding

7.2 Evolutie van het percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt sinds 2003

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

* april - december 2003

** Voorlopige cijfers

het hoogst: 70,2% van de kinderen krijgt er uitsluitend borstvoeding als startvoeding. In de provincie West-Vlaanderen ligt het percentage het laagst en bedraagt het maar 60,3%. In de provincies Limburg en Antwerpen krijgen 67,6% van de pasgeboren kinderen uitsluitend borstvoeding en in de provincie Oost-Vlaanderen 67,1% (zie tabel 7.3). In alle provincies nam het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt toe van 2008 naar 2009.

Het percentage kinderen dat uitsluitend borstvoeding als startvoeding krijgt, ligt ongeveer 2 procentpunten hoger bij *eerstgeborenen* dan bij geborenen van hogere rang. Het aantal eerstgeborenen dat borstvoeding krijgt, bedraagt 67,8%; bij de volgende kinderen bedraagt het 65,7%. Er was een toename van 2008 naar 2009 zowel bij de eerstgeborenen als bij de volgende kinderen (zie tabel 7.4). Bij *prematuur geboren kinderen* ligt het percentage dat borstvoeding krijgt veel lager: slechts 58,3% krijgt als startvoeding borstvoeding. Van de à terme geboren

kinderen krijgt 67,3% borstvoeding (zie tabel 7.5). Kinderen in een Belgisch *kansarm gezin* krijgen veel minder borstvoeding dan andere kinderen (39,1%) en dit percentage is nagenoeg niet gestegen tegenover 2008. Uit tabel 7.6 met het percentage borstgevoede kinderen naar kansengroepen blijkt verder dat kinderen uit een niet-Belgisch niet-kansarm gezin het frequentst borstvoeding als startvoeding krijgen (79,5%). Bij kinderen uit een Belgisch niet-kansarm gezin bedraagt dit 79,1%.

Borstvoeding naar provincie

	2008	2009
Antwerpen	66,3	67,6
Vlaams-Brabant	68,1	70,2
West-Vlaanderen	58,2	60,3
Oost-Vlaanderen	65,4	67,1
Limburg	65,7	67,6
Vlaams Gewest	64,9	66,7

7.3 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt naargelang van de provincie

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding naar geboorterang

	2008	2009
Eerstgeborenen	66,0	67,8
Geborenen van hogere rang	64,0	65,7
Alle kinderen	64,9	66,7

7.4 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt, volgens geboorterang - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding en prematuriteit

	2008	2009
Prematuur	54,4	58,3
Niet prematuur	65,7	67,3
Alle kinderen	64,9	66,7

7.5 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naargelang het kind prematuur geboren is of niet - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

In tabel 7.7 tonen we de verschillen naargelang van de *leeftijd van de moeder*. Kinderen met een moeder tussen 25 en 35 jaar oud krijgen het meest borstvoeding als startvoeding. In alle leeftijdsgroepen was er een toename van 2008 naar 2009. Het percentage borstgevoede kinderen ligt het hoogst bij kinderen met een moeder met een universitair diploma. Het bedraagt net geen 80%. Bij kinderen met een moeder met een zeer laag *opleidingsniveau* noteren we het tweede hoogste percentage (77,9%). Dit laatste hoeft niet te verwonderen, omdat het in hoofdzaak om allochtone kinderen gaat. Het laagste percentage noteren we bij kinderen met een moeder met een diploma 1e of 2e graad of lager secundair onderwijs (zie tabel 7.8).

Borstvoeding en kansengroepen

	2008	2009
Kinderen in een Belgisch niet-kansarm gezin	62,4	63,9
Kinderen in een Belgisch kansarm gezin	39,0	39,1
Kinderen in een niet-Belgisch niet-kansarm gezin	78,6	79,5
Kinderen in een niet-Belgisch kansarm gezin	76,3	79,1
Alle kinderen	64,9	66,7

7.6 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt volgens kansengroepen - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Borstvoeding en leeftijd van de moeder

	2008	2009
Onder de 20 jaar	51,1	52,1
20 - 25 jaar	60,5	62,1
25 - 30 jaar	66,0	68,3
30 - 35 jaar	66,7	68,1
35 - 40 jaar	64,4	65,3
40 jaar en ouder	62,5	64,7
Alle kinderen	64,9	66,7

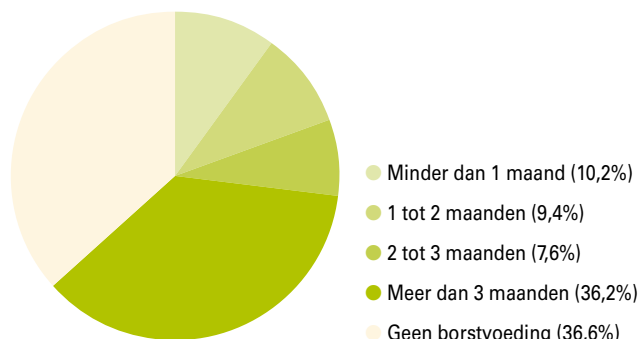
7.7 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar leeftijd van de moeder - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

	2008	2009
Lager onderwijs of geen onderwijs	76,9	77,9
1e en 2e graad of lager secundair	53,2	54,5
3e graad of hoger secundair	54,0	56,0
Niet-universitair hoger onderwijs (korte type)	70,2	71,8
Universitair onderwijs	79,1	79,8
Alle kinderen	64,9	66,7

7.8 Percentage kinderen dat op dag 6 als startvoeding borstvoeding krijgt naar opleidingsniveau van de moeder - Vlaams Gewest
Bron: Kind en Gezin - Ikaros

Duur borstvoeding ⁽¹⁾

7.9 Duur van de borstvoeding bij kinderen geboren in het 4de kwartaal 2008 tot en met het 3de kwartaal 2009 - Vlaams Gewest (percentage)
Bron: Kind en Gezin - Ikaros
(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

2.2. Duur van de borstvoeding

Ruim 36% nog uitsluitend borstgevoed op 3 maanden. Duur van de borstvoeding neemt toe

De recentst beschikbare gegevens over de duur van de borstvoeding betreffen de kinderen geboren in het derde kwartaal 2009. Daarom bekijken we de kinderen geboren in het vierde kwartaal 2008 tot en met het derde kwartaal 2009 in plaats van in het kalenderjaar 2009. Ruim 36% van die kinderen krijgt op de leeftijd van 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding (zie grafiek 7.9 en tabel 7.10).

Van de groep die startte met borstvoeding (borstvoeding op dag 6) krijgt 57,1% nog uitsluitend borstvoeding op de leeftijd van 3 maanden. Uit tabel 7.10 blijkt dat in de provincie Vlaams-Brabant zelfs 62,3% ook nog op 3 maanden uitsluitend borstvoeding krijgt.

Niet alleen is er een toename van het aantal kinderen dat start met borstvoeding (zie 2.1), ook de duur van de borstvoeding neemt toe.

De afname van het aantal borstgevoede kinderen vanaf dag 6 tot 3 maanden verloopt zeer geleidelijk. In grafiek 7.11 geven we per levensweek (in volle weken) aan hoeveel kinderen er nog uitsluitend borstvoeding krijgen.

Borstvoeding op 3 maanden naar provincie ⁽¹⁾

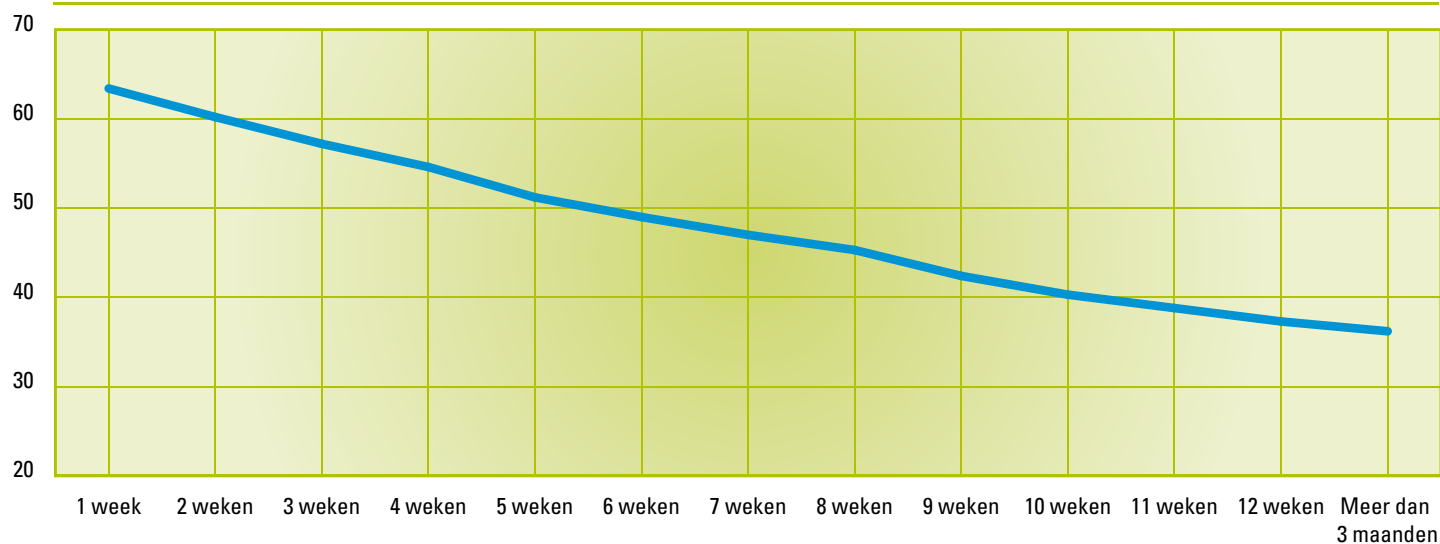
	% van alle kinderen		% van de kinderen gestart met borstvoeding	
	Kinderen geboren van 4/2007 tot en met 3/2008	Kinderen geboren van 4/2008 tot en met 3/2009	Kinderen geboren van 4/2007 tot en met 3/2008	Kinderen geboren van 4/2008 tot en met 3/2009
Antwerpen	35,7	36,4	55,3	56,2
Vlaams-Brabant	38,9	40,3	62,0	62,3
West-Vlaanderen	30,1	30,9	53,5	53,6
Oost-Vlaanderen	35,3	36,5	55,5	57,2
Limburg	34,8	37,6	53,9	56,9
Vlaams Gewest	34,9	36,2	55,9	57,1

7.10 Percentage kinderen dat op 3 maanden nog uitsluitend borstvoeding krijgt, naar provincie van geboorte, t.o.v. alle kinderen en t.o.v. de kinderen gestart met borstvoeding

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

Duur borstvoeding in weken ⁽¹⁾

7.11 Kinderen geboren in het 4de kwartaal 2008 tot en met het 3de kwartaal 2009 die uitsluitend borstvoeding kregen, naar duur van de borstvoeding, in volle weken (percentage) - Vlaams Gewest

Bron: Kind en Gezin - Ikaros

(1) Niet opgenomen: kinderen waarvan de duur van de borstvoeding niet bekend is

3. Vaccinatiegraad

In zeer hoge mate gevaccineerd; de nieuwe rotavaccinatie blijkt snel aanvaard

Een in 2008 uitgevoerde studie* toont aan dat jonge kinderen in het Vlaamse Gewest in zeer hoge mate en correct gevaccineerd zijn tegen de belangrijkste vaccineerbare infectieziekten. De vaccinatiegraad bij jonge kinderen in het Vlaamse Gewest ligt voor alle basisvaccins ruim boven de 95%. Om de circulatie van de ziekten te onderbreken, moeten voldoende personen gevaccineerd worden. De WGO streeft een vaccinatiegraad na van 90%. Het orale rotavaccin dat sinds november 2006 werd aanbevolen is snel aanvaard:

in 2008 werd al een vaccinatiegraad van 30% bereikt voor 2 dosissen, hoewel voor de meeste van de bevroegde kinderen de aanbeveling nog niet van kracht was.

In tabel 7.12 is ook de vergelijking met de vorige studie uit 2005 opgenomen. Hieruit blijkt een toename van de vaccinatiegraad voor alle basisvaccins.

De meeste jonge kinderen werden gevaccineerd door Kind en Gezin (84,2%)*. Andere vaccinatoren zijn de kinderarts (11,3%) of de huisarts (4%). Een zeer beperkt aantal kinderen werd in het buitenland gevaccineerd of via de ONE (Office de la Naissance et de l'Enfance) (0,5%).

De kans op onvolledige vaccinatie is groter bij de laatst geboren kinderen in een gezin en vooral bij kinderen met rangorde 4 of meer en bij kinderen van een jongere moeder of een moeder van niet-Belgische origine. De antivaccin-overtuiging en het ziek zijn van het kind werden door ouders als voornaamste redenen opgegeven voor de onvolledige vaccinatie.

* Hoppenbrouwers K., Van Damme P., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2008, februari 2009

** Voor meer informatie over de vaccinaties door Kind en Gezin verwijzen we naar het jaarlijkse vaccinatierapport van Kind en Gezin (www.kindengezin.be/Algemeen/Over_Kind_En_Gezin/rapporten/default.jsp)

Vaccinatiegraad

	2005				2008			
	Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3	Dosis 4	Dosis 1	Dosis 2	Dosis 3	Dosis 4
Polio	99,0	98,6	98,2	93,1	99,7	98,8	98,5	95,3
DTP	98,7	98,2	97,9	92,9	99,3	98,6	98,3	95,2
HIB	98,1	97,6	97,2	92,6	99,1	98,4	98,1	95,2
Hep B ⁽¹⁾	96,9	96,1	92,2	10,1	99,0	98,3	98,0	95,1
Pneumokok 7v ⁽²⁾	NS	NS	NS	NS	97,7	93,8	89,1	32,2
Mazelen-bof-rubella	94,0				96,6			
Meningokok C	94,1				95,6			
Rota ⁽³⁾	NS	NS	NS	NS	33,3	30,4	0,9	

7.12 Vaccinatiegraad bij jonge kinderen wonend in het Vlaamse Gewest - kinderen op het moment van de enquête tussen 18 en 24 maanden oud

Bronnen: Van Damme P., Hoppenbrouwers K., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2005, maart 2006

Hoppenbrouwers K., Van Damme P., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2008, februari 2009

(1) Voor hepatitis B werd in de studie 2005 zowel het 3-dosisschema als het 4-dosisschema gebruikt in de periode van de studie. Bij de studie 2008 werd het 1-dosisschema, het 2-dosisschema en het 3-dosisschema gebruikt in de periode van de studie

(2) 7-valent pneumokokkenvaccin; het schema varieerde van 1 tot 4 vaccins naargelang van de startleeftijd

(3) Het rotavaccin was verkrijgbaar in de Belgische apotheken sinds 1 juni 2006 en wordt aanbevolen en gedeeltelijk terugbetaald sinds november 2006. De aanbeveling is dus maar van toepassing voor de kinderen geboren vanaf september 2006

NS: (Nog) niet in schema of in aanbeveling

Gezond en veilig leven?

4. Een rookvrije omgeving voor het jonge kind?

De kwalijke gevolgen van actief roken voor de volksgezondheid zijn welbekend. Verschillende onderzoeken hebben ook de risico's van passieve blootstelling aan tabaksrook afdoende aangetoond. Het gaat om een verhoogde kans op longkanker, om irritatie van het slijmvlies van de ogen en van de luchtwegen, met als symptomen hoesten, astma en - zij het minder duidelijk - een invloed op cardiovasculaire aandoeningen. Voor jonge kinderen komen daar nog duidelijke respiratoire effecten en een verhoogd

risico van wiegendood bij. Een rookvrije omgeving is dan ook een belangrijk aandachtspunt in de zorgverlening aan gezinnen.

In het onderzoeksprogramma JOnG! van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (cohorte 0 jaar, kinderen geboren in de periode mei 2008 - april 2009) werd kort na de bevalling gevraagd of de moeder rookte vóór de zwangerschap, tijdens de zwangerschap en na de bevalling. Er werd ook gevraagd of er in huis werd gerookt tijdens de zwangerschap en na de bevalling.

22,7% van de kinderen heeft een moeder die rookte vlak voor de zwangerschap (uitsluitend de 12 maanden voorafgaand aan de bevraging werden in rekening gebracht) (zie tabel 7.13). De prevalentie van roken neemt af met ongeveer 10% tijdens en na de zwangerschap. Op enkele uitzonderingen na (n = 3) behoren moeders die rookten tijdens of na de zwangerschap ook tot de groep moeders die rookten voor de zwangerschap. In tabel 7.13 is ook aangegeven hoeveel sigaretten per dag werden gerookt.

Voegt men bij de actief rokende zwangere vrouwen, ook nog de zwangere vrouwen

Blootstelling aan rook ⁽¹⁾

	Percentage ⁽²⁾ (95% betrouwbaarheids- interval)		Aantal sigaretten per dag ⁽³⁾				
			< 1	1-5	6-10	11-20	> 20
<i>Actief roken</i>							
Vóór de zwangerschap	22,7	(21,0 - 24,6)	12,7	23,5	25,7	27,4	10,7
Tijdens de zwangerschap	12,3	(10,9 - 13,8)	14,1	35,5	26,6	21,4	2,4
Na de zwangerschap	11,9	(10,6 - 13,4)	11,2	22,9	33,8	25,8	6,2
<i>Passief roken in huis</i>							
Tijdens de zwangerschap	10,6	(9,3 - 12,0)	8,7	24,0	25,5	24,0	17,9
Na de zwangerschap	4,7	(3,8 - 5,7)	13,3	27,8	23,3	20,0	15,6

7.13 Percentage kinderen waarvan de moeder actief of in huis passief rookte voor, tijdens en na de zwangerschap - kinderen geboren in de periode mei 2008 - april 2009

(1) Dit is een ondergrens, omdat er geen informatie is over passief roken buitenshuis

(2) Percentage berekend op alle kinderen waarvoor deze vraag met ja of nee werd beantwoord

(3) Percentage van het aantal kinderen waarvan de moeder respectievelijk actief of passief blootgesteld werd aan rook

Bron: Onderzoeksprogramma JOnG!, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

die blootgesteld worden aan rook in hun huis, dan komt men tot een blootstellingspercentage tijdens de zwangerschap van 16,6% (12,3% rokende zwangere vrouwen en 4,3% zwangere vrouwen die in huis blootstaan aan rook, maar niet zelf roken)*.

Na de bevalling komt het totale blootstellingspercentage op 14,2%: 11,9% kinderen met een actief rokende moeder en 2,3% kinderen met een moeder die in huis blootstaat aan rook, maar niet zelf roken.

* Dit is een ondergrens, omdat er geen informatie is over passief roken buitenshuis

5. Geneesmiddelengebruik

Aanzienlijk gebruik van geneesmiddelen

De gezondheidsenquête verstrekt informatie over het geneesmiddelengebruik (gegevens 2004; 2008 nog niet beschikbaar). In het Vlaamse Gewest ligt dat hoog, ook bij jonge kinderen. 31,0% van de kinderen onder de 12 jaar nam in de periode van 2 weken* waarover werd nagevraagd geneesmiddelen.

Naarmate het kind ouder wordt daalt dit, van 43,0% bij kinderen jonger dan 3 jaar tot bijna 27% bij kinderen van 6 tot 12 jaar. Van 2001 naar 2004 was er een lichte daling van het gebruik van geneesmiddelen, behalve bij kinderen onder de 3 jaar.

In tabel 7.14 is ook het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen en van niet-voorgeschreven geneesmiddelen

	2001	2004
Gebruik geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	39,1	43,0
Kinderen van 3 tot 6 jaar	35,0	29,7
Kinderen van 6 tot 12 jaar	34,7	26,6
Totaal onder de 12 jaar	36,5 (N=509)	31,0 (N=441)
Gebruik voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	31,0	24,8
Kinderen van 3 tot 6 jaar	20,5	18,6
Kinderen van 6 tot 12 jaar	17,0	18,5
Totaal onder de 12 jaar	22,0 (N=518)	20,1 (N=447)
Gebruik van niet-voorgeschreven geneesmiddelen		
Kinderen onder de 3 jaar	13,0	23,9
Kinderen van 3 tot 6 jaar	18,0	13,8
Kinderen van 6 tot 12 jaar	19,9	10,3
Totaal onder de 12 jaar	18,1 (N=506)	13,8 (N=442)

7.14 Percentage kinderen dat voorgeschreven en dat niet-voorgeschreven geneesmiddelen innam in een periode van 2 weken naar leeftijdsklasse - Vlaams Gewest
Bron: Gezondheidsenquête België, 2001 en 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

opgenomen. Het gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen bij kinderen onder de 3 jaar bedraagt ruim 20%, en is gedaald tegenover 2001. Het gebruik van niet-voorgeschreven

geneesmiddelen bedraagt 13,8% en is eveneens gedaald.

* De enquêtes werden gespreid over het jaar afgenomen

6. Gebruik van alternatieve geneeskunde

Op basis van de Gezondheidsenquête (gegevens 2004; 2008 nog niet beschikbaar) krijgen we een beeld van het beroep dat wordt gedaan op alternatieve geneeskunde voor jonge kinderen. Van de kinderen jonger dan 12 jaar heeft 11% in de laatste 12 maanden contact gehad met een niet-conventionele of alternatieve geneeskunde. Bij de kinderen onder de 3 jaar ligt dit met 14,7% nog hoger (zie tabel 7.15). Meestal gaat het om contacten met een arts die een alternatieve geneeswijze beoefent.

In de meeste gevallen gaat het om contact met een beoefenaar van de homeopathie. Voor kinderen onder de 3 jaar zijn de contacten met een beoefenaar van de osteopathie ook vrij belangrijk (5,1%). Opmerkelijk is de toename van het gebruik van homeopathie en osteopathie voor kinderen onder de 3 jaar. In 2001 bedroeg dit respectievelijk 6,4% en 0,4%.

7. Mondhygiëne van jonge kinderen en voedingsgewoonten die de mondgezondheid beïnvloeden

Dagelijks tandenpoetsen en inname gesuikerde producten belangrijkste verbeterpunten

Voor de mondgezondheid zijn gedragsfactoren erg belangrijk. Denken we maar aan voedingsgewoonten en mondhygiëne. Het aanleren van gezond gedrag vanaf jonge leeftijd is dan ook sterk bepalend voor de (mond)gezondheidstoestand op latere leeftijd. In het kader van het project 'Tandje de

Alternatieve geneeswijzen

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal kinderen onder de 12 jaar
Contact met niet-conventionele therapie	14,7	10,5	9,5	11,0 (N=444)
Contact met niet-conventionele therapie door een arts	9,8	7,9	8,3	8,2 (N=427)
Contact met niet-conventionele therapie door een paramedicus	3,4	2,3	1,8	2,6 (N=407)
Contact met beoefenaar homeopathie	11,3	7,2	9,8	8,7 (N=444)
Contact met beoefenaar osteopathie	5,1	1,4	1,8	2,8 (N=445)

7.15 Kinderen onder de 12 jaar waarvoor in een periode van 12 maanden een beroep wordt gedaan op alternatieve geneeswijzen: mate van gebruik, type beoefenaar en type geneeswijze (percentage)

Bron: Gezondheidsenquête België 2004, afdeling Epidemiologie, Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Voorste - Smile for Life^{*} (zie ook hoofdstuk 6, punt 4.4) werden hierover gegevens verzameld.

Ouders in Vlaanderen starten nog vaak pas na de tweede verjaardag met het poetsen van de tanden van hun peuter. Het poetsen van de tanden blijkt bij 1 op 5 van de 5-jarigen nog altijd geen dagelijkse gewoonte te zijn. Heel wat kinderen - zelfs in de groep van de 3-jarigen - worden niet geholpen bij het poetsen.

Verrassend is ook dat zelfs een aantal 5-jarigen nog frequent een zuigfles gebruiken (12%). Bovendien blijkt de inhoud van die zuigfles vaak een gesuikerde drank te zijn. Bij zowat twee derde van de kinderen in Vlaanderen is het gebruik van zoete dranken tussen de maaltijden in, een ingeburgerde gewoonte. Verdere bevraging leert dat ruim 10% van de kinderen voor het slapengaan of 's nachts gesuikerde dranken krijgt aangeboden.

Twaalf procent van de bevroegde ouders geeft ook toe op regelmatige basis zoet aan te brengen op de fopspeen van hun kind (zie tabel 7.16).

De resultaten van dit project tonen duidelijk aan dat de mondgezondheid van kinderen in Vlaanderen nog voor heel wat verbetering vatbaar is. Het voldoende vroeg opstarten van dagelijks tandenpoetsen met de hulp van een ouder moet aangemoedigd worden. Verder dienen ouders gewezen te worden op de risico's van het veelvuldig aanbieden van gesuikerde producten via fopspeen, zuigfles of dranken tussendoor en 's nachts.

* Dit project is een samenwerkingsproject tussen de universiteiten van Leuven en Gent en Kind en Gezin en werd mogelijk gemaakt door de steun van Gaba International en Gaba Benelux

Mondhygiëne en voedingsgewoonten (%)

	3-jarigen (N=1250)	5-jarigen (N=1283)
Mondhygiëne		
Leeftijd waarop met poetsen werd gestart		
- 1 jaar of jonger	35,7	61,5
- tussen 1 en 2 jaar	45,1	30,5
- 2 jaar of ouder	19,2	8,0
Poetsfrequentie		
- > 1x/dag	17,6	23,0
- 1x/dag	53,2	55,7
- niet elke dag	29,2	20,3
Hulp van ouder bij het poetsen (dagelijks)	50,1	33,3
Voedingsgewoonten		
Gebruik van zuigfles (op ogenblik bevraging)	40,5	12,0
Aanbrengen van zoet op fopspeen (ooit toegepast)	12,7	12,6
Gesuikerde dranken tussen de maaltijden (dagelijks)	69,0	64,5
Gesuikerde dranken 's nachts (dagelijks)	11,1	10,6

7.16 Mondhygiëne en voedingsgewoonten met invloed op de mondgezondheid bij 3- en 5-jarigen in enkele regio's in Vlaanderen

Bron: Declerck D., Leroy R., Martens L., Lesaffre E., Garcia-Zattera M.J., Vanden Broucke S., Debyser M., Hoppenbrouwers K., *Factors associated with prevalence and severity of caries experience in preschool children, Community Dentistry Oral Epidemiology 2007; 35*

8. De woonomstandigheden

De onmiddellijke omgeving is voor jonge kinderen zeer belangrijk. Meer dan voor de volwassenen speelt hun dagelijkse leven zich af in de woning en in de onmiddellijke omgeving van de woning. Kinderen hebben behoefte aan een veilige plek waar ze kunnen opgroeien.

Jonge kinderen wonen meestal in een eengezinswoning

Het type woning kan worden beschouwd als een van de indicatoren voor het wooncomfort en geeft een indicatie van de ruimte waarin kinderen opgroeien. Jonge kinderen wonen in hoofdzaak in een

eengezinswoning (88,7%) (zie tabel 7.17). Ruim driekwart van de kinderen onder de 12 jaar beschikt over een eigen slaapkamer. Bijna 64% beschikt over een speelruimte binnenshuis en bij 94% is aan de woongelegenheden een tuin of een binnenplaats verbonden (zie tabel 7.18).

25,3% van de jonge kinderen woont in een te donkere woning, een *woning* met vochtigheidsproblemen, een woning zonder basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning of warm lopend water) of een woning met een tekort aan ruimte (minder dan 1 kamer per persoon). Vochtigheidsproblemen en te weinig ruimte komen het vaakst voor (zie tabel 7.19).

Ruim 47% van de kinderen woont in een *omgeving met een of meer gebreken*. Het gaat om lawaai van de burens of de straat, om vervuiling of andere hinder veroorzaakt door werken of industrie, om vandalisme of criminaliteit, om een afgelegen en niet goed met het openbaar vervoer bereikbare plaats en om een weinig nette buurt. Lawaai van de burens of de straat scoort het negatiefst (zie tabel 7.20).

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Eengezinswoning - vrijstaand huis	32,6	38,3	42,9	39,2
Eengezinswoning - halfvrijstaand huis of woning in de rij	51,2	50,9	47,9	49,5
Appartement of studio in gebouw met minder dan 10 woonplaatsen	13,2	8,6	7,0	9,0
Appartement of studio in gebouw met 10 of meer woonplaatsen	3,0	1,9	1,7	2,1
Andere	0,0	0,3	0,4	0,3
Totaal	100,0 (N=212)	100,0 (N=260)	100,0 (N=575)	100,0 (N=1047)

7.17 Kinderen onder de 12 jaar: type woning waarin kinderen leven - Vlaams Gewest - 2007 (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2007

Ruimte voor kinderen?

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Slaapkamer voor elk kind	76,7	72,5	76,8	75,7 (N=2418)
Speelruimte voor kinderen binnenshuis	56,6	67,5	65,4	64,0 (N=2415)
Tuin of binnenplaats	91,4	94,9	94,7	94,0 (N=2417)

7.18 Kinderen onder de 12 jaar: percentage dat woont in een woongelegenhheid met een slaapkamer voor elk kind, met een speelruimte binnenshuis en met een tuin of binnenplaats - 2005

Bron: Universiteit Antwerpen, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck

	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Totaal
Gebreken aan de woning				
Te donker	10,5	7,5	7,7	8,4
Lekkend dak; vochtige muren of vloer; rottend raamwerk of rottend houtwerk	19,7	19,4	11,1	15,3
Gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm lopend water)	0,9	0,0	0,0	0,2
Te weinig ruimte (minder dan 1 kamer per persoon)	10,0	10,5	14,7	12,5
<i>Percentage met een of meer gebreken aan de woning</i>	<i>29,9</i> <i>(N=214)</i>	<i>28,6</i> <i>(N=269)</i>	<i>21,4</i> <i>(N=597)</i>	<i>25,3</i> <i>(N=1080)</i>
Gebreken in de woonomgeving				
Lawaai van de burens of van de straat	28,8	22,5	21,2	23,5
Vervuiling of andere hinder veroorzaakt door verkeer of industrie	14,0	11,5	14,8	13,8
Vandalisme of criminaliteit in de buurt	12,2	18,1	14,1	14,6
Afgelegen en niet goed bereikbaar met openbaar vervoer	10,8	10,5	13,2	11,9
Een weinig nette buurt	6,2	7,4	8,0	7,4
<i>Percentage met een of meer gebreken in de woonomgeving</i>	<i>48,6</i> <i>(N=214)</i>	<i>46,1</i> <i>(N=269)</i>	<i>46,8</i> <i>(N=597)</i>	<i>47,1</i> <i>(N=1080)</i>

7.19 Kinderen onder de 12 jaar: gebreken aan de woning en in de woonomgeving (percentage) - 2007
Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, SILC - 2007

9. Verhuis

Verhuizen behoort tot de belevenissen van heel wat jonge kinderen

In tabel 7.20 bekijken we hoeveel kinderen er in de loop van een jaar verhuizen. In de loop van 2007 (geen recentere cijfers beschikbaar) veranderde 11,3% van de kinderen jonger dan 12 jaar van verblijfplaats. In ongeveer de helft van de gevallen betrof het een verandering van verblijfplaats in dezelfde gemeente. Tegenover 2006 werd er iets meer verhuisd.

Verandering verblijfplaats in een jaar

7

	2006		2007		Totaal
	Kinderen onder de 12 jaar	Kinderen onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	
Verandering verblijfplaats in de gemeente	5,3	6,5	6,2	4,4	5,5
Verandering van gemeente in het arrondissement	2,4	3,0	2,8	1,9	2,4
Verandering van arrondissement in het Vlaamse Gewest	1,7	2,2	2,0	1,4	1,8
Verandering verblijfplaats naar ander gewest	0,3	0,8	0,8	0,5	0,7
Externe migratie of onbekend	0,6	0,9	1,1	0,9	1,0
Totaal verandering verblijfplaats	10,3	13,4	12,9	9,1	11,3
Geen verandering verblijfplaats	89,7	86,6	87,1	90,9	88,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

7.20 Kinderen onder de 12 jaar: verandering van verblijfplaats in de loop van een jaar, naar soort migratie (percentage)

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Bevolkingsstatistieken

10.1. Borstvoeding

Vlaanderen is zeker geen koploper op het vlak van borstvoeding. Het percentage kinderen dat als startvoeding uitsluitend borstvoeding krijgt, ligt merkbaar tot zeer veel lager dan in de mediterrane landen en in de noordse landen. Ook op 3 maanden scoort Vlaanderen laag (zie tabel 7.21).

	Ooit borstvoeding	Op 3 maanden	Op 6 maanden
Vlaams Gewest	66,7 (2009) *	36,2 (2009) *	NB
België	65,9 (2007)	NB	NB
<i>Aangrenzende landen</i>			
Duitsland	86,0 (2003)	NB	NB
Frankrijk	63,0 (2003)	NB	NB
Luxemburg	88,0 (2003)	45,1 (2008)	41,1 (2008)
Nederland	75,0 (2006-08)	54,1 (2008)	35,2 (2008)
<i>Noordse landen</i>			
Finland	93,0 (2007)	76,0 (2005)	60,0 (2005)
Denemarken	98,0 (2007)	NB	NB
Zweden	97,6 (2006-07)	85,7 (2006)	69,2 (2006)
<i>Mediterrane landen</i>			
Griekenland	86,0 (2005)	NB	NB
Italië	81,1 (2005)	59,2 (2005)	40,4 (2005)
Portugal	91,0 (2006)	NB	NB
Spanje	77,2 (2003)	NB	NB
Oostenrijk	NB	72,0 (2006)	65,0 (2006)
Verenigd Koninkrijk	77,0 (2003)	34,0 (2005)	25,0 (2005)
Ierland	43,8 **	NB	NB

7.21 Percentage kinderen dat borstvoeding krijgt bij de geboorte, op 3 maanden en op 4-6 maanden

Bronnen: Kind en Gezin - Ikaros

Centraal Bureau voor de Statistiek, Nederland (website)

OECD, Family Database (website): cijfers over 'ooit borstvoeding' uitgezonderd voor Duitsland, Luxemburg en Nederland

European health for all database, WHO Europe: cijfers over borstvoeding op 3 maanden/op 6 maanden

La Leche League International: cijfers over 'ooit borstvoeding' voor Duitsland en Luxemburg

* Uitsluitend borstvoeding

** Jaartal niet vermeld

NB: niet beschikbaar

De vaccinatiegraad voor *polio* en *DTP* is in de meeste EU-15-landen goed en het Vlaamse Gewest staat aan de top. In Denemarken en in Oostenrijk ligt het percentage zowel voor polio 3 als voor DTP 3 onder de 90%. Ook het Verenigd Koninkrijk en Ierland scoren vrij laag. Voor *hepatitis B* is de situatie minder goed en in verschillende landen is Hep B 3 zelfs niet opgenomen in het vaccinatieschema of beperkt tot risicogroepen (de noordse landen, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Ierland). Ook de vaccinatiegraad voor *mazelen* en *Hib* ligt in heel wat landen nog lager dan de door de WHO vooropgestelde vaccinatiegraad van 90%. Ook voor deze vaccinaties behoort het Vlaamse Gewest tot de landen met de hoogste vaccinatiegraad (zie tabel 7.22).

	DTP3	Polio3	Mazelen	HepB3	Hib3
Vlaams Gewest*	98,3	98,5	96,6	98,0	98,1
België	99	99	93	98	98
<i>Aangrenzende landen</i>					
Duitsland	90	96	95	90	93
Frankrijk	98	98	87	29	87
Luxemburg	99	99	96	94	98
Nederland	97	96	96	NS/R	97
<i>Noordse landen</i>					
Finland	99	97	97	NS/R	98
Denemarken	75	75	89	NS	75
Zweden	98	98	96	(NS/R)	98
<i>Mediterrane landen</i>					
Griekenland	99	99	99	95	83
Italië	96	96	91	96	96
Portugal	97	97	97	97	97
Spanje	97	97	98	97	97
Oostenrijk	83	83	83	83	83
Verenigd Koninkrijk	92	92	86	NS/R	92
Ierland	93	93	89	NS/R	93

7.22 Percentage kinderen dat een DTP 3-, een polio 3-, een mazelenvaccin, een Hep B 3- of een Hib3-vaccin heeft gekregen - 2008

Bronnen: Hoppenbrouwers K., Van Damme P., Depoorter A-M., Studie van de vaccinatiegraad bij jonge kinderen en adolescenten in Vlaanderen in 2008, februari 2009

Unicef, Immunization Summary, A Statistical reference containing data through 2008, The 2010 Edition

NS: niet in schema

NS/R: niet in schema, alleen risicogroepen

10.3. Mondhygiëne van jonge kinderen

Voor cijfers over mondhygiëne bij kinderen in andere EU-landen baseren we ons op de *National Institute for DentoCraniofacial Research (NIDCR)* van het *National Institute of Health (NIH)* van de USA.

In tabel 7.23 worden de resultaten aangaande de mondhygiëne voor Vlaanderen vergeleken met de resultaten in de EU-15-landen die deelnamen aan de studie van het NIH. De kinderen uit Vlaanderen scoren zeer slecht wat betreft de gerapporteerde poetsfrequentie.

Mondhygiëne

	Tweemaal poetsen per dag	Start poetsen voor 2de verjaardag	Hulp bij het poetsen	Zoete dranken 's nachts
Vlaanderen (Leuven)	32	65	74	19
Duitsland	66	94	80	21
Denemarken	81	96	97	12
Italië	43	63	79	17
Schotland	85	99	84	20
Wales	83	94	79	26
Noord-Ierland	77	90	69	15
Ierland	52	76	74	22

7.23 Mondgezondheidsgerelateerd gedrag van 3- tot 5-jarigen in enkele EU-15-landen - 2004 (percentage)

Bron: Pine CM et al., *International comparisons of health inequalities in childhood dental caries. Community Dental Health 2004, 21 (Supplement): 121-130*

	Eenouder- gezinnen	Tweeoudergezinnen		
		met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	37	20	19	22
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	29	17	17	19
Frankrijk	29	18	16	16
Luxemburg	29	23	20	23
Nederland	34	19	16	18
<i>Noordse landen</i>				
Finland	13	12	10	10
Denemarken	21	10	14	10
Zweden	15	13	16	15
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	19	19	19	23
Italië	27	21	20	25
Portugal	28	21	21	22
Spanje	20	17	19	22
Oostenrijk	25	18	18	19
Verenigd Koninkrijk	32	25	22	25
Ierland	25	19	13	13
EU-15	29	19	18	19

7.24 Percentage een- en tweeoudergezinnen met een of meer huisvestingsproblemen in de EU-15-landen - 2008

Bron: Eurostat (website), SILC

Uit de Europese SILC (Statistics on Income and Living Conditions) zijn voor 2008 gegevens bekend over *huisvestingsproblemen* in gezinnen met kinderen. De problemen die aan bod komen zijn: te donker; lekkend dak; vochtige muren of vloer; rottend raamwerk of rottend houtwerk; gebrek aan basiscomfort (bad of douche, toilet in de woning, warm lopend water); te weinig ruimte (minder dan 1 kamer per persoon). In tabel 7.24 geven we het percentage gezinnen dat melding maakt van een of meer problemen op het vlak van de huisvesting, naar gezinstype. Eenoudergezinnen met kinderen ten laste maken relatief meer melding van problemen dan tweeoudergezinnen met 1 of 2 kinderen ten laste. Finland, Zweden, Griekenland en Spanje vormen hier op een uitzondering. In deze landen is er omzeggens geen verschil naar gezinstype. Bij de tweeoudergezinnen neemt België een middenpositie in. De Noordse landen scoren beter; het Verenigd Koninkrijk slechter. Bij de eenoudergezinnen is België het slechtst scorende land: 37% van de eenoudergezinnen maakt melding van een of meer problemen op vlak van huisvesting.

De Europese SILC gaat ook in op de woonomgeving. Er werd nagegaan hoeveel gezinnen een of meer *problemen* signaleren in de *woonomgeving*. Het gaat over vervuiling of andere hinder veroorzaakt door werken of industrie, lawaai van de burens of van de straat en vandalisme of criminaliteit in de buurt. Meer nog dan op het gebied van de huisvesting valt de ongunstige positie van eenoudergezinnen op. In alle EU-15-landen ligt het percentage gezinnen dat melding maakt van problemen in de woonomgeving het hoogst bij eenoudergezinnen. België scoort hier in de middengroep. Voor de tweoudergezinnen ligt het Belgische cijfer eerder aan de hoge kant (zie tabel 7.25).

Problemen in de woonomgeving van gezinnen

	Eenouder- gezinnen	Tweoudergezinnen		
		met 1 kind	met 2 kinderen	met 3 of meer kinderen
België	41	35	34	36
<i>Aangrenzende landen</i>				
Duitsland	49	35	33	35
Frankrijk	44	31	26	29
Luxemburg	48	25	24	32
Nederland	46	30	41	29
<i>Noordse landen</i>				
Finland	46	29	24	21
Denemarken	43	31	30	28
Zweden	40	29	23	24
<i>Mediterrane landen</i>				
Griekenland	43	37	33	31
Italië	41	35	35	35
Portugal	39	34	35	40
Spanje	35	35	33	29
Oostenrijk	33	27	28	38
Verenigd Koninkrijk	46	42	36	37
Ierland	36	33	18	19
EU-15	44	35	33	32

7.25 Percentage een- en tweoudergezinnen met een of meer problemen in de woonomgeving in de EU-15-landen - 2008

Bron: Eurostat (website), SILC

Bea Buysse, Kind en Gezin

Vormgeving en druk
www.mosquito.be

Illustraties
Kathleen Amant

HET KIND IN VLAANDEREN

2009